

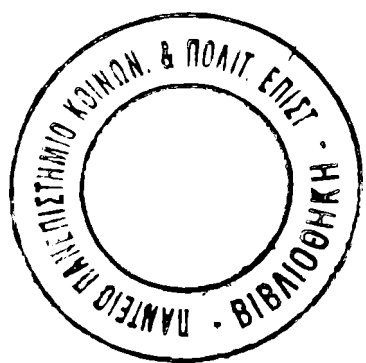
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 877
Παρασκευή
22 Σεπτεμβρίου 2006
Τιμή: 4 ευρώ

15A

Σαν τη μίζα μες στο γάλα

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

3 8

ΕΡΑΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΛΑΓΙΟΥ
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

Η ΕΡΗΜΗ ΓΗ ΜΟΥΖΙΚΟΥΛΕΣ
ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΠΡΑΞΗ ΥΠΟΤΑΓΗΣ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2001
Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΚΟΥΤΑΣ
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΛΙΛΑΙΑ

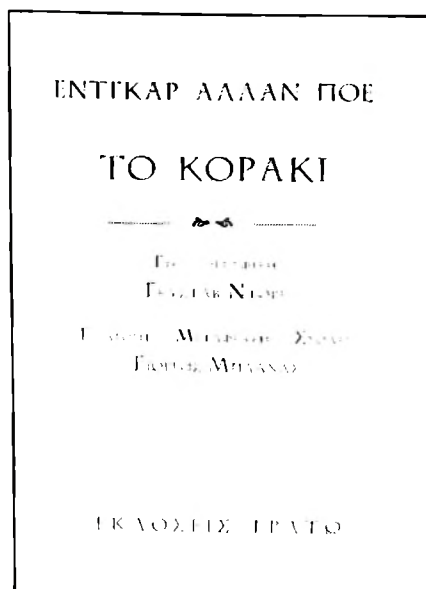
ΑΛΕΞΗ ΦΩΚΑ:
ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΝ ΠΡΟΟΔΩΙ & ΑΣΚΗΣΕΙΣ Ι-ΙΧ (ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΑΤΘΙΔΕΣ ΑΥΡΑΙ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΛΑΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

Περίοδος Β' • Έτος 33ο • Τεύχος 876

Παρασκευή 22 Σεπτεμβρίου 2006

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ελευθερία Παπουτσάκη

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 95 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 190 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ .....

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Σαν τη μίζα μες στο γάλα	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Άλλο «αποδόμηση» εικόνας, άλλο γαλακτοκομία	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Η αντιστροφή της σχέσης δημοσκοπήσεων-γεγονότων	13
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	14
• ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	16
• Θ. Γεωργαντές: Ο πόλεμος των καρτέλ και η διάψευση του Ουμπέρτο Εκο	18
• Ρεπόρτερ: Σαν τη μίζα μες στο γάλα	20
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Ζητείται αντιπολίτευση	24
• Γιώργος Μελιγγώνης: Τα σκάνδαλα κάνουν αντιπολίτευση, το ΠΑΣΟΚ όχι...	26
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Τα αποτελέσματα γνωστά και οι εξελίξεις από μεθαύριο	28
• Γ.Φ.: Το μοιραίο λάθος	30
• Τάσος Μπότουλας: Το μετέωρο βήμα του... τουρισμού	32
• Τάκης Διαμαντής: 11 Σεπτεμβρίου 2001	36
• Σάββας Παύλου: Η επέλαση του ανοίκειου	38
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	40
• Τ.Μ.: Η ανάπτυξη συνεχίζει τις διακοπές	42
• Κώστας Μάνης: Μαθήματα φιλίας των λαών στο Γάζωρο	43
• Νίκος Ράπτης: Περί αξιοκρατίας	44
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ:	46
• 10ο Κρητολογικό Συνέδριο	48
• Θανάσης Ρεντζής: Χορηγία, ένας ελληνικός θεσμός	50
• Δημήτρης Χαρίτος: 9ο Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμαντέρ	52
• Δημήτρης Χαρίτος: Το αποτρόπαιο πρόσωπο του ρεαλισμού	54
• Μιχάλης Παπαδάκης: Μα είναι αυτό Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης;	55
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Νύχτα στο φαλακρό ξενοδοχείο	57
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Επίδαυρος για τους πολλούς	58
• Νίκος Γουλανδρής: Γράμματα του Τάσου Βουρνά στους Δημήτρη, Μέμο και Ζιζή Μακρή	60
• Σ. Γιαννόπουλος: Το μνημόνιο Λίντμπλαντ στην ποίησή μας	63
• ΒΙΒΛΙΟ	64

ΣΑΝ ΤΗ ΜΙΖΑ ΜΕΣ ΣΤΟ ΓΑΛΑ

Ο ΛΑΟΣ, όταν έχει να κάνει με ανθρώπους περιορισμένων δυνατοτήτων, συνηθίζει να λέει ότι «πνίγονται σε μια κουταλιά νερό». Στην περίπτωση μας, όμως, μπορούμε να πούμε ότι η κυβέρνηση πνίγηκε στο γάλα. Και βεβαίως όχι σε μια κουταλιά! Αλλά σε πολύ γάλα. Το οποίο, σε αντίθεση με το φτηνό ακόμα νεράκι, μεταφράζεται σε πολύ χρήμα.

ΦΤΗΝΟ είναι φυσικά και το γάλα, είτε εγχώριο είτε εισαγόμενο. Αλλά μόνο για τους βιομηχάνους, οι οποίοι, συνεννοημένοι εκ των προτέρων μεταξύ τους και εκβιάζοντας ασύστολα τους παραγωγούς, το αγοράζουν για ένα κομμάτι ψωμί και στη συνέχεια μας το σερβίρουν πανάκριβα.

ΤΟ ΘΕΜΑ δεν θα έπρεπε να είναι φυσικά το γάλα και τα παιχνίδια των βιομηχάνων, για τους οποίους κανονικά και νόμοι υπάρχουν και αρμόδιες Αρχές για να τους ελέγξουν. Το «κανονικά», όμως, ισχύει για άλλες χώρες και όχι για την Ελλάδα, στην οποία ισχύουν άλλα. Και εκεί ακριβώς βρίσκεται το θέμα. Στο ότι, δηλαδή, στην Ελλάδα κυριαρχούν η κομπίνα, η μίζα και η διαφθορά. Και κυρίως τα λογής διαπλεκόμενα, στα οποία άμεση ανάμειξη έχουν φυσικά και οι άνθρωποι της εξουσίας –της πρώην, της νέας και της επόμενης και... γενικώς, αν δεν αλλάξει στο μεταξύ τίποτα. Άλλωστε, άλλο το χρώμα (του κόμματος) και άλλο το χρήμα.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ που αναλαμβάνουν, τάχα, τις τύχες της χώρας, στην πράξη, όμως, αναζητούν απλώς ευκαιρίες να μπουν στο... μέλι, οι ίδιοι και οι «κολλητοί» τους. Άνθρωποι που, όσο τους ευνοεί ο αέρας της εξουσίας, σκορπάνε φούμαρα περί εντιμότητας και ηθικής, αλλά μόλις τους πιάσουν «κλέπτοντας οπώρας», διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους, απειλώντας θεούς και δαίμονες. Μέχρι, βεβαίως, να φτάσει ο κόμπος στο χτένι, οπότε, ψοφοδεείς όντες, προσπαθούν να αποποιηθούν κάθε ευθύνη, ρίχνοντάς την στους... άλλους. Άλλωστε, όλοι έχουν λίγο-πολύ κάτι να κρύψουν και όσοι ενδιαφέρονται γνωρίζουν.

ΤΟ ΣΚΗΝΙΚΟ αυτό το βλέπουμε για άλλη μια φορά να ξεδιπλώνεται τις ημέρες αυτές, με τους Αδαμόπουλους, τους Αναγνωστόπουλους και τους άλλους του θιάσου. Ο Ψωμιάδης να γυροφέρνει τα κανάλια, βρίζοντας προς κάθε κατεύθυνση. Ο Τσιτουρίδης να βρίζει τα μέσα ενημέρωσης, αλλά τελικά να μεταθέτει τις ευθύνες στον Σιούφα. Τελικά ο πρωθυπουργός να μην ξέρει πώς να συμμαζέψει τα ασυμμάζευτα και από την άλλη να έχει και την «σκληρή» αντιπολίτευση του Γιωργάκη, που βρήκε ευκαιρία να ξεσπαθώσει κατά της κυβερνητικής αδυναμίας στην πάταξη της διαφθοράς.

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ βρίσκεται έτσι κι αλλιώς ενώπιον της πραγματικής αλήθειας, της παθογένειας που κατατρώει τη δημόσια ζωή. Και έχει μια – και μόνη– ευκαιρία να σκεφθεί, να αποφασίσει και να ενεργήσει, όχι απλώς ως αρχηγός ενός κόμματος αλλά ως υπεύθυνος πολιτικός και πολίτης αυτής της χώρας. Ο κόμπος έχει φτάσει στο χτένι και εκείνο που χρειάζεται πλέον δεν είναι λόγια και ανέξοδες διακηρύξεις αλλά έργα. Έργα ουσιαστικά και αποτελεσματικά, που δεν θα υπολογίζουν το πολιτικό κόστος. Και τέτοια έργα πρέπει να είναι η πλήρης διαφάνεια στη λειτουργία των διαφόρων Αρχών, το ξεσκαρτάρισμα της δημόσιας ζωής και βεβαίως η πιστή εφαρμογή των νόμων.

ΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΙΑΠΛΟΚΗ
ΙΑΦΘΟΡΑ

Η ΑΡΧΗ
ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΗΜΙΣΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ...

ΗΚΚΑΦΟΤΗ 7502069

ΔΕΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Άλλο «αποδόμηση» εικόνας και άλλο γαλακτοκομία...

ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ Έκθεση Θεσσαλονίκης, λοιπόν, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπανδρέου μίλησε — κατά την εκτίμηση της γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Μαριλίζας Ξενογιαννακοπούλου — «ως ο επόμενος πρωθυπουργός, με σαφείς προγραμματικές δεσμεύσεις». Και καθώς ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής δεν έσπευσε να καταλογίσει πολιτικές ευθύνες σε υπουργούς που, κατά το ΠΑΣΟΚ, ενέχονται ή φέρονται να ενέχονται στο σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ, έπεται ότι ο κύριος υπεύθυνος για το φαινόμενο της διαφθοράς είναι ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Κατ' ακολουθία: Το ΠΑΣΟΚ θα εργασθεί, πρώτον, για την «αποδόμηση της εικόνας του πρωθυπουργού» και, δεύτερον, για να αποδείξει ότι ως κόμμα (και παρά το βεβαιωμένο παρελθόν του...) δεν έχει σχέση με «Σικελούς» ή άλλου είδους «συμμορίες».

ΑΠΟ την πλευρά του, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Θ. Ρουσσόπουλος έσπευσε να υποστηρίξει ότι «δεν υφίσταται

πολιτική ευθύνη» για την επιλογή των προσώπων που ενεπλάκησαν στο σκάνδαλο. Και αυτό αποδεικνύεται, είπε, από το γεγονός ότι, με την αποκάλυψη του σκανδάλου, η κυβέρνηση δεν είχε πρόβλημα να βάλει χειροπέδες σε λογής «διεφθαρμένους». Ωστόσο, κοινή ήταν η αίσθηση ότι ευθύνες υπάρχουν. Όταν ένας υπουργός επιλέγει ο ίδιος, λόγου χάρη, τον διευθυντή της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ενώ θα μπορούσε η επιλογή να είχε γίνει από τις ίδιες τις αρχές, με τις διαδικασίες του ΑΣΕΠ), έπεται ότι κυβερνητικές ευθύνες υπάρχουν, μια και οι κυβερνήσεις κρίνονται, μεταξύ άλλων, και από το πώς — και σε ποιο βαθμό — πολεμούν τη διαφθορά.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Η΄ ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΚΑΡΤΕΛ ΓΑΛΑΚΤΟΣ; ΙΔΟΥ Η «ΑΠΟΡΙΑ»;

ΚΑΙ ΕΝΩ θα ανέμενε κανείς, με αφορμή το σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ, Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ (αλλά και τα κόμ-

ματα της Αριστεράς) να ενώσουν τις προσπάθειές τους για την πάταξη της διαφθοράς — διάβαζε για να εξαρθώσουν το καρτέλ του γάλακτος — επί οκτώ περίπου μέρες μοναδικό κύριο θέμα του φιλοπασοκικού Τύπου και των τηλεοπτικών δελτίων των 8 μ.μ. είναι οι «κουμπάροι», που κλίνονται σε όλες τις πτώσεις, σε διάφορες παραλλαγές, όπως «οικόπεδα σε κουμπάρους», «το σύνδρομο των κουμπάρων», «περιμένοντας τους κουμπάρους» κλπ. Αλλά και η ίδια η κυβέρνηση δεν φαίνεται να ανησυχεί ή να προτείνει λύσεις (έστω προσωρινά μέτρα) για τη δημιουργία, λόγου χάρη, ενός «ελεγκτικού σώματος, με αδέκαστους λειτουργούς», ή να δώσει εξηγήσεις για το πώς ένα γιαούρτι (ελληνικής παραγωγής) στοιχίζει φθηνότερα στο Λονδίνο απ' ό,τι στην Αθήνα!

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, το μόνο που γνωρίζει η ελληνική κοινή γνώμη είναι ότι ο υπουργός Ανάπτυξης Δ. Σιούφας έδω-

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2004)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δυσ ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
804 έως και 833 (Ξ)

και 821 έως και 833 (ΞΑ)

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

σε εντολή στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να «ολοκληρώσει» το πόρισμά της για την αγορά γάλακτος, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι «λειτουργούσε» (γιατί όχι «λειτουργεί»;) καρτέλ για τους γαλακτοπαραγωγούς.

ΟΤΑΝ Ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΕΝΘΥΜΕΙΤΑΙ ΤΟΝ «ΜΑΣΤΟ» ΚΑΙ ΑΣΧΗΜΟΝΕΙ

ΚΑΙ ΕΝΩ εμείς επικεντρώνουμε την προσοχή μας σε θέματα γαλακτοκομίας, ο αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος έκρινε πως ήλθε το πλήρωμα του χρόνου για να «ξεκινήσει», επιτέλους, ο λαός «και να πάρει την τύχη αυτού του τόπου στα χέρια του». Στόχος του, τη φορά αυτή, το υπουργείο Παιδείας και, ειδικότερα, τα νέα βιβλία των Θρησκευτικών και της Ιστορίας, τα οποία επιχειρούν «να ξαναγράψουν την ιστορία και ν' αποκόψουν τον λαό από τον μαστό της ορθόδοξης παράδοσης». Αλλά ο κ. Χριστόδουλος ήταν εξοργισμένος και με τη στάση της πλειοψηφίας μελών του Συμβουλίου Επικρατείας, τα οποία δεν παρέστησαν στον αγιασμό που τέλεσε ο ίδιος για την έναρξη της δικαστικής χρονιάς. Φυσικά, αν ήταν άλλοι οι καιροί, τότε που ήταν ο ίδιος «αριστίνδην μέλος της Ιεράς Συνόδου» (ελέω Πατακού), θα μπορούσε να εισηγηθεί τη διαγραφή από το δικαστικό σώμα όλων όσων δεν παρέστησαν στον αγιασμό. Αλλά –φευ– οι καιροί άλλαξαν, το κράτος μας παραμένει κοσμικό, δημοκρατικό, τα «ελέω» χούντας δεν περνούν και, φυσικά, ο μόνος που, τελικά, εξευτελίστηκε, από την καταφορά αυτή, ήταν ο ίδιος ο Χριστόδουλος.

ΤΟ ΑΛΛΟ ΘΕΜΑ που κύλησε –και κυλά ακόμα– ήταν οι γερμανικές (αν όχι και γαλλικές) αποστάσεις από την τουρκική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το νέο πακέτο «Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας» που θα συζητηθεί κατά την προσεχή επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας Αμπντουλάχ Γκιουλ στην Αθήνα. Φυσικά «το» πρόβλημα (ακόμα και για τη Λευκωσία και την Αθήνα) δεν είναι η συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή του 36% του κυπριακού εδάφους, αλλά το αν η Άγκυρα θ' ανοίξει ή όχι τα τουρκι-

κά λιμάνια και αεροδρόμια στα πλοία και αεροσκάφη της Κύπρου. Ήδη η αναβολή δημοσιοποίησης της έκθεσης της Κομισιόν έδωσε κάποια μικρά περιθώρια «νέων διαπραγματεύσεων» (ως τις 8 Νοεμβρίου), με την Αγγλία να προσπαθεί να βρει φόρμουλα που, ενώ δεν θα «τσαλακώνει» την Τουρκία, θα μπορούσε, από την άλλη, να γίνει αποδεκτή από τη Λευκωσία.

ΠΑΝΤΩΣ, η υπουργός Εξωτερικών Ντόρα Μπακογιάννη, κατά την τελευταία συνάντησή της με τον τούρκο ομόλογό της, του είπε (μεταξύ άλλων) ότι ο ρυθμός που ακολουθεί η Άγκυρα, «προσεγγίζοντας την Ευρώπη», προβληματίζει την ελληνική πλευρά και ότι η Άγκυρα θα πρέπει να προωθήσει θέματα, όπως είναι η αναγνώριση της οικουμενικότητας του Πατριαρχείου, ή η επαναλειτουργία της Σχολής της Χάλκης, η κατοχύρωση των περιουσιών των ιδρυμάτων κ.ά. Από την πλευρά του ο Αμπντουλάχ Γκιουλ έθεσε θέματα όπως είναι η αναγνώριση της τουρκικής μειονότητας στη Θράκη, η εκλογή (και όχι ο διορισμός) του Μουφτή. Πάντως, τα ελληνοτουρκικά θα είναι ένα από τα θέματα που θα συζητήσει η κ. Ντόρα Μπακογιάννη, κατά την επι-

κείμενη συνάντησή της με την αμερικανίδα ομόλογό της Κοντολίζα Ράις.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΚΡΙΝΗ ΤΑΪΛΑΝΔΗ ΩΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΜΕΡΑΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, κάπου δεν πάμε καλά. Στη μακρινή Ταϊλάνδη, μια ακόμα χούντα ανέτρεψε τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση του Θακσίν Σιναουάτρα... Στη Σουηδία, ο κεντροδεξιός συνασπισμός, υπό τον Φρέντρικ Ράινφελντ, έθεσε τέλος στο λεγόμενο σουηδικό μοντέλο, πρώτον διότι ο Πέρσον (ο απερχόμενος σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός) δεν μπόρεσε να περιορίσει την ανεργία και, δεύτερον, γιατί η δωδεκάχρονη παραμονή των σοσιαλδημοκρατών στην εξουσία «είχε κουράσει το εκλογικό σώμα» (Μέχρι στιγμής, δεν υπήρξαν παραλληλισμοί μεταξύ Σημίτη-Παπανδρέου και Πέρσον)... Τέλος, στις τοπικές εκλογές που έγιναν στο γερμανικό κρατίδιο Μεκλεμβούργο-Πομερανία το ναζιστικό NDP, με 7,4%, εισήλθε στο τοπικό κοινοβούλιο. Είπατε, μήπως, τίποτε; Απλώς η Πομερανία ήταν, κάποτε, περιοχή της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Δεκαπενθήμερο ζουμερό που δε μας «άφησε» να απολαύσουμε το καλοκαιράκι που μας αποχαιρετά.
- Άτιμο επάγγελμα.
- Εδώ θα μου πείτε κοτζάμ πρόεδρος του συνδικάτου μας άφησε τη βολή του και πήγε να ψάξει για τον Άλεξ στη Βέροια
- Αχ, αυτή η ΔΕΘ.
- Από τη μια οι κουστωδίες των υπουργών με τους συμβούλους, τις ιδιαιτέρες και τους βαρετούς τους λόγους.
- Από την άλλη οι «αποκλειστικές» ανταποκρίσεις των δημοσιογράφων (λέμε τώρα) των καναλιών και των ταμπλόιντ.
- Αλλά και οι «βαρυσήμαντες» δηλώσεις του πρωθυπουργού.
- Όπως βεβαίως βεβαίως και οι συνήθειες γνωστοί-άγνωστοι γκαζάκηδες.
- Που καταλήγουν μετά τα παιχνιδάκια τους με τα ΜΑΤ στη Θεολογική του Αριστοτέλειου.
- Η μεγάλη παράσταση, όμως, από τον καλό μας άνθρωπο.
- Τον Giorgos!
- Όσοι δεν τον απολάυσате live χάσατε.
- Η οικογένειά του, είπε, είχε και έχει αξίες και δεν παίζει με τις έννοιες της διαφάνειας και της διαπλοκής!
- Και να τα χειροκροτήματα από τους συντρώγοντες στο Βελίδειο.
- Όλα τα μπουμπούκια που έτρωγαν με χρυσά κουτάλια –τι κουτάλια δηλαδή, κουτάλες– από τον κρατικό κορβανά είκοσι τόσα χρόνια.

ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Είδατε τις χειροπέδες; ρωτούσε τους δημοσιογράφους, με τον αέρα του πολιτικά και ηθικά δικαιωμένου ο γραμματέας της ΝΔ κ. Λ. Ζαγορίτης, καθώς έβγαινε από το Μαξίμου. Με αυτού του είδους τις ηθικοπλαστικές κορώνες η κυβέρνηση προετοιμάζει τον εικονικό εξαγνισμό της υπό την επιδοκιμασία του κοινού. Οι αποκαλύψεις για το σκάνδαλο του καρτέλ του γάλακτος και την δράση του κυκλώματος των κουμπάρων συνεχίζονται, χωρίς κανείς υπουργός ή άλλος υψηλά ιστάμενος να αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη. Η βιασύνη της ΝΔ αποσκοπεί στο να δημιουργήσει τετελεσμένα γεγονότα μέσα από την δημόσια διαπόμπευση συγκεκριμένων προσώπων, για τα οποία η δικαιοσύνη ακόμη δεν έχει αποφανθεί. Η ευθύνη βαρύνει μόνο τα συγκεκριμένα πρόσωπα;

Και εάν αυτά ριχθούν στην πυρά, τότε θα ικανοποιηθεί το περί δικαίου αίσθημα των πολιτών και θα θριαμβεύσει η περί ηθικής αντίληψη της κυβέρνησης; Η ΝΔ ήρθε στην εξουσία εξαγγέλλοντας την επανίδρυση του κράτους. Εμφανίστηκε ως γνήσιος υπερασπιστής της ηθικής τάξης, για να αποδειχτεί αυτό άλλο ένα φλύαρο πυροτέχνημα. Για την αντιμετώπιση της όποιας διαφθοράς βασική προϋπόθεση αποτελεί η εξυγίανση της δομής του δημόσιου τομέα, η διαμόρφωση θεσμών διαφάνειας και η χρηστή διαχείριση του δημόσιου χρήματος. Ασχολούμαστε με τα πρόσωπα. Ποιοι έλεγχοι όμως έχουν γίνει στην ποιότητα του γάλακτος, αλλά και στον τρόπο που λειτουργούν τα διάφορα καρτέλ, αλλά και στις ανεξέλεγκτες τιμές των διάφορων προϊόντων; **ΣΩ.ΛΕ**

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΩΣ ΦΑΡΣΑ

Ερωτηθείς πριν από πολλά χρόνια, όταν η διαπλοκή εγκαίνιαζόταν ως κυρίαρχη μέθοδος άσκησης πολιτικής εξουσίας, ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε πει το περίφημο «ε, όχι και να κάνει δωράκι πεντακοσίων εκατομμυρίων στον εαυτό του». Ερωτηθείς τις προάλλες για το ενδεχόμενο πολιτικών ευθυνών στο πρώτο μεγάλο σκάνδαλο της διακυβέρνησης από τη ΝΔ, αυτό της ΜΕΒΓΑΛ, ο Ευάγγελος Μείμαράκης δήλωσε: «εάν ένας άνθρωπος καθα-

ρός στο παρελθόν ξαφνικά την ψώνισε, βρήκε καμία μικρούλα που τον τρέλανε και ήθελε να της κάνει κανένα δωράκι και τα έκανε όλα αυτά, δεν φταίει ο υπουργός». Αν δηλαδή θεωρήσουμε ως αξιόπιστες τις δηλώσεις του κ. Μείμαράκη, τότε οι «μικρούλες», είτε αυτές είναι αεροσυνοδοί είτε άλλου επαγγέλματος, συνεχίζουν να ταιλιωρούν και να διαφθείρουν την πολιτική ζωή του τόπου, μαζί με τις φιλίες και τις κουμπαριές. Και οι διαφορές

ανάμεσα στους δύο πανάρχαιους δεινόσαυρους που συνεχίζουν να μας διαφεντεύουν, τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ ίσως να είναι τελικά μόνο ποσοτικές και όχι ποιοτικές, που θα έλεγε και η Αλέκα. Οι φίλοι του ΠΑΣΟΚ λαδώνονταν με εκατοντάδες εκατομμυρίων. Οι κουμπάροι της ΝΔ περιορίζονται αναγκαστικά σε κάποια ψιλά, αφού ως γνωστόν οι προηγούμενοι λεηλάτησαν τα πάντα και άφησαν πίσω τους καμένη γη.

ΒΖ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ημέρα αγιασμού για τη νέα σχολική χρονιά και σε ζωντανή σύνδεση ρεπόρτερ κρατικού καναλιού προαναγγέλλει δηλώσεις του αρχιεπισκόπου. Με εμφανή τα σημάδια του τρακ, σα να βγαίνει για πρώτη φορά στον αέρα, παίρνει βαθιά ανάσα ο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος για να ξαναθυμηθεί το ρόλο του. Μπροστά στο μικρόφωνο καμώνεται τον πολιτικό που πασχίζει να διατηρήσει την προνομιακή θέση με την δημοσιότητα. Άντε και του χρόνου! **Σως**

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΜΠΕΡΣ

Ούτε στιγμή δεν πιστέψαμε ότι η περιβόητη «μίζα» της ΜΕΒΓΑΛ ήταν 2,5 εκατομμύρια ευρώ. Επειδή αυτό το ποσό δεν μεταφέρεται ούτε σε βαλίτσα, ούτε σε πάμπερς, και ούτε μπορεί να καταβληθεί μέσω επιταγής, οι εισπράξαντες την οποία μπορούν να εντοπισθούν πανεύκολα. Και τι σας λέει εκείνο για την τραπεζική θυρίδα που ζήτησε να ανοίξει ως «συνεργάτης του Τσιτουρίδη» ο Κωνσταντίνιδης; Μήπως μεταρρυθμίζεται και το λάδωμα από τα «πάμπερς» στις θυρίδες; Κατά τα άλλα, υπάρχει πολύ «στήσιμο» στην υπόθεση και περιμένουμε εναγωνίως τα συμπεράσματα της δικαιοσύνης.

ΤΗΛΕ-ΧΑΦΙΕΣ

Ολα τα είχαμε, αυτό μας έλειπε! Να βάλουμε κάμερες μέσα στα βαγόνια των τρένων για λόγους ασφαλείας φυσικά. Τι πιο τρανή απόδειξη του εκσυγχρονισμού του ΟΣΕ; Το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι πεπαλαιωμένο, τα τρένα δεν ξεχωρίζουν για την καθαριότητά τους όταν δεν απασχολούν την επικαιρότητα με προβλήματα τεχνικής φύσης. Αφού δεν μπορούσε να λύσουμε τα προβλήματα ας τα κρύψουμε, τουλάχιστον, κάτω από το χαλί. Στην εποχή της καθολικής αστυνόμευσης ας θεωρήσουμε τις κάμερες σαν ένα άλλο υποκατάστατο για τις αρρώστιες που μας τριγυρίζουν!

Σως

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ

Οσο περνάει ο χρόνος διακυβέρνησης της χώρας από τη Νέα Δημοκρατία τόσο η Αστυνομία επιστρέφει στις «καλές» εποχές της επί ΕΡΕ. Τελευταίο και βαρύ παράπτωμα η έκχυση χημικών μέσα στα δικαστήρια του Πειραιά, όταν αστυνομικοί επιχείρησαν να αποτρέψουν την είσοδο ναυτεργατών που ήθελαν να παρακολουθήσουν τη

δίκη για την έκρηξη στο δεξαμενόπλοιο Sailor, που είχε στοιχίσει τη ζωή σε πέντε ανθρώπους. Ήταν τόσο κραυγαλέα η πράξη των πραιτώραν του κ. Πολύδωρα που προκάλεσε την έντονη αντίδραση του εισαγγελέα της έδρας για να προστατεύσει τους ναυτεργάτες από την μήνιν της αστυνομίας.

Τ.Μ.

ΚΙΜΩΝ ΣΠΟΡ

Βαρύ όνομα χρειάζεται ο Παναθηναϊκός για προπονητή προκειμένου να συνέλθει. Αυτό δήλωσε ο Κίμων Κουλούρης σε άλλη μια εκπομπή που μοιάζει με πολιτική ενώ είναι αθλητική (όπως και άλλες εκπομπές που μοιάζουν με αθλητικές ενώ δηλώνουν πολιτικές). Τι ευγλωττία και ακαταμάχητο στόμφο επέδειξε! Ούτε προπονητής να ήταν! Αφού στο ΠΑΣΟΚ αδιαφορούν για τις καθοδηγητικές του ικανότητες γιατί δεν αναλαμβάνει να σώσει τον ΠΑΟ;

ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ

Διαβάζεις και ακούς δηλώσεις υποψηφίων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και έχεις την εντύπωση ότι η ΤΑ είναι μια χώρα άγνωστη που τώρα την ανακαλύπτουμε. Τι εξαιρετικές εμπνεύσεις συνοδεύει γλυκανάλατων κοσμητικών επιθέτων! Όλοι αυτοί μήπως έχουν αποδράσει από ένα παιδικό παραμύθι, όπου θεωρούσαν εαυτούς διαμορφωτές μιας σύγχρονης ουτοπίας; Δεν έχω καταλάβει. Έχουμε ανάγκη από επίδοξους Πήτερ Παν που θα μας χαρίσουν το ελιξήριο της κοινοτικής μακροζωίας; Ας είναι καλά όσοι σκηνοθετούν τις ωραίες αυτές συνεντεύξεις για να φιλοτεχνήσουν το ζαρωμένο γόητρο της τοπικής αυτοδιοίκησης!

Σως

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

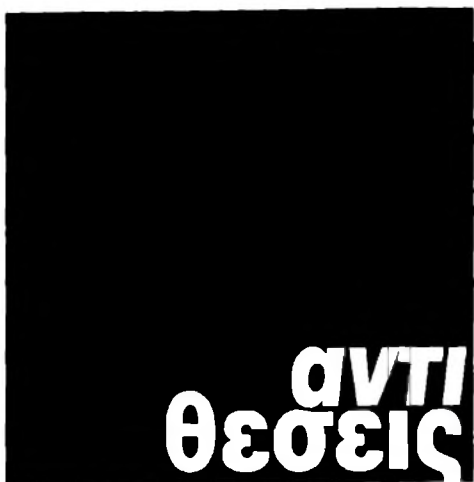
- Μιας και περί αξιών και διαφάνειας ο λόγος, μήπως σ' αυτά περιλαμβάνονται και τα κοσκωτικά μεγαλεία, η περίφημη βίλα, οι χρηματοδοτήσεις των ΜΚΟ και τόσα άλλα;
- Όσο για τα περί οικογενείας, μήπως η ορολογία παραπέμπει κάπου αλλού;
- Οι συγγραφείς των ομιλιών του θα πρέπει να είναι προσεκτικότεροι, γιατί τον εκθέτουν.
- Και μια και μιλήσαμε για τους συγγραφείς, διαβάσαμε στο ΠΑΡΟΝ της Κυριακής ότι οι περισσότεροι συμβουλάτορες του συγγράφουν τις εκθέσεις τους εις την αγγλικήν.
- Επειδή προβλέπεται μακρά περίοδος με το άθλημα, όπως δείχνουν όλες οι δημοσκοπήσεις, μήπως θα ήταν καλύτερα να άνοιγαν κανένα φροντιστήριο αγγλικών για να βγάζουν το χαρτζιλίκι τους και να μην επιβαρύνουν το ταμείο του κινήματος;
- Τι να πρωτοκάνει και ο ποιητής-ταμίας κ. Χυτήρης με τα έξοδα;
- Έσκασε και η βόμβα με το καρτέλ των βιομηχανιών του γάλακτος.
- Κουμπάροι, αξιωματούχοι του κράτους, μεσάζοντες και δε συμμαζεύεται.
- Το Συγκρότημα είχε ρεπορτάζ την προηγούμενη βδομάδα (Παρασκευή) για να ανεβάσει το θέμα και να δώσει πόντους στον βυθιζόμενο από την αναξιοπιστία, εκλεκτό του ΠΑΣΟΚ.
- Μόνο που είχαν εξαφανιστεί τα ονόματα των εταιρειών.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Μήπως ο διευθύνων σύμβουλος σε μια από τις εταιρείες ήταν υποψήφιος με το ΠΑΣΟΚ στις προηγούμενες εκλογές;
- Ή μήπως συμβαίνει κάτι ακόμα πιο χοντρό με κουπόνια στήριξης, όπως συζητείται στη δημοσιογραφική πιάτσα;
- Το κράτος έχει γίνει εργοδότης των εταιρειών δημοσκοπήσεων.
- Τάδε έφη ο τ. επίτροπος, τ. υπουργός και νυν βουλευτής και δημοτικός σύμβουλος κ. Χ. Παπουτσή στην *Ελευθεροτυπία*!
- Τώρα το ανακάλυψες τρισμέγιστε;
- Επί των ημερών του τ. καταλληλότερου γίνονταν ο χαμός!
- Τότε δεν ήσασταν εργοδότες;
- Τι ήσασταν συνεταίροι;
- 16 χρόνια κυνηγούσαν τον Παλαιοκώστα.
- Τώρα που τον έπιασαν τι είπε το ΠΑΣΟΚ;
- Ότι πριν πολλά χρόνια σε μια δίκη ο Πολύδωρας ήταν δικηγόρος του.
- Αυτό είναι δομική αντιπολίτευση και μετά συσκέπτονται, γιατί, αφού η Ν.Δ. τα χει κάνει μπάχαλο παντού αυτοί εξακολουθούν και κατρακυλούν
- Η είδηση της δεκαετίας!
- Παιρήθηκε ο αυτοδιοικητικός (χι-χι-χι) Σκανδαλίδης από το βουλευτικό του αξίωμα.
- Για να ασχοληθεί (λέει) αποκλειστικά με την Αθήνα.
- Μήπως εννοεί με την εκλογική του περιφέρεια;

ΠΑΝΙΚ-ΑΣ!

Λίγο έως πολύ ήμασταν υποψιασμένοι για τις καλλιτεχνικές αρετές του Παναγιώτη Ψωμιάδη. Ασφυκτιούσε υπό το μανδύα του πολιτικού ανδρός και δυσκολευόταν να πειθαρχεί στο γκριζωπό πρωτόκολλο της πολιτικής. Συνεπώς σε όσα έχει δηλώσει στο παρελθόν, επιβεβαιώνει και τώρα ότι δεν συμμορφώνεται με ό,τι επιτάσσει ο κώδικας του καθωσπρεπισμού. Κατέχοντας ένα μόνιμο στασίδι μπροστά από τις αδηφάγες κάμερες δεν προλαβαίνει να κλείνει ραντεβού για να τον χαρούν μικρά και μεγάλα κανάλια. Από ζοχα-

διασμένο και εύθικτο λαϊκό άνθρωπο μεταμορφώνεται σε υψιπετή άρχοντα που λογοδοτεί μόνο στον λαό του (sic) και σε μεγαλόψυχο χριστιανό. «Εγώ την Πατουλίδου θα την βοηθήσω να εκλεγεί βουλευτής, γιατί είμαι ολυμπιονίκης της μεγαλοψυχίας». Από το καθημερινό αυτό παραλήρημα επιβεβαιώνεται μια νέα παραπολιτική αργκό, για την οποία δεν χρειάζονται πολλές γνώσεις προκειμένου να την κατανοήσεις. Λίγα ακόμη μαθήματα από το τηλεοπτικό φροντιστήριο και θα ξεχάσουμε ό,τι ξέραμε περί πολιτικής! **ΣΩ.ΛΕ**

ΒΕΡΟΙΑ

Όλο το καλοκαίρι τροφοδοτήθηκε η τηλεοπτική αγορά από νέα επεισόδια για το θρίλερ της Βέροιας. Κάθε άλλο παρά αρχίζει να ξεδιαλύνεται το κουβάρι. Με τον πιο επαίσχυντο τρόπο όσοι συντηρούν την υπόθεση στη δημοσιότητα φροντίζουν να την κάνουν εκρηκτικά συγκεχυμένη. Ανακοινώνουν νέα στοιχεία, διαλαλούν την αποκλειστικότητα της είδησης, επιτείνοντας το αδιέξοδο σε αυτή την ιστορία. Από την αρχή τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά. Οι αστυνομικές αρχές δείχνουν να κινούνται με αργούς ρυθμούς (και όχι από επαγγελματική ευσυνειδησία) χάνονται πολύτιμα στοιχεία και χρόνος, και οι διάφοροι επίδοξοι ντετέκτιβ και ερασιτέχνες ερευνητές στρέφουν σε λάθος πλευρά τις έρευνες. Η δε τοπική κοινωνία σιωπηλά δείχνει να συναινεί στη συγκάλυψη του θέματος. Αυτό ίσως να συνιστά το μεγαλύτερο πρόβλημα. Η διαλεύκανση ή μη της εξαφάνισης του Άλεξ κρίθηκε σε μεγάλο βαθμό από την προθυμία των πολιτών της Βέροιας να συνδράμουν από την αρχή. Τώρα ίσως να είναι αργά.

Σως

ΕΞΩ ΠΑΛΙ Ο ΤΣΙΤΟΥΡΙΔΗΣ;

Σύσκεψη με στενούς του συνεργάτες πραγματοποίησε την Τρίτη το πρωί ο πρωθυπουργός, στο Μέγαρο Μαξίμου, κατά τη διάρκεια της οποίας αποφασίστηκε η παροχή στήριξης στο πρόσωπο του υπουργού Απασχόλησης κ. Τσιτουρίδη, ο οποίος το τελευταίο διάστημα έχει βρεθεί στο μάτι του κυκλώνα. Πάει αυτός, μας τελείωσε για δεύτερη φορά. **Π.Π.**

ΠΑΛΑΙΟΚΩΣΤΑΣ

Ημέρες δόξης και θριάμβου για την αστυνομία, και ειδικά για τον πολιτικό προϊστάμενό της Βύρωνα Πολύδωρα. Άμα τη συλλήψη Παλαιοκώστα απευθύνθηκε από τον εξώστη στην αγορά πλέκοντας το εγκώμιο των αρχών και επισυνάπτοντας δάφνες κλέους για το προσωπικό. Αυτά ως συνήθως για λαϊκή κατανάλωση. Όταν βαρυστομαχιάσουμε, τότε θα συνειδητοποιούμε τις σοβαρές ελλείψεις σε έμπυχο δυναμικό, την απουσία εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, το πεπαλαιωμένο υλικό. Μαζί με αυτά, τον αυξανόμενο ρατσισμό και τη συχνά υπερβολική χρήση βίας των αστυνομικών, όπως και την αδυναμία να προστατεύσουν τον πολίτη όταν πραγματικά το έχει ανάγκη. Οι γλαφυρές διαλέξεις δεν μπορεί να αποτελούν το προπέτασμα που κρύβει την πραγματικότητα.

Σως

Ο ΚΑΛΟΣ, Ο ΚΑΚΟΣ ΚΑΙ Ο... ΑΣΧΕΤΟΣ

Καλό ήθελε να κάνει, «προς χάριν του διαλόγου», όπως τουλάχιστον είπε αργότερα ο ίδιος ο πάπας Βενέδικτος, όταν, σε ομιλία του στη Γερμανία, καταφέρθηκε εναντίον... των αρχών του Ισλάμ και της βίας που τις συνοδεύει.

Όπως ήταν φυσικό, όμως, η ομιλία εκείνη προκάλεσε σε ολόκληρο τον μουσουλμανικό κόσμο νέες δυναμικές αντιδράσεις, που κανείς δεν ξέρει πώς θα τελειώσουν –αν τελειώσουν. Που σημαίνει ότι ο πάπας, αν μη τι άλλο, δεν διαθέτει την αναγκαία διπλωματική πείρα που λέει ότι, όταν προτίθεται να προσκαλέσεις κάποιον σε διάλογο, τουλάχιστον δεν τον βρίζεις.

Την πείρα αυτή, αντίθετα, διαθέτει αποδεδειγμένα ο οικουμενικός πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος, ο οποίος, βάζοντας τα πράγματα στη θέση τους, συμβουλεύει μεταξύ άλλων ότι «τη στιγμή που η ανθρωπότητα είναι αντιμέτωπη με τόσους κινδύνους, είναι απαραίτητο να αποφεύγουμε καταστάσεις που μπορεί να θίγουν τα πιστεύματα αλλήλων...»

Τώρα, γιατί απορούν κάποιοι, επειδή ο δικός μας Χριστόδουλος έσπευσε να σταθεί στο πλευρό του πάπα και να μιλήσει για χριστιανούς που υποφέρουν από τους μουσουλμάνους; Τι περίμεναν δηλαδή; Άλλωστε, πλάι στις κοινές αξίες των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών, που επεσήμανε ο οικουμενικός πατριάρχης, υπάρχει και ο κοινός φονταμενταλισμός...

Τ.Κ.Δ.

ΠΟΙΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΓΚΑΛΟΠ;

Οι σύμβουλοι του Καραμανλή θα του λένε ασφαλώς να μην ανησυχεί και πολύ με όλα αυτά τα σκάνδαλα, επειδή «μπόρα είναι και θα περάσει κι αυτή, όπως πέρασαν τα σκάνδαλα των υποκλοπών και της δικαιοσύνης». Αρκεί που προηγείται κατά πολύ του Γιωργάκη και, όπως όλα δείχνουν, θα τον κερδίσει

άνετα και στις επόμενες εκλογές. Ποιος όμως δίνει αυτή τη μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους δύο; Ποιος δημιουργεί τις εντυπώσεις περί «παντοδυναμίας»; Μήπως οι γνωστοί διαπλεκόμενοι ιδιοκτήτες των μίντια και οι πρωτοσέλιδοι τίτλοι τους που επενδύουν προς το παρόν στην κυβέρνηση Καραμανλή, ελλείπει αντιπά-

λου; Αναρωτήθηκαν, άραγε, στο Μαξίμου ποιος δίνει τις διαφορές της τάξης του 4% μεταξύ των δύο κομμάτων εξουσίας; Μήπως οι μεταλλαγέντες δεινόσαυροι των μίντια που αναζητούν νέο «καταλληλότερο» και όταν τον βρουν οι επικοινωνιολόγοι της κυβέρνησης θα τρέχουν και δεν θα προλαβαίνουν;

Τ.Κ.Δ.

ΓΑΛΑΖΙΑ ΔΙΑΠΛΟΚΗ

Γιατί δεν αναφέρεται πλέον κανένας από την κυβέρνηση στη διαπλοκή και το «σύστημα ΠΑΣΟΚ»; Μήπως επειδή οι ανεπαρκείς διαδέχθηκαν τους διεφθαρμένους αλλά δεν μπορούν να κυβερνήσουν χωρίς τους δεύτερους; Με ποια στρατεύματα θα πολεμήσει άραγε τη διαφθορά ο Καραμανλής, όταν βαρόνοι, δελφίνοι, υπουργοί και οικογένειες ολόκληρες του κόμματός του υπηρέτησαν πιστά στο παρελθόν την διαπλοκή; Οι «κουμπάροι» μας μάραναν, όταν γόνοι γνωστών πολιτικών οικογενειών στήνουν συνεχώς εταιρείες «δημοσίων σχέσεων», πουλώντας πανάκριβα τις προσωπικές και οικογενειακές σχέσεις τους με την κυβερνητική νομενκλατούρα σε μεγαλοεπιχειρηματίες που εποφθαλμιούν το δημόσιο πλούτο στον ΟΤΕ και αλλού.

ΤΟ ΘΡΑΣΟΣ ΠΕΡΙΣΣΕΥΕΙ

Για να αντικρούσουν τις κατηγορίες που διατυπώνονται εναντίον τους, σχετικά με το θέμα του «καρτέλ» που απομυζά τον κόπο των γαλακτοπαραγωγών, οι βιομήχανοι δηλώνουν τώρα ότι «υπάρχει ένας σκληρός ανταγωνισμός μεταξύ τους». Που σημαίνει, δηλαδή, ότι σωστά εκμεταλλεύονται τους παραγωγούς και επίσης σωστά μας προσφέρουν προϊόντα που είναι τα ακριβότερα στην Ευρώπη. Αυτό κι αν είναι θράσος!

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ο Σκανδαλίδης θα έχει στο δήμο τη θέση του Χ. Παπουτσή.
- Δημοτικός σύμβουλος.
- Δυστυχώς η μεταγραφή της Φόνσου και η «επιτροπή των σοφών» ουδένα συγκίνησαν.
- Έχασε και την Υβέτ.
- Κατά της διαφθοράς Καραμανλής και Πάπανδρέου.
- Είναι αυτοκτονικοί αυτοί οι τύποι.
- Το ζήτημα είναι τι κάνουμε εμείς ως Αριστερά.
- Και η πολύπαθη ενότητά της σίγουρα δεν περνά μέσα από κουμπαριές με το ΠΑΣΟΚ σε δήμους, νομαρχίες, τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ.
- Και ο νοών νοετώ.

Ν. ΜΟΛ.

ΦΩΣΤΗΡΕΣ

Ποιος να 'ναι, άραγε, ο φωστήρας που διανοήθηκε και τοποθέτησε στις τουαλέτες του Ελ. Βενιζέλος για άτομα με ειδικές ανάγκες αυτήν την πινακίδα, όπου αναγράφεται με το σύστημα Μπράιγ η λέξη τουαλέτα; Φαντάζεστε κάποιον τυφλό να περιφέρεται στο αεροδρόμιο μόνος του και να ψαύει τους τοίχους αναζητώντας τουαλέτα; Να βάλουν τον εμπνευστή της ιδέας με σκεπασμένα μάτια να ψάχνει.

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Η καταστροφή της Μικράς Ασίας, τον Σεπτέμβρη του 1922, υπήρξε ένα από τα καθοριστικής σημασίας γεγονότα-σταθμούς στην ιστορία του ελληνικού έθνους αλλά και στη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Όχι μόνο γιατί, από την ανικανότητα και τον στείρο μεγαλοϊδεατισμό του Παλατιού και της κυβέρνησης της Αθήνας, την εποχή εκείνη, οδήγησε στο θάνατο πολλές εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες και στον διωγμό από τις πατρογονικές τους εστίες πολύ περισσότερους, ή γιατί με τον βάνουσο αυτό τρόπος τερματίστηκε άδοξα η ιστορία και η παράδοση που έχτισε επί 30 ολόκληρους αιώνες το σημαντικότερο ίσως κομμάτι του ελληνισμού.

Αλλά και γιατί ή έλευση των εκατοντάδων χιλιάδων

προσφύγων στην Ελλάδα προκάλεσε τεράστια προβλήματα· ταυτόχρονα όμως μπόλιασε την ελληνική κοινωνία με νέες ιδέες, που βοήθησαν τα μέγιστα στην παραπέρα πολιτική, κοινωνική και οικονομική διαμόρφωσή της.

Η ανάμνηση του σημαντικού αυτού γεγονότος αποτελεί χρέος, ιδιαίτερα μάλιστα στην, για άλλη μια φορά, δύσκολη περίοδο που διανύουμε σήμερα στις σχέσεις μας με την Τουρκία. Παρ' όλα αυτά, η επέτειος της καταστροφής αυτής πέρασε απαρατήρητη, με μόνη εξαίρεση το εμπεριστατωμένο αφιέρωμα του Σκάι και της Καθημερινής την περασμένη εβδομάδα. Κρίμα!

Τ.Κ.Δ.

ΔΕΝ ΣΕ ΠΑΙΡΝΕΙ ΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΒΥΡΩΝΑ

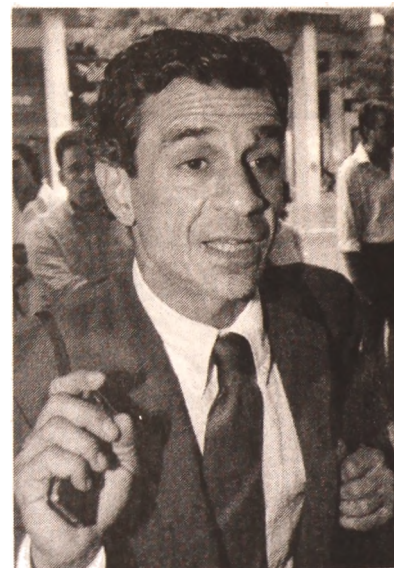
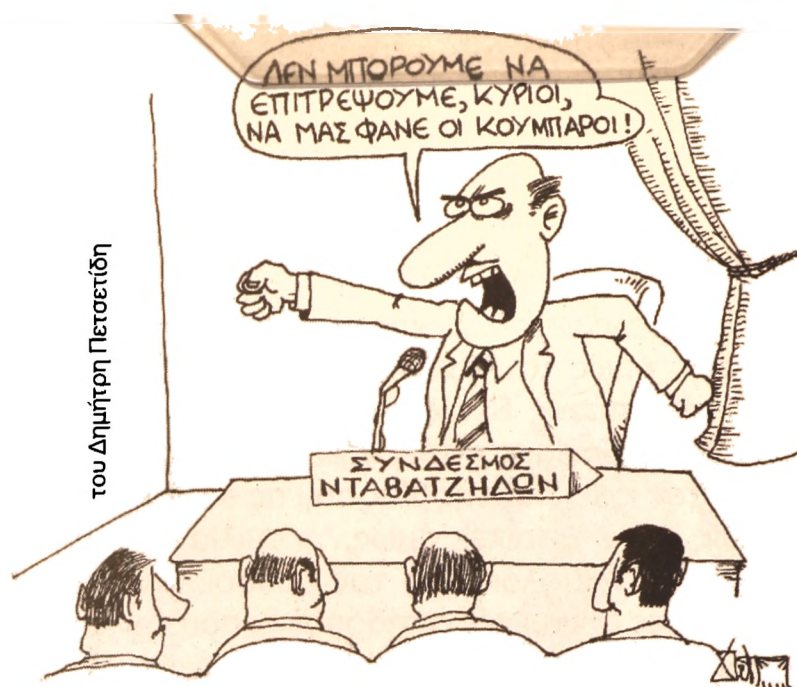
Μπορεί το Μαξίμου να ισχυρίζεται ότι ήταν η ίδια η κυβέρνηση που έβγαλε την υπόθεση με τις μίζες και ότι όσο περισσότερα τέτοια σκάνδαλα βγουν, τόσο καλύτερα θα είναι για την ίδια (αυτό είπε ο Ρουσσόπουλος σε ανεπίσημη ενημέρωση των δημοσιογράφων στην ΚΕ της ΝΔ, στο Intercontinental), αλλά η συμπεριφορά ορισμένων στελεχών της κατά τις πρόσφατες αποκαλύψεις με τις μίζες δεν μας έπεισε για κάτι τέτοιο. Ο κ. Πολύδωρας, για παράδειγμα, έσπευσε άρον άρον να πιάσει τον Παλαιοκώστα, τον οποίο, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, είχαν παγιδέψει μια εβδομάδα πριν από την τυπική σύλληψή του. Το πρόβλημα είναι ότι η σύλληψη Παλαιοκώστα πέρασε ουσιαστικά απαρατήρητη, αφού κυριαρχούσε το σκάνδαλο με τις μίζες. Έτσι, στην προεμούρα του να ισορροπήσει την αρνητική εικόνα της κυβέρνησης, η οποία βρίσκεται σε άμυνα, απολογούμενη για τις «κουμπαριές» των διεφθαρμένων στελεχών του κρατικού μηχανισμού με υπουργούς της, ο υπουργός Δημόσιας Τάξης «έκαψε» μια μεγάλη επιτυχία της ΕΛΑΣ.

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΙΔΙΑ

Οπως και στο μέγα σκάνδαλο των υποκλοπών, και στην τελευταία υπόθεση με τις μίζες ακολουθήθηκαν οι ίδιες διαδικασίες. Πλάκα θα έχει η ιστορία των «γαλάζιων κουμπαριών» να εξελιχθεί όπως και οι υποκλοπές. Δηλαδή, να είναι η ίδια η κυβέρνηση που αποκαλύπτει την υπόθεση, και στο τέλος να της γυρίζει μπούμερανγκ και

να βρίσκεται κατηγορούμενη και απολογούμενη. Βέβαια, με τέτοιες καταπληκτικές επικοινωνιακές ικανότητες που έχει, αυτό είναι το πιθανότερο. Υπάρχει όμως, ένα ακόμα κοινό ανάμεσα σε αυτές τις δύο υποθέσεις, που κάθε άλλο παρά διαδικαστικό είναι. Και στις δύο περιπτώσεις, η κυβέρνηση δείχνει ότι αναγκάστηκε να αποκα-

λύψει τα σκάνδαλα φοβούμενη ότι, εάν δεν το κάνει η ίδια, θα το κάνουν άλλοι. Αυτό σημαίνει να βρίσκεσαι μπροστά από τα γεγονότα. Με την ευκαιρία, γιατί το Μαξίμου θάβει το σκάνδαλο των υποκλοπών; Γιατί ο πρωθυπουργός στην ομιλία του στη ΔΕΘ έβαλε και την ταφόπλακα; Μα είναι αυτό απορία; **Π.Π.**

«Άνθρωπος δάγκωσε σκύλο»

Η αντιστροφή της σχέσης δημοσκοπήσεων-γεγονότων

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Η συζήτηση για την εγκυρότητα και τη σημασία ή όχι των δημοσκοπήσεων, ιδιαίτερα σε περιόδους όπου κρίνονται σοβαρά ζητήματα, είναι παλιά. Οι απόψεις κυμαίνονται από σενάρια συνομωσίας, που κατά καιρούς επικαλούνται κόμματα και πολιτικοί άνδρες που αισθάνονται ότι αδικούνται από τις μετρήσεις, έως και την παραφιλολογία ότι «ο Καραμανλής κυβερνά με βάση τα γκάλοπ» που καλλιεργεί το Συγκρότημα. Ανάμεσα στο άσπρο και το μαύρο επιπλέουν και οι διάφορες αποχρώσεις του γκριζού: η δημοσκοπήση είναι μέσο και όχι σκοπός, αποτελεί φωτογραφία της στιγμής κ.ο.κ.

Αυτό που ποτέ και από κανέναν δεν αμφισβητήθηκε σοβαρά είναι το γεγονός ότι οι δημοσκοπήσεις, στην πρωτογενή τους μορφή, αποτελούν μέσο μέτρησης των διαθέσεων της κοινής γνώμης και όχι διαμόρφωσής τους. Η θέση αυτή αποτελεί μια πρωταρχική πλάνη, στη βάση της οποίας έχουν χτισθεί τα θεμέλια μιας γενικής παρεξήγησης. Η παρεξήγηση αυτή εμποδίζει την ουσιαστική κατανόηση της σημασίας που έχει η δημοσκοπήση, όχι στον υπολογισμό αλλά στον σχηματισμό της κοινωνικής συνείδησης. Η πραγματικότητα είναι ότι, όπως κάθε ερώτηση εμπεριέχει την απάντησή της, ένα μαζικό ερωτηματολόγιο δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει στοιχεία προπαγάνδας.

Στην Ελλάδα, χώρα όπου το μέτρο «κακοπερνά» έτσι κι αλλιώς, ο προπαγανδιστικός χαρακτήρας των δημοσκοπήσεων είναι συχνά εξόφθαλμος. Δημοσκοπήσεις πολλές παραγγέλθηκαν για να αποδείξουν κάτι με οποιονδήποτε επιστημονικό ή επιστημονικοφανή τρόπο. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ελληνικής εμπνεύσεως ερώτημα περί «καταλληλότητας για την πρωθυπουργία», που εμφανίστηκε ευρέως το 1997, με μοναδικό σκοπό να στηρίξει τον Σημίτη που κατέρρεε στις δημοσκοπήσεις. Είναι πέραν κάθε λογικής να μετράται η καταλληλότητα δύο ανθρώπων για μια ιδιότητα που ο ένας την έχει και ο

άλλος όχι (π.χ. «Ποιος είναι καταλληλότερος να έχει μακρύ μούσι: ο Τζίμης Πανούσης ή ο Γιώργος Νταλάρας;»). Είναι βέβαια προφανές ότι ο τρόπος με τον οποίο τίθεται ένα ερώτημα προκαταλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό και την απάντηση. Παροιμιώδες έχει μείνει στις εταιρείες δημοσκοπήσεων το απόγευμα της υπογραφής της Συμφωνίας του Ελσίνκι, όταν, έως την έναρξη των δελτίων ειδήσεων των 8, έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί δημοσκοπήσεις που να εμφανίζουν την κοινή γνώμη να αντιδρά θετικά στη Συμφωνία¹.

Η ουσία ωστόσο του προπαγανδιστικού χαρακτήρα των μετρήσεων δεν βρίσκεται στο «στήσιμό» τους, αλλά στην ίδια τους την ύπαρξη. Ξεκινώντας φαινομενικά με την πρόθεση να καταγράψουν το κοινό αίσθημα, οι δημοσκοπήσεις καταλήγουν να μετατραπούν σε αυτοεκπληρούμενες προφητείες. Η κοινή γνώμη, δηλαδή, τείνει να διαμορφώσει την άποψη την οποία εμφανίζεται να έχει από πριν, χωρίς άλλο επιχείρημα. Η αποτύπωση της αντίδρασης στα γεγονότα μετατρέπεται σε γεγονός η ίδια και αναπαράγεται στη συνέχεια «αυθόρμητα». Πρόκειται για μια πολύ επιθετική εμφάνιση του μεταμοντερνισμού στα πολιτικά ήθη, η οποία βέβαια είναι ισχυρή μόνο σε κοινωνίες που αδυνατούν να παράγουν γεγονότα οι ίδιες.

Στην Ελλάδα, η κοινωνική αδράνεια, σε συνδυασμό βέβαια και με τον πλη-

θωρισμό μετρήσεων επί παντός του επιστητού, μεταμορφώνει τις δημοσκοπήσεις σε ένα αρκετά ασφαλές μέσο ελέγχου (με τη διττή έννοια) της κοινωνίας, τουλάχιστον μετά το 1996. Σε κοινωνίες αντίθετα όπου η πολιτική συνεχίζει να παράγεται ως ένα βαθμό στη βάση, και άρα διαμορφώνεται μέσω πραγματικών γεγονότων, οι δημοσκοπικοί υποφέρουν. Η γαλλική *Le Monde* παρουσίασε πρόσφατα μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα σχετικά με την επιτυχία των ερευνών 8 μήνες πριν από τις μεγάλες εκλογικές αναμετρήσεις: το 1981 ο Μιττεράν υπολειπόταν του Ζισκάρ Ντ' Εστέν 17 μονάδες (πριν τον κερδίσει για 4), το 1988 ο δεύτερος γύρος των προεδρικών εκλογών προβλεπόταν ανάμεσα στον Μισέλ Ροκάρ και τον Ραιμόν Μπαρ, ενώ το 1995 ανάμεσα στον Ζακ Ντελόρ και τον Εντουάρ Μπαλαντίρ (εκ των 4 ουδείς βρέθηκε ποτέ σε δεύτερο γύρο), το 2002 ο Ζοσπέν προηγείτο του Σιράκ στον δεύτερο γύρο των εκλογών (στον οποίο ποτέ δεν έφτασε), ενώ το 2005 το «Ναι» στο Ευρωσύνταγμα υπολογιζόταν στο 74% (πριν πέσει στο 44% στην κάλπη). Ανάλογα ατυχήματα γνώρισαν οι δημοσκοπήσεις στην Γερμανία, την Ιταλία και την Ισπανία.

Ανάμεσα στην εκδοχή να έχουμε τους καλύτερους πολιτικούς ερευνητές στον κόσμο και την εκδοχή να έχουμε μια κοινωνία που δυσκολεύεται να ξεφύγει από τους συσχετισμούς που της προτείνουν, θα προτιμούσαμε σφόδρα την πρώτη. Πολύ φοβόμαστε, όμως, ότι το τεράστιο κύρος των δημοσκοπήσεων στη χώρα μας οφείλεται στη δεύτερη.

1. Τελικά το ερώτημα στην κοινή γνώμη είχε τεθεί ως εξής: «Η κυβέρνηση έθεσε 3 όρους για να επιτραπεί η χρηματοδότηση της Τουρκίας από την ΕΕ και έγιναν και οι 3 δεκτοί. Συνιστά αυτό επιτυχία της κυβέρνησης ή όχι;»

ΠΕΜΠΤΗ 7.8.2006-ΤΕΤΑΡΤΗ 20.8.2006

ΠΕΜΠΤΗ 7.8.2006

- Οι δημοσκοπήσεις φέρνουν σε δεινή θέση το ΠΑΣΟΚ, καθώς βρίσκεται τέσσερις μονάδες πίσω από τη Νέα Δημοκρατία. Ο Καραμανλής «ρίχνει στα αυτιά» του Γιωργάκη ως καταλληλότερος πρωθυπουργός και στο κίνημα δεν φαίνεται φως στην άκρη του τούνελ.
- Σε εξέλιξη συνομιλίες της Motor Oil με τον ρώσικο όμιλο Lukoil για πιθανή συνεργασία. Είδατε ο Πούτιν;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8.8.2006

- Ανακοινώνεται η πρόθεση της κυβέρνησης να πουλήσει τον ΟΤΕ. Εντονες οι διαφωνίες από τον κ. Σουφλιά και την αντιπολίτευση. Τώρα γιατί φωνάζει το ΠΑΣΟΚ; Άβυσσος η ψυχή τους.
- Ο Μπους παραδέχεται ότι υπάρχουν μυστικές φυλακές, όπου κρατούνται ύποπτοι για τρομοκρατία. Εντονες οι αντιδράσεις από την Ευρώπη. Ναι, λες και δεν ήξεραν!

ΣΑΒΒΑΤΟ 9.8.2006

- Ο συνεργάτης του Αντί Γιάννης Ανδρουλιδάκης παντρεύεται την καλή του Βίκυ στο δημαρχείο της Αθήνας. Να ζητήσουν!
- Ο πρωθυπουργός μιλάει στη ΔΕΘ, ενώ έξω από την έκθεση γίνεται πόλεμος! Η κυβέρνηση ρίχνει το φταίξιμο στα κανάλια, λες και αυτά έκαναν τα επεισόδια.
- Η πρωθυπουργική ομιλία: επί της ουσίας μηδέν με νόνο.
- Οι Κινέζοι γιορτάζουν, με περιορισμένες όμως εκδηλώ-

σεις, τον θάνατο του «Μεγάλου Τιμονιέρη».

ΚΥΡΙΑΚΗ 10.8.2006

- Και ενώ ο πρωθυπουργός ομιλεί περί διαφθοράς στη συνέντευξη Τύπου στη Θεσσαλονίκη, σκάει το σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ με αναμεμειγμένα μεγαλοστελέχη του κυβερνητικού κόμματος. Και το κουβούκλιο κάνει «μπαμ», που έλεγε πριν πολλά χρόνια ο Διονύσης.

Οι προγραμματικές δηλώσεις του Ανδρέα Παπανδρέου 1981. Η αρχή της διάλυσης της χώρας.

ΔΕΥΤΕΡΑ 11.8.2006

- Οι συλλήψεις στην Επιτροπή Ανταγωνισμού φέρνουν σε δυσχερέστατη θέση την κυβέρνηση. Ο νομάρχης Θεσσαλονίκης υπερασπιζόμενος τους φίλους του παραμιλάει στα κανάλια!
- Ο πρόεδρος του ΣτΕ θέλει να κάνει αγιασμό, με την ευκαρία του νέου δικαστικού έτους. Οι περισσότεροι δικαστές αντιδρούν, αλλά πρόεδρος και αρ-

χιεπίσκοπος επιμένουν. Τεράστια βήματα προς τα πίσω για την ελληνική κοινωνία.

- Η συμφωνία από τον Χανίγια και τον Αμπάς για κυβέρνηση εθνικής ενότητας Χαμάς-Φατάχ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για έξοδο από την πολιτική και οικονομική κρίση του παλαιστινιακού κράτους.

ΤΡΙΤΗ 12.8.2006

- Στην προτελευταία θέση του ΟΟΣΑ η Ελλάδα ως προς τις δαπάνες για την Παιδεία. Ε, δεν χρειαζόταν να μας το πει ο Διεθνής Οργανισμός. Είναι φανερό πια το αποτέλεσμα της τραγικής πολιτικής της τελευταίας εικοσαετίας! Ποιός κυβερνούσε, είπατε;
- Ακόμα ένα σκάνδαλο στο ΙΚΑ. Έκαναν έκπτωση της τάξης του 72% στις εισφορές των εργολάβων. Είδατε πώς γίνεται ανάπτυξη με τα δημόσια έργα στην Ελλάδα;

επανεξέλεξαν τον Ανδρέα Παπανδρέου.

ΠΕΜΠΤΗ 14.8.2006

- Το «ο κουμπάρος του κουμπάρου» παίζουν στη Νέα Δημοκρατία. Ωραίο παιγνίδι, αλλά δεν θα ήταν πιο όμορφο αν υπήρχαν και μερικές κουμπάρες;
- Όλο τον προηγούμενο χρόνο οι πάντες φώναζαν για την τιμή του γάλακτος, που ήταν σχεδόν τριπλάσια από αυτή των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Κανένας όμως από την κυβέρνηση δεν αναρωτήθηκε, ή αν αναρωτήθηκε το φύλαξε για τον εαυτό του (δωρεάν;), μήπως τις τιμές τις ανεβάζουν μετά από συμφωνία μεταξύ τους οι ίδιες οι εταιρείες. Και όλοι έκαναν τους Κινέζους! Τσιν, Τσιν!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15.8.2006

- Τα αποτελέσματα των ελληνικών ομάδων -πλην Ηρακλέους- στα ευρωπαϊκά κύπελλα ήταν καταστροφικά. Το δε ποδόσφαιρο που παίζουν είναι επιπέδου όγδοου ερασιτεχνικού. Και οι φίλαθλοι πληρώνουν τα ωραία τους ευρώ για τα διαρκείας του Κόκκαλη και του Βαρδινογιάννη.
- Μεγάλη προσβολή για τον μουσουλμανικό κόσμο τα λόγια του Πάπα. Φαίνεται ότι ο χριστιανικός κόσμος αμύνεται με μέσα που μόνο ως αθέμιτα μπορεί να χαρακτηριστούν. Κάτι δεν πάει καλά στη Δύση!
- Πεθαίνει σε ηλικία 77 χρόνων η μεγάλη ιταλίδα δημοσιογράφος και συγγραφέας Οριάννα Φαλάτσι, η οποία είχε υπάρξει και σύντροφος του Αλέκου Παναγούλη.

ΣΑΒΒΑΤΟ 16.8.2006

- Η καγκελάρια της Γερμανίας κυρία Μέρκελ δηλώνει αυτό που φοβούνται να πουν οι Έλληνες πολιτικοί, μηδεμιάς παράταξης εξαιρουμένης: η μόνη σχέση που μπορεί να έχει η Τουρκία με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η «ειδική».
- Τουρκία και πάλι. Ο πρωθυ-

πουργός Ερντογάν, μιλώντας σε οπαδούς του, τόνισε μετ' επιτάσεως ότι, αν δεν αναγνωριστεί ο εκλεγμένος μουφτής στην Ξάνθη, θα λάβει μέτρα για τους συνοδικούς ιεράρχες. Περί Ευρώπης ο λόγος!

• Ο πρόεδρος της Βενεζουέλας Ούγκο Τσάβες υποσχέθηκε βοήθεια στο Ιράν αν δεχτεί επίθεση από τις ΗΠΑ.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17.8.2006

• Πριν από πολλά χρόνια και ενώ μεσουρανούσε στο πολιτικό στερέωμα ο Ανδρέας Παπανδρέου, είχε σκάσει η υπόθεση ΔΕΗ. Ο διοικητής του εν λόγω κρατικού Οργανισμού είχε πάρει κάτι δωράκια. Ο ανεκδιήγητος πρωθυπουργός, λοιπόν, που κάτι ήξερε από τέτοιες διαδικασίες, μιλώντας στο Υπουργικό του Συμβούλιο είπε την ιστορική φράση: «Είπαμε να κάνει ένα δωράκι στον εαυτό του αλλά όχι και 500 εκατομμύρια». Φανταστείτε μέχρι και του Ανδρέα του φάνηκαν πολλά. Τώρα γιατί τα θυμάμαι αυτά; Ε! Δεν νομίζετε ότι μοιάζουν λίγο με τα τωρινά καμώματα των κουμπάρων;

ΔΕΥΤΕΡΑ 18.8.2006

• Ξεκινά η πενθήμερη απεργία των δασκάλων, οι οποίοι προαναγγέλλουν και νέες κινητοποιήσεις την ερχόμενη εβδομάδα.

• Σε ωραία εκλογική περιφέρεια εκλέγεται ο πρωθυπουργός. Εκεί, αν δεν έχεις κουμπάρο στη Νέα Δημοκρατία, δεν μπορείς να προοδεύσεις. Μέχρι και οικόπεδα έπαιρναν οι κουμπάροι με διαγωνισμούς. Ο θεός να τους κάνει διαγωνισμούς βέβαια. Και εκεί που λέγαμε ότι γλιτώσαμε από τα πράσινα λαμόγια ήρθαν τα γαλάζια. Ασε που μερικά είναι σαν τους χαμπαλέοντες.

• Νέο παραλήρημα Ψωμιάδη. Μιλάει για στρινγκ, δημοσιογραφική αλητεία των Αθηνών και άλλα γραφικά σε συνέντευξή του στον *Alpha*. Τώρα θα μου πείτε, γιατί οι Θεσσαλονικείς τον ψηφίζουν; Εδώ ο ποιητής σηκώνει τα χέρια ψηλά.

• Απαξιώνονται συνεχώς οι πολιτικοί μας ταγοί, καθώς εν μέσω της διαμάχης κυβέρνησης-αντιπολίτευσης για τις αποκαλύψεις στην υπόθεση ΜΕΒΓΑΛ, το καρτέλ παραμένει ακλόνητο και η τιμή του γάλακτος στα ύψη.

Η ιστορία με το γάλα θυμίζει την παροιμία που λέει ότι, όταν παλεύουν οι ελέφαντες, την πληρώνουν τα ποντίκια. οι ελέφαντες και την πληρώνουν τα ποντίκια.

ΤΡΙΤΗ 19.8.2006

• Νέα διάσταση λαμβάνει η υπόθεση των «κουμπάρων», καθώς με υπογραφή του υπουργού Απασχόλησης ο Π. Αδαμόπουλος και ο Π. Αναγνωστόπουλος είχαν διοριστεί και σε άλλη ειδική επιτροπή. Ο Σ. Τσπουρίδης απαντά –με την κάλυψη της κυβέρνησης– ότι έως πρότινος, ο Π. Αδαμόπουλος ήταν στέλεχος κύρους και επαναλαμβάνει ότι δεν έχει ευθύνη. Την ίδια ώρα, αποπέμπει «το δεξί του χέρι», καθώς το μεσημέρι της Τρίτης, ο διευθυντής του υπουργικού γραφείου του Σ. Τσπουρίδη Γιώργος Κατσικάρης υπέβαλε την παραίτησή του, η οποία έγινε δεκτή, και στη θέση του τοποθετήθηκε πάραυτα ο Κωνσταντίνος Τσαγκαρόπουλος.

• Η 40χρονη αμερικανίδα, ιρανικής καταγωγής, επιχειρηματίας Ανοσέχ Ανσαρί έγινε η πρώτη γυναίκα-τουρίστρια στο Διάστημα, επιβαίνοντας στο ρωσικό διαστημόπλοιο *Soyuz*, το οποίο εκτοξεύθηκε από το κοσμοδρόμιο Μπαϊκονούρ με προορισμό τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό.

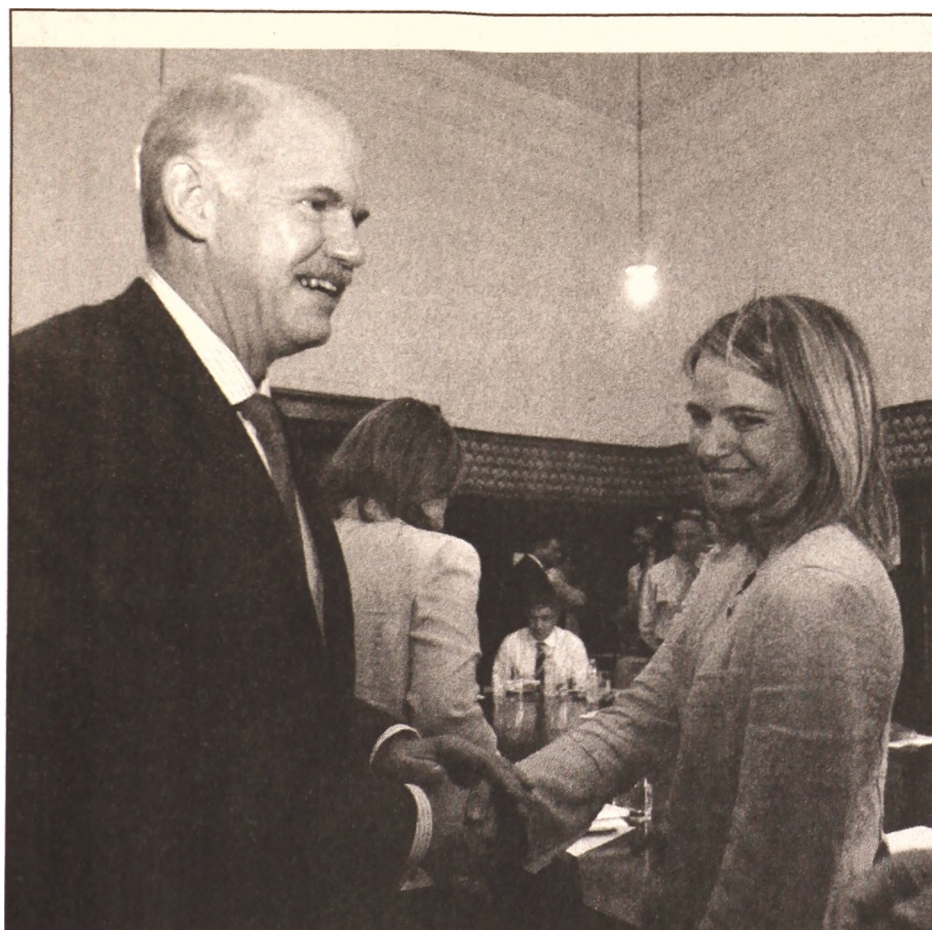
ΤΕΤΑΡΤΗ 20.8.2006

• Νέο κεφάλαιο στο θέμα των

απαγωγών μεταναστών στην Ελλάδα. Την ύπαρξη και νέας μυστικής φυλακής σε δασώδη περιοχή ανάμεσα στη Σκάλα Ωρωπού και το Δήλεσι καταγγέλλουν Πακιστανοί μετανάστες. Μην ξαναβγεί ο κ. Πολύδωρας και πει ότι αλληλοαπάγονται. Το ακούσαμε αυτό. Άλλο τώρα!

• Ο Σίνζο Άμπε εξελέγη πρόεδρος του κυβερνώντος κόμματος της Ιαπωνίας και θα διαδεχθεί τον Κοϊζούμι στην πρωθυπουργία την επόμενη εβδομάδα. Ο Άμπε θα γίνει –σε ηλικία 52 ετών– ο νεότερος πρωθυπουργός της Ιαπωνίας και ο πρώτος που θα έχει γεννηθεί μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

• Όλα τα είχαν οι Αμερικάνοι πλακώσαν και τα UFO. Η NASA ανέβαλε, κατά τουλάχιστον μία ημέρα, την επιστροφή του διαστημικού λεωφορείου *Atlantis*, εξαιτίας ενός μυστηριώδους αντικειμένου, το οποίο εντοπίστηκε να αιωρείται κοντά στο σκάφος. Περιμένουμε τις δηλώσεις του Μπους με αγωνία.

Γιωργάκης-Μιλένα. Για φανταστείτε τους στην κυβέρνηση. Καλύτερα ανδρακωρύχος στο Βέλγιο!

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Δ' Ο ΓΑΛΑΚΤΕΡΟΣ

μεσα στην ενημερωση

• Σε νέα εποχή φαίνεται να εισέρχεται ο ελληνικός τύπος. Η αρχή έγινε το καλοκαίρι με την αγορά του *Ελεύθερου Τύπου* από την οικογένεια **Αγγελοπούλου** και συνεχίζεται με την έλευση του φθινοπώρου.

• Ας τα πάρουμε όμως με τη σειρά. Στις 4 Σεπτεμβρίου, και μετά από πολλές συσκέψεις και διαβουλεύσεις, το αφεντικό του ΔΟΛ **Σταύρος Ψυχάρης** ανακοίνωσε στους εργαζόμενους του Ομίλου αλλά και στον υπόλοιπο Τύπο τη νέα οργανωτική και λειτουργική αναδιάταξη του Ομίλου, με τους νέους κανόνες διοίκησης και τον καθορισμό των επιμέρους αρμοδιοτήτων. Εντύπωση προκάλεσε η δημιουργία *Business Unit* για κάθε επιμέρους έντυπο που εκδίδει (*Το Βήμα*, *Τα Νέα*, *Περιοδικά*, *Ψηφιακά Μέσα*). Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι ουσιαστικά η νέα διεύθυνση του *Βήματος*. Αν και δεν έχει δημοσιευτεί η ταυτότητά της, θεωρείται βέβαιο ότι την διεύθυνση σύνταξης του καθημερινού θα την έχουν οι **Β. Μουλόπουλος** και **Αν. Καρακούσης**, ενώ του κυριακάτικου ο **Γ. Πρετεντέρης**. Ο μέχρι πρότινος διευθυντής σύνταξης **Χρ. Μεμής** αναλαμβάνει επικεφαλής του *Business Unit Βήμα*.

Πού θα καταλήξουν όλα αυτά; Αγνωστο. Το σίγουρο είναι ότι με τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους των εκδόσεων *Ζήτρος*, το καθημερινό *Βήμα* βρίσκεται μόνιμα πάνω από τα 20.000 φύλλα, κάτι που, αν και θεωρείται μεγάλη επιτυχία, έχει ανεβάσει πολύ τον πήχυ και όλη η αγορά αναρωτιέται ποια προσφορά θα το κρατήσει και στη συνέχεια τόσο ψηλά.

• Το διοικητικό χάος βέβαια συνεχίζεται στο Συγκρότημα και ειδικά στην ονομαζόμενη «ναυαρχίδα» του *Το Βήμα* (είναι μήνες τώρα που δεν υπάρχουν ονόματα στην ταυτότητα της εφημερίδας), αλλά και για τις εξελίξεις που έρχονται. Και όπως αναφέραμε και πιο πάνω για τη θέση του διευθυντή στο *Κυριακάτικο Βήμα*, ο κυρ Σταύρος προορίζει γνωστό σχολιαστή γέννημα-θρέμμα του Συγκροτήματος και Ντερμπεντέρη αποκαλούμενο. Και μόνο στο άκουσμα αυτής της πληροφορίας, τα λόγια έπερναν ακι έδεναν στους συντάκτες του ΔΟΛ. Κάποιοι μάλιστα, θυμήθηκαν ότι, προ αρκετών ετών, το συγκεκριμένο πρόσωπο, αν και έπρεπε να καταταγεί στον Στρατό Ξηράς, με παρέμβαση του Συγκροτήματος όχι μόνον πήγε τελικώς στο Ναυτικό αλλά του εδόθη και μετάθεση σε κυριλάτη υπηρεσία εκατό μέτρα από το Συγκρότημα (τότε βρισκόταν στην Χρήστου Λαδά, πίσω από την Κλαυθμώνος). Αλλά ούτε και αυτό, σύμφωνα με τις ίδιες κακές γλώσσες, φαίνεται ότι ικανοποιούσε τον τότε νεαρό δημοσιογράφο. Έτσι, το Συγκρότημα ζήτησε εκ νέου ρουσφέτι από τον τότε

αρχηγό ΓΕΝ Παπά, άνθρωπο του Ανδρέα Παπανδρέου. Ειδικότερα, διατυπώθηκε το αίτημα να του δώσουν την ειδικότητα του «εκτιμητή έργων τέχνης». Μία ειδικότητα όμως που είχε θεσπιστεί αποκλειστικά για 3-4 άτομα-προσωπικά, ρουσφέτια του Ανδρέα. Ο Παπάς το απέκλεισε κατηγορηματικά και φέρεται να είπε: «Αν διώξω άνθρωπο του Ανδρέα για να βάλω δικό σας, θα διώξουν εμένα από τη θέση μου». Εδόθη όμως άλλη λύση. Παρέμεινε στην υπηρεσία του, δίπλα από το Συγκρότημα, αλλά ήταν σχεδόν μονίμως στα έξω. Αλλά τώρα...

• Στην πολιτική και δημοσιογραφική πιάτσα ολοένα και συχνότερα ακούγεται ότι το Συγκρότημα Λαμπράκη τα 'χει κάνει πλακάκια με το Μαξίμου, και ειδικότερα με τον **Θοδωρή Ρουσσόπουλο**, και ότι στον ΔΟΛ τα *Νέα* και το *Βήμα* έχουν μοιράσει μεταξύ τους τούς ρόλους του «καλού» (*Βήμα*) και του «κακού» («αντιπολιτευόμενα» *Νέα*). Ο **Πάγκαλος**, μάλιστα, προ μηνός το είπε ανοιχτά και δημόσια και οι φιλοκυβερνητικές φυλλάδες (π.χ. *Ελεύθερος Τύπος*), για να στηρίξουν τον Ρουσσόπουλο, το αναπαρήγαγαν με τίτλους του στυλ «περνάει γραμμή ο Ρουσσόπουλος στα αντιπολιτευόμενα ΜΜΕ». Στην πραγματικότητα ο Πάγκαλος είχε πει ότι «ο Ρουσσόπουλος κάνει ό,τι θέλει στα μίντια» για να δείξει υποτίθεται τα επικοινωνιακά προβλήματα του αρχηγού **Γιώργου** με τους πρώην στυλοβάτες της παράταξής του. Εμείς

πάντως νομίζουμε ότι ήταν βαλτός. Υπάρχει, άραγε, κανένας φίλος του που είναι τώρα στη γωνία και με το ένα πόδι και ψάχνει εναγωνίως επαφή με το Μαξίμου;

• Ως προς τα υπόλοιπα *Business Unit* του ΔΟΛ υπάρχουν κινήσεις διάφορες και πολλά λέγονται σε μπαρ και καφετέριες, όπου συχνάζουν τα νεόκοπα στελέχη, αλλά τίποτα δεν είναι σίγουρο. Μην ξεχνάμε όμως ότι βρισκόμαστε και στο Συγκρότημα Λαμπράκη.

• Η μεγάλη έκκληση της προηγούμενης εβδομάδας ήταν η μεταγραφή του **Αλέξη Παπαχελά** στην *Καθημερινή*. Εδώ τα πράγματα είναι πολύ πιο πολιτικά. Ο εξ Αμερικής ορμώμενος δημοσιογράφος στην πρώτη εμφάνισή του στη νέα εφημερίδα αναζητεί πολιτικό αρχηγό με κότσια. Τώρα αρσενικό, θηλυκό, δεν μας το διευκρινίζει ακριβώς, αν και η αγορά βοά ότι θα είναι ο πολιορκητικός κριός της **Ντόρας** στην προσπάθειά της να αναλάβει την προεδρία του κόμματος.

Οι κακές γλώσσες λένε ότι πρόκειται, σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ο Αλέξης Παπαχελάς να αναλάβει και τη διεύθυνση σύνταξης της εφημερίδας.

Εντύπωση έχει προκαλέσει και το ξεστράτισμα του **Κ. Καλλίτση**, που αντί να περάσει από τη Μιχαλακοπούλου έπιασε παραλία.

• Έτσι από ναυαρχίδα του «αγώνα κατά της διαπλοκής» και βασικός στυλοβάτης του καραμανλισμού η *Καθημερινή* στελεχώνεται πλέον από κρυφούς και

φανeroús στυλοβάτες της διαπλοκής και μετατρέπεται σταδιακά, αλλά σταθερά, σε αντίπαλο δέος προκαλώντας όπως διαβάζουμε τη δυσφορία του Μαξίμου. Θα συνέβαινε αυτό αν όντως ο Καραμανλής ήταν «παντοδύναμος»; Ή μήπως άρχισε ήδη η διαμάχη για την μετα-καραμανλική περίοδο που προσπαθούν να προδιαγράψουν και να καθορίσουν τα μεγάλα συμφέροντα; Γιατί όταν η στήριξη από ομάδες συμφερόντων που πριν από λίγα χρόνια καταδικάζονταν στο πυρ το εξώτερον ως «διαπλεκόμενα» προβάλλεται σήμερα ως «επικοινωνιακή επιτυχία» της κυβέρνησης, τότε δεν απομένει παρά να περιμένουμε εκείνο που συμβαίνει όταν σε χειροκροτεί ο αντίπαλός σου.

- Το έλα να δεις γίνεται και στο *Πρώτο Θέμα*. Δημοσιογράφοι και διευθυντές πάνε και έρχονται, ένας όμως δεν πατάει καθόλου τους τελευταίους μήνες. Πρόκειται, βέβαια, για τον **Μάκη Τριανταφυλλόπουλο** που, αν και κείμενά του υπάρχουν στην εφημερίδα, είναι ακριβοθώρητος στο κτίριο του Αμαρουσίου. Επίσημα λένε ότι προετοιμάζει τις εκπομές του στον *Alpha*. Ψιθυρίζεται ότι τα δύο ανώτατα στελέχη της εφημερίδας δεν θέλουν ούτε να δουν ο ένας τον άλλον. Τώρα για τον πολιτικό συντάκτη που έκανε την απίθανη ερώτηση στη ΔΕΘ στον πρωθυπουργό για τη βίλα του Ρουσσόπουλου στο Καπανδρίτι, ας κάνει και μία εκδρομή κατά εκεί. Κοντά

είναι άλλωστε. Πάντως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος συμπεριφέρθηκε ως τζέντλεμαν. Αν και όπως λέγεται τον διόρισε πρώτον πρώτον στο ΑΠΕ μετά τα δημοσιεύματα και την ερώτηση, τον κρατάει ακόμα. Μεγάλη ψυχή!

- Όταν ο δηλητηριώδης «Όφης» δαγκώνει το Βήμα. Δεν ξέρω αλλά ήταν το δημοσίευμα της εφημερίδας *Θέμα* την περασμένη Κυριακή με τίτλο: «Ο

Βήμα που ξεχάστηκε επειδή τώρα στηρίζουμε ΝΔ. Αυτή την «παράλειψη» του *Βήματος*, φρόντισε να υπογραμμίσει σε σχόλιό του ο «Όφης» της εφημερίδας *Θέμα* –που κατά πληροφορίες είναι γνωστός «γιαουρτο-εισπράκτορας», lifeστυλάς δημοσιογραφικός αστήρ– ο οποίος, απευθυνόμενος στον Ψυχάρη, έγραψε: «Σταύρο, χρόνια πολλά και είδες πως σε μνημονεύω πρωτοσέλιδα.

Αναγνωστόπουλος ήταν συνεργάτης του πρωθυπουργού» μου μοιάζει περισσότερο κάρφωμα στον πανοσιολογιότατο Ψυχάρη παρά στον Καραμανλή. Εκ πρώτης όψεως βέβαια προσπαθεί να κτυπήσει τον Καραμανλή, που αν μη τι άλλο είναι και ο μοναδικός αθώος στο σκάνδαλο και τους χειρισμούς του. Στην πραγματικότητα όμως κτυπάει τον Ψυχάρη επειδή το δημοσίευμα βασίζεται σε παλαιότερο ρεπορτάζ στο

Άλλωστε, ήταν ακόμα το 99 που σε έπαιζα στα γόνατα και μάθαινες τα πρώτα σου διευθυντικά βήματα».

- Διάλυση στον Antenna. Κάποιοι για άγνωστους ουσιαστικά λόγους έδιωξαν τον **Γ. Καλαμίτση**, δηλαδή ουσιαστικά τη σημαία του μαγαζιού.

- Ο *Κόσμος του Επενδυτή* του **Γιαννίκου** πλέον βαδίζει σε δύσκολα μονοπάτια. Οι κυκλοφορίες πέφτουν αν και κρατιούνται ακόμα πάνω από τα 100.000 φύλλα και τα

cd είναι το ένα χειρότερο από το άλλο. Το προσωπικό έχει αρχίσει να διαμαρτύρεται και πολλοί ήδη έχουν τις πρώτες επαφές με άλλα Μέσα. Ο ιδιοκτήτης, όμως, στο μεταξύ αγόρασε και άλλο σταθμό. Τον *Profit* που πούλησε ο **Γ. Τράγκας**.

- Η κυρία **Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα** εμφανίζεται στην τηλεόραση να διαφημίζει τους Έλληνες Ζωγράφους, τα βιβλία δηλαδή που πωλούν τα *Νέα*. Καλά, τότε παραιτήθηκε από την Πινακοθήκη και ανεδείχθη σε διαφημίστρια;

- Μου αρέσει πολύ που η κριτική και οι δημοσιογραφικές αποκαλύψεις για τα περισσότερα από τα μεγάλα πολιτικά θέματα που κατά καιρούς έχουν δει το φως της δημοσιότητας γίνονται από νεοσύστατους κολοσσούς της δημοσιογραφίας –καθόλου ετερόφωτους– που είτε ο μηχανισμός της Ρηγίλλης είτε και του ιδίου του Μαξίμου λένε ότι τα «επηρεάζουν». Και τα προωθούν μάλιστα στο ΑΠΕ λχ., όπως κάποιον πως-τον-λένε, πως-τον-λένε που καταφέρεται συστηματικά κατά πρώην ευεργέτη του Θοδωρή Ρουσσόπουλου.

- Και για να κλείσουμε όπως αρχίσαμε, η Γιάννα Αγγελοπούλου ξεκίνησε την ασχολία της με τον *Ελεύθερο Τύπο*, σε διαφορετικό επίπεδο όμως από αυτό που διαλαλούν μερικοί μεγαλοδημοσιογράφοι ότι υποτίθεται, δηλαδή, πως τους έχει προτείνει διεθύνσεις, αρχισυνταξίες κλπ, αλλά αυτοί ανθίστανται και το διαπραγματεύονται. Θα ήθελαν αλλά δεν...

Ο πόλεμος των καρτέλ και η διάψευση του Ουμπέρτο Έκο

του Θ. Γεωργαντέα

Πολλά και άκρως ενδιαφέροντα συνέβησαν τους μήνες που προηγήθηκαν των αποκαλύψεων για το σκάνδαλο με τις «γαλάζιες μίζες» και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με αυτό. Πρόστιμα για καρτέλ στα σούπερ μάρκετ, τους κατεχοχόν δηλαδή αντιπάλους των γαλακτοβιομηχανιών, από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, έρευνες από την ίδια Επιτροπή για καρτέλ στους «γαλατάδες», θεαματικές κινήσεις από τη ΔΕΛΤΑ για την εξαγορά της ΜΕΒΓΑΛ, εσωτερικές αντιπαραθέσεις εντός της ΜΕΒΓΑΛ για το ενδεχόμενο πώλησής της, σειρά δημοσιευμάτων «κατά των καρτέλ» σε μεγάλες εφημερίδες λίγες ημέρες πριν από την αποκάλυψη του σκανδάλου, ανάδειξη του ιδιοκτήτη της ΔΕΛΤΑ, κ. Δασκαλόπουλου στη θέση του προέδρου του ΣΕΒ, συναντήσεις των βιομηχανιών τροφίμων με την ηγεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Να σημειωθεί ότι, λίγο πριν από τη θύελλα των αποκαλύψεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, που επικεφαλής της είναι ο «κατά κοινή ομολογία ικανός και «καθαρός»» κ. Ζησιμόπουλος, είχε βάλει στο στόχαστρό της σειρά γαλακτοβιομηχανιών και σύντομα αναμένονταν τα αποτελέσματα των ερευνών που κάθε άλλο παρά καλά θα ήταν για τους «γαλατάδες».

Η Δικαιοσύνη θα αποφανθεί βεβαίως και γι' αυτό το σκάνδαλο, όπως έκανε και για τόσα άλλα. Ποιος όμως χάνει από αυτή την υπόθεση; Και ποιος κερδίζει; Γιατί το κύριο ζήτημα τη μεγάλης αυτής υπόθεσης δεν είναι η «μίζα». Είναι η ασυδοσία του καρτέλ γάλακτος, η αβάσταχτη για τον λαό ακρίβεια που προκαλεί μαζί με τα άλλα καρτέλ και η απολμία της κυβέρνησης στην αντιμετώπισή τους. Όλα στην πολιτική και οικονομική ζωή είναι το αντίστροφο από αυτό που φαίνονται.

Από το σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ επλήγη αναμφισβήτητα το κύρος της Επιτροπής. Πόσο μάλλον, όταν ένα από τα κεντρικά πρόσωπα είναι ο γενικός διευθυντής της, ο Αδαμόπουλος. Και κερδί-

ζουν αναμφισβήτητα τα καρτέλ, επειδή καταρρακώθηκε η «ανεξάρτητη» Επιτροπή Ανταγωνισμού που αποτελούσε το κύριο όργανο της κυβέρνησης στις όποιες προσπάθειές της για την καταπολέμηση της ακρίβειας και της ασυδοσίας στις τιμές. Και χάνει η κυβέρνηση, όχι επειδή αμαυρώνεται η εικόνα της από τις δραστηριότητες των κουμπάρων (σιγά τα ωά μπροστά σε άλλα), αλλά επειδή, αν δεν αντιδράσει αποφασιστικά, θα ενισχύσει τον μοναδικό εκλογικό αντίπαλό της, την ακρίβεια και την οικονομική δυσπραγία. Η Ελλάδα είναι σήμερα η χώρα όπου οι παραγωγοί πουλάνε φτηνότερα το γάλα και οι καταναλωτές το αγοράζουν ακριβότερα. Και το ίδιο περίπου γίνεται με τη βενζίνη, τον καπνό, τα ποτά και άλλα καταναλωτικά αγαθά πρώτης ή όχι ανάγκης.

Οι αλληπάλληλες τις τελευταίες ημέρες καταγγελίες περί καρτέλ σε σούπερ μάρκετ, γαλακτοβιομηχανίες ή πετρελαϊκές εταιρείες είναι κοροϊδία. Επειδή στην πραγματικότητα δεν υπάρχει σημαντικός τομέας στην Ελλάδα όπου εμπλέκονται μεγάλα συμφέροντα και να μην υπάρχει καρτέλ. Μήπως έχει ξεχάσει κα-

νείς το καρτέλ της ακτοπλοΐας; Πού άραγε υπάρχει αυτός ο «υγιής ανταγωνισμός», τον οποίον ευαγγελίζεται η κυβέρνηση; Βεβαίως έχουν γίνει ορισμένα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά ως χώρα απέχουμε παρασάγκας από τα πρότυπα της Δ. Ευρώπης.

Ιδού όμως τι προηγήθηκε του σκανδάλου που αποκαλύφθηκε στις 11-9-2006:

1. Στις 5/9/2006 ο πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού Σπύρος Ζησιμόπουλος χαρακτήρισε κακή την λειτουργία του ανταγωνισμού στο σύνολο της αγοράς, ενώ πρόσθεσε ότι, μόνο αν υπάρξει εξομάλυνση της αγοράς, θα βελτιωθούν και οι τιμές. Σε ό,τι αφορά στην αυτεπάγγελτη έρευνα στα γαλακτοκομικά, γνωστοποίησε ότι μέχρι τον Νοέμβριο αναμένεται η εισηγητική έκθεση, ενώ ανέφερε ότι οι υπάλληλοι έχουν κάνει μια εκτεταμένη έρευνα που συγκεντρώνεται σε 15.000 σελίδες. Την ίδια περίοδο γίνεται γνωστό ότι «στο στόχαστρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού βρίσκονται πέντε γαλακτοβιομηχανίες» (Δέλτα, ΦΑΓΕ, Αγνό, ΜΕΒΓΑΛ και Όλυμπος).

2. Την 1/9/06 ο σχολιαστής της Καθημερινής Ν. Νικολάου, σε άρθρο του με τίτλο «Η απάτη στο γάλα», εξαπολύει μύδρους εναντίον του «καρτέλ».

3. Στις 24/8/06 εν μέσω καταγγελιών του ΣΕΣΜΕ (Σύνδεσμος των σούπερ μάρκετ, εκτός των μεγάλων πολυεθνικών αλυσίδων) ότι «δέκα πολυεθνικές λυμαίνονται την αγορά», η ηγεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης και οι εκπρόσωποι των φορέων της αγοράς αρνούνται πως έρχονται ανατιμήσεις. Ο υπουργός Ανάπτυξης κ. Σιούφας έλεγε ότι «το επόμενο διάστημα δεν υπάρχουν ενδείξεις πως οι βιομήχανοι θα προχωρήσουν σε αυξήσεις», ενώ ο πρόεδρος των

γαλακτοβιομηχανιών κ. Μ. Κασσαλιάς, ανέφερε ότι ο ανταγωνισμός στον κλάδο λειτουργεί και ότι οι γαλακτοβιομηχανοί δεν σκοπεύουν να μετακυλίσουν το αυξημένο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων στην τσέπη του καταναλωτή.

4. Στις 20/8/06 και ενώ κυβέρνηση και αντιπολίτευση ήταν σε διακοπές (για μια ακόμη φορά διαψεύδεται ο Ουμπέρτο Εκο που λέει ότι «τον Αύγουστο δεν υπάρχουν ειδήσεις»), η εφημερίδα *Το Βήμα* κυκλοφορεί με πρώτο της θέμα «Στο έλεος των καρτέλ», όπου το ονομαζόμενο καρτέλ του γάλακτος και της γιαούρτης είχαν την τιμητική τους στην κριτική της «ναυαρχίδας» του Συγκροτήματος.

5. Στις 4/7/06 γίνεται γνωστή η εσωτερική αντιπαράθεση στη ΜΕΒΓΑΛ για την εξαγορά μεριδίου από τη ΔΕΛΤΑ. Η «Δέλτα Συμμετοχών» με ανακοίνωσή της στο Χρηματιστήριο Αθηνών αναφέρει ότι απέκτησε το 21% του μετοχικού κεφαλαίου της ΜΕΒΓΑΛ από την πρώην διευθύνουσα σύμβουλο της εταιρίας κ. Μαρία Χατζάκου. Η συμφωνία όμως πρέπει να αποσπάσει την έγκριση των δύο άλλων βασικών μετόχων, του προέδρου της ΜΕΒΓΑΛ Π. Παπαδάκη, που εκπροσωπεί την οικογένεια Χατζηθεοδώρου με ποσοστό 43%, και του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρίας Δημήτρη Συμεωνίδη, που κατέχει το 21%. Μετά από αυτές τις εξελίξεις οι δύο τελευταίοι παίρνουν το πάνω χέρι στην εταιρεία, η οποία κατηγορεί τη ΔΕΛΤΑ για «αποικιοκρατική αντιμετώπιση» και για πρωτοφανείς συνθήκες με τις οποίες «επιχειρείται να επιβληθεί στην εταιρία μας μια άκυρη και αντικείμενη στο καταστατικό της μεταβίβαση μετοχών». Στο μεταξύ οργιάζουν οι φήμες πως υπάρχει κύκλος διαβουλεύσεων με άλλες μεγάλες εταιρείες του χώρου των τροφίμων, προκειμένου να πουληθεί η ΜΕΒΓΑΛ σε μεγαλύτερο τίμημα από αυτό που προσφέρει η ΔΕΛΤΑ. Την ίδια στιγμή, η ΜΕΒΓΑΛ δηλώνει «ανοικτή σε συμμαχίες αλλά όχι με τη ΔΕΛΤΑ».

6. Στις 13/6/06 η Επιτροπή Ανταγωνισμού γνωστοποίησε ότι προχώρησε σε αυτεπάγγελτο έλεγχο στον κλάδο του γάλακτος για να διαπιστώσει το επίπεδο λειτουργίας του ανταγωνισμού.

7. Στις 11/06/06 ο σχολιαστής της Κα-

Δ. Δασκαλόπουλος, ιδιοκτήτης της ΔΕΛΤΑ, πρώην πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων και σήμερα πρόεδρος του ΣΕΒ.

θημερινής κ. Νικολάου γράφει και πάλι για την «ακρίβεια του ντόπιου «φρέσκου» γάλακτος» και για τη «νόθευση του υγιούς ανταγωνισμού από διάφορα καρτέλ που στοιχίζει πολλά στους Έλληνες πολίτες».

8. Στις 9/5/06 ανακοινώνεται η δημιουργία της εταιρείας «Vivartia» (η Δέλτα Συμμετοχών μετά τη συγχώνευση και απορρόφηση των εταιριών Chirpita International, Δέλτα Πρότυπος Βιομηχανία Γάλακτος, Goody's και Γενική Τροφίμων).

9. Στο τέλος του Μαρτίου 2006 αποκαλύπτεται ότι οι επιθεωρητές του ΕΦΕΤ, μετά από έλεγχο στις εγκαταστάσεις της γαλακτοβιομηχανίας ΑΓΝΟ στη Θεσσαλονίκη, βρήκαν μεγάλες ποσότητες γάλακτος (64 τόνους) με μεταχρονολογημένη ημερομηνία παστερίωσης. Ο ΕΦΕΤ παρέπεμψε τη γαλακτοβιομηχανία στον εισαγγελέα, ενώ θα της επιβληθούν και διοικητικές κυρώσεις.

10. Στο τέλος του Ιανουαρίου 2006 ο πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων (ΣΕΒΤ) και ιδιοκτήτης της ΔΕΛΤΑ κ. Δ. Δασκαλόπουλος παραιτήθηκε από την προεδρία του Συνδέσμου και έβαλε «πλώρη» για την προεδρία του ΣΕΒ.

11. Την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου 2005 δημοσιεύματα κάνουν λόγο για «πόλεμο» μεταξύ των γαλακτοβιομηχανιών, αλλά και ρήξη κυβέρνησης-γαλακτοβιομηχανιών, με αφορμή την δημοσιοποίηση της έκθεσης του ΕΦΕΤ για την ποιότητα του γάλακτος που πωλείται στην αγορά και το εάν είναι εισαγόμενο ή ελληνικό. Ξεσπάει λεκτική κόντρα ανάμεσα στον υφυπουργό Ανάπτυξης κ. Παπαθανασίου και τον τότε πρόεδρο του ΣΕΒΤ Δ. Δασκαλόπουλο, ο οποίος κατηγορεί την κυβέρνηση για συνεχή πίεση στις επιχειρήσεις και για διαπόμπευση της επιχειρηματικότητας, ενώ κάνει λόγο για πολιτική σκοπιμότητα που επέβαλε τη δημοσιοποίηση του θέματος τις μέρες που η κυβέρνηση βρί-

σκεται «στριμωγμένη» με τον Παλιοκρασσά κλπ.

12. Στις 13/9/05 ο κ. Παπαθανασίου συναντήθηκε με το προεδρείο του ΣΕΒΤ, όπου κυρίως συζητήθηκε το θέμα της αναβάθμισης του ΕΦΕΤ. Λίγο πριν τη συνάντηση Παπαθανασίου-ΣΕΒΤ, ξεσπάει θόρυβος γύρω από την πρόθεση των βιομηχανιών τροφίμων να προβούν σε νέο κύκλο ανατιμήσεων, με πρόσχημα τις αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων και των μεταφορικών. Λίγο καιρό πριν, ένας μεγάλος «παίκτης» στον τομέα του γάλακτος, η ΦΑΓΕ, επλήγη σοβαρά όταν έγιναν γνωστά κρούσματα αλλοιώσεων στα προϊόντα της.

13. Στις 18/5/05 γίνεται σύσκεψη στο Υπουργείο Ανάπτυξης για τη συγκράτηση των τιμών στα γαλακτοκομικά. Ο πρόεδρος του ΣΕΒΤ κ. Δ. Δασκαλόπουλος, αναφερόμενος στο ζήτημα των τιμών, είπε ότι αν υπάρχει δυνατότητα μείωσης των τιμών, αυτή προέρχεται μόνο από τον ανταγωνισμό. Περίπου την ίδια περίοδο ανακοινώνεται ότι κατασχέθηκε μεγάλη ποσότητα ακατάλληλου γάλακτος από γνωστή αλυσίδα σούπερ μάρκετ (είναι μία ξένη αλυσίδα που έχει σπάσει τις τιμές του «καρτέλ» και πουλάει φτηνότερα).

14. Στο τέλος Οκτωβρίου του 2004 η Επιτροπή Ανταγωνισμού καταφέρει σοβαρό πλήγμα στα σούπερ μάρκετ. Σε πόρισμά της αποκαλύπτει ότι οι τιμές δεν διαμορφώνονται από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, αλλά προκαθορίζονται και διατηρούνται τεχνητά σε υψηλά επίπεδα. Ούτε λίγο ούτε πολύ δηλαδή, κατηγορεί ανοικτά τους φανατικούς αντιπάλους των «γαλατάδων» και γενικότερα των βιομηχανιών τροφίμων για σχηματισμό καρτέλ. Στο στόχαστρο μπήκαν τότε έξι μεγάλες αλυσίδες που κατείχαν το 50% της αγοράς. Τα πρόστιμα που επεβλήθηκαν στη συνέχεια μειώθηκαν θεαματικά, όταν τα σούπερ μάρκετ προσέφυγαν στο Εφετείο.

Τα συμπεράσματα δικά σας.

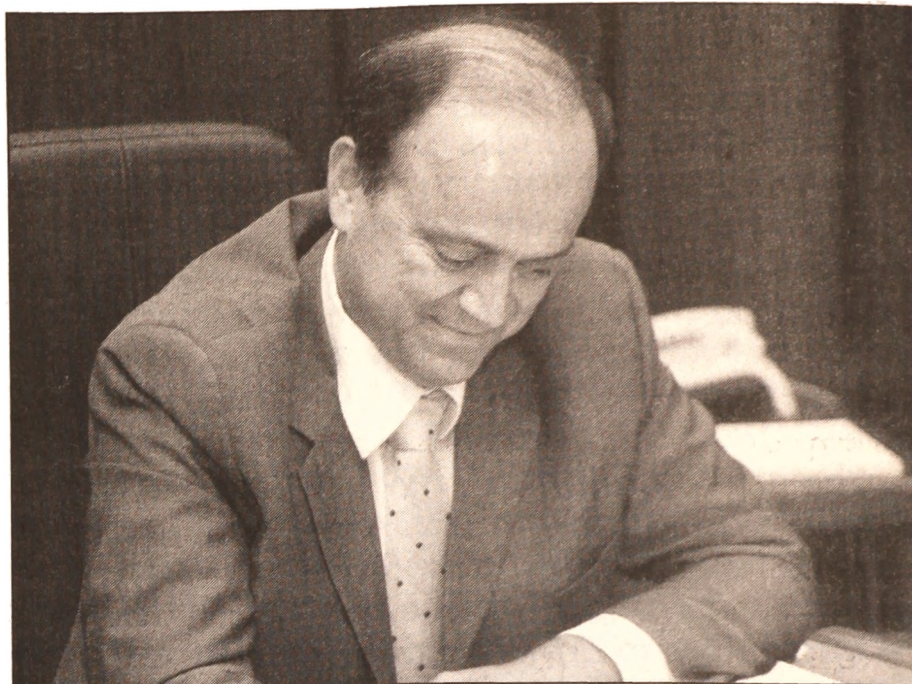

Σαν τη μίζα μες στο γάλα

του Ρεπόρτερ

Ο Πανάγος Αναγνωστόπουλος δεν ήταν μια τυχαία περίπτωση. Κι αν προσπαθούν οι κυβερνητικοί να υποβαθμίσουν τώρα το ρόλο του. Είναι η κλασική περίπτωση του κομματικού «κομισάριου», που με τις πλάτες των πολιτικών του προστατών είχε τη δυνατότητα να λύνει και να δένει. Είναι το είδος του ατόμου που διαθέτουν εν αφθονία και τα δύο κόμματα εξουσίας. Η δράση των κυκλωμάτων αυτού του τύπου στη Β. Ελλάδα και στην υπόλοιπη χώρα δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Αντίθετα, πρόκειται για ένα διαχρονικό «γαλαζοπράσινο» καθεστώς μίζας και ρεμούλας που κυριαρχεί εδώ και δεκαετίες στον τόπο μας.

Ο υπουργός Απασχόλησης κ. Σάββας Τσιτουρίδης.

Μετά τις εκλογές του 2004 τη σκυτάλη της διαφθοράς, που κρατούσαν έως τότε οι ΠΑΣΟΚοι, παρέλαβαν νεοδημοκρατικά κυκλώματα, αρχής γενομένης από το Υπουργείο Άμυνας. (Με την ευκαιρία πώς απέκτησε πολυτελές κότερο πρώην κορυφαίος πολιτικός αξιωματούχος του ΥΕΘΑ;) Έτσι, το «σύστημα ΠΑΣΟΚ» όχι μόνο δεν καταργήθηκε, αλλά συνέβη ακριβώς το αντίθετο: εγκαθιδρύθηκε μια ιδιότυπη «συγκυβέρνηση» πράσινων και γαλάζιων στο βασίλειο της διαφθοράς και συγκεκριμένα στους τομείς του δημοσίου που έχουν σχέση με προμήθειες.

Παράδειγμα όσα συνέβησαν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, τον κύριο κόμβο εισαγωγών-εξαγωγών στη Β. Ελλάδα, όπου εκδιώχθηκαν όλοι οι προηγούμενοι «παίκτες» και αντικαταστάθηκαν από συγκεκριμένους γαλαζιούς επιχειρηματίες με τη συμβολή, όπως ακούγεται, και του «Πανάγου». Τα ίδια έγιναν και σε άλλους χώρους παραγωγής «πολιτικού χρήματος», για να θυμηθούμε μόνον όσα προηγήθηκαν της απομάκρυνσης του κ. Ρεγκούζα στα τε-

λωνεία του Πειραιά, της Αθήνας, της Πάτρας και της υπόλοιπης χώρας. Το μοντέλο ήταν ένα και το αυτό, όπως σημειώνουν καλά πληροφορημένοι τελωνειακοί: παράδοση (από ΠΑΣΟΚους) και παραλαβή (από Νεοδημοκράτες) των νευραλγικών πόστων στο σύστημα της ρεμούλας.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑ

Αυτοί ακριβώς οι κομματικοί μηχανισμοί του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ ήταν που κάλυψαν με συνέχεια και «συνέπεια» το λαθρεμπόριο τσιγάρων και καπνών, στη Β. Ελλάδα και την υπόλοιπη χώρα. Οι ίδιοι βρίσκονται πίσω από τις καραμπινάτες παρανομίες στο εμπόριο και λαθρεμπόριο ζάχαρης, για τις οποίες η διοίκηση της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης είχε ενημερώσει εγγράφως τους αρμόδιους κυβερνητικούς παράγοντες, εδώ και τουλάχιστον ένα μήνα. Εκτός από τις επισημάνσεις για τη δράση των κυκλωμάτων «τύπου Πανάγου» στη ζάχαρη, η διοίκηση της ΕΒΖ υπογράμμισε ότι η Βιομηχανία οδηγείται σε απαξίωση, ενώ άφηνε να εννοηθεί ότι υπήρχαν συμφέροντα που θα

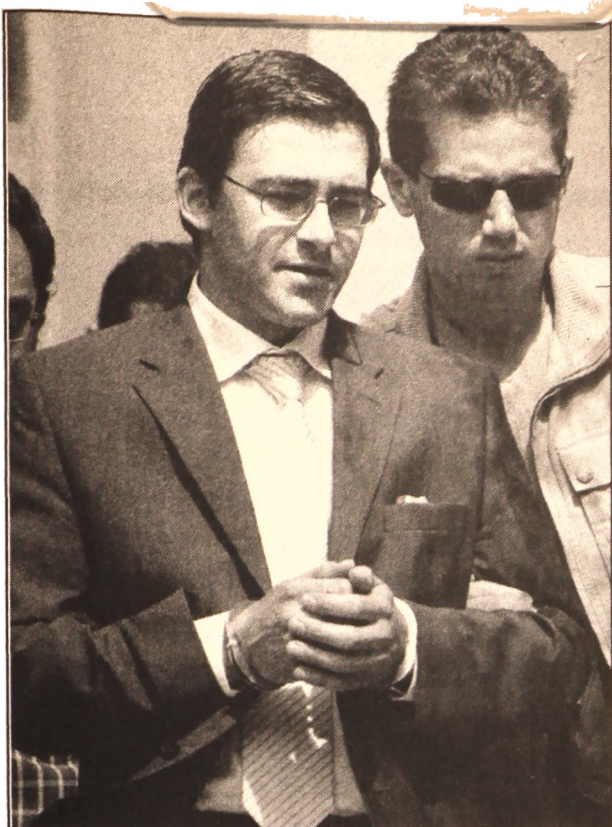
ωφελούντο από κάτι τέτοιο.

Ο πρόεδρος της ΕΒΖ Χρήστος Κοσκινάς, ο οποίος παραιτήθηκε «αθόρυβα» φέτος τον Αύγουστο αφήνοντας αιχμές για πολιτικές ευθύνες, είχε έλθει επανειλημμένα σε ρήξεις με «ανθρώπους» του κ. Τσιτουρίδη στη διοίκηση της Βιομηχανίας, καθώς και με τον υφυπουργό Γεωργίας, κ. Κοντό. Μια από τις εστίες τριβών του με την ηγεσία του Υπουργείου ήταν η τύχη των δύο μονάδων της Βιομηχανίας στην Ξάνθη και τις Σέρρες. Παρά τις αντιδράσεις, υπήρχε σχέδιο να τις κλείσουν! Κάτι που, τελικώς, δεν έγινε, αλλά αντίθετα προκρίθηκε η πρόταση για τη δημιουργία μονάδων βιοαιθάλης (βιολογικά καύσιμα). Να σημειωθεί πως στον χώρο των βιοκαυσίμων άρχισαν να δραστηριοποιούνται πρόσφατα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, όπως τα ΕΛΠΕ (Λάτσης, Δημόσιο), η Βιοχάλκο (Μυτιληναίος) κ.λπ.

ΜΟΝΟ Η ΑΡΧΗ

Σύμφωνα με συγκλίνουσες εκτιμήσεις όσα βγαίνουν στη φόρα με αφορμή την ΜΕΒΓΑΛ δεν είναι παρά μόνο η

Ο υπουργός Απασχόλησης κ. Σάββας Τσιτουρίδης.

αρχή. Υπάρχουν ή δεν υπάρχουν λαθρεμπορικές δραστηριότητες βιομηχανιών γάλακτος, οι οποίες εισάγουν στη χώρα μας από τη Βουλγαρία και άλλες γειτονικές χώρες φτηνό γάλα και στη συνέχεια το βαφτίζουν ελληνικό αποκομίζοντας έτσι τεράστια υπερκέρδη; Υπάρχει ή δεν υπάρχει θυγατρική της ίδιας εταιρείας που πρωταγωνιστεί σε αυτού του είδους το «εμπόριο» και ποια είναι η σχέση της με υπουργό που βρέθηκε στο στόχαστρο όλων με αφορμή τα τελευταία γεγονότα; Το περίεργο είναι ότι τα στοιχεία για το λαθρεμπόριο γάλακτος, όπως και άλλα για κυκλώματα εισαγωγής ουκρανικών και καναδέζικων σιτηρών και επανεξαγωγής τους ως ελληνικά, βρίσκονται από καιρό στη διάθεση πρωτοκλασάτων στελεχών του ΠΑΣΟΚ στη Β. Ελλάδα. Δεν τα δημοσιοποιούν όμως και το ερώτημα είναι γιατί; Μήπως επειδή δεν θέλουν να βγουν στη φόρα τα δικά τους σκάνδαλα, οπότε εξηγείται και το γιατί αποδείχθηκε ανήμπορη και η εξαγγελθείσα προεκλογικά κάθαρση από τη ΝΔ;

Σε ό,τι αφορά το λάδωμα της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ούτε στιγμή δεν πιστέψαμε ότι η περιβόητη μίζα της ΜΕΒΓΑΛ ήταν 2,5 εκατομμύρια ευρώ. Αυτό το ποσό δεν μεταφέρεται ούτε σε βαλίτσα ούτε σε πάμπερς και ούτε μπορεί να καταβληθεί μέσω επιταγής, εφόσον οι εισπράξαντες μπορούν να εντοπισθούν πανεύκολα. Και τι σας λέει εκείνο για την τραπεζική θυρίδα που ζήτησε να ανοίξει ως «συνεργάτης του Τσιτουρίδη» ο Κωνσταντινίδης; Μήπως μεταρρυθμίζεται και το λάδωμα από τα «πάμπερς» στις θυρίδες; Από την άλλη υπάρχει το ερώτημα ποιος κερδίζει και

ποιος χάνει από τις αποκαλύψεις; Αναμφισβήτητα χάνει η κυβέρνηση στις όποιες προσπάθειές της να ελέγξει το καρτέλ και ιδιαίτερα η Επιτροπή Ανταγωνισμού, το έργο της οποίας θα πάει πολλά χρόνια πίσω. Και μέχρι να ανασυγκροτηθεί θα αφεθούν ανεξέλεγκτα τα καρτέλ. Φαίνεται όμως ότι κερδίζει πολλά και η ΜΕΒΓΑΛ, επειδή, όπως πληροφορούμεθα, τα πρόστιμα που θα της επιβαλλόταν ήταν πολύ μεγαλύτερα από εκείνο των 25 εκατομμυρίων και δεν θα μπορούσε να τα αντέξει. Και με την ευκαιρία, πόσες φορές επιδοτήθηκε μέχρι σήμερα η ΜΕΒΓΑΛ και γιατί;

Κανείς δεν αμφιβάλλει για την εντιμότητα του Καραμανλή και των προθέσεών του. Πόσοι όμως πιστεύουν πλέον ότι οι διακηρύξεις του ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και ότι μπορούν να υλοποιηθούν, τουλάχιστον από αυτό το κόμμα και αυτήν την κυβέρνηση; Όπως ο δρόμος προς την κόλαση είναι γεμάτος με καλές προθέσεις, έτσι και ο Καραμανλής είναι δέσμιος ενός κομματικού μηχανισμού, κύριο μέλημα του οποίου είναι το ρουσφέτι και το βόλεμα των ημετέρων. Και αν κάποιος ζητήσει κάτι παραπάνω για τον εαυτό του, τι έγινε; Πόσα έφαγαν, άλλωστε, οι ΠΑΣΟΚοι από τα σκάνδαλα των ρωσικών TOR και των αμερικανικών όπλων;

ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΕΝΟΙ ΑΛΛΑ...

Εφησυχασμένοι από τα γκάλοπ και τις μεγάλες διαφορές από την αξιωματική αντιπολίτευση (που οφείλονται όμως μόνο στο πρόσωπο του Καραμανλή) και βλέποντας ότι ουδείς τους απειλεί, πολλοί Νεοδημοκράτες κρατικοί λειτουργοί και οι περίξ των,

έχουν μετραπεί σε ανεξέλεγκτους αλαζόνες. Το χαρακτηριστικό αυτό, σε συνδυασμό με την απληστία ορισμένων που θέλουν να οικονομήσουν μέσα σε δυόμισι χρόνια όσα οι ΠΑΣΟΚοι έβγαλαν σε είκοσι, δημιουργεί ένα εκρηκτικό μείγμα πολιτικής ηλιθιότητας, όπως απέδειξε η «υπόθεση Πανάγου» και οι άλλες παρόμοιες περιπτώσεις σκανδάλων που άγγιζαν υπουργούς και υφυπουργούς.

Ευτυχώς για την κυβέρνηση της ΝΔ που δεν υπάρχει αντιπολίτευση. Γιατί ένα είναι το βέβαιο μέσα σε όλα όσα γίνονται τις τελευταίες ημέρες: η συνεχής διαρροή σκανδάλων, που πλήττει την εικόνα της διακυβέρνησης Καραμανλή, προκαλείται πρωτίστως από παράγοντες και στελέχη της κυβέρνησης και της ΝΔ (οικογένειες, τζάκια κ.ο.κ.), που είτε είναι δυσαρεστημένα είτε αποσκοπούν στη «μετά-Καραμανλή» περίοδο. Επειδή μάλιστα δεν νιώθουν να απειλούνται από την αξιωματική αντιπολίτευση, δείχνουν να έχουν χάσει κάθε αίσθηση μέτρου και έχουν αναλάβει να παίζουν οι ίδιοι το ρόλο τόσο της κυβέρνησης όσο και της αντιπολίτευσης. Επειδή όμως γνωρίζουν καλά ότι αν πληγεί ο Καραμανλής προσωπικά, έχουν τελειώσει και οι ίδιοι ως κυβέρνηση, φροντίζουν ώστε να βγάζουν μεν τα άπλυτα, τους ανταγωνισμούς και τα σκάνδαλά τους στη φόρα, αλλά προσεκτικά, χωρίς να «στοχοποιούν» άμεσα τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν θα πλήξουν άτομα που είναι ή ήταν κοντά του. Έτσι, στο επίκεντρο του κυκλώνα βρίσκεται τώρα και πάλι ο κ. Τσιτουρίδης, ο οποίος πληρώνει προφανώς την επαμφοτερίζουσα στάση του, τη μια ως «λοχαγός» του Καραμανλή,

την άλλη με την «αγία οικογένεια» κ.λπ.

Τι απέμεινε όμως σήμερα από τις προεκλογικές διακηρύξεις της ΝΔ περί κάθαρσης και διαφάνειας; Μια διάχυτη ατμόσφαιρα πολιτικής και ηθικής ασυδοσίας και η οικοδόμηση νέων μηχανισμών εύκολου πλουτισμού. «Κουμπάροι» και δικαστές, μυστικές υπηρεσίες και μητροπολίτες, χρηματιστές και διαμεσολαβητές, συμπλεκόμενοι, διασταυρούμενοι και διαπλεκόμενοι, συγκροτούν έναν εσμό, η σήψη του οποίου διαπερνά ολόκληρο σχεδόν τον δημόσιο βίο. Όλα αυτά απειλούν να οδηγήσουν σε παραλυσία, όχι μόνον την κυβέρνηση αλλά και ολόκληρο το πολιτικό σύστημα. Επειδή το καθεστώς φοβίας που επέβαλαν τα «τηλεοδικεία» και οι συνεχείς αποκαλύψεις σκανδάλων και «σκανδάλων» αναγκάζει την πλειοψηφία των κυβερνητικών παραγόντων να κωλυσιεργεί στη λήψη αποφάσεων και να μη βάζει την υπογραφή του από τον φόβο των Ιουδαίων. Η τακτική του «άστο και θα δούμε» του Μαξίμου, που παρατηρεί αφ' υψηλού τις εξελίξεις, ουδέν θετικό προοιωνίζει ούτε για τον ίδιο τον Καραμανλή ούτε για τη χώρα.

Αυτή η κατάσταση σε συνδυασμό με την ανυπαρξία αξιωματικής αντιπολίτευσης ανοίγει διάπλατα το δρόμο για να γίνει η χώρα ξέφραγο αμπέλι για τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Γιατί όσα βλέπουμε και ακούμε στο προσκήνιο της επικαιρότητας είναι ήσσονος σημασίας μπροστά σε όσα διαπραγματεύονται και προετοιμάζονται στο παρασκήνιο. Θα αρκεστεί λοιπόν ο Καραμανλής στο «μια τετραετία ακόμα και μετά γεια σας»; Ιδού το ερώτημα. Αν δεν επανέλθει και μάλιστα σύντομα στους άξονες που καθόρισαν την προεκλογική του στρατηγική δεν τα βλέπουμε καθόλου καλά τα πράγματα. Δεν θα του υποδείξουμε βεβαίως εμείς το έργο του. Νομίζουμε όμως ότι, επειδή του αρέσει η Ιστορία, είναι καιρός να θυμηθεί το παράδειγμα των ρωμαίων αυτοκρατόρων, οι οποίοι, όταν επέστρεφαν θριαμβευτικά στη Ρώμη από κάποια νικηφόρα εκστρατεία, είχαν δίπλα τους και έναν υπηρέτη που τους έλεγε συνεχώς στο αυτί: «Η δόξα είναι εφήμερη, η δόξα είναι εφήμερη».

Σκάνδαλα και επικοινωνιακό αλαλούμ

της Ελεονώρας Μακρή

Παράδειγμα για το πόσο εύκολα μπορεί να ανατραπεί η ευδαιμονία των γκάλοπ είναι ο επικοινωνιακός περίπατος του Καραμανλή στη ΔΕΘ. Ήταν μια εύκολη υπόθεση, ιδίως με τις «στημένες» ερωτήσεις που του έκαναν οι δημοσιογράφοι από κάτω. Όμως αυτά δεν αρέσουν ούτε καν στο ίδιο του το κόμμα.

Πάρε λοιπόν μια ομοβροντία σκανδάλων την επομένη της Διεθνούς Εκθέσεως: μίζες στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, σκάνδαλο με τα ένσημα μεγαλοκατασκευαστών στο ΙΚΑ, σκάνδαλα με τα φάρμακα και τις προμήθειες των νοσοκομείων. Και βέβαια, μόνον αφελείς θα πίστευαν ότι πίσω από όλα αυτά μπορεί να βρίσκεται το ΠΑΣΟΚ που δεν ξέρει ούτε τι του γίνεται ούτε που πάει.

Από τότε οι συνεργάτες του κ. Καραμανλή επιδίδονται σε επικοινωνιακά σλάλομ, στην προσπάθειά τους να διαφυλάξουν την εικόνα του πρωθυπουργού εν μέσω της καταιγίδας των «κουμπαρασκανδάλων». Λόγω όμως της γνωστής έλλειψης συντονισμού και της ασυνεννοησίας τους, το μόνο που

καταφέρνουν είναι να εκθέτουν χειρότερα την κυβέρνηση. Ακόμη και στο απλό, να απαντηθεί, ερώτημα, εάν ήταν ενήμερος για το σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ κατά τη διάρκεια της επισκέψεως του στη ΔΕΘ, επιχειρούν να τετραγωνίσουν τον κύκλο!

Μια ημέρα πριν αποκαλυφθεί το σκάνδαλο, ο κ. Καραμανλής απαντά στη συνέντευξή του, σε ερώτηση σχετικά με τις καταγγελίες περί συνεννοήσεων βιομηχάνων εις βάρος των κτηνοτρόφων για τις τιμές του γάλακτος, πως αυτή η κατάσταση πρέπει να αντιμετωπιστεί με την «ενίσχυση της Επιτροπής Ανταγωνισμού». Ύστερα από μόλις ένα εικοσιτετράωρο η Επιτροπή Ανταγωνισμού δέχεται βαρύτατο πλήγμα στην αξιοπιστία και τη λειτουργία της, με τη

σύλληψη του Γενικού Διευθυντή της κ. Αδαμόπουλου για «εκβιασμό και δωροδοκία». Έτσι, η απάντηση του Πρωθυπουργού έμοιαζε με παρωδία.

Έκτοτε οι συνεργάτες του Κ. Καραμανλή επιχειρούν να θολώσουν τα νερά. Δυστυχώς όμως για αυτούς, ο υφυπουργός Ανάπτυξης κ. Παπαθανασίου, στην προσπάθειά του να δείξει ότι η κυβέρνηση είναι αυτή που έφερε στο φως το σκάνδαλο, σπεύδει να δηλώσει ότι ο ίδιος και ο Σιούφας γνώριζαν την καταγγελία της ΜΕΒΓΑΛ από την Παρασκευή 8/9. Τότε, σκέφτονται να αφήσουν να διαρρεύσει ότι ο πρωθυπουργός το έμαθε τη Δευτέρα, αλλά επισήμως να δηλώσουν ότι ενημερώθηκε «αφού ολοκληρώθηκαν οι έρευνες».

Οι αποκαλύψεις όμως περί γαλάζιων κουμπάρων και κουμπαραδών πέφτουν σαν το χαλάζι και ζαλίζονται τόσο πολύ σε Ρηγίλλης και Μαξίμου που δεν προλαβαίνουν να συντονιστούν. Στις 14/9 ο γραμματέας της ΝΔ Λευτέρης Ζαγορίτης καλεί τους δημοσιογράφους σε γεύμα, με αφορμή τα γενέθλιά του.

Πάνω στην κουβέντα, επαναλαμβάνει συνεχώς ότι «θα το χάσουν το κεφάλι τους όσοι πάνε να εκμεταλλευτούν καταστάσεις και να βάλουν το δάχτυλο στη μαρμελάδα», επιχειρώντας να περάσει τη γραμμή της λεγόμενης «μετωπικής σύγκρουσης με τη διαφθορά». Ανάμεσα στα άλλα, απαντά, τουλάχιστον τρεις φορές, στους αδημονούντες δημοσιογράφους πως στην κυβέρνηση «το ξέραμε από την Παρασκευή». Λίγη ώρα αργότερα όμως του «σφυρίζουν» αρμοδίως ότι κάνει γκάφα και εκθέτει τον πρωθυπουργό και έτσι σπεύδει να διαψεύσει: «Εγώ δεν είπα ότι ο πρωθυπουργός το ήξερε, αλλά ότι ο Σιούφας το γνώριζε και δεν γνωρίζω αν ενημέρωσε τον πρωθυπουργό!» Αυτό μαζί με άλλες επιτήδειες διαρροές εξοργίζουν τον υπουργό Ανάπτυξης, ο οποίος σπεύδει στο Μέγαρο Μαξίμου και ρωτά τους παρεπιδημούντες: «Γιατί ρε παιδιά με εκθέτετε;»

Δύο ημέρες αργότερα ο κλοιός των αποκαλύψεων σφίγγει ακόμη περισσότερο γύρω από την κυβέρνηση, με πρωταγωνιστές πολλούς από τους μακεδόνες συνεργάτες του Σάββα Τσιτουρίδη. Τότε οι «μάγιστροι της επικοι-

ωνίας», ελλείπει και ανάλογης πολιτικής στάσης που επιβάλλουν τέτοιου είδους κρίσεις, καταφεύγουν σε επικοινωνιακά τερτίπια, αφενός για να εκφοβίσουν επίδοξους «κουμπάρους» αφετέρου να πείσουν την κοινωνία ότι διαφέρουν από το «σάπιο σύστημα ΠΑΣΟΚ». «Τις χειροπέδες τις είδατε;» απαντάει με αυστηρό ύφος ο Λευτέρης Ζαγορίτης έξω από το Μέγαρο Μαξίμου, λίγες ώρες αφότου οι τρεις γαλάζιοι κατηγορούμενοι καταγράφονται σιδηροδέσμιοι στις τηλεοπτικές κάμερες.

Ταυτόχρονα, πυκνό καπνό προκαλούν στο Υπουργείο Απασχόλησης αποκαλύψεις για διασυνδέσεις συνεργατών του κ. Τσιτουρίδη με τους πρωταγωνιστές της ΜΕΒΓΑΛ. Έτσι, ο Σάββας Τσιτουρίδης, στενός συνεργάτης του Καραμανλή από τα χρόνια της Θεσσαλονίκης, στέλνει επιστολές-απαντήσεις στο ΕΣΡ και στην ΕΣΗΕΑ, απειλώντας εμμέσως δημοσιογράφους και καναλάρχες, με την στήριξη –πάντα– του πρωθυπουργού. Από το Μαξίμου φροντίζουν πάλι να εμφανίσουν σοφό και αποφασισμένο για όλα τον «βασιλιά». Λένε, λοιπόν, «Στήριξη μέχρι νεωτέρας, γιατί αν κάτι αποδειχθεί, τότε ο πρωθυπουργός δεν θα διατάξει να πάρει κεφάλι». Προστατεύουν με αυτό τον τρόπο το «καλό χαρτί» της παράταξης, δηλαδή τον αρχηγό, μόνο που τον εμφανίζουν να είναι και με τον «αστυφύλαξ και με τον χωροφύλαξ», και πάντως μακριά από το λαϊκό αίσθημα. Το ερώτημα είναι αν τα γνωρίζει όλα αυτά ο ίδιος.

Αλλά και αν δεν είχαν ξεσπάσει τρία σκάνδαλα μαζί την επομένη της συνέντευξης Καραμανλή στη Θεσσαλονίκη, και τότε οι σύμβουλοι του πρωθυπουργού θα ήταν υποχρεωμένοι να δώσουν μια ακόμη πιο σκληρή μάχη για να περισώσουν την αξιοπιστία του, αφού παραδέχθηκε ότι προεκλογικά έταξε φθηνό ΦΠΑ στους αγρότες αλλά τώρα δεν μπορεί να το δώσει, εφόσον το απαγορεύει η ΕΕ.

«Είναι κάποια πράγματα όμως που δεν γίνονται. Ναι, πράγματι ήταν θέση μου και το έλεγα συχνά και το παλέψαμε –εννώ τη μείωση του ΦΠΑ για τα αγροτικά μηχανήματα–, απορρίφθηκε όμως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

και δεν μπορεί να γίνει. Δεν μπορώ να πω ψέματα. Εάν γινόταν, θα το είχαμε κάνει» απάντησε με χαρακτηριστική άνεση σε δημοσιογράφο, που τον ρώτησε πόσο θα πρέπει περιμένουν ακόμη οι αγρότες.

Την επομένη της αναίρεσης της πρωθυπουργικής εξαγγελίας, ο Ευάγγελος Αντώνιος «αποκαλύπτει» ότι το σχετικό αίτημα, που είχε θέσει το ΠΑΣΟΚ στην ΕΕ, απορρίφθηκε από τον Αύγουστο του 2003, και πως δεν πρόλαβαν να το βγάλουν από το προεκλογικό πρόγραμμα της ΝΔ, επειδή είχε ήδη τυπωθεί. Ο πρωθυπουργός πάντως εξακολουθούσε να τάζει τη μείωση του ΦΠΑ από τα προεκλογικά μπαλκόνια επί μήνες. «Παίρνουμε μέτρα για τη μείωση του κόστους παραγωγής με κύρια αναφορά στο ρεύμα, στα καύσιμα, στο ΦΠΑ αγροτικών μηχανημάτων, στο φόρο μεταβίβασης αγροτικής γης» υποσχόταν για παράδειγμα στην προεκλογική του ομιλία στη Λάρισα στις 4-03-2004, ενώ το είχε ήδη επαναλάβει στις περιόδους του ανά την ελληνική periferia.

Τελικά, η χιονοστιβάδα αποκαλύψεων για γαλάζια διαφθορά που ακολούθησε το απόγευμα της Δευτέρας, μετά τη συνέντευξη του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ, μπορεί να σκέπασε τον πολιτικό εμπαιγμό των αγροτών-ψηφοφόρων, έριξε όμως φως στα έργα και τις ημέρες στελεχών του κόμματος, φίλων και κουμπάρων, προκαλώντας τη μεγαλύτερη κρίση των τελευταίων 2,5 χρόνων της νέας διακυβέρνησης!

Ζητείται αντιπολίτευση Ποιος όμως τη ζητάει;

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Η προφανής, ακόμα και στον πιο αδαή, πολιτική ανεπάρκεια του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης Γιωργάκη Παπανδρέου έχει αναζωπυρώσει μια συζήτηση που στην πραγματικότητα έχει παρελθόν στην Ελλάδα: τη συζήτηση για την απουσία αντιπολίτευσης. Στο μεγάλο της μέρος αυτή η συζήτηση αφορά την εικόνα. Σχετίζεται, δηλαδή, με την έκδηλη αδυναμία του ΠΑΣΟΚ και του προέδρου του να αντιπαρατεθούν με πολιτικούς, ή μικροπολιτικούς έστω, όρους στη Νέα Δημοκρατία, την ανικανότητά τους να εκμεταλλευτούν στο παραμικρό τις επαναλαμβανόμενες κυβερνητικές γκάφες (που αρκετές φορές αγγίζουν και ξεπερνούν τα όρια του σκανδάλου), και ακόμη την παροιμιώδη αφέλεια με την οποία προσφέρουν στον, κατά τεκμήριο, ευφυή πρωθυπουργό την ευκαιρία να ξεφεύγει από δύσκολες καταστάσεις, εκμεταλλευόμενος την έργω αμβλύνοια του αντιπάλου του.

του Χρ. Παπανίκου

Ολα αυτά είναι πραγματικά. Όμως δεν δικαιολογούν τον αφορισμό ότι «δεν υπάρχει αντιπολίτευση». Η κατάσταση αυτή καταδεικνύει απλά την αναπηρία της αντιπολίτευσης να στρέψει προς το μέρος της την πολιτική συγκυρία και να λειτουργήσει είτε ως ελεγκτικός είτε ως προληπτικός μηχανισμός της δημοκρατίας. Αποδίδει την εικόνα μιας καχεκτικής αντιπολίτευσης –και ειδικότερα μιας καχεκτικής πολιτικής και κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης– η οποία είναι μεν ανησυχητική, γιατί παρέχει ένα ανεπίτρεπτο θεσμικό ακαταλόγιστο, αλλά δεν αποτελεί δομικό πρόβλημα. Ένας αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης μόρτης και παλικαράς θα το έλυνε.

Ωστόσο, το πρόβλημα της απουσίας αντιπολίτευσης δεν είναι σημερινό στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα δεν είναι καν ελληνικό. Σε ό,τι αφορά τα πάτρια, είναι ένα ζήτημα που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο τίθεται από το 1985 –και πάντως σίγουρα από το 1993– και το οποίο στην Ευρώπη αποτελεί τα τελευταία 15 χρόνια το βασικότερο πρόβλημα δημοκρατικής λειτουργίας. Επιπλέον, αποτελεί και τη ρίζα των περισσότερων δυσλειτουργιών των δυτικών κοινωνιών, όπως και της παταγώδους αποτυχίας όλων των (ισχυρών) προσπάθειών για την πολιτική ενοποίηση της ηπείρου, έτσι όπως αυτές εκφράστηκαν μετά το 1989.

Ως απόρροια των ίδιων αντίπαλων που διαμαρτύρονται για την αποκαλούμενη απουσία αντιπολίτευσης ηχούν άλλωστε συχνά χαιρετισμοί για την περιλάλητη σύγκλιση των παραδοσιακών πολιτικών προς το κέντρο. Διανοούμενοι και γραφιάδες αποθέωσαν τη σύγκλιση αυτή ως την οριστική νίκη της δημοκρατίας επί του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού (κατά κανόνα) και ως το τέλος των μάταιων παθών. Η σύμφυση αυτής της σύγκλισης με την απουσία αντιπολίτευσης ελάχιστα απασχόλησε, τουλάχιστον στην Ελλάδα, τις συζητήσεις είτε των ειδικών είτε της κοινής γνώμης, επαναφέροντας με τον πιο emphaticό τρόπο την αίσθηση ότι στην πατρίδα μας η πολιτική και η αντιπολίτευση γίνονται αντιληπτές ως το άθροισμα ατομικών ελιγμών.

Εντούτοις η ουσιαστική απουσία αντιπολίτευσης στην Ελλάδα είναι από το 1990 μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Ήταν τότε που, μέσα σε κλίμα εξαιρετικής πόλωσης, με το Ειδικό Δικαστήριο σε δράση, υψηλούς κοινοβουλευτικούς τόνους, άγριες απεργίες, καταλήψεις και διαδηλώσεις, ο Ανδρέας Παπανδρέου λάνσαρε πρώτος την έννοια του «ώριμου φρούτου» για την πτώση της κυβέρνησης Μη-

τσοτάκη, της οποίας την οικονομική πολιτική δεν παρέλειπε να τονίζει ότι θα συνεχίσει, πάντα βέβαια ανάμεσα σε κορώνες για την επανακρατικοποίηση της ΕΑΣ και την απελευθέρωση του Επαμεινώνδα Σκυφτούλη.

Η πολιτική του «ώριμου φρούτου» έγινε από τότε η εθνική μας πολιτική. Πράοι αντιπολιτευόμενοι σαν τον Έβερτ, φωνακλάδες αντιπολιτευόμενοι σαν τον Καραμανλή και συμπολιτευόμενοι αντιπολιτευόμενοι σαν τον Σημίτη περίμεναν νηφάλια τη σειρά τους, η οποία, όταν ερχόταν, ερχόταν σαν απόληξη του πανδαμάτορος χρόνου παρά σαν τέκνο της ανάγκης για αλλαγή.

Οι ίδιοι οι πολιτικοί ηγέτες δεν σπεύδουν να αρνηθούν με μεγάλο ενθουσιασμό αυτήν την πραγματικότητα. Η αναγνώριση ότι οι πολιτικές είναι δεδομένες και αυτό που τίθεται υπό συζήτηση είναι η περιφερειακή τους διαχείριση αποτελεί τον ώριμο κοινό τόπο της γερασμένης ευρωπαϊκής πολιτικής. Είναι ετούτη η ομολογία απουσίας εναλλακτικής πολιτικής δυνατότητας –η απουσία αντιπολίτευσης δεν είναι παρά ένα υποκεφάλαιο– που πρέπει στην πραγματικότητα να εξετασθεί για να εξαχθούν πολιτικά συμπεράσματα.

ΠΟΙΟΣ ΠΑΡΑΓΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

Είναι αληθής ο αφορισμός της απουσίας εναλλακτικής πολιτικής δυνατότητας, την οποία επικαλούνται οι πολιτικοί και αρκετοί διανοούμενοι; Για να το απαντήσουμε πρέπει να εξετάσουμε ποιοι είναι αυτοί που παράγουν πολιτική, ποιες είναι οι προθέσεις τους κι ακόμη, γιατί περί αυτού γίνεται ο λόγος, ποιες είναι οι δυνατές συμπεριφορές τους. Πολιτική παράγει η κοινωνία. Πολιτική παράγει η οικονομία. Πολιτική παράγουν οι πολιτικοί, αλλά μόνο σε τελική ανάλυση και πάντα σε σχέση με τους δύο αυτούς βασικούς παράγοντες.

Στην Ευρώπη τα τελευταία 15 χρόνια, τις πολιτικές τις χαράσσει, τις εφαρμόζει και τις ελέγχει το τραπεζικό κεφάλαιο, και αυτό δεν χρειάζεται να είναι κανείς μέλος το ΚΚΕ για να το καταλάβει. Με δεδομένο ότι το τραπεζικό κεφάλαιο βγαίνει κερδισμένο από την πολιτική που χαράσσει, για να υπάρξει διαφορετική πολιτική θα έπρεπε κάποιος άλλος να πάρει τη σχετική πρωτοβουλία. Και αυτός ο άλλος είναι η ίδια η κοινωνία και οι παραγωγικές της δυνάμεις.

Όμως κάτι τέτοιο, ας είμαστε ειλικρινείς, δεν συνέβη. Γίναμε μάρτυρες, ειδικά τα τελευταία 3 χρόνια, μαζικών ξεσηκωμών που στόχευαν στη διάσωση στοιχειωδών κοινωνικών ή κλαδικών δικαιωμάτων, βιώσαμε επίσης και μια ανέλπιστη ξερή αποδοκιμασία των ασκούμενων πολιτικών με το πρόπερσινο γαλλικό «όχι» στο ευρωσύνταγμα. Ωστόσο, μια συγκροτημένη κοινωνική κίνηση που να προτείνει κάποια διαφορετική πολιτική, όχι, δεν είδαμε.

Θα αντιπρότεινε κάποιος ότι οι πολιτικοί υπάρχουν και για να εμπνέουν, να γεννούν πολιτικές και ιδέες. Ψέμα. Οι πολιτικοί εκφράζουν και εφαρμόζουν πολιτικές και ιδέες, ίσως ακόμη και να τις προχωρούν ένα βήμα παραπάνω, αλλά δεν λειτουργούν ερήμην της κοινωνίας. Ο πιο παρεμβατικός πολιτικός της τελευταίας 10ετίας στην Ευρώπη ήταν ο άχρωμος, άοσμος και επ' ουδενί χαρισματικός Λιονέλ Ζοσπέν,

γέννημα απλώς της τεράστιας κινητοποίησης των γαλλικών συνδικάτων για την προστασία των ταμείων μέσω της μείωσης του χρόνου εργασίας. Η σοσιαλδημοκρατία, ειδικότερα, είναι ιστορικά ένα ρεύμα που άγεται από τους κοινωνικούς συσχετισμούς, και η πολιτική πρωτοβουλία δεν ήταν ποτέ το φόρτε της.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΠΑΣΟΚ

Απαλλάσσουν όλα αυτά το ΠΑΣΟΚ και τον Γιωργάκη από την κατηγορία της ανυπαρξίας; Όχι. Το ΠΑΣΟΚ δεν στερείται απλά εναλλακτικού πολιτικού προγράμματος –ή πολιτικού προγράμματος σκέτα. Στερείται οποιασδήποτε συναίσθησης διαχείρισης του πολιτικού παιχνιδιού, όταν αυτή δεν ταυτίζεται με τη διαχείριση του κράτους. Είναι παντελώς ανίκανο να ελέγξει, να προειδοποιήσει, να προτείνει. Δεν διαθέτει επίσης τη νομιμοποίηση να στηλιτεύσει καθ' οιονδήποτε τρόπο τα φαινόμενα πολιτικής και κοινωνικής παθογένειας που η Ελλάδα κληρονόμησε από την πολιτεία του, από το 1985 και μετά.

Στην πραγματικότητα, στο λαϊκό θυμικό δεν έχει τη νομιμοποίηση να στηλιτεύσει τίποτα. Όλα αυτά δημιουργούν ένα θεσμικό και δημοκρατικό κενό στην Ελλάδα, που καλό ίσως θα ήταν να καλυφθεί. Το πολιτικό κενό όμως, που είναι το κενό της αντιπολίτευσης, δεν είναι θέμα του ΠΑΣΟΚ –και ευτυχώς– να το καλύψει. Είναι θέμα της κοινωνίας και των ζωντανών ενώσεων και πρωτοβουλιών της.

Όλες αυτές, στην Ελλάδα, σε μεγάλο βαθμό, και στην Ευρώπη, για την ώρα αναζητούνται. Όταν βρεθούν και υπάρξει αντιπολίτευση, ίσως ψάχνουμε τότε για «ΠΑΣΟΚ», για τον φορέα εκείνο δηλαδή που θα την εκφράσει. Για την ώρα, ο Γιωργάκης δεν είναι παρά ο θερισμός αυτού που έσπειρε η ελληνική κοινωνία τα τελευταία 20 χρόνια. Μηδέν από μηδέν, κατά κάποιον τρόπο.

Τα σκάνδαλα κάνουν αντιπολίτευση, το ΠΑΣΟΚ όχι...

του Γιώργου Μελιγγώνη

Τη χειρότερη κρίση της περνά αυτές τις ημέρες η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, με τα σκάνδαλα που έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας να χτυπούν το «ηθικό πλεονέκτημα» που είχε έναντι του ΠΑΣΟΚ.

Κορυφαίοι υπουργοί, υφυπουργοί και υψηλά κομματικά στελέχη της Θεσσαλονίκης φέρονται μπλεγμένα στις διάφορες υποθέσεις διαφθοράς, βγάζοντας στη «σέντρα» τον πρωθυπουργό, ο οποίος αναγκάστηκε την περασμένη εβδομάδα, στο δείπνο που παρέθεσε στην τρίτη ομάδα βουλευτών της παράταξής του, να στείλει μήνυμα περί «μηδενικής ανοχής στη διαφθορά».

Την ίδια ώρα, κορυφαία στελέχη του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης διαρρέουν στους δημοσιογράφους τις προθέσεις τους να αρχίσουν έναν κύκλο αποκαλύψεων. «Θα πρόκειται για μεγάλα σκάνδαλα διακίνησης μαύρου πολιτικού χρήματος που θα ταρακουνήσουν την κυβέρνηση», τόνιζε στο Αντί υψηλόβαθμο στέλεχος της Χαριλάου Τρικούπη, συμπληρώνοντας πως «η Νέα Δημοκρατία δεν έχει ακόμη δει τίποτε».

ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Σε κάθε περίπτωση οι δημοσκοπήσεις άλλα δείχνουν. Παρόλο που σύμφωνα με τη χρονική συγκυρία και την πολιτική παράδοση της χώρας, η κυβέρνηση θα έπρεπε να έχει τα χαμηλότερα ποσοστά της θητείας της, δεδομένων των σκανδάλων που έχουν «σκάσει» και εφόσον βρίσκεται στη μέση της τετραετίας που παραδοσιακά η φθορά κορυφώνεται, η ΝΔ συνεχίζει να είναι πολιτικά κυρίαρχη. Μάλιστα, η διαφορά της με το ΠΑΣΟΚ, όπως καταγράφεται στις σφυγμομετρήσεις, είναι της τάξης των 2 έως 3 ποσοστιαίων μονάδων.

Χαρακτηριστικά είναι επίσης τα στοιχεία που προκύπτουν από τη σφυγμομέτρηση της Metron Analysis για την *Ελευθεροτυπία*: Οι πολίτες δηλώνουν ότι για την διαφθορά ευθύνονται και τα

δύο μεγάλα κόμματα κατά 44,8%, η ΝΔ κατά 14,1% αλλά το ΠΑΣΟΚ κατά 24,8%!

Επίσης, μπορεί ορισμένοι υπουργοί να έχουν ήδη επιβαρυνθεί από το άγχος της εξουσίας, αλλά ο κ. Καραμανλής παραμένει το «ισχυρό χαρτί» της κυβέρνησης με υψηλές δημοτικότητες, υπερέχοντας στην ερώτηση «ποιος είναι ο καταλληλότερος για πρωθυπουργός». Ίσως έτσι να εξηγείται η επιμονή του κυβερνητικού επιτελείου να μένει ο πρωθυπουργός κλεισμένος στο Μαξίμου και να μην «παίρνει πάνω του» αμφιλεγόμενα κυβερνητικά θέματα, μένοντας καλά προφυλαγμένος από τη φθορά της κυβερνητικής καθημερινότητας.

Όμως, το γεγονός ότι ο 50χρονος πια κ. Καραμανλής αναγκάστηκε στο δείπνο της Ραφήνας να τονίσει στους δημοσιογράφους «να έχουν καλά στο μυαλό τους ότι η κυβέρνηση θα δείξει μηδενική ανοχή σε όσους εμπλέκονται σε υποθέσεις διαφθοράς» καταδεικνύει τη σοβαρότητα των συγκεκριμένων θεμάτων και, ενδεχομένως, τις διαστάσεις που δεν έχουν ακόμη λάβει. Άλλωστε, δεν ήταν λίγοι εκείνοι που ερμήνευσαν τη φράση «να βάλετε καλά στο μυαλό σας» ως έμμεση προειδοποίηση του πρωθυπουργού προς έτερα στελέχη του κομματικού μηχανισμού της Νέ-

ας Δημοκρατίας ή ακόμη και της κυβέρνησης που «αλληθωρίζουν» προς άλλες υποθέσεις που αφορούν δημόσιο πολιτικό χρήμα.

«ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ;»

Την ώρα, όμως, που η κυβέρνηση φθείρεται από τις αποκαλύψεις στις εφημερίδες και στα δελτία ειδήσεων με τα δεκάδες τηλεοπτικά «πορτοπαράθυρα», το ΠΑΣΟΚ φαίνεται αμέτοχο, περιοριζόμενο μόνο σε δηλώσεις των συντονιστών και των τομεαρχών, δίχως κάποια περαιτέρω πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση της άσκησης εμπειριστατωμένης, συνολικής και αποτελεσματικής αντιπολίτευσης.

Καταρχάς το κόμμα δίνει την εντύπωση ότι είναι ανοργάνωτο. Αφενός, υπάρχει μία στενή ομάδα στελεχών που περιλαμβάνονται στον «κύκλο του προέδρου». Αφετέρου, οι συντονιστές και οι τομεάρχες δεν παρουσιάζουν οργανωμένη αντιπολιτευτική δράση, ή τουλάχιστον αυτή η εικόνα έχει περάσει στην κοινή γνώμη. Από εκεί και πέρα, είναι πλέον σαφές ότι οι συνεδριάσεις των συντονιστών υπό τον κ. Γιώργο Παπανδρέου έχουν αραιώσει κατά πολύ, ενώ δεν υπάρχει καν το σύστημα του «πρωινού καφέ» ώστε τα στελέχη να συμφωνούν με τον πρόεδρο πώς θα τοποθετηθεί το κόμμα σε όλα τα τρέχοντα ζητήματα της καθημερινότητας.

Την ίδια ώρα, η χαλαρή δομή του κόμματος και το κλίμα ηπιότητας έχει οδηγήσει πολλά στελέχη σε τάσεις πολιτικής αυτονόμησης, όχι βέβαια αναφορικά με το κόμμα στο οποίο ανήκουν, αλλά με τις θέσεις τις οποίες εκφράζουν. Το αποτέλεσμα είναι να εμφανίζεται το ΠΑΣΟΚ με λόγο αποσπασματικό, χωρίς σχέδιο και να εισπράττουν οι πολίτες μία εικόνα ανοργανωσιάς, που μετα-

φράζεται σε εντύπωση ότι το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να κυβερνήσει. Σαν να μην έφταναν αυτά, οι αρνητικές εντυπώσεις που προβάλλει το κόμμα μεταφέρονται στον πρόεδρο του Κινήματος προσωπικά, καθώς δεν εμπνέει για την πρωθυπουργία. Επιπρόσθετα, μια από τις βασικές ελλείψεις του Κινήματος είναι οι διαφορές στις πολιτικές αντιλήψεις εν συγκρίσει με τη Νέα Δημοκρατία.

Συγκεκριμένα, ολοένα και περισσότερα στελέχη της Χαριλάου Τρικούπη τονίζουν ότι «όταν εμείς πριν μερικά χρόνια κάναμε ιδιωτικοποιήσεις και μιλούσαμε για την ανοιχτή πληγή του Ασφαλιστικού, πώς τώρα θα φανούμε αξιόπιστοι αν αντιτεθούμε στην ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ και την αύξηση των ορίων ηλικίας;» Πράγματι, αυτό που προβληματίζει σε μεγάλο βαθμό το επιτελείο της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι πως η επικοινωνιακή τακτική του κόμματος δεν έχει καταφέρει να δώσει στον κόσμο να καταλάβει πως το ΠΑΣΟΚ δε λέει «όχι» στις ιδιωτικοποιήσεις, αλλά στις φθηνές ιδιωτικοποιήσεις, όπου το Δημόσιο δεν ωφελείται, απλώς ολοένα και φτωχαίνει από τα λεγόμενα «ασημικά».

Άλλωστε, δεδομένων των σχεδίων της κυβέρνησης να προχωρήσει σε περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχει θέσει πολύ ψηλά στις προτεραιότητές του την συστηματική αντιπολίτευση για το συγκεκριμένο θέμα. Μάλιστα, στέλεχος του ΠΑΣΟΚ τονίζει πως «ο κ. Αλογοσκούφης ήταν αυτός που έλεγε ότι η κυβέρνηση Σημίτη πουλάει τα «ασημικά» της χώρας, αλλά τουλάχιστον εκείνη τα πουλούσε ακριβά, κάτι που δε συμβαίνει με τα δικά του σχέδια αποκρατικοποιήσεων».

Με αυτό το δόγμα στοχεύει να κινηθεί το κόμμα του κ. Γιώργου Παπανδρέου στο επόμενο διάστημα, αναδεικνύοντας όλες τις ανακολουθίες της νεοδημοκρατικής διακυβέρνησης σε σχέση με αυτά που έλεγαν όταν βρίσκονταν στα έδρανα της αντιπολίτευσης.

ΚΑΝΤΕ ΛΙΓΗ ΥΠΟΜΟΝΗ!

Σε κάθε περίπτωση, παρά τις ανακολουθίες που παρατηρούνται στις δηλώσεις κορυφαίων στελεχών του Κινήματος, σε ένα πράγμα συμφωνούν όλοι: Η

του Δημήτρη Πετσετίδη

αντιπολίτευση πρέπει να ενταθεί και θα ενταθεί. Ήδη, στο μικροσκόπιο έχει τεθεί η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ, με αιχμή του δόρατος τις διαφαινόμενες προθέσεις της κυβέρνησης να παραχωρήσει και το μάντζμεντ σε ιδιώτες, αλλά και η εξαγορά της τουρκικής Finansbank από την Εθνική Τράπεζα, όπως και η εξαγορά της Π&Κ Χρηματοπιστηριακής επίσης από την Εθνική.

Αν και τα σκάνδαλα φθείρουν την κυβέρνηση, δε συμβαίνει το ίδιο με το ΠΑΣΟΚ που αρνείται να κάνει αντιπολίτευση!

Πάντως, στέλεχος του περιβάλλοντος του κ. Γιώργου Παπανδρέου τονίζει πως «ακόμη είναι νωρίς για αντιπολίτευση σε ρυθμούς «σκληρού ροκ». Για ποιο λόγο να μπορούμε στο παιχνίδι τώρα, αφού η ίδια η επικαιρότητα φθείρει αρκούντως την κυβέρνηση;» Πράγματι, πολλοί είναι οι συνεργάτες του προέδρου του ΠΑΣΟΚ που υποστηρίζουν πως «δεν είναι ακόμη ώρα». Εξάλλου, όπως υποστηρίζουν, «ήδη στη Βουλή γίνονται περισσότερες επερωτήσεις για συγκεκριμένα θέματα, ενώ ετοιμάζονται και οι φάκελοι με τα φάουλ της κυβέρνησης Καραμανλή».

Από εκεί και πέρα, δεν λείπουν και εκείνοι που ζητούν από τον πρόεδρο του κόμματος εντατικότερη αντιπολί-

τευση, όπως και να ανεβάσει τους τόνους της αντιπαράθεσης.

Ωστόσο, τα δύο ρεύματα αλληλοσυγκρούονται, με αποτέλεσμα τη μια να εμφανίζεται ο κ. Παπανδρέου ήπιος και την άλλη να προβαίνει σε οξεία κριτική και βαρείς χαρακτηρισμούς, επιτείνοντας ακόμη περισσότερο την εντύπωση ότι «ακόμη δεν ξέρει πού πατάει και δεν έχει καταλήξει σε σταθερή στρατηγική».

Βέβαια, φαίνεται πως το ρεύμα που υποστηρίζει ότι «είναι νωρίς ακόμη» βρίσκεται πιο κοντά στη συγκρότηση και στον τρόπο σκέπτεσθαι του κ. Παπανδρέου και κερδίζει πόντους. Έτσι μάλλον εξηγείται και το γιατί το ΠΑΣΟΚ δεν κάνει οξεία αντιπολίτευση.

Όπως εξηγεί στο Αντί στέλεχος του κύκλου του προέδρου του κόμματος, «η κυβέρνηση έχει περιπέσει στη δίνη των σκανδάλων και εμείς το μόνο που έχουμε να κάνουμε είναι να καταστήσουμε σαφές το γεγονός ότι πολιτικές ευθύνες όχι μόνο υπάρχουν, αλλά φτάνουν και πολύ ψηλά. Υπάρχει γαλάζιο παραμάγαζο που διακινεί δημόσιο χρήμα και προσπαθεί να εδραιώσει τα στελέχη της Δεξιάς στον κρατικό μηχανισμό».

Πράγματι, η πληγωμένη εικόνα της νεοδημοκρατικής κυβέρνησης μπορεί να τη ζημιώσει σοβαρά σε βάθος χρόνου, αφού τα σκάνδαλα χτυπούν κατευθείαν στο μαλακό υπογάστριο της πολιτικής της ΝΔ. Με άλλα λόγια, το κόμμα που εξελέγη εν πολλοίς με τη σημαία του αδιάφθορου και κατακρίνοντας το ΠΑΣΟΚ για διαφθορά και διαπλοκή, αν αποδειχτεί ότι είναι εξίσου διεφθαρμένο, θα έχει την ίδια κατάληξη που είχε το Κίνημα στις 7 Μαρτίου του 2004.

Τα αποτελέσματα γνωστά και οι εξελίξεις από μεθαύριο

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Θα πρέπει, ίσως, να ανατρέξει κανείς πολύ πολύ πίσω, και πάλι είναι αμφίβολο, αν θα βρει στην σύγχρονη πολιτική ιστορία της Ελλάδας μια εκλογική αναμέτρηση όπου τόσα πολλά πράγματα να ήταν τόσο πολύ δεδομένα. Ένας μήνας ολάκερος απομένει μέχρι να ανοίξουν οι κάλπες των Δημοτικών και των Νομαρχιακών εκλογών και ξέρουμε ήδη όλα τα βασικά: ο Νικήτας Κακλαμάνης θα εκλεγεί δήμαρχος Αθηναίων, ο Βασίλης Παπαγεωργόπουλος δήμαρχος Θεσσαλονίκης και ο Παναγιώτης Φασούλας δήμαρχος Πειραιά. Η Φώφη Γεννηματά και ο Παναγιώτης Ψωμιάδης θα επανεκλεγούν στην υπερνομαρχία Αθήνας-Πειραιά και τη νομαρχία Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. Το ΠΑΣΟΚ θα κρατήσει την Καλλιθέα και το Ηράκλειο, η ΝΔ θα διατηρήσει το Περιστέρι κι ίσως πάρει την Πάτρα, ακόμα και για το ΚΚΕ ξέρουμε ότι θα διατηρήσει ήσυχα ήσυχα τη Νίκαια και την Καρδίτσα. Για τα επόμενα 4 χρόνια, γνωρίζουμε επίσης ότι η Αθήνα θα συνεχίσει να είναι –μακράν της δεύτερης– η πιο άσχημη πρωτεύουσα της Ευρώπης σε πείσμα κάθε φαναριού ή σιντριβανιού που τοποθετείται στο κέντρο της, η Θεσσαλονίκη θα εξακολουθεί να τρώγεται με την υπερσυντηρητική αγοραφοβική εσωστρέφειά της, ο Πειραιάς θα υπενθυμίζει την παρουσία του μόνο μέσω του Ολυμπιακού και της κερδοσκοπίας στο λιμάνι και η υπερνομαρχία Αθήνας-Πειραιά θα παραμείνει ένας θεσμός με κάποιες αόρατες και ακατανόητες αρμοδιότητες, οι οποίες ούτε στο παραμικρό δεν θα επηρεάζουν τη ζωή των κατοίκων του Λεκανοπεδίου.

Γιατί γίνονται λοιπόν αυτές οι Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές σε ένα μήνα από τώρα; Γιατί δεν μπορεί να γίνει αλλιώς και αυτό λέει ο νόμος, θα ήταν μια πιθανή, κοινότοπη απάντηση. Πέρα από αυτού του τύπου την κοινοτοπία, ωστόσο, και έξω από τα στερεότυπα περί «υποτονικού κλίματος», είναι μάλλον φανερό ότι σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση θα αρχίσουν να διαμορφώνονται οι συσχετισμοί που θα καθορίσουν όχι μόνο τη διάταξη των πολιτικών δυνάμεων στο επόμενο διάστημα αλλά και τη δυνατότητα και την απόφαση άσκησης συγκεκριμένων πολιτικών. Αν όχι μέσα στον επόμενο ενάμιση χρόνο, στην περίπτωση που οι εξελίξεις πάρουν αναβολή για μετά τη δεύτερη νίκη Καραμανλή, τότε αμέσως μετά.

Μια πιθανή ισορροπία ΝΔ-ΠΑΣΟΚ στις νομαρχίες, για παράδειγμα, έστω και αν θα οφείλεται σε «αντάρτικες» καραμπό-

λες και όχι σε πραγματικό πολιτικό κλίμα, θα ανοίξει ουσιαστικά και τη μάχη της διαδοχής στο κυβερνών κόμμα, που βέβαια δεν θα κριθεί παρά μετά το 2010, αφού ο καθένας υποψήφιος, και πρωτίστως φυσικά η Μπακογιάννη, θα έχει την ευκαιρία να σχολιάσει με το δικό του τρόπο τα όποια φαινόμενα φθοράς. Αυτή η διαδικασία μάλιστα μπορεί να γίνει εκ του ασφαλούς, εφόσον ήττα της Νέας Δημοκρατίας στις αμέσως επόμενες εκλογές αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Στον αντίποδα όμως, δεν είναι κρυφό το σενάριο που θέλει τον πρωθυπουργό να μην επιθυμεί πολύ μεγάλο τσαλάκωμα του Γ. Παπανδρέου σε αυτές τις εκλογές, προκειμένου να μην τον στερηθεί σύντομα από αντίπαλο.

Αυτό είναι και το στοίχημα που παίζεται στο ΠΑΣΟΚ. Τα αποτελέσματα του Οκτώβρη θα κυμανθούν ανάμεσα σε μια

αξιοπρεπή ήττα που θα ισοδυναμεί με θρίαμβο στην παρούσα φάση και μια συντριβή ανάλογη με αυτές του 1998 και του 2002. Σε κάθε περίπτωση όμως, το αποτέλεσμα αυτό θα ακολουθηθεί από μια ήττα στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές. Ποιο είναι λοιπόν το ζητούμενο για το ΠΑΣΟΚ; Η γρήγορη απαλλαγή από τον Γ. Παπανδρέου θα μπορούσε να είναι χρήσιμη και προς αυτό πιέζουν και διάφοροι επιχειρηματίες. Όμως με δεδομένο τον κρατικό χαρακτήρα του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ, είναι μάλλον δύσκολο η αλλαγή ηγεσίας να γίνει πριν τις βουλευτικές, αφού κανένας δεν θέλει να χρεωθεί την επερχόμενη ήττα. Ένα καλό αποτέλεσμα, λένε στη Χαριλάου Τρικούπη, θα ανάγκαζε τον μηχανισμό να ανασυγκροτηθεί εν όψει των βουλευτικών, ώστε ο διάδοχος του Γιωργάκη να μην παραλάβει ένα διαλυμένο κόμμα. Η εμπειρία ωστόσο δείχνει ότι ανεξαρτήτως επιδόσεων σε ενδιάμεσες εκλογές, ο μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ δεν ελέγχεται, όταν δεν διαχειρίζεται το κράτος.

ΤΟ ΠΑΜΕ ΚΑΙ Ο ΠΑΝΟΥΣΗΣ

Από την πλευρά της η Αριστερά επιχειρεί σε αυτές τις εκλογές να δοκιμάσει διάφορα μοντέλα. Στο ΚΚΕ, για ακόμη μια φορά, αποφεύγονται και οι λεγόμενες «λαμπερές» υποψηφιότητες που θα μπορούσαν να «φουσκώσουν» τα ποσοστά του κόμματος και (σε έναν πολύ μεγάλο βαθμό) οι συνεργασίες. Η μάχη λοιπόν δίνεται με κομματικά και συνδικαλιστικά στελέχη, με προφανή σκοπό να καταγραφούν τα πραγματικά «σκληρά» ποσοστά του κόμματος και να «τσιμενταριστούν» όσο το δυνατό περισσότερο οι ψηφοφόροι. Η ίδια τακτική επιλέχθηκε και πριν από 4 χρόνια, χωρίς αξιοσημείωτη επιτυχία τότε, εντούτοις στον Περισσό επιμένουν στην στρατηγική της σταδιακής ενίσχυσης της επιρ-

ροής που έχουν οι ιδέες του ΚΚΕ στην ελληνική κοινωνία, τακτική που, έστω και με αργούς ρυθμούς, έχει επαναφέρει το Κομμουνιστικό Κόμμα κοντά στα ποσοστά που είχε κατά την προ του 1989 περίοδο.

Εάν όμως τα ποσοστά των υποψηφίων του ΚΚΕ κυμανθούν στους 3 μεγάλους δήμους μεταξύ 6-8% όπως αναμένεται, και η επιτυχία ή όχι κριθεί στα δεκαδικά ψηφία, το μεγάλο στοίχημα για τον Περισσό παίζεται στην Υπερνομαρχία. Εκεί όπου εκτίθεται υποψήφια η ηγεσία του ΠΑΜΕ, του ουσιαστικού πυλώνα του ΚΚΕ στην κοινωνία. Εάν οι συνδικαλιστές του ΠΑΜΕ κατορθώσουν να αγγίξουν το 10%, η πολιτική της συνδικαλιστικής διάσπασης αποκτά και μια πολιτική δυναμική, την οποία πλέον ο Περισσός θα κληθεί να διαχειριστεί. Θα μπορέσει; Άγνωστο και στην πραγματικότητα εντελώς αμφίβολο. Τόσο όμως η δυναμική που αποκτά με τον καιρό το ΠΑΜΕ στους εργατικούς χώρους –απόρροια και της πρακτικής της ΓΣΕΕ– όσο και η εντελώς αποτυχημένη υποψηφιότητα του ΣΥΝ στην Υπερνομαρχία συντείνουν στο ενδεχόμενο να αναγκαστεί το ΚΚΕ να αναλάβει την επομένη των εκλογών περισσότερες πολιτικές ευθύνες από όσες του επέβαλε το ιδιότυπο νεοζαχαριαδικό μοντέλο που επέλεξε για τον εαυτό του μετά τη διάσπαση του 1991.

Ο ΣΥΝ, όμηρος και πάλι των εσωτερι-

κών του ισορροπιών, που φαίνεται ότι βολεύονται καλύτερα με τη συνδιαλλαγή παρά με την σύνθεση, πολύ δύσκολα θα μπορέσει να βγάλει ενιαία συμπεράσματα από τα αποτελέσματα. Υποψηφιότητες διαφορετικού περιεχομένου και διαφορετικού ήθους ανακατεύονται με τέτοιο τρόπο ώστε δύσκολα κατανοεί κανείς ότι πρόκειται για αυτοδιοικητικές επιλογές ενός ενιαίου κόμματος. Το τεχνητό μοίρασμα που έγινε μεταξύ «συριζικών» και ανανεωτικών, σε Αθήνα και υπερνομαρχία, παρήγαγε τελικά μια υποψηφιότητα που ενδέχεται να προκαλέσει το μεγαλύτερο βατερλό στην ιστορία της ανανεωτικής αριστεράς στο Λεκανοπέδιο (Πανούσης), καθώς και άλλη μια που πίσω από τα όμορφα λόγια και τις καλές προθέσεις καταλήγει να κινείται αποκλειστικά στο πεδίο του «λάιφ-στάιλ», με μοναδικό γνώμονα να επιβιώσει, για να μπορέσει ίσως κάποτε, στο απώτερο μέλλον, να αρθρώσει πραγματικό πολιτικό λόγο (Τσίπρας). Από εκεί και πέρα θα συναντήσει κανείς υποψηφιότητες άξιες πολλών επαίνων, που όμως κινδυνεύουν να πέσουν θύματα της ίδιας της παθογένειας του ΣΥΝ και του μόνιμου ετεροκαθορισμού του από το ΠΑΣΟΚ (Δρίτσας στον Πειραιά, Κουράκης στη Θεσσαλονίκη), υποψηφιότητες που φλερτάρουν με την άκρα αριστερά (Πάτρα, Νίκαια), συνεργασίες με το ΠΑΣΟΚ (Πρέβεζα, Παλλήνη, Πετρούπολη) με μοναδικό στόχο την δια-

τήρηση θέσεων, και επιπλέον εμπορικές υποψηφιότητες σαν αυτή του ιδιοκτήτη αθλητικών ΜΜΕ Γιώργου Χελάκη στην Καλλιθέα. Εάν αυτός ο αχταρμάς συνιστά πολιτικό πλαίσιο εν όψει μιας εκλογικής αναμέτρησης, εμάς μας διαφεύγει. Εάν ωστόσο στην Κουμουνδούρου έχουν κάτι στο μυαλό τους, ας μας το πουν να το μάθουμε.

Στα παράπλευρα κέρδη των τοπικών εκλογών ίσως καταγραφεί και η αδυναμία της άκρας Δεξιάς να καταγράψει σοβαρή πανελλαδική παρουσία. Στην Αθήνα ο ΛΑΟΣ δεν έχει υποψήφιο, στη Θεσσαλονίκη η υποψηφιότητα Καρατζαφέρη μάλλον αποδεικνύεται φούσκα, στον Πειραιά ο Μελάς είναι αντάρτης της ΝΔ και εκεί ανήκει άλλωστε, στην υπερνομαρχία και τη νομαρχία Θεσσαλονίκης τα ποσοστά των υποψηφίων του κόμματος κινούνται στο 2-2,5%. Εάν δεν δούμε παλιούς τεταρτοαυγουστιανούς και παραδοσιακούς φασίστες να επιτυγχάνουν μεγάλα σκορ στην περιφέρεια, ενδεχόμενο που είναι πάντως επίφοβο, μπορούμε να ελπίζουμε ότι ακόμα μια προσπάθεια της άκρας Δεξιάς να συγκροτηθεί οργανωτικά στη μεταπολιτευτική Ελλάδα θα έχει σαπίσει πριν ωριμάσει. Ας έχουμε το νου μας όμως. Μην ξεχνάμε ότι σε όλες τις πρόσφατες δημοσκοπήσεις, τα ποσοστά της ακροδεξιάς εμφανίζονται υψηλότερα από αυτά της ανανεωτικής Αριστεράς.

Ο Γιώργος Γρηγοριάδης υποψήφιος δήμαρχος στο Ηράκλειο Αττικής

Η καθεστωτική λογική έχει προσβάλει πρωτίστως την τοπική αυτοδιοίκηση. Πολλοί δήμαρχοι και σύμβουλοι χρησιμοποιούν τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς για βιοπορισμό και όχι γιατί θέλουν να προσφέρουν στην κοινωνία. Το γεγονός αυτό είναι η αιτία που εμφανίζονται ελάχιστοι «καλοί» δήμαρχοι σήμερα.

Σε μερικούς δήμους η θητεία ορισμένων δημάρχων έχει αποβεί καταστροφική. Ενας τέτοιου τύπου δήμος είναι του Νέου Ηρακλείου Αττικής. Η δημοτική αρχή του κ. Μαστοράκου, επί τέσσερις θητείες στάθηκε αδύνατον να αντισταθεί στην επιδρομή του νεοφιλελευθερισμού που πραγματοποιεί η κεντρική εξουσία και αποτελεί εφιάλτη για όσους αγωνίστηκαν πριν και μετά τη Δικτατορία, ανεξάρτητα σε ποια παράταξη ανήκαν για τη δημιουργία ουσιαστικών θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στο Δήμο Ηρακλείου «ανάγκασε» τον κ. Γιώργο Γρηγοριάδη, δήμαρχο για δύο θητείες μετά τη μεταπολίτευση με την υποστήριξη της Αριστεράς, να επανέλθει

στην ενεργό δράση. Με μία διακήρυξη του κάνει έκκληση να ενωθούν όλες οι δυνάμεις που θεωρούν καταστροφική τη σημερινή διοίκηση και θέλουν αλλαγή πορείας στην κατεύθυνση της αποπεράτωσης των μεγάλων έργων που εγκαταλείφθηκαν στην τελευταία, χαμένη ουσιαστικά τετραετία, έργα που θα μπορούσαν να έχουν ρυμουλκήσει την οικονομία του δήμου στη δημιουργία ουσιαστικού κοινωνικού έργου που τόσο ανάγκη έχει ο πληθυσμός.

Δυστυχώς όμως ο κατακερματισμός της αντιπολίτευσης οδηγεί σε περίπατο τη σημερινή διοίκηση του δήμου. Ο κ. Γ. Γρηγοριάδης καλεί όλους τους αντιπολιτευόμενους συνδυασμούς να ενωθούν για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την παράταξη του κ. Μαστοράκου.

Όλοι γνωρίζουν την πολιτεία του από το έργο της προηγούμενης θητείας του και την απουσία ιδεολογικών αγκυλώσεων και γι' αυτό ζητά τη βοήθεια όλων των πολιτών του δήμου για μια ουσιαστική και με προσφορά στην τοπική αυτοδιοίκηση θητεία.

Το μοιραίο λάθος

Ο φίλος του περιοδικού Γ.Φ. μας έστειλε ένα γράμμα όπου αφηγείται μια πολύ συνηθισμένη ιστορία: Την καλοκαιριάτικη βόλτα μαζί με τη γυναίκα του σε ένα κυκλαδίτικο νησί. Το γράμμα του φίλου μάς παρακίνησε να κάνουμε μια μικρή έρευνα για την κατάσταση στον τουρισμό της χώρας μας. Όσα «τράβηξαν οι φίλοι μας είναι δυστυχώς μια τυπική ιστορία που βιώνουν τα τελευταία χρόνια έλληνες και αλλοδαποί τουρίστες. Αλλά ας αφήσουμε τον κ. Γ.Φ να μας αφηγηθεί το «μοιραίο λάθος» του.

Το δισάκι μου στον ώμο... και όπου βγει!

Φέτος το καλοκαίρι έκανα το μοιραίο λάθος. Άκουσα κάποιους φίλους και είπα «κομμάτια να γίνει» θα πάω και εγώ μια εβδομάδα σε ένα από τα όμορφα νησάκια μας. Είπα να αποφύγω την περίοδο αιχμής και να ξεκινήσω γύρω στις 20 Αυγούστου. Έκανα ότι έπρεπε να κάνει ένας προνοητικός άνθρωπος, έστω και Έλληνας. Πήρα τηλέφωνα, πληροφορίες, τιμές, έκλεισα ένα τυπικό νησιώτικο ξενοδοχείο για 8 ημέρες και ζήτησα μόνο πρωινό. Υποχρεωτικά θα ξεκινούσα από τον Πειραιά και εξασφάλισα εισιτήρια με τον πλοίο της γραμμής. Βρεθήκαμε με την γυναίκα μου την προγραμματισμένη μέρα και

ώρα στην προβλήτα. Το πλοίο ήταν προγραμματισμένο να φύγει στις 8.30 το βράδυ και μετά από αρκετές στάσεις θα φτάναμε το πρωί στον παράδεισό μας.

Μισή ώρα πριν την αναχώρηση ήμασταν στην προβλήτα. Για λόγους που ποτέ δεν μάθαμε, δεν μας άφησαν να μπούμε στο καράβι αλλά περιμέναμε απ' έξω «αρόδο στην ξηρά» που λέμε. Από εκείνη την στιγμή άρχισαν να μας ζώνουν «τα φίδια» Την ώρα που θα έπρεπε να φεύγει κανονικά το καράβι, τότε μόνο μας επέτρεψαν να μπούμε μέσα. Και εκεί να δεις το ελληνικό...μεγαλείο. Η έφοδος στα Χειμερινά Ανάκτορα θα ωχριούσε μπροστά στην

έφοδο για την επιβίβαση. Αργότερα έμαθα ότι για όσους δεν είχαν καμπίνα ήταν ζήτημα ζωής και θανάτου να καταλάβουν μια προνομιούχο θέση πριν την «καπαρώσει» κάποιος άλλος. Σπρωχνόμενοι και σπρώχνοντας με τα λίγα μπαγκάζια ανά χείρας βρεθήκαμε επί τέλους στην καμπίνα μας. Είπα στη γυναίκα μου ότι τα βάσανά μας τελείωσαν και ότι από εδώ και μπρός όλα θα πάνε κατ' ευχήν. Κάποτε το καράβι έλυσε κάβους. Αυτό το κάποτε ήταν 2.30 ώρες αργότερα. Σκεφθήκαμε ότι εντάξει, θα φτάναμε στο νησί λίγο αργότερα, αλλά δεν χάθηκε και ο κόσμος. Αφού τακτοποιηθήκαμε στην καμπίνα μας (την ακριβοπληρωμένη βέβαια), κάναμε μια βόλτα στο εσωτερικό του καραβιού. Έμαθα πως το σκαρί του ήταν κάμποσων δεκαετιών, όμως μπορώ να πω ότι δεν έδινε την εντύπωση ενός ταλαιπωρημένου καραβιού. Η «αναπαλαίωση» ήταν πολύ προσεγμένη. Η ώρα ήταν ήδη προχωρημένη οπότε πήγαμε στο εστιατόριο.

Παραγγείλαμε σαν Έλληνες ένα λιτό ελληνικό μενού. Τίποτε το ιδιαίτερο. Το ιδιαίτερο όμως ήταν ο λογαριασμός στο τέλος. Για δύο άτομα πληρώσαμε 46,50 ευρώ και φυσικά δεν αφήσαμε ούτε ένα δεκάλεπτο παραπάνω. Ήξερα για το «καραβίσιο φαγητό» αλλά δεν ήξερα για τις καραβίσιες τιμές! Τώρα τις έμαθα. Ξημέρωσε ο Θεός, φτάσαμε στον προορισμό μας και η πρώτη εντύπωση ήταν εξαιρετική. Κάπως έτσι το φανταζόμουν το πανέμορφο ελληνικό νησάκι. Δεν πρόκειται να πω το όνομα του νησιού γιατί δεν υπάρχει λόγος και νόημα. Άλλωστε δεν νομίζω ότι αποτελεί καμιά ιδιαιτερότητα.

Φτάνουμε στο ξενοδοχείο μας, ένα κουκλίστικο μικρό ξενοδοχείο κάτασπρο και πεντακάθαρο. Χαμογελαστοί και ευδιάθετοι βρεθήκαμε στην ρεσεψιόν. Η ώρα ήταν 10 περίπου και λέμε στην κοπελίτσα «Ξέρετε, είμαστε αυτοί και αυτοί και έχουμε κλείσει δωμάτιο

Πρώτα πρέπει να βρεις θέση στο καράβι. Και μετά... ο Θεός να βάλει το χέρι του!

στο ξενοδοχείο σας για 8 ημέρες». Βλέπω την κοπελιά λίγο αμήχανη και μετά μου λέει «Ξέρετε το δωμάτιό σας δεν είναι έτοιμο, είναι ακόμη κατειλημμένο». «Αλλά» της λέω «η σημερινή ημερομηνία είναι κλεισμένη στο όνομά μας». «Ναι» μου λέει «αλλά όχι από το πρωί, αλλά από τη 1 το μεσημέρι». «Και γιατί αυτό δεν μου το είπατε όταν έκλεισα το δωμάτιο και επί τέλους για σας πότε αρχίζει η ημέρα, στη 1 το μεσημέρι; Και εμείς τι θα κάνουμε από τώρα μέχρι τη 1;» «Ε, να μια βολτίτσα στο λιμανάκι μας, θα περάσει η ώρα» μου λέει χαμογελαστή. Ήταν και ωραία η κοπελιά και είπα να δώσω τόπο στην οργή. «Τουλάχιστον μπορούμε να αφήσουμε τα πράγματά μας εδώ;» «Βεβαίως, κανένα πρόβλημα.»

Όπως ήταν επόμενο άρχισε η γκρίνια από το έτερο ήμισυ, αλλά και εγώ δεν πήγαινα πίσω. Τέλος πάντων σε μερικά λεπτά βρεθήκαμε σε ένα καφενείο, ομολογουμένως, σε ωραία θέση. «Σε παρακαλώ, ένα καφέ ελληνικό σκέτο και για την κυρία ένα γαλλικό με λίγο γάλα» λέω. «Ξέρετε» μου λέει ο σερβιτόρος «εδώ δε σερβίρουμε ελληνικό καφέ, έχουμε νές, καπουτσίνο, γαλλικό, εσπρέσσο, χυμούς κλπ.» Είμαι έτοιμος να κάνω «φονικό», είχα και το πρόβλημα με το ξενοδοχείο και λέω μέσα μου «να δείς που ήρθα για διακοπές και θα βρεθώ σε κανένα νοσοκομείο. Και πού; Στην άκρη του κόσμου!» Μετράω μέχρι το 10 και λέω χαμογελώντας «Και πού, καλέ μου άνθρωπε, θα

βρούμε ελληνικό καφέ; «Λίγο παρακάτω» μου λέει.

Λίγο παρακάτω πράγματι βρήκα τον καφέ μου, ενώ προσπαθούσα να ηρεμήσω σκεπτόμενος ότι βρε αδερφέ, είμαι εδώ για διακοπές. Πόσο πληρώσαμε τους καφέδες; Για τον ελληνικό 3 ευρώ και 4 για τον γαλλικό, σύνολο 7 ευρώ! Όχι, για τα δύο ποτήρια νερό δεν πληρώσαμε τίποτα.

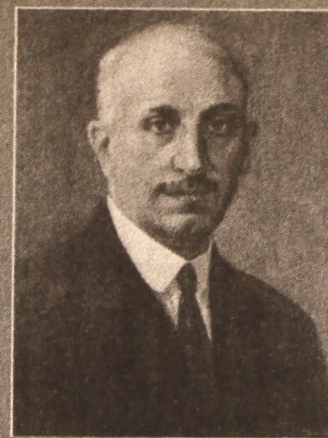
Δεν θέλω να συνεχίσω. Η συνέχεια είναι ακόμα πιο οδυνηρή. Περιληπτικά θέλω να πω τα εξής. Η Ελλάδα είναι ωραία, τα νησιά μας πανέμορφα, οι παραλίες, η θάλασσα ένα όνειρο, να την πιεις στο ποτήρι.

Όμως όλα τα άλλα, η συμπεριφορά των ανθρώπων απαράδεκτη, οι υπηρεσίες άθλιες, οι τιμές εξωφρενικές γενικά και η ταλαιπωρία αφάνταστη. Ξεκίνησα με την έκφραση «έκανα λάθος» θέλοντας να κάνω διακοπές και θα τελειώσω με την διαβεβαίωση ότι αυτό το λάθος δεν πρόκειται να το ξανακάνω. Τουλάχιστον στον τόπο μου γνωρίζω την μιζέρια του και τις κακοτοπιές του και είμαι προετοιμασμένος. Μου είναι αρκετό.

Όμως το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής. Εγώ και η γυναίκα μου βρεθήκαμε για 8 ημέρες στην κατηγορία των τουριστών και βέβαια ζήσαμε όλα όσα ζουν εκατομμύρια ντόπιων και ξένων της ίδιας κατηγορίας. Όλοι αυτοί για ποιο λόγο θα σκεφτούν να επιχειρήσουν ξανά το ίδιο τόλμημα. Για ποιο λόγο;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

Κείμενα:
• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
• Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΗΛΙΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
• Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
• ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
• Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
• ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
• ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Γράφουν: Ν. Αλιβιζάτος, Γ. Αναστασιάδης, Τούλα Αποστολοπούλου, Ευ. Βενιζέλος, Θ. Βερέμης, Θ. Διαμαντόπουλος, Η. Ηλιού, Δ. Κοντόγιωργα, Γ. Κοντογιώργης, Γ. Κουκιάδης, Γ. Μαυρογορδάτος, Δ. Νικόπουλος, Ν. Πανταζόπουλος, Χ. Παπαστάθης, Π. Πετρίδης, Αλ. Ρήγος, Χρ. Ροζάκης, Κ. Σβολόπουλος, Αλ. Σβώλος, Αν. Τάχος.

Εκδόσεις Πολύτυπο

Κεντρική διάθεση:
τηλ.: 210-72.32.819

Το μετέωρο βήμα του... τουρισμού

του Τάσου Μπότουλα

Στις 28 Ιουλίου ταξιδεύοντας για την Κρήτη, διάβασα στην *Καθημερινή* μια είδηση που με πάγωσε: «*“Πράσινο φως” για 16 οικοδομικούς συνεταιρισμούς και εταιρείες ιδιωτικής πολεοδόμησης έδωσε το ΥΠΕΧΩΔΕ*». Και παρακάτω δίνονταν οι λεπτομέρειες. Η απόφαση αφορά τον νομό Χανίων, υπογράφηκε από τον υφυπουργό κ. Σταύρο Καλογιάννη και επιτρέπει σε 11 οικοδομικούς συνεταιρισμούς και 5 ιδιωτικές εταιρείες (λες και υπάρχει μεγάλη διαφορά!) να δομήσουν σε 2.810 στρέμματα. Δεν έχουμε τα «πολεοδομικά» σχέδια, αλλά κατά μέσον όρο, ο καθένας από τους 11 συνεταιρισμούς και τις 5 ιδιωτικές εταιρείες θα «αξιοποιήσει» 255 στρέμματα (βλέπετε παρακάτω στις σελίδες αυτές τα ονόματα των συνεταιρισμών και εταιρειών για να έχετε το άρωμα της τσίγκνας). Αυτές οι εκτάσεις δεν βρίσκονται συγκεντρωμένες, αλλά είναι διάσπαρτες στον νομό Χανίων. Ωστόσο, ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών των «συνεταιρισμών και ιδιωτικών εταιρειών» θα δράσει στην περιοχή του Αποκόρωνα και στο Ακρωτήριο, δυο περιοχές που έχουν εντατικά «αναπτυχθεί» τις δυο τελευταίες δεκαετίες και τώρα πια τις περιμένει η ολοκληρωτική καταστροφή.

Είπατε για «καρτέλ»; Μακριά αυτά από την ακτοπλοΐα μας...

Μα, θα αναρωτηθείτε, «ανάπτυξη» σημαίνει και καταστροφή; Ναι, έτσι όπως γίνεται η ανάπτυξη στην Ελλάδα: χωρίς σχέδια, χωρία υποδομές χωρίς σεβασμό στο περιβάλλον. Να σημειώσουμε μόνον ότι η περιοχή του

Ακρωτηρίου ήταν παλιά μια από τις ωραιότερες περιοχές που γειτνιάζαν με τα Χανιά. Ας πούμε το αντίστοιχο των Μεσογείων για την Αθήνα της δεκαετίας του '60. Βέβαια η ζωή προχωρά. Αλλά όπως προχωρά η ζωή και όπως «αναπτύσσεται» η Ελλάδα, στο

τέλος θα βρεθούν οι νεότερες γενιές να ζουν σε μιαν άλλη χώρα. Γιατί όμως ειδικά στα Χανιά αυτές οι νέες κατοικίες; Ο κύριος λόγος δεν είναι, βέβαια, η έλλειψη στέγης για τους Χανιώτες, αλλά η ζήτηση τουριστικών καταλυμάτων. Και είναι υλοποιήσιμες αυτές οι κατασκευές, αφού, εξαιτίας κυρίως του αυξημένου εισοδήματος από τον τουρισμό, μπορούν να χτιστούν οι μερικές αυτές χιλιάδες κυβικών μέτρων.

ΑΠΥΘΜΕΝΟ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΛΑΘΙ;

Όταν αποβιβάστηκα στο λιμάνι αποφάσισα να ενημερωθώ για τα τοπικά ζητήματα. Απευθύνθηκα αρχικά στον τοπικό τύπο. Μια εφημερίδα λίγο πριν το δεκαπενταύγουστο έγραφε: «*Χιλιάδες επισκέπτες στα Χανιά. Αδιαχώρητο*». Στη συνέχεια έδινε τα στατιστικά στοιχεία, που επιβεβαίωσα, αργότερα, από τον ΕΟΤ: Στο διάστημα Ιανουάριος-Αύγουστος η αύξηση αλλοδαπών τουριστών ήταν για το Ηράκλειο 7,87%, την Ρόδο 13,11% και τα Χανιά 20,50%. Κατά 20% ήταν φέτος περισσότεροι οι τουρίστες στα Χανιά από την περσινή χρονιά. Ποσοστό ρεκόρ για όλη την χώρα! (Είναι απαραίτητη εδώ η υποσημείωση ότι, όταν οι στατιστικές υπηρεσίες αναφέρουν «άφιξη αλλοδαπών», συμπεριλαμβάνουν και τους οικονομικούς μετανάστες που περνούν από τα σύνορα. Στην περίπτωση μας, όμως, ενδιαφέρουν έχουν τα συγκριτικά μεγέθη. Η ίδια εφημερίδα, βέβαια, 15 ημέρες αργότερα έδινε μια άλλη εικόνα: «*Φαινόμενο ανησυχητικό για το νομό Χανίων, χάνουμε τους... τουρίστες*» έγραφε. Μεταφέρω το σχετικό ρεπορτάζ: «*Η έλλειψη υποδομών και κατάλληλης σήμανσης στους δρόμους, οι χαμηλότερες -του αναμενόμενου- προσφερόμενες υπηρεσίες, η έλλειψη καθαριότητας και η ηχορύπανση αποτελούν τους βασικότερους το-*

μείς για τους οποίους υπέβαλαν και φέτος παράπονα και καταγγελίες οι επισκέπτες του Νομού Χανίων, όπως επισημάνε χθες ο προϊστάμενος του Τμήματος Τουριστικής Αστυνομίας Χανίων, Νεκτάριος Ανδρεαδάκης. Ο κ. Ανδρεαδάκης αναφέρθηκε αναλυτικά στους λόγους για τους οποίους προχωρούν σε παράπονα και καταγγελίες οι επισκέπτες, επισημαίνοντας ότι «στο «κλείσιμο» δωματίων μέσω διαδικτύου αποδεικνύεται ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες που φαίνονται ότι διαθέτουν τα τουριστικά καταλύματα δεν ανταποκρίνονται τελικά στην πραγματικότητα σε μεγάλο ποσοστό». Πολλά παράπονα αφορούν στη σήμανση και την προσβασιμότητα σε διάφορα μέρη του Νομού Χανίων (αφού πολλοί τουρίστες κυριολεκτικά χάνονται), αλλά και την καθαριότητα. Λιγότερα από πέρυσι είναι τα παράπονα που αφορούν στις παρεχόμενες υπηρεσίες από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, περισσότερα όμως αφορούν σε απρεπή συμπεριφορά κάποιων σερβιτόρων».

Οι δυο αυτές ειδήσεις (από την εφημερίδα Χανιώτικα Νέα) συγκεφαλαιώνουν το πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού. Θα δούμε, όμως, και άλλα παραδείγματα από τα Χανιά, γιατί θα φωτίσουν καλύτερα σειρά προβλημάτων που συναντά κανείς τώρα πια σε όλη την ελληνική τουριστική επικράτεια. (Ένα γράμμα, που έστειλε φίλος του περιοδικού και στάθηκε η αφορμή για το άρθρο αυτό, δημοσιεύεται σε άλλες σελίδες και αφηγείται τις εμπειρίες του από κάποιο κυκλαδίτικο νησί. Ίδια γεύση!)

Λίγο κρασί, λίγο θάλασσα... Κάποτε, όμως, πρέπει να προσφέρουμε περισσότερα.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ; ΚΑΝΕΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟ...

Μέσα σε όλα αυτά, αναρωτιέμαι πού βρίσκεται η Αριστερά, όλη η Αριστερά, «δογματική» και «ανανεωτική». Απλώς είναι απύσχα από τον προβληματισμό για τα τουριστικά θέματα. Είναι, άλλωστε, παλιά η «περιφρόνηση» της Αριστεράς για την ενασχόληση με τον τουρισμό, εκτός από την περιστασιακή –και κάποτε ευκαιριακή– συμπαράστασή της σε διαμαρτυρίες των εργαζομένων στον τομέα αυτόν. Και όμως, ο τουρισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας, και όχι βέβαια γιατί αυτό το είπε κάποτε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής.

Ο τουρισμός είναι η βαριά βιομηχανία της χώρας γιατί συμβάλλει κατά 20% στο εθνικό εισόδημα, όταν ο βιομηχανικός τομέας με όλο τον τεράστιο εξοπλισμό του συμβάλλει μόνον κατά

12%. Είναι ο τομέας της οικονομίας όπου, άμεσα ή έμμεσα, απασχολούνται πολλές χιλιάδες εργαζόμενοι και επιτηδευματίες. Προσπαθήσαμε να βρούμε τους αριθμούς των απασχολούμενων (εποχιακοί, μόνιμοι, ευκαιριακοί) στον τουριστικό τομέα σήμερα. Οι αρμόδιες υπηρεσίες σήκωσαν ψηλά τα χέρια. Μας δήλωσαν μόνο ότι ο αριθμός είναι πολύ μεγάλος και, επειδή απασχολούνται πολλοί «παράνομοι» εργαζόμενοι (δηλαδή αλλοδαποί), δεν είναι δυνατόν να μας δώσουν στοιχεία. Η γνωστή μαύρη οικονομία της Ελλάδας! Ο ΣΕΤΕ (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων) είχε κάνει στο παρελθόν (2003) μια μελέτη σχετικά με την απασχόληση στον τουριστικό τομέα. Αντιγράψουμε από την παλαιότερη αυτή μελέτη τα στοιχεία που ακολουθούν (φυσικά σήμερα,

ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ «ΠΡΑΣΙΝΟ ΦΩΣ»

Οι ωφελημένοι από την απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ για την δόμηση των 2.810 στρεμμάτων στο νομό Χανίων είναι:

–Στο δήμο Ακρωτηρίου επτά συνεταιρισμοί (αστικοί οικοδομικοί συνεταιρισμοί Υπαλλήλων ΥΠΕΧΩΔΕ, ΟΣΑΥΚ Β', Ένωσης Αστυνομικών Ελλάδος (ΕΛ.ΑΣ.), Μονίμων Υπαλλήλων ΓΕΣ Κρήτης, Παραθεριστικός Οικοδομικός Συνεταιρισμός Συνδέσμου Εφημερίων Ι. Μητρόπολης Κυδωνίας και Αποκορώνων «ο Άγιος Γεώργιος», Στεγαστικός Συνεταιρισμός Καταναλωτών Π.Ε. (ΙΝΚΑ) και Παραθεριστικός Οικισμός ΤΡΑΝΣ ΕΥΡΩΚΡΕΤΑ Α.Ε. Στο δήμο

Σούδας ο Οικισμός ΣΟΥΔΑ ΒΑΥ Α.Ε..

–Στο δήμο Ελ. Βενιζέλου οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί Εργαζομένων ΥΕΘΑ και Συλλόγου Πολυτέκνων.

–Στο δήμο Σφακίων ένας υπό σύσταση(!).

–Στο δήμο Κολυμβαρίου οι Cretan Sun and Sea Developments SA.

–Στο δήμο Πελεκάνου οι Παραθεριστικός Συνεταιρισμός Σέλινο Α.Ε., Παραθεριστικός Οικισμός ΓΙΑΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤ Α.Ε. και Γιάννακα Α.Ε.

–Στο δήμο Καντάνου ο Αστικός Οικοδομικός Συνεταιρισμός Καντάνου.

Η ακτή της Βουλιαγμένης: αριστερά φωτογραφία από την δεκαετία του '70, δεξιά η ίδια παραλία το καλοκαίρι που μας πέρασε.

στην «μετα-ολυμπιακή» περίοδο, τα μεγέθη αυτά έχουν δραματικά μεγεθυνθεί): «Την τελευταία 20ετία η αύξηση της απασχόλησης στην τουριστική οικονομία ήταν 87%, έναντι 9,2% της συνολικής απασχόλησης και μείωση 15% στην μεταποίηση» αναφέρει η μελέτη του ΣΕΤΕ και συνεχίζει: «Η συνολική απασχόληση στον τουρισμό κατά το έτος 2000, ήταν περίπου 808.000 άτομα, (18% του συνολικού εργατικού δυναμικού ή με άλλα λόγια, ένας (1) στους πέντε (5) εργαζόμενους στη χώρα μας απασχολείται, άμεσα ή έμμεσα, στον τουρισμό). Αναλυτικά: 171.000 εργαζόμενοι στα καταλύματα, 19.000 στα πρακτορεία, 29.000 στις μεταφορές και 35.000 εργαζόμενοι στα συναφή με τον τουρισμό επαγγέλματα. Επίσης, η μερική απασχόληση στον τουρισμό υπολογίστηκε σε 89.000 άτομα και η έμμεση απασχόληση σε 464.000 άτομα. Η απασχόληση που προκαλείται από τον τουρισμό πορεύεται κατ' αναλογία με την εξέλιξη των δυναμικοτήτων της κλασικού τύπου ξενοδοχίας και τη σχέση αυτής με τα μεγέθη των βοηθητικών καταλυμάτων. Για κάθε 100 (εκατό) ξενοδοχειακές κλίνες, δημιουργούνται 16 (δεκαέξι) θέσεις απασχόλησης, ενώ για κάθε 100 (εκατό) κλίνες σε βοηθητικά καταλύματα προκύπτουν 6 (έξι). Συσχετίζοντας τη μεταβολή της τουριστικής ζήτησης με τα μεγέθη της απασχόλησης, συμπεραίνουμε ότι μέχρι το 2010, ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει τουλάχιστον 150.000 νέες θέσεις απασχόλησης, καλύπτοντας περίπου το 35% του σημερινού αριθμού ανέργων». Ο τουρισμός, όμως, στηρίζει και πολλές άλλες δραστηριότητες

–σχεδόν το σύνολο της παραγωγής. Από τυπογραφικές εγκαταστάσεις (ναι, μην ξεχνάτε το απίθανο χαρτομάνι των ενημερωτικών φυλλαδίων), έως τους εργαζόμενους σε διαφημιστικές εταιρείες και τους κατασκευαστές και εισαγωγείς παιχνιδιών! Κυρίως όμως τους προμηθευτές τροφίμων και ποτών. Ο τομέας μεταφορών –αεροπορικών, ακτοπλοϊκών και οδικών– εμπλέκεται φυσικά πολύ κι αυτός με τις τουριστικές δραστηριότητες. Στο σύνολό της όλη η οικονομία διαπλέκεται με τις τουριστικές δράσεις. Εάν ο τουρισμός πάθει καθίζηση (κάτι το οποίο είναι πολύ πιθανόν με τα μυαλά που κουβαλάμε), τότε η ανεργία θα εκτιναχθεί σε ύψη δυσθεώρητα και η οικονομία της χώρας θα βρεθεί σε τέλμα. Είναι κι αυτό ένα από τα ρίσκα της νοοτροπίας των... «μονοκαλλιιεργειών».

Αναρωτήθηκα πριν για τη στάση της Αριστεράς. Αλλά και τα κόμματα εξουσίας έχουν άραγε συλλάβει τη σημασία και τα προβλήματα του τουρισμού; Το ΠΑΣΟΚ είχε καταργήσει το Υπουργείο Τουρισμού και είχε αδιαφορήσει για τον ΕΟΤ επί σειρά ετών. Και η ΝΔ, όμως, δεν φαίνεται να δείχνει την φροντίδα που θα έπρεπε. Αφότου ορίστηκε υπουργός Τουρισμού ο κ. Δ. Αβραμόπουλος, χρειάστηκαν κάποιοι μήνες για να βρει στέγη το Υπουργείο του, και όσο για την σημερινή Υπουργό, κ. Φάνη Πάλλη-Πετραλιά, αυτή αρκείται, όπως φαίνεται, στο θέμα της προβολής του «ελληνικού θαύματος» και πολύ λίγο έχει αναλογιστεί την πολυπλοκότητα του ζητήματος «τουρισμός». Η περίπτωση της αυθαίρετης οικοδομικής δραστηριότητας, με την ανέγερση

εκατοντάδων χιλιάδων ενοικιαζομένων δωματίων σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, η αλλοίωση του φυσικού και χτισμένου περιβάλλοντος, η εγκατάλειψη του ελέγχου των προσφερομένων «υπηρεσιών», η ληστρική αντιμετώπιση του τουρίστα –έλληνα ή αλλοδαπού αδιακρίτως– από εστιάτορες, αυτοσχέδιους ξενοδόχους, τουριστικούς πράκτορες, βενζινοπώλες, ταξιτζήδες, ακτοπλόους και λοιπούς εμπλεκόμενους στον τουριστικό τομέα ελάχιστα έχουν απασχολήσει τους υπεύθυνους φορείς.

Στα δελτία ειδήσεων της 25ης Αυγούστου πληροφορηθήκαμε ότι η φοροδιαφυγή στις επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον τουρισμό είναι ιδιαίτερα υψηλή. Είναι κι αυτό μια ένδειξη του πώς αντιλαμβάνονται οι απασχολούμενοι, στον τουρισμό, επιτηδευματίες την άσκηση του επαγγέλματός τους. Τώρα τι λέμε κι εμείς για την Ελλαδίτσα μας; Όλη η έγνοια των υπευθύνων έχει επικεντρωθεί στο προσφιές θέμα της «προβολή της Ελλάδος». Όλο το βάρος έχει πέσει στην διαφήμιση της χώρας «ως μυθικού τουριστικού προορισμού». Εφέτος το καλοκαίρι παρακολουθούσαμε καθημερινά στα κρατικά, αλλά και σε πολλά ιδιωτικά, κανάλια εκπομπές που μας παρέτρεπαν –και ορθώς– να «μείνουμε στην Ελλάδα». Και φαίνεται ότι η παρότρυνση πέτυχε, μάλλον όμως, εξαιτίας της γενικής οικονομικής δυσπραγίας.

Όσο για την αθρόα προσέλευση αλλοδαπών τουριστών εξηγείται και από τις βόμβες που έπεσαν στα τουρκικά παράλια: οι αλλοδαποί τουρίστες προτίμησαν τα ελληνικά νησιά γιατί εκεί

δεν ακούστηκαν εκρήξεις από γκαζάκια. Αυτό, όμως, θα έπρεπε κανονικά να μας προβληματίσει πολύ, γιατί δείχνει ότι ο τουρισμός είναι ένας πολύ ευαίσθητος τομέας. Πάντα θα υπάρχει το απρόβλεπτο, εν πολλοίς, θέμα της ασφάλειας. Οι «ταξιδιωτικές οδηγίες» είναι ένα χαρτί που το παίζουν αρκετά συχνά τα τελευταία χρόνια «οι μεγάλες δυνάμεις». Ωστόσο, το μεγαλύτερο πρόβλημα με τον τουρισμό παραμένει η δική μας φροντίδα για τη διαφύλαξη των όποιων πλεονεκτημάτων έχει ακόμα η χώρα μας. Πλεονεκτημάτων που σιγά-σιγά εξανεμίζονται.

ΤΟ ΧΤΙΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η δραματική προσβολή και αλλοίωση του φυσικού και του χτισμένου περιβάλλοντος δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον. Σε πολλές περιοχές της χώρας θα δείτε, οδηγώντας στις εθνικές οδούς, την ένδειξη «Traditional village». Εάν κάνετε παράκαμψη και θελήσετε να επισκεφθείτε κάποιο από αυτά τα «traditional villages», θα γυρίσετε αμέσως στην εθνική οδό βρίζοντας εκείνους που επινόησαν αυτές τις σηματοδοτήσεις. Τα πάλαι ποτέ «traditional villages» έχουν μεταβληθεί σε ένα κακόγουστο παζάρι, χωρίς να έχει διασωθεί ίχνος παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, και όπου υπάρχουν άπειρα τουριστικά μαγαζιά με θαυματουργά βότανα, τσολιαδάκια και... γιαπωνέζικα πόκεμον. Έλεος! Ας επιστρέψουμε, όμως, στο παράδειγμα της πόλης των Χανίων.

Τα Χανιά είναι μια από τις ωραιότερες πόλεις της χώρας μας. Οικιστικά σύνολα σε πολλά μέρη της πόλης είναι αξιωματικώς, γιατί διατηρούν το χαρακτήρα τους από το παρελθόν, από εποχές που άλλοι ρυθμοί ζωής οργάνωναν τις περιοχές κατοικίας. Σε ολόκληρη την πόλη διασώζονται πολλά οικιστικά σύνολα του παρελθόντος, από τα χρόνια του Βυζαντίου, της βενετοκρατίας, της οθωμανικής κατοχής και τα πρώτα χρόνια του ελεύθερου βίου. Δεν αναφέρομαι στα μνημεία της κλασικής και της μινωικής εποχής που καθημερινά ανασκάπτονται. Αυτά είναι άλλου παπιά ευαγγέλιο. Όλοι γνωρίζουν τις γειτονιές, αλλά και τα μεμονωμένα κτίσματα στην πόλη. Πολλά έχουν μελε-

τηθεί και για πολλά ακόμα πρέπει να συνταχθούν σχετικές μελέτες. Ως σύνολα παρουσιάζουν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Δεν θέλω –και ούτε είναι δυνατόν σε ένα σύντομο σημείωμα– να αναφερθώ στο καθένα από αυτά τα σύνολα ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος. Όλοι οι Χανιώτες υπερηφανεύονται για την ομορφιά της πόλης τους και οι επισκέπτες της χαίρονται περπατώντας στους δρόμους και τα στενά, από τη Νέα Χώρα ως την Χαλέπα. Η πόλη, όμως, υφίσταται τελευταία μια άγρια επίθεση, με ανυπολόγιστες καταστροφές, από μια κατηγορία πολιτών, οι οποίοι, με τον νου στον μπεζαχτά, χτίζουν συνεχώς, έχοντας ως πρότυπο «το νέο, το μεγάλο, το πολυτελές», τις σύγχρονες κατασκευές. Είναι ακόμη πιο οδυνηρή η περίπτωση μηχανικών και αρχιτεκτόνων, οι οποίοι, ενώ έχουν όλα τα θετικά εύσημα, υποκύπτουν στη βουλιμία των πελατών τους. Μια πολιτεία είναι ωραία κυρίως γιατί έχει και διατηρεί τα τοπότητά της, τον χαρακτήρα της. Αλλά, στις μέρες μας σαρώνει η ομογενοποίηση και χάνεται σιγά-σιγά η ταυτότητα κάθε τόπου. Είχαμε κληρονομήσει από το παρελθόν ωραίες πολιτείες στην Ελλάδα: την Καστοριά, τα Γιάννενα, το Ηράκλειο... Όμως, τώρα πια, ελάχιστες θυμίζουν την εικόνα που είχαμε προφθάσει οι παλιότεροι. Δεν έχουν καμιά αξία οι ωραίοι λόγοι και οι συζητήσεις περί αισθητικής κλπ., όταν με βάνουσο τρόπο γίνονται επεμβάσεις σε μια πολιτεία όπως τα Χανιά, με τη συμμετοχή μελετητών και αρμοδίων πολεοδομικών υπηρεσιών του Δήμου.

ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ

Δεν είναι, όμως, μόνο τα προβλήματα του φυσικού περιβάλλοντος που απειλούν τη σωστή τουριστική ανάπτυξη. Μια από τις πληγές του τουρισμού γενικώς – και όχι μόνο του ελληνικού – είναι οι απίθανοι τουριστικοί πράκτορες, που διακινούν τα караβάνια των πελατών τους, προσφέροντας τις αθλιότερες «υπηρεσίες». Και είναι αυτοί που ορίζουν τις διακυμάνσεις των αφίξεων.* Δεν μπορώ να σκεφθώ πώς ένας κρατικός φορέας θα μπορούσε να αντιδράσει. Ωστόσο, ένας κρατικός φορέας, για να αιτιολογεί το όνομά

του, θα πρέπει να ορίζει αυτός τους κανόνες. Έχω μπροστά μου μια σειρά από επιμελημένα φυλλάδια της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, με οδηγούς εναλλακτικού τουρισμού και θέματα όπως: Θαλάσσιος, Θρησκευτικός, Ορεινός Τουρισμός και άλλα, με τίτλους «Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική», «Βιότοποι» κλπ. Δεν είδα βεβαίως τον όρο «χουλιγκανικός τουρισμός», ίσως γιατί η Μακεδονία και η Θράκη δεν έχουν τέτοιο τουρισμό. Εάν όμως βρεθείτε αλλού κατακαλόκαιρο (ας μην είμαστε συγκεκριμένοι και μια φορά), θα βρεθείτε αντιμέτωποι με το φαινόμενο του «χουλιγκανικού τουρισμού» και θα γίνετε μάρτυρες σε απίθανες ιστορίες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η Υπουργός Παιδείας κ. Μαριέττα Γιαννάκου-Κούτσικου προανήγγειλε –ίσως ευρισκόμενη αντιμέτωπη με τις διαμαρτυρίες των «τοπικών κοινωνιών» για την έλλειψη «πελατών» σε γκαρσονιέρες και εστιατόρια– τη σύσταση ΤΕΙ ή ΑΕΙ Τουριστικής Εκπαίδευσης. Παλαιότερα ο ΣΕΤΕ είχε κάμει σχετικές προτάσεις/εισηγήσεις. Ήδη άρχισαν να κυκλοφορούν και συγγράμματα στη σειρά «Βιβλιοθήκη Τουριστικών Επισημών». Δεν ξέρω πόσο θα αναπτυχθεί η «Επιστήμη του Τουρισμού» με την εισαγωγή «θεωρίας» σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ, αλλά μερικά απλά μέτρα ελέγχου είναι περισσότερο από αναγκαία. Εγώ έχω καταγράψει δυο άσχημες εμπειρίες και πάλι από το νομό Χανίων. Δεν είναι αφηγήσεις τρίτων. Έτυχε σε μένα και την παρέα μου. Στο Βλητέ της Σούδας φέτος, αφού αναμέναμε μιάμιση ώρα για το σερβίρισμα σε ένα βρώμικο τραπέζι, στο τέλος ο λογαριασμός ήρθε με χρέωση 10 ευρώ επιπλέον. Και στη Χώρα Σφακίων, απογοητευμένος από το περσινό σερβίρισμα «ψητού ψαριού» που έφτασε τελικά άψητο και με παγάκια στο εσωτερικό ψαχνό, φέτος περιορίστηκα να παραγγείλω μόνον έναν καφέ. Μόνο που καφές ήταν φτιαγμένος με αποπλύδια!

*Η επιρροή πάντως των operators έχει σημαντικά μειωθεί τελευταία, με την εισαγωγή του ίντερνετ στις συναλλαγές. Κάτι είναι κι αυτό!

11 Σεπτεμβρίου 2001: Θεμέλιος λίθος στην παγκόσμια αμερικάνικη κυριαρχία

του Τάκη Διαμαντή

Αναμφίβολα η 11η Σεπτέμβρη 2001 ήταν μια τραγική ημέρα –η τραγικότερη, ίσως, στη σύγχρονη ιστορία της ανθρωπότητας. Τα φοβερά χτυπήματα στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης και στο κτίριο του Πενταγώνου στην Ουάσιγκτον έφεραν τα πάνω κάτω στις ΗΠΑ. Ταυτόχρονα, όμως, συγκλόνισαν και ολόκληρο τον πλανήτη, που, εκτός των άλλων, υπέστη –και συνεχίζει να υφίσταται– τις συνέπειες των τρομοκρατικών χτυπημάτων, αλλά και των γεγονότων που ακολούθησαν. Τα γεγονότα, μάλιστα, αυτά οδηγούν σε επίσης τραγικές διαπιστώσεις, οι οποίες επιτείνουν τα βασανιστικά ερωτήματα σε ό,τι αφορά τα ίδια τα χτυπήματα της 11ης Σεπτέμβρη, σε έναν αέναο κύκλο αμφισβήτησης, καχυποψίας και τρόμου.

Για την 11η Σεπτέμβρη 2001 έχουν ειπωθεί και γραφεί τα πάντα. Ή σχεδόν τα πάντα, αφού είναι γνωστό ότι κάθε φορά που λαμβάνουν χώρα συνταρακτικά γεγονότα με διεθνή απήχηση, η κυρίαρχη προπαγάνδα προσπαθεί να συγκαλύπτει τις πραγματικές συνθήκες και τα «επικίνδυνα» στοιχεία, τα οποία κατά κανόνα έρχονται στο φως πολύ αργότερα, όταν η «μπόρα» έχει πλέον περάσει. Τα σχετικά παραδείγματα είναι πολλά, και πολύ περισσότερα τα τελευταία 15 χρόνια.

Το σημαντικό, μάλιστα, είναι ότι, στα παραδείγματα αυτά, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η Ουάσιγκτον. Ήδη, άλλωστε, από την ιστορική συνάντηση Ρήγκαν–Γκορμπατσόφ στη Μάλτα και τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου στα τέλη της δεκαετίας του '80 (όταν ο τότε υπουργός Άμυνας Γκάσπαρ Ουάινμπεργκερ πανηγύριζε για το γεγονός ότι οι ΗΠΑ έμειναν η μόνη υπερδύναμη στον κόσμο), η Ουάσιγκτον κινείται με έναν και μόνο στόχο: τη δημιουργία μιας οικονομικής και πο-

λιτικής παντοκρατορίας, στην οποία οι ΗΠΑ θα είναι ο απόλυτος κυρίαρχος.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται, άλλωστε, και το «πρόγραμμα για τον αμερικανικό αιώνα», που εκπονήθηκε από τη νεοσυντηρητική κλίκα που ανέλαβε την εξουσία στις αρχές του 2001, και το οποίο παρουσίασε με πολλή υπερφάνεια ο νεόκοπος τότε πρόεδρος Τζορτζ Μπους, ο «μικρός».

Στο μεταξύ, είχαν προηγηθεί δυο άλλοι «πόλεμοι» των ΗΠΑ, ο πρώτος εναντίον του Ιράκ, από τον πατέρα Μπους το '1991, και ο δεύτερος εναντίον της Σερβίας, από τον Μπιλ Κλίντον το 1999, με τους οποίους η Ουάσιγκτον δοκίμασε προοδευτικά τα μέσα που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει, προκειμένου να πετύχει την ευρύτερη δυνατή υποταγή της διεθνούς κοινότητας, αλλά και τις αντοχές της ίδιας της διεθνούς κοινότητας στην αποδοχή της αμερικανικής εξουσίας.

ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Μέσα στο κλίμα αυτό, ήλθαν οι φοβερές τρομοκρατικές επιθέσεις του Σε-

πτέμβρη 2001 στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον, σε μια βολική στιγμή, κατά την οποία ο Τζορτζ Μπους –ο «μικρός»– προετοίμαζε την πολιτική που θα εφαρμόζε για την επιβολή της δικής του τάξης πραγμάτων. Ήδη, όπως έγινε γνωστό αργότερα, είχε αποφασίσει από το καλοκαίρι εκείνου του χρόνου μια εισβολή στο Αφγανιστάν, προκειμένου να τελειώνει μια και καλή με το καθεστώς των Ταλιμπάν. Παράλληλα, υπήρχε ανοιχτό το θέμα του Σαντάμ στο Ιράκ, εναντίον του οποίου, στη διάρκεια της δεκαετίας που είχε περάσει, οι Αμερικανοί πραγματοποιούσαν κατά καιρούς επιθέσεις με διάφορες προφάσεις, αλλά με κύριο στόχο να θυμίζουν στον ιρακινό δικτάτορα ότι είχε χάσει τον πόλεμο του 1991, ενώ ανοιχτό έμενε και το θέμα του θεοκρατικού καθεστώτος στο Ιράν.

Από την άλλη πλευρά, στο στόχαστρο της Ουάσιγκτον βρίσκονταν επίσης οι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, ιδιαίτερα εκείνες της περιοχής του Καυκάσου, οι οποίες διαθέτουν μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το γεγονός αυτό, μάλιστα, έφερνε αναπόφευκτα τις ΗΠΑ αντιμέτωπες με την ανερχόμενη και πάλι Ρωσία. Για το λόγο αυτό και οι πρώτες προσπάθειες της αμερικανικής κυβέρνησης στόχευαν στην απογύμνωση της Μόσχας από τις ζώνες στις οποίες παραδοσιακά ασκούσε επιρροή, στην κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και επιπλέον στα Βαλκάνια.

Πρώτη προτεραιότητα, όμως, για την κυβέρνηση Μπους αποτελούσε το ξεκαθάρισμα της συγκεχυμένης κατάστασης στον αραβικό κόσμο, όπου εκ-

δηλώνονταν πολλές αντιστάσεις σε μια αμερικανική κυριαρχία, τόσο στη Μέση Ανατολή όσο και στη Βόρεια Αφρική. Και εδώ ήλθε ο... από μηχανής Θεός.

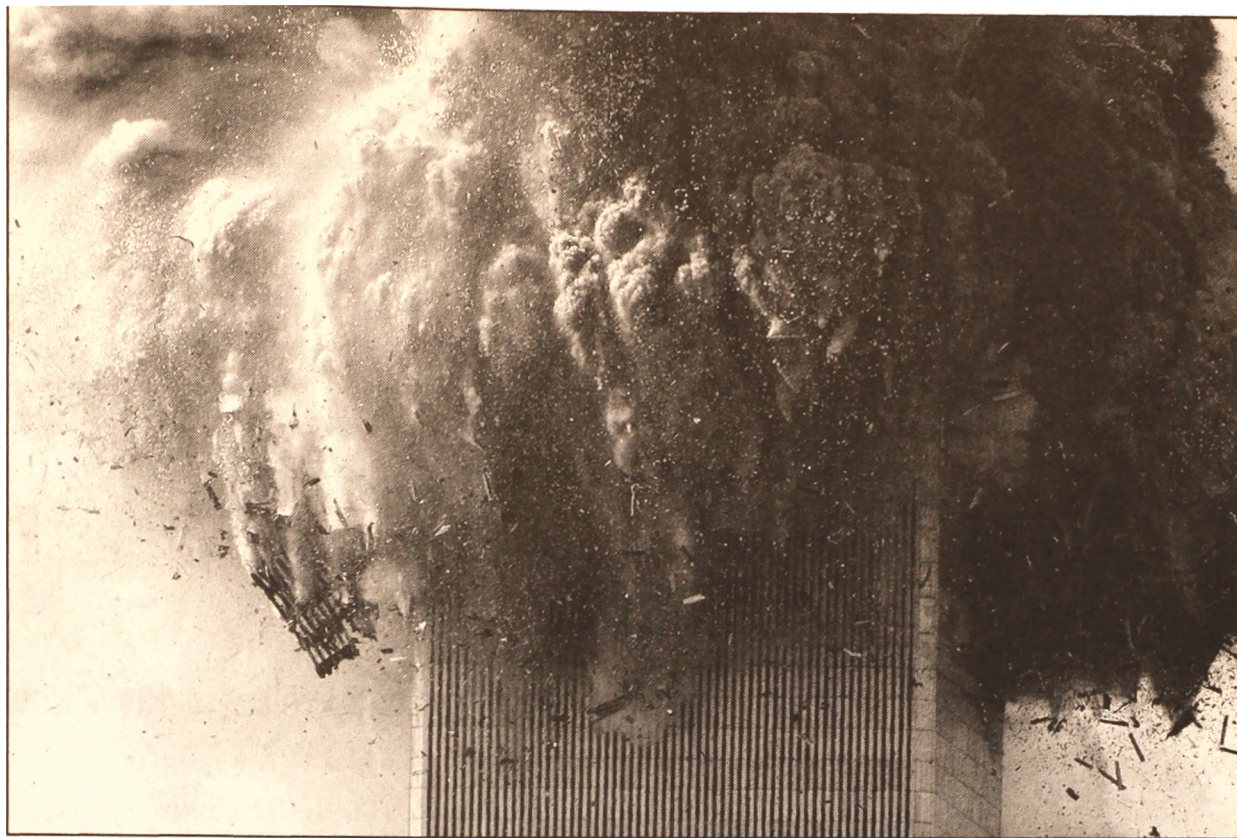
«ΘΕΛΟΥΜΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΕΡΛ ΧΑΡΜΠΟΡ»

Για την κυβέρνηση Μπους, στις αρχές του 2001 η κατάσταση στις ΗΠΑ δεν ήταν εκείνη που θα ήθελε. Αντίθετα, τα πράγματα έδειχναν να πηγαίνουν μάλλον άσχημα. Την κατάσταση αυτή, μάλιστα, περιέγραψε με τον καλύτερο τρόπο στέλεχος της ομάδας που στήριζε τον πρόεδρο, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι οι ΗΠΑ κινδύνευαν να χάσουν την ηγεμονία του κόσμου, «εκτός αν συμβεί κάποιο γεγονός αντίστοιχο του Περλ Χάρμπορ». Και το γεγονός αυτό συνέβη στις 11 Σεπτεμβρίου, με τη μορφή των φοβερών τρομοκρατικών χτυπημάτων της Νέας Υόρκης και της Ουάσιγκτον, τα οποία κυριολεκτικά «πάγωσαν» τον πλανήτη.

Το μέγεθος της τραγωδίας –με τα περίπου 3.000 ανθρώπινα θύματα και την τεράστια υλική καταστροφή– και ο αντίκτυπος που είχε σε ολόκληρο τον πλανήτη, δεν άφησαν στην αρχή περιθώρια για ερωτήσεις και αναλύσεις των στοιχείων που δόθηκαν τότε στη δημοσιότητα. Ιδιαίτερα καθώς το σύνολο σχεδόν των κυβερνήσεων έσπευδε να αποδεχτεί τις εξηγήσεις που δίνονταν και να εκφράσει την αμέριστη συμπαράστασή του στον λαό των ΗΠΑ και στον πρόεδρο Μπους.

Το «πάγωμα» αυτό της διεθνούς κοινότητας εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο και επέτεινε ο Τζορτζ Μπους, επιβάλλοντας το νέο δόγμα του διαρκούς πολέμου κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, προβάλλοντας τον νέο εχθρό –τον «άξονα του κακού»– και εξαγγέλλοντας ένα φιλόδοξο πρόγραμμα με πρόφαση τον εκδημοκρατισμό όλων των χωρών της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, με αιχμή του δόρατος την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην ουσία, όμως, για την επιβολή του απόλυτου αμερικανικού ελέγχου στη ευρύτερη αυτή περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό, εξασφαλίζοντας με καθαρό εκβιασμό τη συμβολή ενός μεγάλου αριθμού χωρών από ολόκληρο

τον πλανήτη, πραγματοποίησε την προσχεδιασμένη εισβολή στο Αφγανιστάν, προτάσσοντας τη διάλυση της Αλ Κάιντα και τη σύλληψη του Οσάμα Μπιν Λάντεν, κάτι που βεβαίως δεν έγινε ποτέ.

Ταυτόχρονα, όμως, εγκλώβισε στην πολιτική του το Πακιστάν, αλλά και τις πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες του Καυκάσου, όπου, με πρόσχημα τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, εγκατέστησε στρατιωτικές βάσεις, τις οποίες ωστόσο αργότερα υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει, αν και στο μεταξύ είχε εξασφαλίσει ανάλογες βάσεις στο Κοσσυφοπέδιο και κατόπιν στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

Στη συνέχεια, και παρά την αντίδραση μεγάλου αριθμού χωρών, κυρίως από την Ευρώπη, ξεκίνησε, με την υποστήριξη ενός «κλαμπ προθύμων», την παράνομη εισβολή και κατοχή στο Ιράκ, για την οποία χρησιμοποίησε τραγικά ψέματα. Ταυτόχρονα, καλλιεργώντας κλίμα τρομοκρατίας σε ολόκληρο τον πλανήτη, επέβαλε ένα παγκόσμιο σύστημα αστυνομοκρατίας που παραβιάζει τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα και προσβάλλει κάθε έννοια δημοκρατίας και ελευθερίας, αρχές, δηλαδή, πάνω στις οποίες στήριξε –υποτίθεται– όλη την πολιτική του.

Στο πλαίσιο αυτό, κάλυψε απόλυτα την παράνομη μεταφορά από τη CIA υπόπτων για τρομοκρατία σε μυστικές φυλακές, σε διάφορες χώρες, μεταξύ των οποίων και ευρωπαϊκές (εδώ και λίγο καιρό επιδιώκει και την συγκρότηση στρατοδικείων που θα τους δικάσουν, ερχόμενος σε κατάφωρη αντίθεση με τις δικαστικές αρχές της χώρας του), ενώ επέβαλε και στις ίδιες τις ΗΠΑ ένα παράνομο σύστημα παρακο-

λούθησης της ιδιωτικής ζωής των αμερικανών πολιτών, το οποίο μάλιστα έχει εξαγεί και στον υπόλοιπο κόσμο.

Τελευταία «επιτυχία» του Τζορτζ Μπους στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» υπήρξε, φυσικά, η άμεση εμπλοκή του και η υποστήριξη που προσέφερε στην εισβολή που πραγματοποίησε το Ισραήλ στον Λίβανο. Το γεγονός αυτό, εκτός των άλλων, του έδωσε την ευκαιρία να εξαπολύσει μια νέα επίθεση εναντίον του Ιράν, το οποίο προσπαθεί πάντα να «στριμώξει», ερχόμενος, τελευταία, σε ευθεία σύγκρουση και με την Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας του ΟΗΕ. Ωστόσο, βρίσκει αντίσταση, όχι μόνο από τη Ρωσία και την Κίνα, αλλά και από χώρες της Ευρώπης, που δεν θέλουν βεβαίως να εκχωρήσουν στην Ουάσιγκτον τα συμφέροντά τους στην περιοχή, ιδιαίτερα καθώς εντείνεται ο διεθνής ανταγωνισμός για την ενέργεια.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

Εδώ και δύο χρόνια, πάντως, αφότου δηλαδή πέτυχε την επανεκλογή του στην προεδρία, ο Τζορτζ Μπους αντιμετωπίζει μια εντεινόμενη αμφισβήτηση, όχι μόνο από την διεθνή κοινή γνώμη, αλλά πλέον και από τους ίδιους τους αμερικανούς πολίτες, οι οποίοι προβληματίζονται σοβαρά για την εσωτερική κατάσταση της χώρας τους, για την κακή της θέση στην παγκόσμια σκηνή και κυρίως για τις συνεχείς απώλειες που σημειώνονται στα μέτωπα του Αφγανιστάν και του Ιράκ.

Ήδη, το μεγαλύτερο κομμάτι του λαού των ΗΠΑ δεν συμφωνεί με την πολιτική που ακολουθεί ο πρόεδρος της χώρας, τον οποίο ένα μεγάλο ποσοστό έχει αρχίσει να τον χαρακτηρίζει ως επικίνδυνο, χαρακτηρισμός που τονί-

ζεται όλο και περισσότερο από ανθρώπους του πνεύματος, και κυρίως από πανεπιστημιακούς δασκάλους, συγγραφείς και καλλιτέχνες.

Το σημαντικότερο, ωστόσο, είναι ότι η ογκούμενη αμφισβήτηση στο πρόσωπο του προέδρου Μπους αναπόφευκτα προχωρεί προς τα πίσω, φτάνοντας μέχρι τις αιτίες που οδήγησαν στη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής του: στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, για τις οποίες όλο και περισσότεροι Αμερικανοί τείνουν να πιστέψουν αυτό που από την αρχή υπήρχε –σε λίγους– ως αίσθηση, ότι δηλαδή ήταν κατασκευασμένες από τη νεοσυντηρητική κλίκα που έχει συγκεντρωθεί γύρω από τον πρόεδρο και σχεδίασε τον «αμερικανικό αιώνα».

Χαρακτηριστική είναι η άποψη του καθηγητή Τζέιμς Φέτζερ, ιδρυτή της οργάνωσης «Ακαδημαϊκοί για την αλήθεια της 11ης Σεπτεμβρίου», ο οποίος, σε συνέντευξή του στο περιοδικό *Ε* της *Ελευθεροτυπίας*, παραθέτει μια σειρά από συγκλονιστικά τεχνικά στοιχεία που αποκαλύπτουν ότι η πτώση των δίδυμων πύργων της Νέας Υόρκης ήταν προσχεδιασμένη.

Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι η πτώση τους δεν οφείλεται στην πρόσκρουση των δύο αεροπλάνων που τους έπληξαν αλλά σε μεγάλη ποσότητα εκρηκτικών με τα οποία είχαν παγιδευτεί μόλις δυο εβδομάδες νωρίτερα. Σημειώνει, μάλιστα, και το γεγονός ότι υπεύθυνη ασφαλείας των πύργων ήταν μια εταιρεία, στελέχη της οποίας ήταν ο αδελφός και ένας εξάδελφος του ίδιου του προέδρου Μπους.

Αντίστοιχα στοιχεία, εξάλλου, που παρουσίασε ο καθηγητής Φέτζερ, δείχνουν ότι το ίδιο τεχνητή ήταν και η πτώση ενός τμήματος του Πενταγώνου στην Ουάσιγκτον. Το γεγονός αυτό επίσης δείχνει ότι η κλίκα Μπους είχε προετοιμάσει κατάλληλα το έδαφος για την πραγματοποίηση του χτυπήματος της 11ης Σεπτεμβρίου. Ενός χτυπήματος, δηλαδή, ανάλογου με εκείνο του Περλ Χάρμπορ, το οποίο αναπόφευκτα «πάγωσε» την διεθνή κοινότητα και επέτρεψε στην Ουάσιγκτον να παίξει το παιχνίδι της παγκόσμιας εξουσίας.

Η επέλαση του ανοίκειου

του Σάββα Παύλου

Στο κινηματογραφικό έργο «Κινγκ Κονγκ», που γυρίστηκε το 1933 σε σκηνοθεσία Σέντσακ και Κούπερ, ο πελωρίων διαστάσεων πίθηκος που «πρωταγωνιστεί» στην ταινία,, μεταφέρεται από ένα εξωτικό νησί στη Νέα Υόρκη, τη μητρόπολη του καπιταλισμού. Ο γιγάντιος γορίλας ανεβαίνει μάλιστα στο Εμπάιερ Στέιτ Μπίλντινγκ, το σύμβολο της ευημερίας και των κτιριακών και οικονομικών επιτευγμάτων του δυτικού μητροπολιτικού κόσμου. Στο ριμέικ της ταινίας, το 1976, σε σκηνοθεσία Τζων Γκίλλερμιν, ο Κινγκ Κονγκ θα ανεβεί στο κτίριο του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου, εκεί όπου χτυπούσε η καρδιά του σύγχρονου κόσμου και των οικονομικών συνιστωσών του.

Μελετώντας την κινηματογραφική παραγωγή του Χόλυγουντ που αναφέρεται στην εισβολή του εξωτικού και ανορθολογικού μέσα στον οργανωμένο και ορθολογικό κόσμο της δυτικής κοινωνίας, εύκολα μπορούμε να προσδιορίσουμε τους μύχιους και υπόγειους τρόμους που βρίσκονται εδραιωμένοι στη συνείδηση του μέσου και ευκατάστατου αμερικανού θεατή, στον οποίο κυρίως απευθύνονται αυτά τα κινηματογραφικά έργα.

Η επέλαση του ανοίκειου, του υπερ-

φυσικού, του ανορθολογικού, του επικίνδυνου και του παράξενου γίνεται από τις εξωτικές περιοχές, από τις ζούγκλες, τις σπηλιές και τα παλιά τεμένη των απομακρυσμένων περιοχών του πλανήτη και γενικά από τις χώρες του Τρίτου κόσμου. Ο *Κόμης Δράκουλας* θα φτάσει στο Λονδίνο, στην καρδιά της μητρόπολης του προηγούμενου αιώνα, από τα «εξωτικά» τότε Καρπάθια· από τη χώρα των Φαραώ, μα κι από άλλες ανοίκειες και απομακρυσμένες περιοχές έρχονται οι μούμιες, ενώ στην *Μάσκα του Φου Μαντσού* κυ-

ριαρχούν σατανικοί Κινέζοι και μαύροι. Στην ταινία *Ο Θάνατος ήλθε από το Μπόρνεο* η επέλαση του ανορθολογικού και της καταστροφής, σε κάποιο χωριό της Κορνουάλης, οφείλεται σε ένα μυστικό από τις θρησκευτικές τελετές των ιθαγενών του εξωτικού νησιού. Όλα αυτά προκαλούν τον τρόμο και τον πανικό. Καταστροφές και συσσώρευση πτωμάτων στις αναπτυγμένες και τις οργανωμένες δυτικές χώρες αποδεικνύουν την αμηχανία και την ανικανότητα των εξελιγμένων κοινωνιών να τα αντιμετωπίσουν και προκαλούν διασάλευση των σχέσεων και των συνεκτικών δεσμών της δυτικής κοινωνίας.

Είναι έκδηλος ο εξορκιστικός ρόλος αυτών των ταινιών. Εκφράζουν αυτούς τους φόβους και ταυτόχρονα τους εκτονώνουν, αφού στο τέλος, παρά τη διασάλευση και τη δοκιμασία, οι δυνάμεις του ορθολογικού και της οργανωμένης γενικά δυτικής κοινωνίας θα υπερισχύσουν και θα επαναφέρουν την τάξη εξοντώνοντας τον «εισβολέα». Στο τέλος μένει απλώς η υπόμνηση της εγρήγορης και της υπόδειξης, στον αμερικανό καθώς και στους άλλους κατοίκους των αναπτυγμένων χωρών, από πού μπορεί να προέλθει ο «κίνδυνος». Ταυτόχρονα είναι και μια εκδήλωση μισαλλοδοξίας εναντίον των νησίδων παρουσίας στην μητρόπολη του θεωρούμενου εξωτικού (νέγροι, κινέζοι και άλλοι μετανάστες που δεν αφομοιώνονται εύκολα).

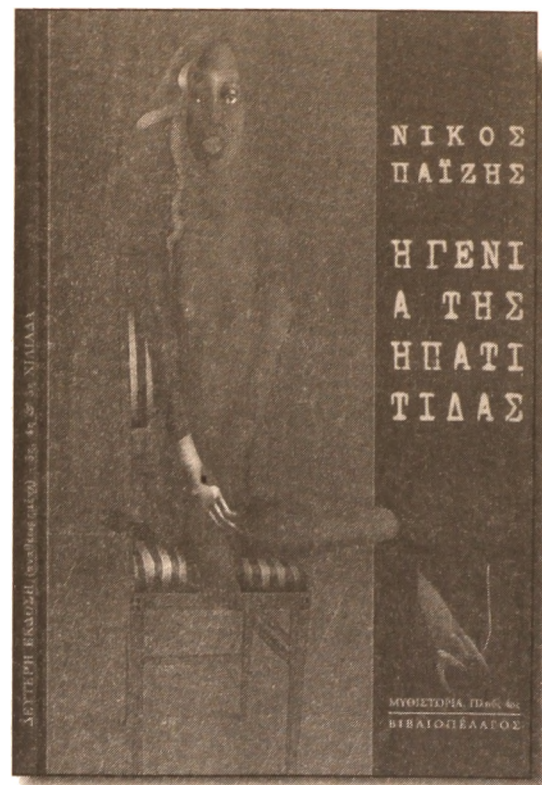
Ο Τρίτος κόσμος αποτελεί τον χώρο των ενοχών για τον δυτικό πολίτη, ως αποτέλεσμα πολλών αιώνων εκμετάλλευσης και καταπίεσης των κατοίκων της Αφροασίας, της Ωκεανίας και της Λατινικής Αμερικής. Το δουλεμπόριο και η λεηλασία του πλούτου αυτών των χωρών, η αποικιοκρατία και η αποτρόπαια συμπεριφορά του λευκού αποίκου, οι γενοκτονίες και δολοφονίες, οι απάνθρωπες και εξευτελιστικές, γενικά, συνθήκες κάτω από τις οποίες έζησαν οι ιθαγενείς του Τρίτου κόσμου, κάποτε θα ζητήσουν πληρωμή και εκδίκηση. Εκφράζει, ακόμη, ο κόσμος αυτός ήθη, νοοτροπίες και στάσεις ζωής ακατανόητες για τη δυτική λογική του κέρδους και του εκχρηματισμού. Ας συνυπολογίσουμε εδώ και τον υπόγειο

φόβο των προνομιούχων κοινωνιών ότι οι μάζες των υπανάπτυκτων χωρών κάποτε θα διεκδικήσουν και θα πολιορκήσουν τον πλούτο τους.

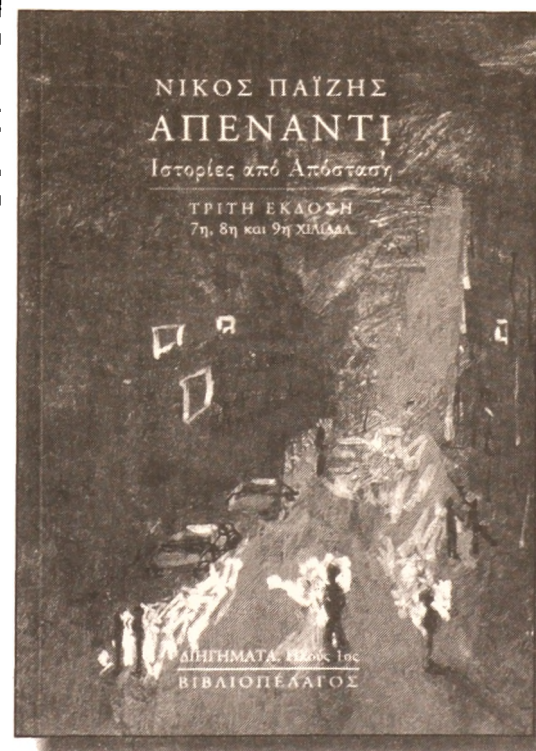
Όλα αυτά επεξηγούν γιατί, στις σχετικές κινηματογραφικές ταινίες, η απειλή και η επέλαση του ανοίκειου και του παράξενου φτάνει από τις χώρες του Τρίτου κόσμου. Σήμερα η παγκοσμιοποίηση έφερε καινούργια δεδομένα. Όπως τονίστηκε σε αρκετά σημειώματα, η Αμερική ήταν προηγούμενως, όπως και σήμερα, πανταχού παρούσα, και σ' όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη υπήρχαν εδραιωμένα αμερικανικά συμφέροντα. Όμως οι αντίπαλοί της παρέμεναν στην κακομοιριά του Τρίτου κόσμου, εκεί όπου κάποτε κατάφερναν κάποιο χτύπημα εναντίον της αμερικανικής παρουσίας. Σήμερα οι νέες συνθήκες καταργούν τα σύνορα, όχι μόνο για τους δυνατούς αλλά και για τους αδύνατους αντιπάλους τους. Η παγκοσμιοποίηση απλώνεται και σε άλλους, η δυνατότητα διακίνησης ανθρώπων, κεφαλαίων και αγαθών γίνεται πιο εύκολη για όλους. Αν αντιδρούσε μια χώρα ή έστω μια περιοχή όπου επικρατούσαν ανταγωνιστές, θα ήταν εύκολο να συντριβούν από τις ΗΠΑ. Οι αντίπαλοι θα είχαν σύνορα και τοπικό προσδιορισμό. Εκεί θα μπορούσαν να επικεντρωθούν όλα τα πυρά της αμερικανικής απάντησης.

Σήμερα όλα διαχέονται, αλληλοδιαπλέκονται και συνυφαίνονται στον ιστό του πλανητικού χωριού. Έτσι έγινε και με το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου εναντίον του αμερικανικού υπερφρουρίου. Γιατί τώρα υπάρχει παντού και η «ένυλη» παρουσία της καταστροφής. Δεν χρειάζεται χώρος συγκέντρωσης δυνάμεων και εκκίνησης της εκστρατείας εκείνης που θα κατευθυνθεί εναντίον του στόχου. Η παγκοσμιοποίηση προκάλεσε και τούτο. Στόχοι και επίδοξοι δολιοφθορείς συνυπάρχουν, οι αντίπαλοι συγκατοικούν. Θα μπορούσαμε να πούμε συμβολικά ότι ο «Κινγκ Κονγκ» της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, που δεν ανέβηκε απλώς στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης αλλά και τους κατέστρεψε, ζούσε στην Αμερική· ξεκίνησε την επίθεσή του από την Αμερική.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

Νίκος Παΐζης
Η ΓΕΝΙΑ ΤΗΣ ΗΠΑΤΙΤΙΔΑΣ

Νίκος Παΐζης
ΑΠΕΝΑΝΤΙ
Ιστορίες από Απόσταση

Εκδόσεις
ΒΙΒΛΙΟΠΕΛΑΓΟΣ

κοσμο δρομιο

ΚΟΥΒΑ ΟΙ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΙ ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ

Το Κίνημα των Αδεσμεύτων, σημαντικός φορέας αντίστασης στις υπερδυνάμεις κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, αποφάσισε να βγει από την απραξία, στην οποία είχε περιπέσει μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, και να επανέλθει στην ενεργό δράση, καθώς οι τριβές και οι συγκρούσεις στο διεθνές πεδίο γίνονται όλο και πιο επικίνδυνες.

Έτσι, την περασμένη εβδομάδα, σε μια Σύνοδο των 118 κρατών-μελών του στην Αβάνα της Κούβας, υιοθετήθηκε μια διακήρυξη, στην οποία διατυπώνεται η θέση του Κινήματος επί των κυριότερων σημείων τριβής στον πλανήτη. Επιπλέον διατυπώθηκε και η υπόσχεση-δέσμευση για την αναγέννηση της οργάνωσης, πρόεδρος της οποίας χρίστηκε –αν και απών– ο Κουβανός ηγέτης Φιντέλ Κάστρο, που αναρρώνει από σοβαρή εγχείρηση στην οποία υποβλήθηκε πρόσφατα.

Στη διακήρυξη, μεταξύ άλλων, καταδικάζεται το Ισραήλ για την εισβολή του στον Λίβανο και για τις άλλες «παρανομίες» του στη Μέση Ανατολή. Καταδικάζεται επίσης η τρομοκρατία, εκτός από τις περιπτώσεις κινημάτων που μάχονται για αυτοδιάθεση ή εναντίον ξένης κατοχής, κηρύσσεται η δημοκρατία ως παγκόσμια αξία, με τη διευκρίνιση ότι καμία χώρα ή περιοχή δεν μπορεί να επιβάλλει τον δικό της ορισμό της δημοκρατίας στον υπόλοιπο κόσμο, ενώ ακόμα, απορρίπτεται η δημιουργία ενός «μονοπολικού» κόσμου κυριαρχούμενου από τις ΗΠΑ.

Επίσης, η Σύνοδος τάχθηκε υπέρ της μεταρρύθμισης και της αναθεώρησης της λειτουργίας του ΟΗΕ, ζητώντας κυρίως τη διεύρυνση του Συμβουλίου Ασφαλείας, και υπέρ τέλους ενός ενεργότερου ρόλου του Κινήματος στη διεθνή πολιτική σκηνή.

ΣΟΥΗΔΙΑ ΤΟ «ΜΟΝΤΕΛΟ» ΣΕ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Το περίφημο σουηδικό μοντέλο, που κυριάρχησε στη χώρα αυτή του βορρά εδώ και πάνω από 60 χρόνια και επηρέασε σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο την Σκανδιναβία στο σύνολό της σχεδόν, αλλά και πολλές άλλες χώρες της Ευρώπης, βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι μετά την, απρόσμενη για ορισμένους, εκλογική νίκη που πέτυχε την εβδομάδα αυτή η σουηδική κεντροδεξιά, ξεπερνώντας το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα μόλις κατά το 1,9% των ψήφων.

Νικητής των εκλογών ο 41χρονος Φρέντρικ Ράινφελντ, άγνωστος σχεδόν πριν από τρία χρόνια, ο οποίος κατόρθωσε να συσπειρώσει τέσσερα συντηρητικά κόμματα και να ξεπεράσει τον συνασπισμό των Σοσιαλδημοκρατών, του Αριστερού Κόμματος και των Πρασίνων, υποσχόμενος μείωση της

φορολογίας, περιορισμό των επιδομάτων ανεργίας, αλλά και αύξηση των θέσεων εργασίας, καθώς και την αύξηση των δημοσίων εσόδων με την εφαρμογή κάποιων ιδιωτικοποιήσεων.

Χαρακτηριστικό είναι, πάντως, ότι οι Σοσιαλδημοκράτες έχασαν την εξουσία ενώ η οικονομία της χώρας «έτρεχε» με ρυθμό ανάπτυξης 5%, πράγμα που σημαίνει ότι η κυβέρνηση του απερχόμενου πρωθυπουργού Γκόραν

Πέρσον δεν κατάφερε να μετουσιώσει αυτό το υψηλό ποσοστό σε περισσότερες θέσεις εργασίας.

Φυσικά δεν είναι η πρώτη φορά που ένα δεξιό κόμμα καταλαμβάνει την εξουσία στη Σουηδία. Και έπειτα, ο νέος πρωθυπουργός έχει δηλώσει ότι στόχος του «δεν είναι να ανατρέψει αλλά να βελτιώσει το σουηδικό μοντέλο», το οποίο έτσι κι αλλιώς έχει μέχρι τώρα την κοινή αποδοχή όλων των πολιτικών παρατάξεων της χώρας.

Ωστόσο, ορισμένοι αναλυτές δεν αποκλείουν οι διορθωτικές κινήσεις που έχει κατά νου ο Φρέντρικ Ράινφελντ, ιδιαίτερα σε σχέση με τις ιδιωτικοποιήσεις, να διολισθήσουν σε μια πιο βαθιά απελευθέρωση της αγοράς, κάτι που έχει γίνει ήδη –σε μεγαλύτερο βαθμό μάλιστα– από πολλές, θεωρούμενες ως αριστερές, κυβερνήσεις της Ευρώπης.

BATIKANO ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΣΥΓΓΝΩΜΗ

Μετά τον σάλο που προκλήθηκε την περασμένη εβδομάδα από την ομιλία του πάπα Βενέδικτου στη Γερμανία, στην οποία εμμέσως πλην σαφώς συνέδεσε το Ισλάμ με τη βία, λυτοί και δεμένοι τρέχουν τώρα να κατευνάσουν τα πνεύματα στον μουσουλμανικό κόσμο και να αποτρέψουν μια νέα έξαρση, η οποία θα μπορούσε να έχει ανυπολόγιστες προεκτάσεις.

Μετά τις πρώτες αντιδράσεις, που εκδηλώθηκαν με λαϊκές κινητοποιήσεις αλλά και με ανακοινώσεις κυβερνήσεων όλων των μουσουλμανικών χωρών και διεθνών οργανισμών, ο πάπας υποχρεώθηκε να εκφράσει τη λύπη του για την υποδοχή που είχαν οι δηλώσεις του, οι οποίες, όπως είπε, είχαν «καλό σκοπό», αφού στόχος του ίδιου παραμένει ο διάλογος μεταξύ

των θρησκειών.

Οι μουσουλμάνοι επιμένουν όμως ότι ο πάπας θα πρέπει να ζητήσει μια πλήρη και ειλικρινή συγγνώμη για το ολισθημά του.

Το θέμα αυτό, μάλιστα, δημιουργεί αμφιβολίες για το αν θα μπορέσει ο ποντίφικας να πραγματοποιήσει τελικά την επίσκεψη που έχει προγραμματίσει στην Τουρκία, όπου, εκτός των άλλων, θα έχει συνάντηση και με τον οικουμενικό πατριάρχη Βαρθολομαίο. Ο υπουργός Εξωτερικών Αμπντουλάχ Γκιουλ δήλωσε ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα στην πραγματοποίηση της επίσκεψης αυτής· αντίθετα ο πρωθυπουργός Ταγίπ Ερντογάν έχει εκφράσει αμφιβολίες για το αν ο πάπας θα είναι ασφαλής, ενώ άλλα στελέχη της τουρκικής κυβέρνησης επιμένουν

στην έκφραση συγγνώμης από τον αρχηγό της ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, αφήνοντας να εννοηθεί ότι σε άλλη περίπτωση δεν είναι ευπρόσδεκτος στη χώρα τους.

ΤΑΙΛΑΝΔΗ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ-ΦΑΡΣΑ

Η «κόντρα» μεταξύ του βασιλιά Μπουμιπόλ και του πρωθυπουργού Θακσίν Σιναουάτρα, που χρονολογείται από τον περασμένο Απρίλιο, οπότε ο δεύτερος είχε κερδίσει τις εκλογές που είχαν διεξαχθεί στη χώρα, είναι ο κύριος λόγος του στρατιωτικού πραξικοπήματος που εκδηλώθηκε την περασμένη Τρίτη στην Ταϊλάνδη.

Συγκεκριμένα, ο βασιλιάς, ο οποίος δεν επιθυμούσε τη νίκη του Σιναουάτρα, ακύρωσε τότε τις εκλογές εκείνες και όρισε την επανάληψή τους για τον ερχόμενο Οκτώβριο. Στο μεταξύ, όμως, οι σχέσεις των δύο ανδρών εντάθηκαν ακόμα περισσότερο, ιδιαίτερα όταν πριν από λίγο καιρό ο πρωθυπουργός υπήρξε θύμα μιας δολοφονικής απόπειρας. Χαρακτηριστικό είναι μάλιστα ότι, μια μόλις ημέρα πριν από το

πραξικόπημα, ανακοινώθηκε η σύλληψη πέντε αξιωματικών ως υπόπτων για την απόπειρα.

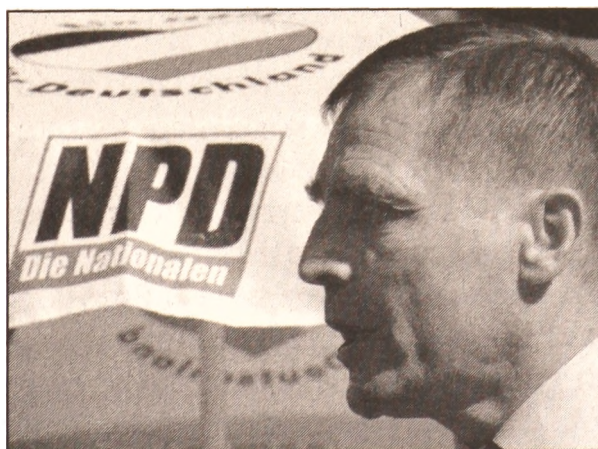
Οι πραξικοπηματίες –οι επικεφαλής της στρατιωτικής ηγεσίας και ο αρχηγός της αστυνομίας– εκμεταλλεύτηκαν το γεγονός ότι ο πρωθυπουργός έλειπε στη Νέα Υόρκη, για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, και κατέλαβαν κυβερνητικά κτίρια στην πρωτεύουσα Μπανγκόκ, καθώς και το κτίριο της κρατικής ραδιοτηλεόρασης.

Μια από τις πρώτες ενέργειές τους ήταν να μεταδώσουν ένα μήνυμα με το οποίο επέβαλαν στρατιωτικό νόμο και απαγόρευση της κυκλοφορίας, εξηγώντας ότι αναλαμβάνουν προσωρινά τον έλεγχο «με τη σύμφωνη γνώμη της δημοκρατικής μοναρχίας».

ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΟΙ NAZI ΞΑΝΑΡΧΟΝΤΑΙ...

Πανικός στη Γερμανία με αφορμή την εκλογική νίκη που πέτυχε την περασμένη Κυριακή η ακροδεξιά στο κρατίδιο Μεκλεμβούργου-Πομερανίας, εξασφαλίζοντας έτσι την είσοδό της στην τοπική βουλή, κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας των μεγάλων κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού να πείσουν το εκλογικό σώμα.

Το κρατίδιο αυτό, που βρίσκεται στην πρώην σοσιαλιστική Ανατολική Γερμανία, είναι η εκλογική περιφέρεια της καγκελαρίου Άγγελα Μέρκελ, το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα της οποί-

ας, πάντως, ήλθε δεύτερο με 28%, έναντι 30% των Σοσιαλδημοκρατών και 16,8% της Αριστεράς, ενώ το Γερμανικό Εθνικό Κόμμα, με ηγέτη τον

Ούντο Πάστερς, ήλθε τέταρτο με 7,3%, σημειώνοντας αύξηση της δύναμής του κατά 6,5% σε σχέση με τις αντίστοιχες εκλογές του 2002.

Η ίδια η καγκελαρία Μέρκελ έσπευσε να εκφράσει τη «θλίψη» αλλά και τον «προβληματισμό» της για το εκλογικό αυτό αποτέλεσμα, δηλώνοντας ότι «πρέπει να καταπολεμηθούν τα αίτια που συμβάλλουν στην άνοδο της ακροδεξιάς», ενώ ο πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Κουρτ Μπεκ δήλωσε ότι η καταπολέμηση της ακροδεξιάς θα γίνει κεντρικό θέμα της πολιτικής του κόμματός του.

Η ανάπτυξη συνεχίζει τις διακοπές

Η επίσκεψη του πρωθυπουργού στη Θεσσαλονίκη και η ομιλία του στα εγκαίνια της 71ης Διεθνούς Έκθεσης δεν παρουσίασε ουσιαστικά κανένα ενδιαφέρον, τουλάχιστον για την οικονομική πολιτική που πρόκειται να ακολουθήσει η κυβέρνηση τον επόμενο χρόνο.

Οι εξαγγελίες του κ. Κ. Καραμανλή κυμάνθηκαν σε αυτά που είχε προαναγγείλει ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών κ. Γ. Αλογοσκούφης. Δεν ξέφυγε ούτε κατά κεραία από τα συμφωνηθέντα, καθώς κατά την άποψη της κυβέρνησης ο προϋπολογισμός δεν σηκώνει απολύτως καμία άλλη παροχή.

Η επίσκεψη, βεβαία, αποτελεί παρελθόν, και ουσιαστικά έχουν ξεχαστεί και αυτά που είπε ο πρωθυπουργός, καθώς από την περασμένη Κυριακή έχει ξεσπάσει το σκάνδαλο της ΜΕΒΓΑΛ.

Εμείς όμως πρέπει να εξετάσουμε τη σημερινή οικονομική πολιτική όχι μόνο της κυβέρνησης αλλά και της αντιπολίτευσης. Η χώρα ουσιαστικά πορεύεται με έναν αυτόματο πιλότο στην οικονομία, χωρίς κανείς να παίρνει κανένα μέτρο για να το αλλάξει.

Από κυβερνητικής πλευράς το μόνο βασικό μέλημα είναι η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, σύμφωνα με τις επιταγές της ΕΕ. Αυτό επανέλαβε για πολλοστή φορά από τη Σιγκαπούρη, όπου βρισκόταν στην αρχή της εβδομάδας, ο υπουργός Οικονομίας κ. Γιώργος Αλογοσκούφης, ενώ στις δηλώσεις του τόνισε για ακόμα μία φορά πως επίκειται η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των μεσαίων εισοδημάτων.

Ο κ. Αλογοσκούφης τόνισε ότι στόχος της κυβέρνησης είναι, ως το τέλος του 2006, να έχει μειωθεί κάτω του 3% το έλλειμμα, ενώ μεσοπρόθεσμος στόχος είναι η επίτευξη ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών προϋπολογισμών το αργότερο μέχρι το 2012. Αναφερόμενος στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προωθεί η κυβέρνηση μετά

τους Ολυμπιακούς Αγώνες, έκανε λόγο για το νέο πλαίσιο συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, τις εκτεταμένες αποκρατικοποιήσεις, την εφαρμογή του νέου επενδυτικού νόμου, τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των ΔΕΚΟ, τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος των τραπεζών κλπ. Σε δηλώσεις του μάλιστα μετά την ολοκλήρωση της ομιλίας του, ο κ. Αλογοσκούφης υπογράμμισε ότι η μεγαλύτερη πρόωθηση στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων είναι του ΟΤΕ.

Από τα παραπάνω, για ακόμα μία φορά εξάγεται αβίαστα το συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση αυτή ήρθε στην εξουσία για να μειώσει το έλλειμμα πουλώντας όλες τις κρατικές εταιρείες που έχουν κάποια τιμή. Δεν μπορεί βέβαια αυτό να θεωρηθεί καμιά εμπνευσμένη οικονομική πολιτική, καθώς, όταν τελειώσουν οι προς πώληση εταιρείες, οι τεράστιες τρύπες που θα εξακολουθούν να υπάρχουν δεν θα μπορούν να κλείσουν με τίποτα, εφόσον δεν διαφαίνεται από πουθενά κανένας αναπτυξιακός σχεδιασμός.

Από την άλλη πλευρά, το ΠΑΣΟΚ το μόνο που ξέρει να κάνει είναι να διαμαρτύρεται για την πώληση των ΔΕΚΟ, όχι γιατί δεν είναι στην πολιτική του να πωληθούν, αλλά γιατί σε περίπτωση που έρθει στο μέλλον στην κυβέρνηση δεν θα έχει τι να πουλήσει. Κατά τα άλλα η απουσία οικονομικού προγράμματος και στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι κάτι παραπάνω από εμφανές.

Το μεγάλο ζήτημα, ωστόσο, στην ελληνική κοινωνία δεν είναι τα δύο μεγάλα κόμματα, τα οποία ουσιαστικά ακολουθούν την ίδια οικονομική πολιτική,

εναρμονισμένη πλήρως με αυτή των πλουσίων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το μεγάλο ζήτημα είναι πώς βλέπει η Αριστερά την ανάπτυξη της χώρας και την αναβάθμιση του οικονομικού επιπέδου των πολιτών. Δυστυχώς, εδώ επικρατεί το απόλυτο σκοτάδι. Τίποτα δεν κινείται, ούτε στο ΚΚΕ ούτε στον Συνασπισμό. Στο μεν ΚΚΕ έχουν προσκολληθεί στα λενινιστικά πρότυπα ανάπτυξης που εφαρμόστηκαν στη Σοβιετική Ένωση πριν από 50 χρόνια και δεν κοιτούν, ούτε θέλουν βέβαια να κοιτάξουν, την πορεία της Κίνας.

Στον Συνασπισμό, την παράταξη από την οποία προήλθαν οι ουσιαστικότερες ιδέες για ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μετά τη Δικτατορία, έχουν πέσει σε έναν μακάριο λήθαργο. Ακόμα και με τις ιδέες του Πουλαντζά δεν ασχολείται κανείς.

Το έχουμε γράψει και ξαναγράψει τόσες φορές που γινόμαστε κουραστικοί. Η οικονομία της χώρας δεν αντέχει άλλο. Οι δημοσιονομικές «ενέσεις» από την πώληση των χρυσοφόρων ΔΕΚΟ τελειώνουν. Η ανεργία καλπάζει, κυρίως στους νέους. Η παιδεία, όσο περνούν τα χρόνια, γίνεται όλο και περισσότερο ανυπόληπτη. Η παραοικονομία κερδίζει συνεχώς έδαφος σε σχέση με τις επίσημες δραστηριότητες.

Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ δεν πρόκειται να κάνουν τίποτα. Κρύβονται πίσω από τις Βρυξέλλες, ακολουθώντας μια καταστροφική, χωρίς προοπτικές πολιτική.

Βιομηχανία (ό,τι απέμεινε), βιοτεχνία, τουρισμός βλέπουν το μέλλον να ανοίγεται μπροστά τους δυοίωνο. Και το μόνο που μένει για τα νέα παιδιά είναι μια θέση στο δημόσιο, το οποίο οι κυβερνήσεις προσπαθούν να το περιορίσουν.

Αν αυτό δεν είναι ο απόλυτος παραλογισμός, τότε τι είναι;

T.M.

Μαθήματα φιλίας των λαών στο Γάζωρο

του Κώστα Μάνη

Μάθημα 1ο. Η λέξη «Ευχαριστούμε» σε τρεις γλώσσες. Ελληνικά, Βουλγάρικα (БЛАГОДАΡЯ), Αλβανικά (FALENDROJME).

Ήταν μεγάλη η έκπληξη διαβάζοντας το δελτίο τύπου σχετικά με το ευχαριστήριο γλέντι για τους ξένους εργάτες, που επρόκειτο να γίνει στο Γάζωρο Σερρών το Σάββατο 2 του Σεπτεμβρίου. Αξίζει να το μεταφέρουμε ως έχει:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

θέλουν να πουν στους ξένους εργάτες, που δούλεψαν και φέτος κοντά τους, οι κάτοικοι του χωριού Γάζωρος του Δήμου Νέας Ζίχνης Σερρών, με το αποχαιρετιστήριο γλέντι που διοργανώνουν προς τιμή τους, στις 2 Σεπτεμβρίου, στις 9 το βράδυ στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου.

Οι κάτοικοι Γαζώρου –ντόπιοι και πρόσφυγες από τη Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο κ.α.– γνωρίζουν τι σημαίνει ξενιτιά. Πολλοί από αυτούς υπήρξαν οικονομικοί μετανάστες τα δύσκολα μεταπολεμικά χρόνια στη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Σουηδία αλλά και την Αμερική, την Αυστραλία, τον Καναδά. Με το γλέντι αυτό, θέλουν να εκφράσουν στους αλλοδαπούς εργάτες αυτό που οι ίδιοι περίμεναν να ακούσουν στις ξένες χώρες που δούλευαν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

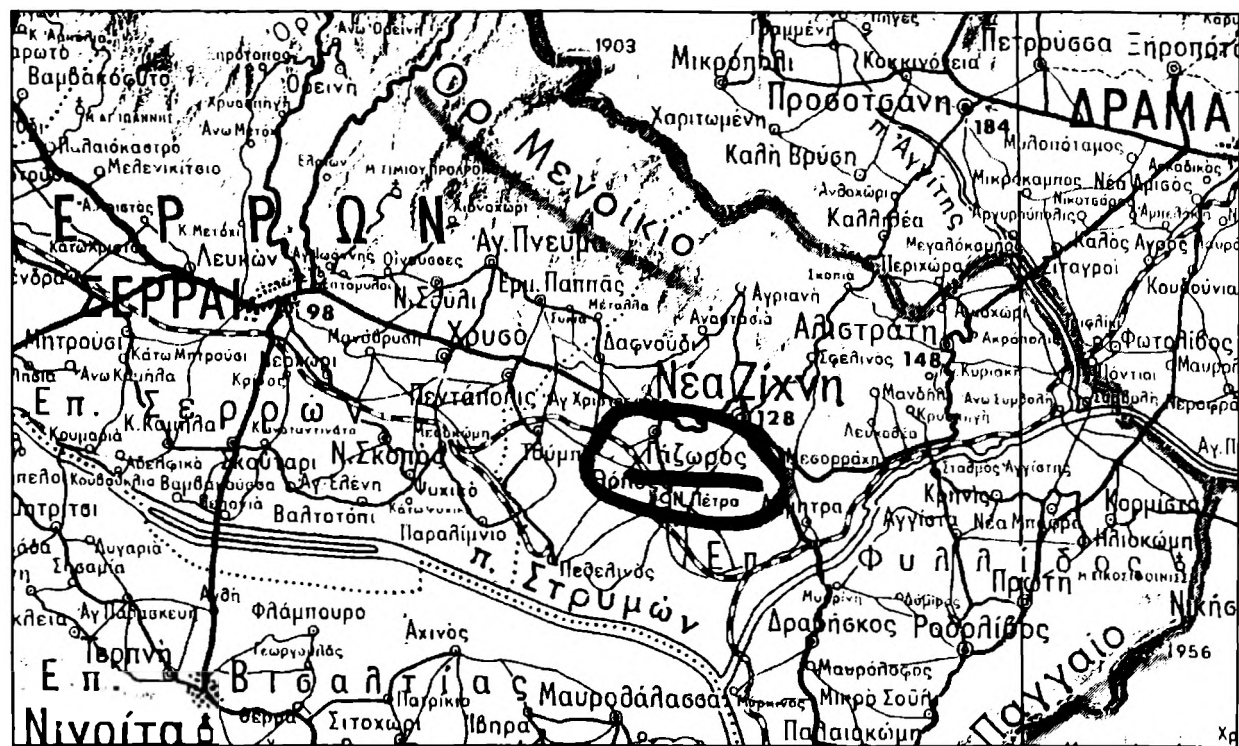
τους ξένους φίλους που δούλεψαν τη γη μας, για την εργασία που προσέφεραν, για τη συμβολή τους στην τοπική οικονομία, για τις ανθρώπινες στιγμές που περάσαμε μαζί.

Οι σχέσεις που αναπτύξαμε θέλουμε να γίνουν αφετηρία αλληλοκατανόησης, σεβασμού και φιλίας ανάμεσα στους λαούς μας.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει «Τραγούδια της ξενιτιάς» από τον Μανώλη Γεωργιτζίκη και το συγκρότημά του και γλέντι με τοπικά εδέσματα.

***

Την εκδήλωση διοργάνωσε ο Πολιτι-

στικός Επιμορφωτικός Σύλλογος Γαζώρου «Αρτεμής η Γαζωρίτις» και υποστήριξαν ο Δήμος Νέας Ζίχνης, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Σερρών, η ΝΕΠΟΣ και η UNESCO.

Μετά από το διάβασμα αυτού του, ιδιαίτερα εύγλωττου, καλέσματος η πρόταση που «έπεσε» να βρεθούμε εκεί ήταν πολύ δελεαστική.

Γάζωρος: Κωμόπολη, έδρα ομωνύμου κοινότητας επαρχίας Φυλλίδος νομού Σερρών. Κάτοικοι 2.478 (1951) 2.587 (1961) επί υψομέτρου 95 μ. Γνωστή από το ωραίο ντοκιμαντέρ του Τάκη Χατζόπουλου.

Σήμερα ανήκει στο Δήμο Νέας Ζίχνης, απέχει δε από αυτή 6 χλμ.

Γαζωρία (άλλως Γαζωρείτις) η (αρχ.), επίκλησις της Αρτέμιδος από τόπου τινός υπό το όνομα Γάζωρος πιθανώς αναφέρεται υπό του Στεφάνου Βυζαντίου. Απαντά ωςαύτως υπό διαφόρους παραλλαγάς εν επιγραφαίς ρωμαϊκής εποχής εκ της περιοχής του Παγγαίου, εκ της Μακεδονικής Ημαθίας κλπ.

[Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος»]

***

Η νύχτα στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου, κάτω από το μακεδονικό ουρανό στη μέση του τριγώνου που σχηματίζουν τα βουνά Μενοίκιο, Παγγαίο, Κερδύλιο, ήταν πολύ όμορφη. Την έκαναν ακόμα πιο όμορφη οι μουσικές, τα τραγούδια της ξενιτιάς, ένας Βούλγαρος με το κλαρίνο του και μια Βουλγάρα με το τραγούδι της, μια ζυγιά με ζουρνάδες, νταούλι και νταχαρέ...

...Ξενιτεμένο μου πουλί
και πολυαγαπημένο
η ξενιτιά σε χαίρεται
κι εγώ φαρμάκι πίνω
τι να σου στείλω ξένη μου
τι να σου προβοδήσω;
να στείλω μήλο, σέπεται
κυδώνι μαραγκιάζει
να στείλω μοσχοστάφυλο
κι αυτό θα σταφιδιάσει
να στείλω με τα δάκρυά μου
μαντίλι μουσκεμένο
τα δάκρυά μου είναι φλογερά
και καίνε το μαντίλι...
...και όσοι βρεθήκαμε εκεί και χορέψαμε αντάμα.

Περί αξιοκρατίας

του Νίκου Ράπτη

Υποκύπτοντας, πάλι, στη «γοητεία» που ασκούν οι καλοντυμένοι κύριοι και οι κομψές κυρίες («που συνήθως έχουν και το διπλωματάκι τους από την αλλοδαπή», όπως γράφαμε στο Αντί, τχ. 855), θεωρούμε ότι είναι σημαντικό να αναφερθούμε στο κοινωνικό πρόβλημα της «αξιοκρατίας», την οποία οι ως άνω κύριοι και κυρίες χρησιμοποιούν σαν όπλο για να τρομοκρατούν τους απλούς πολίτες.

Βέβαια, οι κύριοι και οι κυρίες κάνουν την υπόρρητη υπόθεση ότι αυτοί ή αυτές έχουν «αξία», συνεπώς βάσει των κανόνων της αξιοκρατίας δικαιούνται να έχουν υψηλές αμοιβές, βίλες... και ακριβά και κομψά ρούχα.

Για παράδειγμα, ας πάρουμε τον (εκκολαπτόμενο εθνάρχη) Μητσοτάκη. Στις 25/5/06, σε εκδήλωση για την ίδρυση έδρας Ελληνικών Σπουδών στο (ιδιωτικό) Πανεπιστήμιο του Stanford στις ΗΠΑ (έδρα που θα φέρει το όνομά του) είπε ότι όσοι δεν έχουν «ικανότητες» δεν πρέπει να μπαίνουν στα πανεπιστήμια. Δηλαδή, ο Μητσοτάκης έκανε την υπόρρητη υπόθεση ότι αυτός ήταν «ικανός» αφού μπήκε στο πανεπιστήμιο και έγινε δικηγόρος, γι' αυτό έχει υψηλές αμοιβές κ.λπ.

Τα ίδια ισχύουν και για τον Κόκκαλη, με την ανάλογη «έδρα» στο Harvard, ή τον (εθνάρχη) Καραμανλή, με «έδρα» στο Tafts University.

Όμως, ας αφήσουμε τις «διασκεδαστικές» κοσμικότητες και ας εξετάσουμε το θέμα της αξιοκρατίας λίγο πιο βαθιά και πιο έντιμα.

Το καλοκαίρι του 1904, όταν ο Μουσολίνι ζούσε στην Ελβετία ως ανυπότακτος από τον ιταλικό στρατό, γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης για να παρακολουθήσει δύο από τα μαθήματα που δίδασκε ο καθηγητής

Βιλφρέντο Παρέτο.. Ο Παρέτο (1848-1923) είναι γνωστός και ως ο «Καρλ Μαρξ» του... φασισμού!

Όταν το 1923 ο Μουσολίνι πήρε την εξουσία, έκανε τον Παρέτο (τον πνευματικό του πατέρα) Γερουσιαστή. Όμως, ο (καημένος) ο Παρέτο δεν πρόλαβε να το χαρεί γιατί πέθανε.

Ο πυρήνας των θέσεων του Παρέτο ήταν ότι: Αυτοί που έχουν ανώτερες ικανότητες (σ.σ. δηλ. παρ' ημίν οι Μητσοτάκηδες, οι Λαλιώτηδες, οι Σουφλιάδες κ.λπ.) προσπαθούν εργωδώς να επιβεβαιώσουν την κοινωνική τους θέση και να ανελιχθούν περαιτέρω. Και ακόμη, ότι όλη η Ιστορία αποτελείται από «διαδοχή αριστοκρατικών καθεστώτων».

Γύρω στο 1935 οι ιδέες του Παρέτο μεταλαμπαδεύτηκαν στις ΗΠΑ και γαλούχησαν την «αφρόκρεμα» της αμερικανικής διανόησης, κυρίως στο Harvard και στο Stanford, όπου αποδίδουν καρπούς μέχρι σήμερα, όπως αποδεικνύει και το πρόσφατο περιστατικό του εξαναγκασμού σε παραίτηση του Πρύτανη του Harvard Lawrence H. Summers (το 2005), γιατί είπε ότι οι γυναίκες, από τη γέννα τους (τη φύση τους), δεν έχουν «ικανότητες» στα μαθηματικά και την επιστήμη.

Αλλά, ας πιάσουμε τα περί «ικανοτήτων» και «αξιοκρατίας» από τις ρίζες τους.

Συνήθως διακρίνονται οι ικανότητες σε «σωματικές» και σε «πνευματικές». Όμως, εάν εξετάσουμε τις πνευματικές (μακριά από ημι-χριστιανικές αστειότητες περί «πνεύματος» κλπ.), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αυτές αναφέρονται στο νου, δηλαδή στο μυαλό, δηλαδή σε ένα βιολογικό (σωματικό) όργανο.

Για τον εγκέφαλο του ανθρώπου δεν

ξέρουμε και πολλά πράγματα. Επειδή δε η «έδρα» της «φύσης του ανθρώπου» είναι ο εγκέφαλος, προκύπτει ότι για τη φύση του ανθρώπου επίσης δεν ξέρουμε πολλά πράγματα. Όμως, αυτό που ξέρουμε είναι ότι τα σωματικά (βιολογικά) όργανα διαφέρουν από άνθρωπο σε άνθρωπο (π.χ. υπάρχει ένα σχεδιάγραμμα με 19 διαφορετικά σχήματα για το στομάχι του ανθρώπου). Συνεπώς, είναι εύλογο να αναμένει κανείς ότι υπάρχουν διαφορές και στον εγκέφαλο (ένα σωματικό όργανο) από άνθρωπο σε άνθρωπο.

Αυτή τη διαπίστωση τη βούτηξαν οι ελίτ και έθεσαν τον κανόνα: αφού υπάρχουν διαφορές στις πνευματικές ικανότητες, δεν μπορεί να υπάρξει ισότητα μεταξύ των ανθρώπων.

Βέβαια, τα «κομμούνια» αποστόμωσαν τους πνευματικούς γίγαντες του Harvard (που ιδρύθηκε το 1636, δηλαδή 182 χρόνια πριν γεννηθεί ο Μαρξ) με το γνωστό «αξίωμα»: «Από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητές του στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του». Που σημαίνει ότι τα περί διαφορετικών ικανοτήτων και αδυναμίας ύπαρξης ισότητας είναι ένα ψευτοδίλημμα.

Εάν λοιπόν η πνευματική διαφορετικότητα είναι υπαρκτή, πού βρίσκεται η λύση του προβλήματος της «αξιοκρατίας» σε μια «δίκαιη κοινωνία»;

Η έννοια-κλειδί του προβλήματος είναι η λέξη *επιβράβευση* των ικανοτήτων ενός ανθρώπου.

Λένε οι άνθρωποι του Harvard (και οι ανά τον κόσμο «πληρεξούσιοί» τους): Η επιβράβευση (αμοιβή) των ικανοτήτων πρέπει να είναι υλική, δηλαδή λεφτά, σπίτια, φουσκωτά, κομψά ρούχα κλπ. Όμως, οι του Harvard προχωράνε πιο πέρα και λένε ότι από τη γέννα του (τη φύση του) ο άνθρωπος κυνηγάει

(μετά μανίας) την υλική επιβράβευση των ικανοτήτων του.

Βέβαια, (οι του Harvard) δεν ξεκαθαρίζουν ποιες μπορεί να είναι αυτές οι ικανότητες. Μήπως οι ικανότητες που οδηγούν στην «επιτυχία» δεν είναι η εξυπνάδα, αλλά η σκληρότητα (το αδίστακτο), η πονηρία, η δουλοπρέπεια και η υπακοή προς την εξουσία, η έλλειψη ηθικών αναστολών κλπ.;

Όμως, εάν ισχύει αυτό το είδος της επιβράβευσης, τότε η κοινωνία οδηγείται προς την δημιουργία μιας «κληρονομικής αξιοκρατικής ελίτ», η οποία βασίζεται στις (παραπάνω) «πνευματικές» ικανότητες των μελών της και η οποία μεταβιβάζει την υλική επιβράβυσή της στους απογόνους της (π.χ. Bush I και II, Καραμανλής θεός και ανηψιός, Παπανδρέου παππούς, γιος και εγγονός κλπ., κλπ.).

Μάλιστα βγαίνει το περίεργο συμπέρασμα ότι καθώς η κοινωνία πλησιάζει προς την ισότητα (και τα φτωχά παιδιά έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις «ικανότητές» τους), τότε η κοινωνία πολύ πιο γρήγορα καταλήγει στη δημιουργία μιας ολιγάριθμης κληρονομικής αξιοκρατικής ελίτ.

Τί γίνεται όμως σε μια «δίκαιη κοινωνία»; Η επιβράβευση των ικανοτήτων δεν είναι υλική, αλλά εσωτερική ικανοποίηση και αναγνώριση από τους άλ-

λους του δημιουργικού έργου που προσφέρει το κάθε άτομο.

Εάν ερευνήσουμε με προσοχή την Ιστορία (και όχι με τη μέθοδο του Harvard), θα δούμε ότι οι άνθρωποι που δημιούργησαν δέχτηκαν ως επιβράβευση των ικανοτήτων τους την εσωτερική ικανοποίηση και την αναγνώριση από τους άλλους. Για παράδειγμα, ο Ιωάννης Σεβαστιανός Μπαχ, ο Χέντελ, ο Φλέμιγκ (της πενικιλίνης), ένας καλός μαραγκός κλπ., επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη.

Έτσι, πάλι καταλήγουμε στο καίριο ερώτημα: ποια είναι η φύση του ανθρώπου; Εάν υποθέσουμε ότι ο άνθρωπος (από τη γέννα του, τη φύση του) πασχίζει για υλικές αμοιβές (πάνω και πέρα από μια άνετη ζωή) και εάν υποθέσουμε ότι ο φούρναρης έχει τις πιο ψηλές αμοιβές στην κοινωνία, τότε ο Μπαχ (από τη φύση του) δεν θα έγραφε μουσική αλλά θα γινόταν φούρναρης. [Το ίδιο θα έκαναν και ο Μητσοτάκης, ο Λαλιώτης και ο Σουφλιάς, υπακούοντας στην ανθρώπινη φύση, κατά Harvard].

Ένας «παράπλευρος» ισχυρισμός που προβάλλεται στα περί αξιοκρατίας είναι ο ρόλος του «ειδικού». Η απάντηση είναι ότι ο ειδικός δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα άτομο (που έτυχε ή επεδίωξε) να ασχοληθεί και να εκ-

παιδευτεί σε ένα θέμα, πράγμα που μπορεί να κάνει οποιοδήποτε άλλο άτομο. Επίσης, μια πολύ λογική πρόταση (ή διευκρίνηση) έδωσε ο Μάικλ Άλμπερτ της «Πάρεκον»: εάν η εκπαίδευση ενός ειδικού γίνεται με μισθοδότησή του από την κοινωνία ενώ αυτός εκπαιδεύεται, γιατί να έχει αυτός «αξιοκρατικές» απαιτήσεις αμοιβής μετά την εκπαίδευση;

Τέλος, στην περί αξιοκρατίας συζήτηση μπαίνει και ένας «μοντέρνος» παράγοντας: οι ΗΠΑ. Εάν οι αξιοκρατικές ελίτ της Ελλάδας, της Γερμανίας, της Δανίας, της Εσθονίας κλπ. είναι επιλογή των ΗΠΑ, τότε τι είδους αξιοκρατία είναι αυτή; Τί εγγενείς ικανότητες, τί ταλέντα πρέπει να έχει κάποιος για να χρισθεί από τις ΗΠΑ μέλος της τοπικής αξιοκρατικής ελίτ;

Κλείνουμε θέτοντας το γνωστό ερώτημα: Είναι εφικτή μια «δίκαιη κοινωνία»; Η απάντηση είναι ότι πριν μερικούς αιώνες ο ισχυρισμός ότι κάποτε οι απόγονοι των μαύρων σκλάβων θα ήταν χειρουργοί εθεωρείτο ουτοπικός.

Ιούνιος 2006

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το παραπάνω κείμενο βασίστηκε κατά μεγάλο μέρος στην περί αξιοκρατίας ανάλυση του Νόαμ Τσόμσκυ στο βιβλίο του *For Reasons of State*, Vintage Books, 1973.

Κάτι το «ωραίο»

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες, που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Για την πολιτική, την κοινωνική συμπεριφορά, τη διακόσμηση, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, το αυτοκίνητο, το σπίτι, το γραφείο...

Κεντρική διάθεση: Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα, τηλ.: 210-72.32.819

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Το Φεστιβάλ πέτυχε

Τελείωσε το καλοκαίρι, ολοκληρώθηκε και το πρώτο ανανεωμένο Ελληνικό Φεστιβάλ. Με ενθουσιασμό, με απογοήτευση, με ένθερμους υποστηρικτές και με αντιπαλότητες. Όλα κατόρθωσαν να ενταχθούν μέσα

στο φεστιβαλικό κλίμα: συζητήσεις και διαφωνίες για το τι είναι μοντέρνο και τι όχι, ενθουσιασμός για την πολιτιστική «μεταμόρφωση» της πόλης, ενστάσεις για τις επιλογές των παραστάσεων και διαστάσεις απόψεων. Τελικά όμως το Φεστιβάλ πέτυχε, και η επιτυχία του δεν έγκειται στις παραστάσεις του. Είναι οι γεμάτες αίθουσες, είναι το ότι κατάφερε να αποτελέσει έναν πυρήνα ενδιαφέροντος και να θέσει επιτέλους μια σειρά ερωτημάτων για τη σύγχρονη θεατρική έκφραση. Είναι το γεγονός πως τάραξε τα λιμνάζοντα νερά της θεατρικής Αθήνας, βάζοντας βάσεις για μια ελπιδοφόρο συνέχεια.

Ο Πρίγκηπας' προοίμιον

Ένας Πρίγκηπας πρυτανεύει στα πολιτιστικά μας πράγματα. Πρέπει να είμαστε ευτυχείς που αξιωθήκαμε να έχουμε έναν τόσο ευφυή και ρέκτη πολίτη που προνοεί για κάθε έκφανση της πολιτιστικής ζωής. Επιμελείται για την ανάπτυξη κάθε μορφής τέχνης: Μουσική, Όπερα, Ζωγραφική και Γλυπτική, Τέχνες του Λόγου, Αρχιτεκτονική. Μετακαλεί ξένες ορχήστρες, χορευτικά σύνολα, λυρικούς θιάσους. Έχει και ένα Μέγαρο λαμπρό, όπως βεβαίως ταιριάζει στην τέχνη, και εκεί φιλοξενεί τις καλλιτεχνικές διοργανώσεις που με έμπνευση και καλό γούστο εγκαινιάζει κάθε λίγο και λιγάκι.

Είναι τόσο χαρισματικός ώστε κατάφερε να πείσει τους πολιτικούς όλων των κομμάτων που κυβέρνησαν τον τόπο –οι πολιτικοί είναι γενικά άξεστοι άνθρωποι –και άνοιξαν το πουγκί «τους» προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τα οράματα του Πρίγκηπα. Δεν περιόρισε όμως τις πιέσεις του μόνον στην πολιτική τάξη. Γιατί άξεστοι είναι και οι τραπεζίτες αλλά και οι βιομήχανοι. Ευεπίφοροι λοιπόν και αυτοί για χορηγίες και παροχές προς τον Πρίγκηπα που έχει βάλει στόχο να προσφέρει τα θαύματα της τέχνης στους νοήμονες επισκέπτες του Μεγάρου αλλά και να εκπολιτίσει κατά το δυνατόν και τον αγροίκο λαό (γι' αυτό και δίνει που και που παραστάσεις και με λαϊκούς μουσικούς).

Το Μέγαρο θα μείνει για τον τόπο αυτόν ό,τι και ο Παρθενώνας. Αυτό το κατάλαβε, άλλωστε, και το ξεφώνισε και η νοήμων Μιμή, η γνωστή πληθωρική σύντροφος του παλαιού εκείνου πρωθυπουργού.

Αυτά λοιπόν τα ολίγα προς το παρόν, καλοί μου αναγνώστες. Το παραμύθι έχει πολλές περιπέτειες που δεν είναι δυνατόν να εξαντληθούν μονομιάς. Θα έχουμε την ευκαιρία να επανέλθουμε αρκετές φορές. Ίσως να γίνει σήριαλ αυτή η στήλη!

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Η προγραμματισμένη για τα μέσα Σεπτεμβρίου έκθεση στην γκαλερί Ζουμπουλάκη με τίτλο «Το Μεσολόγγι σήμερα μέσα από την τέχνη» μετατέθηκε για την Τρίτη 26 Σεπτεμβρίου.

• Την Δευτέρα 18/9/06 εγκαινιάστηκε στην Κυπριακή Πρεσβεία, (Σπίτι της Κύπρου), η έκθεση της γλύπτριας και ζωγράφου Μαρίας Κυπριανού Reformation και θα διαρκέσει ως τις 29/9/06.

• Ως τις 22/10/2006 (Τετάρτη έως Κυριακή) λειτουργεί στο Μουσείο Μπενάκη (Πειραιώς 138) η έκθεση «Η κλοπή της Ιστορίας» με θέμα την αρχαιοκαπηλία και τις αρπαγές αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια πολέμων. Θα πληροφορηθείτε κυρίως για τις διαρπαγές και καταστροφές αρχαιοτήτων στην Κύπρο αλλά και το Ιράκ.

• Στις 15/9/2006 εγκαινιάστηκε στην γκαλερί της οδού Ηρακλειδών 16 η έκθεση «Φωτοσκιάσεις» του Carol Wax. Θα διαρκέσει ως τις 25/11/2006.

• Χθες Πέμπτη, 21/9/2006, έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης «Boys love dolls» της πορτογαλίδας ζωγράφου Raquel Gralheizo στην γκαλερί TinT (Χρυσ. Σμύρνης 13, Θεσσαλονίκη). Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 19/10/2006. Πρόκειται για ένα παζλ με ανάκατες επιλογές και επιρροές από την pop-art και το design, διαφημιστικά σλόγκαν από την τηλεόραση και περιοδικά. Παράλληλα στο Project room της γκαλερί λειτουργεί και η έκθεση «Ερωτική Συμφωνία» του ζωγράφου-μουσειολόγου Νίκου Τριανταφύλλου.

• Το Κέντρο Σύγχρονης Εικαστικής Δημιουργίας Ρεθύμνης εγκαινιάζει την Τετάρτη 4 Οκτωβρίου, στην αίθουσα του Πυροβολικού στο Ενετικό φρούριο της Ρεθύμνης, την έκθεση «Ζεύγμα», σε επιμέλεια της ιστορικού τέχνης Άννας Χατζηγιαννάκη.

Η Ζεύγμα ήταν σπουδαία ελληνιστική πόλη στη νοτιοανατολική Τουρκία, σύνθεση δύο πόλεων, της Σελεύκειας και της Απάμειας, κόμβος εμπορικός και πολιτιστικός μεταξύ της Ανατολίας και της Μεσοποταμίας ως τον Μεσαίωνα που παρήκμασε.

• Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις του Ινστιτούτου Θερβάντες (Σκουφά 13) του δεκαπενθήμερου: 25-30/9/2006, εβδομάδα Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα στο Ινστιτούτο. 4/10/2006, ώρα 20:00, *Παντομίμα*, ένα θέαμα αφιερωμένο στα παιδιά, σκηνοθεσία και σκηνογραφία Spasmo Teatro, στο θέατρο «Αργώ» (Ελευσινίων 15, Μεταξουργείο). Η παράσταση θα επαναληφθεί στις 6/10/06 στο Κιλκίς, στο Δημοτικό Συνεδριακό Κέντρο, και στις 8/10/06 στο Ρέθυμνο, στον Χαρουπόμυλο Πανόρμου.

• Στη Χίο, στο Πνευματικό Κέντρο του δήμου ΜΗΔΕΙΟ (οδός Ηρώων Πολυτεχνείου 5): Στις 23/9/2006 ημερίδα με θέμα τη «Σύγχρονη προσέγγιση ψυχικών διαταραχών» και ομιλητές τους ψυχιάτρους Δ. Πλουμπίδη, Μαρίνα Οικονόμου και Ελένη Βουτιέρου. Στις 30/9/2006 ομιλίες των Στέλιου Κούλογλου και Γιάννη Μακριδάκη με θέμα: «Ο ρόλος της Αριστεράς κατά τον εμφύλιο πόλεμο».

ΕΝΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΒΟΥΝΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Το Εργαστήρι Παιδικής Τέχνης (Θεατρικά και εικαστικά εργαστήρια, κουκλοθέατρο-performance ομάδες προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας. Λυκούργου 3, Αγία Παρασκευή, τηλ. 210-6009304) πραγματοποιεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «**Δώσε ένα παιχνίδι σου για τα παιδιά που δεν έχουν ένα βουνό παιχνίδια**». Στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος, που απευθύνεται σε παιδιά προ-

σχολικής και σχολικής ηλικίας, τα παιδιά μάς φέρνουν ολοκαίνουργια παιχνίδια, που δεν τα παίζουν πια, και είναι ξεχασμένα σε μια αποθήκη ή μια ντουλάπα, με σκοπό να τα μετατρέψουμε-ανασκευάσουμε σε ένα άλλο παιχνίδι. Ο σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος έχει σχέση με την ανακύκλωση των παιχνιδιών που αποτελούν ένα πρόβλημα στην καταναλωτική ζωή των παιδιών και της οικογένειας. Ευαισθητοποιεί τα

παιδιά απέναντι σε κοινωνικές ομάδες παιδιών μεταναστών, τσιγγάνων, προσφύγων, παιδιών του πολέμου. Τα παιχνίδια θα δίνονται στα παιδιά μέσω κυβερνητικών ή μη κυβερνητικών οργανώσεων, αλλά και με δικές μας πρωτοβουλίες στην περιοχή μας και σε άλλες περιοχές. Ήδη στο εργαστήρι μας τα παιδιά επισκευάζουν και ανασκευάζουν τα παιχνίδια τους για τις παραστάσεις θεάτρου και κουκλοθεάτρου.

Έκθεση σχεδίων του Γιάννη Παππά

Εκθεση σχεδίων του Γιάννη Παππά, με τίτλο «Τα σχέδια της Αιγύπτου, 1945-1951», θα παρουσιαστεί από τις 5 Οκτωβρίου έως τις 19 Νοεμβρίου 2006 στο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσσαλονίκης του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (Βασ. Όλγας 108). Στην έκθεση παρουσιάζονται περίπου 120 σχέδια που φιλοτέχνησε ο Γιάννης Παππάς στο εργαστήριό του στην Αλεξάνδρεια, περιτριγυρισμένος από το περιβάλλον του αιγυπτιακού πολιτισμού.

Στους προλόγους των λευκωμάτων για τα σχέδια, τη ζωγραφική και τη γλυπτική ο Γιάννης Παππάς γράφει μεταξύ άλλων: «σ' αυτά τα τρία εργαστήρια πέρασα τη ζωή μου, στο Παρίσι, στην Αθήνα, στην Αλεξάνδρεια [...] από το ξεκίνημα, δίχως να το έχω καταλάβει, μάντευα τη σημασία του σχεδίου [...] το σχέδιο έχει μαγικές δυνάμεις, με σύμβολα γραμμικά, με συντομογραφίες, με συνοπτικούς τύπους, σημειώνει και μονομιάς ολοκληρώνει μια έννοια, μια ιδέα, ένα λατρευτικό έμβλημα, το σήμα μιας πίστης».

Από τις εκδόσεις του ΜΙΕΤ κυκλοφορεί ο τόμος Γιάννης Παππάς/Τα σχέδια της Αιγύπτου, 1945 - 1951.

Between the lines

Τα Βαλκάνια δεν είναι παίξε-γέλασε σύμφωνα με το Ν. Εγγονόπουλο. Πώς να γράψεις σε εικόνα την αίσθηση που έχεις διασχίζοντας τα Βαλκάνια, ότι όλοι οι λαοί κι οι φυλές που τα κατοικούν έχουν τις ίδιες βιωματικές ρίζες, την ίδια ιστορία ειπωμένη από δεκάδες διαφορετικές σκοπιές, τα ίδια έθιμα, τις ίδιες χαρές, τις ίδιες αγωνίες;

Ο George Georgiou έχει ζήσει και έχει εργαστεί στα Βαλκάνια τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ Ιουνίου 2001 και Δεκεμβρίου 2002 είχε ως βάση το Βελιγράδι, απ' όπου καλύπτει την κατάσταση κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου στη Σερβία.

Από το 2005 δουλεύει με βάση την Κωνσταντινούπολη στην Τουρκία.

Έκθεση φωτογραφιών της δεκαετούς πορείας του φωτογράφου σε αυτή την αμφιλεγόμενη περιοχή παρουσιάζεται στην Μαυρομιχάλη 55, από 26 Σεπτεμβρίου μέχρι 12 Οκτωβρίου.

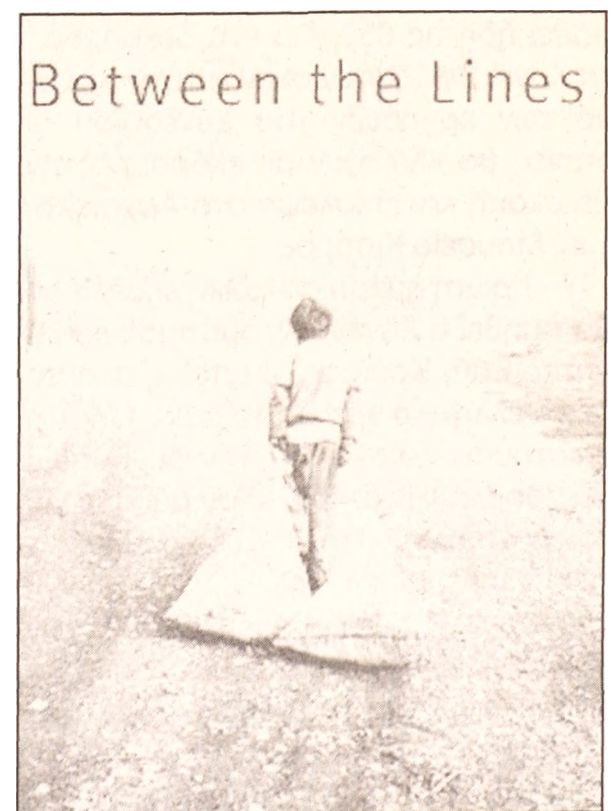
«America Hurrah» του Jean-Claude Van Itallie από την ομάδα «Άσκηση»

Η εταιρεία θεάτρου «Άσκηση» ανεβάζει για δεύτερη σεζόν τη θεατρική παράσταση «America Hurrah» του Jean-Claude Van Itallie, σε σκηνοθεσία του Περικλή Μουστάκη, στο χώρο τεχνών Άσκηση (οδός Φραγκούδη 18-20, πίσω από το Πάντειο). Προγραμματισμένη πρεμιέρα: **Πέμπτη 28/9/2006**.

Η παράσταση «America Hurrah» ήταν μια ξεχωριστή στιγμή της περσινής θεατρικής μας χρονιάς. Ο σκηνοθέτης της, γόνος του Θεάτρου Τέχνης, μάς υπενθύμισε πως η παράδοσή του συνεχίζει να είναι εδώ. Η σκηνοθεσία του φωτίζει την παλιά πολεμική του έργου (γράφηκε το

1966) με την ευαισθησία των δικών μας καιρών. Το έργο ασκεί έντονη κριτική στο σύγχρονο τρόπο ζωής παντρεύοντας την pop art με το θέατρο της σκληρότητας. Η δουλειά των επτά νέων ηθοποιών του θιάσου είναι εξαιρετική. Τα σκηνικά και οι μάσκες είναι του Άγγελου Αγγελή και η μουσική επιμέλεια του Τόλη Κρομμύδα.

Την Άνοιξη του 2007 η εταιρεία θεάτρου «Άσκηση» θα παρουσιάσει τη δεύτερη θεατρική της παραγωγή, βασισμένη στο Βυσσινόκηπο του Τσέχωφ, σε μετάφραση Αρετής Μαθιουδάκη, σκηνοθεσία Π. Μουστάκη και σκηνικά-κουστούμια Α. Αγγελή.

Το 10ο Κρητολογικό Συνέδριο

Από 1–8 Οκτωβρίου θα λάβει χώρα στα Χανιά το 10ο Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο. Τα Κρητολογικά συνέδρια είναι ένας θεσμός που ξεκίνησε το 1961. Κάθε πέντα χρόνια γίνεται και σε κάποια από τις πρωτεύουσες των νομών του νησιού εναλλακτικά. Το 2001 είχε γίνει στον Άγιο Νικόλαο στο Λασιθί και το επόμενο, το 11ο, θα γίνει στο Ρέθυμνο.

Τα Κρητολογικά συνέδρια έχουν βοηθήσει στην έρευνα θεμάτων γύρω από την πλούσια ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού αλλά και σε σειρά άλλων ζητημάτων που είναι συνδεδεμένα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με την Κρήτη. Τα συνέδρια έχει αγκαλιάσει με το ενδιαφέρον της η διεθνής επιστημονική κοινότητα και τα δημοσιευόμενα πρακτικά τους αποτελούν πολύτιμες πηγές για τους ερευνητές.

Φέτος αναμένονται να συρρεύσουν περισσότεροι από επτακόσιοι συνέδριοι. Οι ανακοινώσεις που έχουν ήδη ανακοινωθεί από έλληνες και ξένους επιστήμονες και ερευνητές έχουν ξεπεράσει ήδη τις 650. Για ένα δεκαήμερο τα Χανιά θα ζήσουν στον εντατικό ρυθμό των εργασιών του Συνεδρίου οι οποίες θα κλείσουν με εκδρομή στην Επισκοπή και επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κισάμου.

Την πρώτη ημέρα σε ειδική εκδήλωση θα τιμηθεί ο Χανιώτης, ομότιμος καθηγητής Εμμ. Κριαράς, ο οποίος πλούτισε τα ελληνικά γράμματα με το μεγάλο επιστημονικό έργο του. Την ίδια βραδιά θα προβληθεί ταινία μικρού μήκους για τον αρχαιολόγο Γιάννη Τζεδάκη.

Συνεδρίες με ανακοινώσεις και συζητήσεις, αναρτημένες ενημερωτικές αλλά και ειδικές παρουσιάσεις, εκθέσεις, αλλά και έκθεση βιβλίου σχετική με την κρητική ιστορία και τον πολιτισμό θα γίνουν το οκταήμερο του Συνεδρίου. Θα

γίνουν επίσης επισκέψεις στον αρχαιολογικό χώρο της Απτέρας, αλλά και στα βυζαντινά μνημεία στον Κουρνά, τα Κυριακοσέλια και την Επισκοπή.

Η πρώτη βραδιά θα κλείσει με συναυλία του Νίκου Μαμαγκάκη και τη μελοποίηση της ποιητικής σύνθεσης του Παντελή Πρεβελάκη «Νέος Ερωτόκριτος». Παράσταση του «Ερωτόκριτου» σε σκηνοθεσία του Μιχάλη Πιερρή από τον θεατρικό όμιλο του Πανεπιστημίου Κύπρου θα παρουσιαστεί μια από τις άλλες βραδιές.

Οι εργασίες του Συνεδρίου θα γίνονται σε τρεις διαφορετικούς χώρους μέσα στην πόλη: Στο Μεγάλο Αρσενάλι (τμήμα Α' για την Προϊστορική και Κλασική Αρχαιολογία και Ιστορία), στην αίθουσα του Χρυσοστόμου (τμήμα Β' για τη Βυζαντινή Αρχαιολογία, Τέχνη και

Ιστορία) και στο Πνευματικό Κέντρο Χανίων (τμήμα Γ' για την Νεότερη Ιστορία και Λογοτεχνία). Το Γ' τμήμα θα συνεδριάσει σε ειδική ημερίδα και στο Ίδρυμα Ελευθέριος Βενιζέλος.

Ο κατάλογος των ανακοινώσεων είναι πολύ πλούσιος και δεν είναι δυνατόν να γίνει αναλυτική αναφορά σε αυτό το σύντομο κείμενο. Ενδεικτικά μόνον και χωρίς να μνημονεύσουμε τους επιστήμονες που θα κάνουν τις ανακοινώσεις δίνουμε μερικούς από αυτούς τους τίτλους:

Στο Α' τμήμα (Προϊστορική και Κλασική Αρχαιολογία):

«Οι Μινωίτες στη Σαμοθράκη», «Σχέσεις μινωικής Κρήτης και χεττικής Μικράς Ασίας», «Το "παλίμψηστον" της αρχαίας πόλης των Χανίων», «Ορεινά περάσματα και όρη και η πολιτική και συμβολική σημασία τους στη μινωική Κρήτη», «Κρητομινωική τέχνη στο εξωτερικό: η περίπτωση των ανάγλυφων ταύρων στο θησαυρό του Ατρέως», «Η αλληλογραφία Ιωσήφ Χατζηδάκη και Ερρίκου Σλήμαν», «Φοινικική παρουσία στον Κομμό», «Η νομισματοκοπία της ελληνιστικής Φαλάσαρνας υπό το πρίσμα των "θησαυρών" και των ιστορικών γεγονότων», «Νεότερα δεδομένα από τις ανασκαφές της Απτέρας», «Τρώγοντας με κυνηγούς και κτηνοτρόφους, τελετουργικά γεύματα στην περιοχή του Ρεθύμνου από την Υστερομινωική στην Πρωτογεωμετρική εποχή».

Στο Β' τμήμα (τη Βυζαντινή Αρχαιολογία και Ιστορία):

«Το κατάστιχο των Χανίων», «Η γαιοκτησία στο διαμέρισμα των Χανίων κατά τον 14ο αιώνα», «Παιδική ηλικία και διάρκεια μαθητείας στη βενετική Κρήτη», «Φιλήμων και Τζάκος. Δυό έμποροι του Χάνδακα στα τέλη του 16ου αιώνα», «Σφακιανοί караβοκύρηδες μεταξύ Κρήτης και Κυθήρων. Η εμπορική

και πειρατική τους δράση τον 17ο και 18ο αιώνα», «Μονόχωροι μεσαιωνικοί ναοί της περιοχής Ελεύθερνας», «Ο Άγιος Ιερώνυμος ως πατέρας της Εκκλησίας και ως ερημίτης σε έργα της κρητικής τέχνης», «Ο ζωγράφος Θεοφάνης ο Κρης και η τέχνη στον Άθω και τα Μετέωρα κατά τον 16ο αιώνα», «Ιακώβου Μόσκου του Κρητός: ενυπόγραφες εικόνες στην Κύπρο».

Στο Γ' τμήμα (Νεώτερη Ιστορία και Λογοτεχνία):

«Ο Νίκος Καζαντζάκης και η ρούσικη λογοτεχνία του», «Το μοναστηριακό ζήτημα στην Κρήτη», «Κρήτη-Κύπρος: οι "σφραγίδες των ποιητών", αυτοαναφορές στις Ρίμες και τα Τσιαπτιστά», «Η απήχηση της κρητικής εξέγερσης στη σερβική κοινωνία του 19ου αιώνα», «Προς ένα νέο ορισμό του Κρητικού Δικαίου», «Το ταξίδι του ρώσου περιηγητή Μπάρσκι στην Κρήτη τον 18ο αιώνα», «Ελευθέριος Βενιζέλος και Εμπράρ: αρχιτεκτονική, πόλη και φιλελεύθερη διακυβέρνηση», «Δημοτικιστικοί σύλλογοι στην Κρήτη στις αρχές του 20ου αιώνα», «Ψηφίδες της νεότερης ιστορίας της Γαύδου», «Η παλιά και η σημερινή κρητική μαντινάδα».

Μια τόσο πλούσια θεματική δεν μπορεί παρά να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον των ανθρώπων που ασχολούνται με τα θέματα της Κρήτης αλλά και των ανθρώπων που τους παρακινούν τα θέματα των ανθρωπιστικών επιστημών. Εξού και το μεγάλο ενδιαφέρον που έχει συγκεντρώσει το 10ο Κρητολογικό Συνέδριο. Στις μέρες μας, που τα συνέδρια εξελίσσονται περισσότερο σε «τουριστικές περιηγήσεις», η συντήρηση του θεσμού των καθαρά –κατά το δυνατόν– επιστημονικών συνεδρίων είναι κάτι που πρέπει να ενισχυθεί. Αυτό είναι βεβαίως έργο κυρίως των ερευνητών και των επιστημόνων. Όπως καθήκον και της πολιτείας που θα πρέπει να στηρίζει την επιστημονική έρευνα.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Τμήμα Α1

Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, Προϊσταμένη ΚΕ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Νώτα Δημοπούλου, Προϊσταμένη Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου

Αλεξάνδρα Καρέτσου, Επίτιμος Διευθύντρια Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Κρητολογικών Σπουδών

Κατερίνα Κόπακα, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Τμήμα Α2

Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, Προϊσταμένη ΚΕ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Χαράλαμπος Κριτζάς, Επίτιμος Διευθυντής Επιγραφικού Μουσείου

Αγγελική Λεμπέση, Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Νικόλαος Σταμπολίδης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Τμήμα Β

Μιχάλης Ανδριανάκης, Προϊστάμενος 28ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

Κάντω Φατούρου-Ησυχάκη, Ομότιμη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Μαρία Βασιλάκη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Όλγα Γκράτζιου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης

Μαρία Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
Δημήτριος Τσουγκαράκης, Πρύτανης Ιονίου Πανεπιστημίου

Τμήμα Γ

Ερατοσθένης Καψωμένος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σταμάτης Αποστολάκης, Λαογράφος

Ελευθερία Γιακουμάκη, Διευθύντρια Κέντρου Σύνταξης Ιστορικού Λεξικού Ακαδημίας Αθηνών

Παναγιώτης Καμηλάκης, Κύριος Ερευνητής Κέντρου Λαογραφίας Ακαδημίας Αθηνών

Γιώργης Μανουσάκης, Ποιητής

Ζαχαρένια Σημανδηράκη, Προϊσταμένη Ιστορικού Αρχείου Κρήτης

Χρυσούλα Τζομπανάκη, Προϊσταμένη Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Κρήτης

Χριστόφορος Χαραλαμπάκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Χορηγία

Ενας Ελληνικός Θεσμός

του Θανάση Ρεντζή

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Κατά κανόνα οι ανθρώπινες καταστάσεις και τα φαινόμενα προϋπάρχουν των ονομάτων που τα χαρακτηρίζουν και στη συνέχεια τα ονόματα παραμένουν και χαρακτηρίζουν διάδοχες καταστάσεις και θεσμούς που πολλές φορές διαφοροποιούνται αισθητά απ' αυτό που τ' όνομα αρχικώς δήλωνε, αλλά η σημασιολογική ισχύς του δεν μειώνεται, ούτε διαστρέφεται. Πολλές φορές μάλιστα μπορεί και να εμπλουτίζεται σημαντικά.

Η περίπτωση της χορηγίας ως φαινομένου και θεσμού είναι τυπική αυτής της κατηγορίας/σχέσης, ανάμεσα στο όνομα και το φαινόμενο.

Το όνομα *χορηγία* (και *χορηγός*) ήταν ένα από τα πολλά ονόματα με τα οποία χαρακτηρίζονταν μια σειρά παρεμφερών φαινομένων/λειτουργιών και τελικώς επεκράτησε με γενικευτικό τρόπο και κατέστη ισοδύναμο του ονόματος *ευεργεσία*, που, ως όρος, είναι πράγματι γενικός, γραμματολογικά και ουσιαστικά.

Η εμφάνιση του φαινομένου της χορηγίας κατά τον 5^ο π.Χ. αιώνα είχε ήδη την προϊστορία του ως μέρος της κοινωνικής ταξινομίας, αλλά έκτοτε καθίσταται θεσμός διακεκριμένος και ολοκληρωμένος. Το θέατρο του Διονύσου και η ανέγερση της Ακρόπολης ήταν τα κύρια πεδία που δόξασαν τον θεσμό της χορηγίας και του έδωσαν την αίγλη που έχει και σήμερα.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Οι συνιστώσες *Δημιουργία* και *Λειτουργία* αποτελούν στ' αρχαϊκά χρόνια τους κύριους άξονες θεσμικής συγκρότησης και νοηματοδότησης των όρων ύπαρξης κι αναπαραγωγής των ανθρώπινων όντων στο υφιστάμενο πολιτειακό πλαίσιο.

Η ετυμολόγηση της λέξης *Δημιουργός*, που προέρχεται από το *δήμιος* + *έργον* (όπου *δήμιος* = ο ανήκων εις τον λαόν και *έργον* = η καλλιεργημένη γη αρχικώς και κατ' επέκταση κάθε αποτέλεσμα που προέρχεται από την ανθρώπινη, σωματική και πνευματική ενέργεια), δηλοί το μετερχόμενο έργο ωφέλιμον εις τον λαόν, σ' ευθεία αντίθεση με το *ιδιώτης*, που χαρακτηρίζεται από πλήρη αποχή ως προς το δημόσιο γίνεσθαι.

Στα Ομηρικά Έπη, *δημιουργοί* καλούνται γενικώς οι χειρώνακτες και τεχνίτες, στους οποίους ανήκουν πρωτίστως επαγγέλματα όπως οι χαλκείς, οι χρυσοχόοι, οι κεραμείς, οι σκυτοτόμοι, οι ξυλουργοί, οι τειχοποιοί και γενικότερα οι τέκτονες. Καταχρηστικώς μάλλον ο όρος απαντάται επίσης και στον χαρακτηρισμό επαγγελμάτων όπως του μάντη, του οιωνοσκόπου, του γιατρού ή του κήρυκα, κι έτσι μπορούμε να πούμε ότι στα προομηρικά χρόνια *δημιουργός* είναι ο πας μετερχόμενος χειροτεχνική ή πνευματική εργασία προς ωφέλεια του συνόλου. Στην πρώιμη αθηναϊκή πολιτεία οι δημιουργοί συνιστούσαν την τρίτη τάξη, μετά τους γεωργούς που ήσαν οι δεύτεροι, (αν και συχνά συγχέονταν μ' αυτούς ως προς την ταξινομία) και έπονταν των γαιοκτημόνων ευγενών που αποτελούσαν την πρώτη τάξη. Με τον καιρό όμως, και ιδιαίτερα στα χρόνια του Σόλωνα, αποκτούν δικαιώματα συμμετοχής στην Εκκλησία του Δήμου και τα Δικαστήρια, ενώ λίγο αργότερα αναδεικνύουν εξ αυτών δύο εκ των δέκα αρχόντων. Σταδιακά παύουν ν' αποτελούν ιδιαίτερη τάξη και καθίστανται ένα περίοπτο σώμα με χαρακτηριστικές ιδιότητες κι απροσμέτρητη κοινωνική αποδοχή κι υπόληψη σ' έναν κόσμο αριστοκρατικό και δημοκρατικό, ανθρωπομορφικό και ανθρωπομετρικό. Ωστόσο το πλαίσιο της δημιουργίας παραμένει πάντα σταθερό και περιλαμβάνει όλες τις ανθρώπινες ενέργειες που αποσκοπούν και συ-

ντελούν στην υποστασιοποίηση κάθε είδους αγαθών προς ωφέλεια του συνόλου των πολιτών.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Το *δημιουργείον* (εργαστήριο) κατέστη σύμβολο των μαγικών ιδιοτήτων του προμηθεϊκού πνεύματος και οι τεχνίτες, ιδιαίτερα των μετάλλων, φάνταζαν μάγιστροι με υπερφυσικές δυνατότητες και ιδιότητες. Όμως πολύ σύντομα τα σκήπτρα της δημιουργίας κατέλαβε η Ποίηση, που ως καθαρή πνευματική δημιουργία ιχνηλατεί τα όρια της ανθρώπινης φαντασίας με τον πιο απόλυτο κι ολοκληρωμένο τρόπο.

Εν κατακλείδι, *δημιουργία* λέγεται και είναι η παραγωγή εν γένει αγαθών, με αιχμές την κατόρθωση, τη μεγαλουργία, την εντέλεια και την πρωτοτυπία. Τα προϊόντα /έργα της δημιουργίας, τα αγαθά που προορισμός τους, όπως είπαμε ήδη, είναι η ανθρώπινη ωφέλεια, διακρίνονται και αξιολογούνται ανάλογα με το βαθμό ανταπόκρισης σε μια ανάγκη, ένα ιδεώδες, μια προσδοκία, ή κατά κύριο λόγο από την πρωτοτυπία τους. Η πρωτότυπη δημιουργία, δηλαδή αυτή που δεν έχει προηγούμενο παράδειγμα, αποτελεί την κατεξοχήν δημιουργία, την κορωνίδα του ποιητικού γίνεσθαι.

Ως προϋπόθεση, ή αναγκαία συνθήκη, της δημιουργίας επινοήθηκε διά μεταφοράς το *τάλαντον* (αρχικώς ήταν το φορτίο μετάλλων που μπορούσε να φέρει ένας άνθρωπος, στη συνέχεια σταθμικό μέτρο και τέλος η ανώτατη νομισματική μονάδα). Ποτέ το *τάλαντο* (ή *ταλέντο*) δεν προσδιορίστηκε με επάρκεια, ως προς τη νέα του σημασία, ως προσόν του δημιουργού κατόχου του (όπως και των θεών άλλωστε), αλλά ωστόσο η επίκλησή του γίνεται απρόσκοπτα, προκειμένου να εντοπισθεί μια εξαιρετική ιδιότητα που παράγει εξαιρετικά αποτελέσματα.

Η σχεδόν ταυτόσημη λέξη *λειτουργία*

(αρχικώς λητουργία), όπου το δεύτερο συνθετικό της είναι ίδιο με τη δημιουργία, ενώ το πρώτο απολύτως ομοσήμαντο προς το *δήμος*, προερχόμενο από το λαός (αρχ. *λεώς* και *ληός*), σήμαινε και σημαίνει τη διαθεσιμότητα της δημιουργίας στην κοινή μέθεξη (προσφορά στο λαό). Ο θεσμός των λειτουργιών αποτελεί ένα από τα λαμπρότερα δείγματα του ελληνικού πολιτισμού και του συναισθήματος των υποχρεώσεων του πολίτη έναντι της πολιτείας.

Η λειτουργία είναι αναμφίβολα η μεγάλη μήτρα της κοινωνικής ζωής, καθώς και όλων των σχετικών επιμέρους θεσμών όπως *κανηφορία*, *εισφορά*, *λαμπαδηδρομία*, *γυμνασιарχία*, *τριηριарχία*, *ιπποτροφία*, *εστίασις*, *συμπόσιο* και *χορηγία*.

Η τιμή προς τους θεούς, τους ήρωες, τους νεκρούς, τις εξαιρετικές ιδιότητες ή δυνάμεις της φύσης, καθώς και τα μεγάλα και σημαδιακά ιστορικά γεγονότα (δηλαδή η αναγνώριση της αξίας τους), έδινε πάντα τις ευκαιρίες για εορτές (εκατό και πλέον το χρόνο), όπου έπρεπε να συντελείται λειτουργία, μέθεξη και πρόσεξη του λαού, όπως και σήμερα γίνεται άλλωστε στις πανηγύρεις, και βάρυνε (ως προς τα αναγκαία) κάποιον ή κάποιους από τους πολίτες, που καλούνταν *λειτουργοί*. Το καθήκον, λοιπόν, του λειτουργού ήταν εν πολλοίς ιερό αλλά και πολιτικό, όπου το πρώτο αφορά στην προς τους θεούς οφειλόμενη τιμή και το δεύτερο στην υποχρέωση προς την πολιτεία και τους συμπολίτες. Η λειτουργία ως σύνθετη, αλλά και προορισμένη συλλογική διάθεση, εστιάζεται κάθε φορά σε ένα θέμα και αποτελεί το επίσημο, ή μη, αλλά ωστόσο ουσιαστικότερο πλαίσιο εκδήλωσης της λατρείας, δηλαδή της αφοσίωσης προς κάτι ανώτερο και υπέρτερο του ανθρώπου που καταδειχνει την βαθύτατη επιθυμία των θνητών να καταστούν αθάνατοι, όπως οι θεοί κι οι ήρωες.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Φαίνεται πως μόνο μέσα από το ίδιο του το έργο ο άνθρωπος μπορεί να γίνει αυτό που βαθύτατα προσδοκά (να καταστεί αθάνατος). Το μνημείο είναι το ίδιο ένα έργο αλλά μπορεί να έγινε μόνο και μόνο για να μνημονεύσει εσαεί ένα άλλο έργο, για το οποίο δεν θα υπάρχουν

ίχνη. Είναι μάλλον σαφές ότι αυτή υπήρξε η βάση πάνω στην οποία η Αθηναϊκή Πολιτεία (η δημοκρατική παράταξη ιδιαίτερα) δημιούργησε και καταξίωσε τον θεσμό της χορηγίας ως υπέρτατη αγαθοεργό και τιμώμενη υποδειγματική πράξη.

Στα ελληνιστικά χρόνια ο θεσμός της χορηγίας διευρύνθηκε σημαντικά και διαδόθηκε σε όλο τον αλεξανδρινό, μεταλεξανδρινό και στη συνέχεια ρωμαϊκό κόσμο, με το γενικό όνομα *ευεργεσία*. Βεβαίως από άποψη ποιότητας εξέπεσε αισθητά, κυρίως στα ρωμαϊκά χρόνια όπου η κύρια και πλέον διαδεδομένη χορηγική δραστηριότητα ήταν η διοργάνωση ιπποδρομιών. Ο Μαικήνας ωστόσο υπήρξε ένα φωτεινότερο παράδειγμα που λάμπρυνε το θεσμό και το όνομά του συνδέθηκε παντοτινά με αυτόν (*mecenas*). Μέχρι την επικράτηση του χριστιανισμού η σύνδεση χορηγίας και αξιωμάτων ήταν αναπόφευκτη. Κανείς αξιωματούχος δεν χρίζονταν χωρίς προηγουμένως να έχει κάνει μια χορηγική υποδειγματική πράξη και κανείς αξιωματούχος δεν μπορούσε να διατηρήσει επί πολύ το αξίωμα του αν δεν ήταν άξιος για νέες χορηγίες.

Ο χριστιανισμός χλεύασε χωρίς καμιά συστολή το θεσμό και προς το τέλος του 8ου μ.Χ. αιώνα τον είχε σχεδόν εξαφανίσει. Στη συνέχεια όμως τον οικειοποιήθηκε, τον μετέλλαξε και τον μετονόμασε σε *δωρεά* ή *χαριστίκιον*, μόνο που ο δωρητής δεν είχε πια ούτε τη δόξα του χορηγού ούτε τις δικαιοδοσίες συμμετοχής στη χρήση αυτών που διέθετε. Έδινε μόνο, προς δόξαν του Κυρίου, και απείχε αναγκαστικά από τη διαχείριση των πόρων και τη διεύθυνση των έργων, αν και αποκαλούνταν *κτήτωρ*. Ωστόσο το καθαρό χορηγικό πνεύμα επιβίωσε σε ημιλανθάνουσα κατάσταση σε ολόκληρη τη βυζαντινή χιλιετία, και βαθμηδόν ανακτήθηκαν πολλά δικαιώματα του χορηγού, όπως ο προορισμός των πόρων, η επίβλεψη του έργου και η αναφορά του ονόματός του. Με τα επιγράμματα του είδους *Δωρεά του...* και *Δαπάναις του...*, ο χορηγός αποκατεστάθη σχεδόν πλήρως κι αρκετές φορές μάλιστα δοξάστηκε όπως και στα προχριστιανικά χρόνια.

Στη μεταβυζαντινή περίοδο ιδιαίτερα, ο θεσμός εκλαϊκεύεται και σχετίζεται όλο και περισσότερο με την κοινότητα και το

έθνος παρά με το εκκλησιαστικό οικοδόμημα. Το γενικότερο κληρικολαϊκό πνεύμα επέτρεψε μια αμφίδρομη υποστήριξη της κοινότητας προς την Εκκλησία, αλλά και της ενορίας προς την κοινότητα. Οι έρανοι δεν γίνονται πια μόνο για τις ανάγκες της Εκκλησίας και της πάγιας φιλανθρωπικής πρόνοιας, αλλά και για την εκτύπωση βιβλίων, την ανέγερση σχολείων, την πληρωμή δασκάλων, ακόμα και τη δημιουργία δημόσιων έργων ή για τα άρματα του αγώνα. Είναι ίσως παράξενο αλλά ο Ελληνισμός κατά το τέλος του 18^{ου} αιώνα έχει τις μεγαλύτερες δημόσιες δαπάνες από οποιοδήποτε άλλο ευρωπαϊκό έθνος ή κράτος και τα δοσίματα (οι εισφορές) στα χρόνια της επανάστασης εξαντλούν κάθε είδους απόθεμα. Στα χρόνια που ακολουθούν υπάρχει μια γενική κι αναπόφευκτη συρρίκνωση της χορηγικής δραστηριότητας και μόνο κάποιοι ευπατρίδες με μεγάλες οικονομικές δυνατότητες (οι καλούμενοι εθνικοί ευεργέτες) συνεχίζουν, και μάλιστα από τα μέσα του 19ου αιώνα έως και τον Α' παγκόσμιο πόλεμο κορυφώνουν την αγαθοεργό δράση τους, σφραγίζοντας τη νέα πρωτεύουσα του Ελληνισμού, την Αθήνα, με έργα εξαιρετικής πνοής που την κοσμούν ακόμη.

Έκτοτε ο θεσμός παρήκμασε σημαντικά εξαιτίας απερίσκεπτων διοικητικών παρεμβάσεων και κυρίως λόγω του διχαστικού κλίματος που σκίασε το ελληνικό έθνος. Έτσι ουσιαστικά λειτούργησε μόνο στο επίπεδο των κληροδοτημάτων. Τα τελευταία χρόνια όμως, συνηγορούσης και της διεθνούς κατάστασης, υπάρχει μια αναζωπύρωση και ταυτόχρονα μια αναζήτηση σύγχρονης νοηματοδότησης που για την ώρα δεν έχει αχθεί στη διαμόρφωση του κατάλληλου πνεύματος, της νοοτροπίας, των κανόνων και μεθόδων που οφείλουν να διέπουν έναν θεσμό σαν αυτόν της χορηγίας, έναν θεσμό που γεννήθηκε στην πιο κορυφαία στιγμή της ανθρώπινης δημιουργικότητας. Είναι, λοιπόν, σκόπιμο να δημιουργηθεί ένα κανονιστικό πλαίσιο κι ένα όργανο που θα αγκαλιάσει το ζήτημα φιλοσοφικά, ιστορικά και τέλος νομικά, ώστε να αναδυθεί ο βαθύτερος και υπέρτατος κώδικας ενός κατεξοχήν ελεύθερου θεσμού, που στη συνέχεια θα σταθεί οδηγός και γνώμονας της πρακτικής.

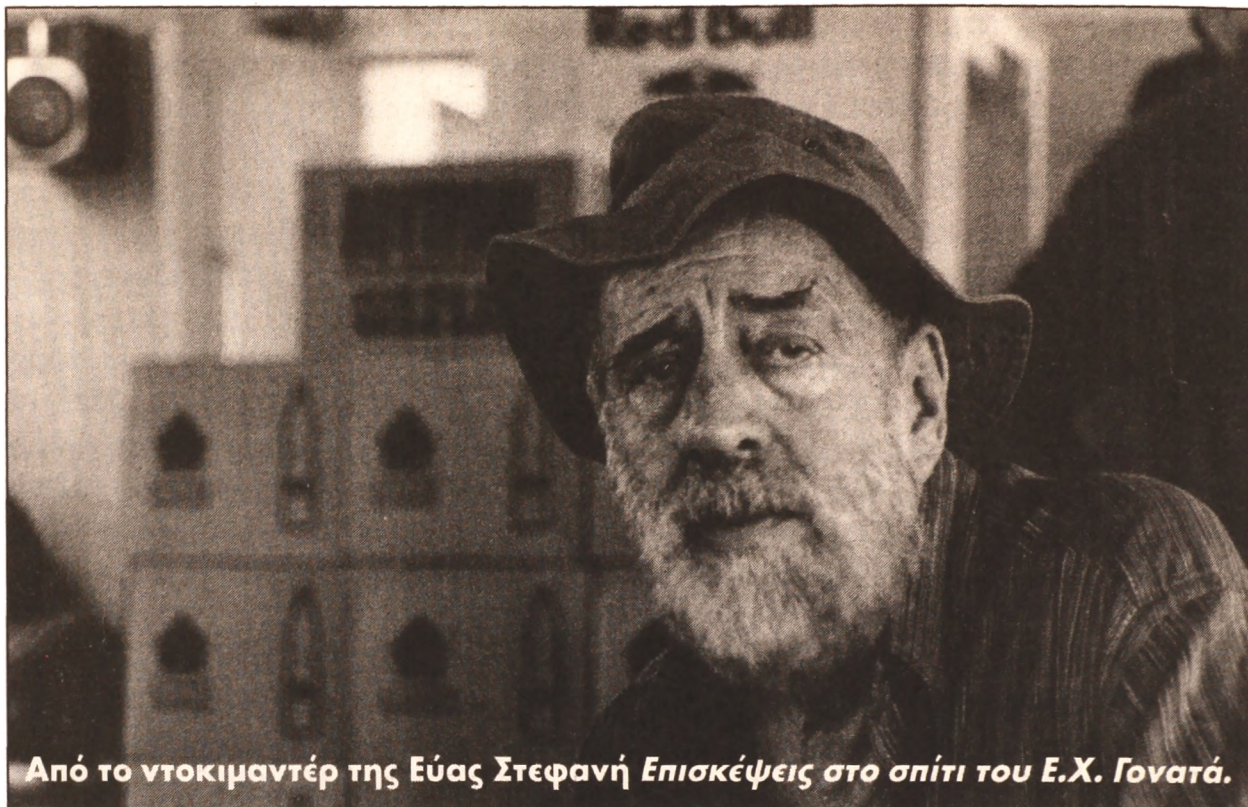

Bras de fer: Και φεστιβάλ και ταινίες και φιλοξενία!

9ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΛΑΥΡΙΟΥ)

Δεν είναι στη λογική ετούτης της στήλης ούτε τὸ γιατί ούτε το πώς το Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμαντέρ (που οργανώνει το Σωματείο Ελλήνων Σκηνοθετών-Παραγωγών Κινηματογράφου) μετώκησε από το Πυθαγόρειο της Σάμου στο ιστορικό Λαύριο. Απόλυτη σημασία έχει ότι η «μεταφύτευση» πέτυχε με τρόπο απροσδόκητα εντυπωσιακό. Τα αισθήματα ανησυχίας και μια κάποια χροιά απογοήτευσης που μας κατείχε διαψεύστηκε. Ετούτη η αφειδώλευτη έκφραση ικανοποίησης αποδεικνύεται δικαιολογημένη όταν σκεφτεί κανείς ότι η απόφαση και η πραγματοποίησή της συντελέστηκαν σε διάστημα λιγότερο των δύο μηνών.

Πλέον των πιο πάνω, το εγχείρημα της «μετανάστευσης» που έκανε αυτή η multi in raio και ερωτικά κινηματογραφική διοργάνωση δεν έγινε εϊκή και ως έτυχε. Επρόκειτο για μια εύστοχη και πολύσημη επιλογή. Το Λαύριο είναι, πέρα όλων των άλλων, γνωστό και ως η ιδιόμορφη ελληνική Τσινετσιτά. «Χώρος προνομιακός», όπως τον αποκαλεί ο Θόδωρος Αγγελόπουλος, μια ολόκληρη πόλη-στούντιο. Ξεπερνάνε τις 90 οι ταινίες και τηλεταινίες, μεγάλου και μικρού μήκους, μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ καθώς και τηλεοπτικές σειρές που γυρίστηκαν (και συνεχίζουν να γυρίζονται) στο τρίγωνο Λαύριο-Σούνιο-Ανάβυσσος. Πού αλλού, λοιπόν, καλύτερα να στεγαστεί αυτή η γιορτή του κινηματογράφου, η ξένη προς κάθε έννοια ανταγωνισμού, βραβείων, προνομίων και κανονιστικών δεσμεύσεων; Έτσι, το φεστιβάλ που με τόση αγάπη διακονούν οι Βαφέας, Κανάκης και οι συνεργάτες τους έγινε δεκτό, μέσα στην καρδιά του καλοκαιρι-

Από το ντοκιμαντέρ της Εύας Στεφανή *Επισκέψεις στο σπίτι του Ε.Χ. Γονατά*.

ού, σε έναν ιδανικό χώρο, το Τεχνολογικό, Πολιτιστικό Πάρκο του Λαυρίου. Τη διοργάνωση συνεπικούρησαν αποφασιστικά η Νομαρχία Ανατολικής Αττικής (με Νομάρχη τον Λεωνίδα Κουρή) και η Εταιρία Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου. Η καταγραφή των χορηγών θέλει χώρο πολύ, όπως και οι σπόνσορες. Γερές ρίζες ευχόμεστε.

* * *

Η φετινή, λοιπόν, διοργάνωση ξεκίνησε με συναυλία του Διονύση Σαββόπουλου. Γνωστή η αγάπη του για το Λαύριο, ενώ η εντυπωσιακή αίθουσα των προβολών γέμισε με κινηματογραφικές γιγαντοαφίσες του Γιώργου Βακιρτζή. Πάντα συνετοί οι διοργανωτές συνθέσανε ένα τετραήμερο (14-17 Ιουλίου) πρόγραμμα με 23 ταινίες από τη Γαλλία, την Ισπανία, το Ισραήλ, την Ιταλία, την Τουρκία, την Κύπρο και την Ελλάδα. Η αλήθεια είναι ότι την (αριθμητική) μερίδα του λέοντος την είχαν οι ελληνικές ταινίες, αφήνοντας έξω (δεν εννοούμε σκόπιμα) χώρες όπως η Τυνησία, η Αλγερία, το Μαρόκο, η

Αλβανία, ο Λίβανος. Φανταζόμαστε ότι οι έκτακτες συνθήκες που επικράτησαν φέτος στην προετοιμασία στάθηκαν η αιτία. Παρά ταύτα, το πρόγραμμα που παρουσίασαν φέτος, από πλευράς ταινιών, ήταν αν όχι το καλύτερο, οπωσδήποτε από τα καλύτερα. Ταινίες όπως «Ο Brook από τον Brook, Αυτοπροσωπία», σκηνοθετημένη από τον Simon Brook, γιο του σπουδαίου σκηνοθέτη, και το «Μια άλλη μοναξιά» του Stefan Metge, με κυρίαρχο πρόσωπο τον γνωστό σκηνοθέτη Patrice Cherean, αποτελούν αφορμές μύησης στα εσωτερικά της ζωής και του τρόπου της δημιουργίας, στις λεπτομέρειες εκείνες που συνιστούν την πεμπτούσια της τέχνης τους. Σίγουρα είναι πιο άμεσο το συγκινησιακό αποτέλεσμα, αν ο θεατής του ιταλικού ντοκιμαντέρ «Τα παιδιά της ανοχύρωτης πόλης» της Laura Muscardin συμβαίνει ηλικιακά να ανήκει στη γενιά που είδε το νεορεαλιστικό αριστούργημα του Roberto Rossellini «Ρώμη Ανοχύρωτη Πόλη» με το ιερό τέρας της υποκριτικής τέχνης Anna Magnani. Ο τότε πιτσιρικάς, γιος της (στην ταινία), Marcello, είναι τώρα

στα 72 του χρόνια. Μνήμες φορτισμένες. Το ίδιο εκτιμήσαμε (γερή δουλειά) τον ισπανικό «Διαγωνισμό» του Daniel Iturbe. Σπάνια ευκαιρία να ζήσεις την ομορφιά του flamenco. Εκεί, όμως, πουτο φετινό μεσογειακό ντοκιμαντέρ έκανε την εντυπωσιακή του παρουσία ήταν με την τουρκική συμμετοχή, με τρεις ταινίες η μια καλύτερη από την άλλη. Καλύτερη από τις τρεις και χωρίς αμφιβολία καλύτερη ταινία της διοργάνωσης το 38 λεπτών ντοκιμαντέρ της γνωστής και στην Ελλάδα Yesim Ustaoglu «Με τη ζωή στην πλάτη». Τέλειας ομορφιάς, απόλυτος κινηματογράφος, καθηλωτικής δύναμης δραματουργικά. Τυχεροί όσοι βρεθήκαμε στην αίθουσα. Από άλλη κατεύθυνση η δουλειά του Enis Riza «Υιοθετώντας μια νέα πατρίδα». Αυτή τη φορά ήταν οι Τούρκοι που ήρθαν στη Νέα Μάκρη να συναντήσουν επιζώντες του σήμερα εγκαταλελειμμένου χωριού Μάκρη στη Μ. Ασία (σημερινού Fethiye-Kayakoy). Άξια προσοχής η κριτική στάση των δεύτερης και τρίτης γενιάς Ελλήνων έναντι της σημερινής ελληνικής πατρίδας. Οι «Διάλογοι στο σκοτάδι» της Melek Ulagay Taylan είναι μια από τις πολλές ταινίες που γίνονται στη γειτονική χώρα για την προώθηση του εκσυγχρονισμού της θέσης της γυναίκας στη σύγχρονη δημοκρατική Τουρκία.

Οι ελληνικές συμμετοχές μάς είναι γνωστές από τη συμμετοχή τους σε προηγούμενες διοργανώσεις. Εντούτοις χαρήκαμε που είδαμε πάλι επιτυχημένες δουλειές, π.χ. τις «Σκουριασμένες εικόνες» του Γ. Κατσάμπουλα, τον «Σεισμό» του Γιούρι Αβέρωφ, τις «Επισκέψεις στο σπίτι του Ε.Χ. Γονατά» της Εύας Στεφανή, το «Παλιό εργοστάσιο» του Μένιου Δίτσα, τον «Άλλο» της Λουκίας Ρικάκη και την «Πύλα, αυτοί που πάντα έμεναν μαζί» του Ηλία Δημητρίου.

Ενδιαφέρουσες στιγμές είχε, τέλος, η συζήτηση με θέμα: «Κινηματογράφος και θέατρο». Εισηγητές ήταν οι ευφώνως γνωστοί: Νίνος Φενέκ Μικελίδης, Ελίζα-Άννα Δελβερούδη και ο Σπύρος Παγιατάκης. Αρχοντική και η φιλοξενία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Είκοσι εννέα χρόνων η μικρού μήκους ταινία στη Δράμα

Την Κυριακή 17 Σεπτεμβρίου ανοίγει τις πύλες του το 29ο Ελληνικό και 12ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους πάντα στη Δράμα, την ακριτική πόλη που το γέννησε και το ανάθρεψε μέσα από δυσκολίες και ερασιτεχνισμούς, οι οποίοι δεν προδίκαν τη σημερινή του έκταση, την ωριμότητά του και την αναγνώριση μέσα και έξω από την Ελλάδα.

Αξίζουν πολλά επαινετικά λόγια, αλλά γι' αυτούς τους λίγους και συγκεκριμένους που το υπηρετούν δημιουργικά και όχι για τους «μεγαλολογάδες» που προσπαθούν να αντλήσουν ωφελήματα μιας πρόσκαιρης δημοσιότητας. Ευτύχημα είναι ότι τον σημαντικό ρόλο που παίζει η μικρού μήκους ταινία στην ανανέωση του έμψυχου υλικού του ελληνικού κινηματογράφου τον έχουν αντιληφθεί και τον στηρίζουν θετικά, τόσο η EPT όσο και το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου. Αληθινό οξυγόνο. Δεν είναι τυχαίο ότι τα καλά αποτελέσματα αυτής της στήριξης τα κατανόησε και η ανεξάρτητη παραγωγή, δείγματα της οποίας θα δούμε και φέτος αυτοί που θα παρακολουθήσουν τις προβολές.

Η εποχή που πραγματοποιείται το φεστιβάλ είναι ιδανική, η πόλη της Δράμας είναι όμορφη, καταπράσινη και φιλόξενη. Όσοι θα την επισκεφθείτε θα έχετε να επιλέξετε ανάμεσα σε:

- 65 διεθνείς συμμετοχές από 42 χώρες στο Διεθνές Τμήμα
- 53 ελληνικές που θα προβληθούν στο Ελληνικό Τμήμα
- 19 επίσης ελληνικές του Πληροφοριακού Τμήματος και ακόμα σε κινηματογραφικά αφιερώματα:
- 15 ιταλικές ταινίες αφιέρωμα στα δέκα χρόνια του «μικρού μήκους» του αντίστοιχου φεστιβάλ της Σιένας
- 13 υποψήφιες ταινίες, μικρού πάντοτε μήκους, της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου με χορηγό την UIP
- 10 ταινίες του προγράμματος του

Ευρωπαϊκού Συντονισμού (των) φεστιβάλ Κινηματογράφου (ECFF) «Jameson Short Film Awards 2005»

- 12 ταινίες στο πλαίσιο "Europe in shorts" που φέτος αφιερώνεται στη γυναικεία αίσθηση του χιούμορ
- 4 ταινίες με τον τίτλο «Μέρες παπουδιών και γιαγιάδων», όπου πρωταγωνιστές θα είναι οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας
- 11 καθημερινές προβολές ταινιών αφιερωμένων στο παιδί.

Και ακόμα θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις φωτογραφίας και άλλο εκθεσιακό εικαστικό υλικό από χώρους σημαντικού κοινωνικού ενδιαφέροντος. Τέλος, για μια ακόμα χρονιά, τα καθιερωμένα «Αίθρια Λογοτεχνικά Μεσημέρια» αφιερωμένα στη λογοτεχνία και την ποίηση.

Εννέα παρουσιάσεις συγγραφέων και των δικών τους (πρόσφατων) βιβλίων (σε επιμέλεια του Αντρέα Παγουλάτου).

Προβλέπονται και πολλά άλλα, όπως τα δροσερά πρωινά στο διάσημο πλέον καφέ «Ύδραμα», κάτω από τα τεράστια πλατάνια, δίπλα από τα Νερά της Αγ. Βαρβάρας. Εκεί ο κινηματογράφος γίνεται έρωτας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Το αποτρόπαιο πρόσωπο του ρεαλισμού

KENTZI MIZOGKOUTSI: Ο ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΣΑΝΣΟ, ΠΩΛ ΓΚΡΙΝΓΚΡΑΣ: ΠΤΗΣΗ 93

Επιστάτης Σάνσο, του Κέντζι Μιζογκούτσι.

Φτάσαμε στην προτελευταία ταινία του ευεργετικού αφιερώματος στον κλασικό ιαπωνικό κινηματογράφο που μας δωρήθηκε το φετινό καλοκαίρι. Πρόκειται για τον επίσης αριστουργηματικό «Επιστάτη Σάνσο» του Κέντζι Μιζογκούτσι, την πρώτη από τις τρεις ταινίες που γύρισε το 1954, δυο μόλις χρόνια πριν τον θάνατό του. Τον ίδιο χρόνο η ταινία κέρδισε τον Αργυρό Λέοντα στο φεστιβάλ της Βενετίας. Βλέποντας σήμερα ξανά την ταινία, αναρωτιόμαστε τι να ήταν άραγε η ταινία, η καλύτερη, εκείνη που κέρδισε τον Χρυσό...

Ο «Επιστάτης Σάνσο» ανήκει στην πιο ώριμη περίοδο της δημιουργικότητας του Μιζογκούτσι. Τον ακολούθησαν άλλες 5 ταινίες και τέλος, αφού σε ηλικία μόλις 50 ετών πέθανε από λευχαιμία. Η ερμηνευτική «ανάγνωση» της ταινίας διαστρωμάτывается σε πολλά επίπεδα. Το επιβάλλει η εποχή στην οποία αναφέρεται, οι πυκνοί συμβολισμοί της και η υψηλή αισθητική της ανάλογης εικονοποίησης, καθώς και η σκηνοθετική γραμμή που τα υπηρέτησε. Ο ρεαλισμός της δεν έχει να κάνει τίποτα με ό,τι σήμερα αποκαλούμε με το ίδιο όνομα. Είναι αρχετυπικός και αναφέρεται αποκλειστικά στο ατομικό και το κοινωνικό ήθος, ενώ, τελικά, είναι η ποίη-

ση που έχει το «πάνω χέρι» στο δραματούργημα.

Βάρβαρος Μεσαίωνας στη φεουδαρχική Ιαπωνία. Η Ταμάκι (η μητέρα), ο Ζούσιο (ο γιος) και η Άντζου (η κόρη) επισκέπτονται τον σύζυγο και πατέρα τους, κυβερνήτη μιας μακρινής επαρχίας, ο οποίος, αφού εξέπεσε του αξιώματός του –επειδή προστάτευσε τους ανίσχυρους χωρικούς απ’ τις αυθαιρεσίες της κεντρικής εξουσίας–, οδηγείται στην εξορία, χωρίς την οικογένειά του. Στην επιστροφή της, η οικογένεια θα πέσει θύμα δολεπόρων ληστών. Η μεν μητέρα πουλιέται σε πορνείο, ενώ τα ανήλικα παιδιά της πουλιούνται ως σκλάβοι στον παντοδύναμο και ανάλγητο Επιστάτη (τίτλος

κρατικού αξιώματος) Σάνσο. Στο φέουδο του Επιστάτη ο μόνος που τους παραστέκεται –στις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης– είναι ο γιος του Επιστάτη, ο Τάρο. Ο ίδιος, αγανακτισμένος από τη βαρβαρότητα του πατέρα του, εγκαταλείπει το κτήμα. Δέκα χρόνια αργότερα ο Ζούσιο, βοηθός πλέον του Επιστάτη αλλά και το ίδιο σκληρός με αυτόν, με την παρότρυνση της αδελφής του αποφασίζει να δραπετεύσει. Άλλωστε, η σκέψη και των δυο ήταν πάντα στους χαμένους γονείς τους. Η Άντζου μένει στο χτήμα για να τον καλύψει, αλλά, όταν γίνεται γνωστή η φυγή του Ζούσιο, αυτή, για να αποφύγει τα βασανιστήρια, αυτοκτονεί. Ο Ζούσιο βρίσκει αρχικά καταφύγιο σε έναν βουδιστή ιερέα, που δεν είναι άλλος από τον Τάρο, τον γιο του Επιστάτη. Η συνέχεια είναι ευνοϊκή για τον Ζούσιο. Ο πρωθυπουργός αναγνωρίζει την αδικία που είχε γίνει στον εξόριστο, αλλά νεκρό πλέον, πατέρα του Ζούσιο, και γι’ αυτό τον διορίζει στη θέση του νεκρού. Ο Ζούσιο, ως μετεμψύχωση του πατέρα του, ασπάζεται και εφαρμόζει τις ίδιες με εκείνον φιλόδοξες και προοδευτικές αρχές, ενώ συλλαμβάνει και φυλακίζει τον Επιστάτη Σάνσο. Ταυτόχρονα απελευθερώνει όλους τους σκλάβους. Η συνάντηση με την τυφλή πλέον μητέρα του κορυφώνει με τρόπο μεγαλειώδη στην ταινία.

Αν αυτό το μελόδραμα μπορεί και συναρπάξει τον σύγχρονο θεατή, είναι γιατί την ιστορία τη στηρίζουν ο ρεαλισμός και το κοινωνικοπολιτικό του υπόβαθρο. Διόλου εύκολο εγχείρημα, λαμβανομένου υπόψη ότι επρόκειτο για μια αναπαράσταση ηθών και εθίμων του 11ου αιώνα. Το γεγονός όμως ότι όλα αυτά σωματοποιούνται σ’ ένα μεγάλο καλλιτεχνικό επίτευγμα, οφείλεται στην εμπνευσμένη και ιδιοφυή σκηνοθεσία του μεγάλου Ιάπωνά δημιουργού. Η πυκνή λυρική και εικαστική αναπαράσταση παραμένει σταθμός στην ιστορία του κινηματογράφου. Όλες οι ιστορίες του κόσμου είναι απλές,

Λεζάντα

η δύναμη της απόδοσής τους είναι που κάνει τη διαφορά.

* * *

Από την πρώτη στιγμή, μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001, ξέραμε ότι από την επόμενη μέρα άλλαζε η γλώσσα της ιστορίας. Τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο με πριν. Η «τρομοκρατική» επίθεση στους δίδυμους πύργους όπου το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου, άλλαζε άρδην τους «κανόνες του παιχνιδιού». Θα γίνονταν το –δίκαιο ή άδικο– άλλοθι για ό,τι από δω και πέρα θα συνέβαινε. Πέντε χρόνια αργότερα και τίποτα δεν διαψεύστηκε από τις τότε εκτιμήσεις. Η αλήθεια είναι ότι η πληθωρική in vino τηλεοπτική κάλυψη των γεγονότων δεν άφησε πολλά περιθώρια στον αναπαραστατικό κινηματογράφο. Ίσως η κριτική αντιπαράθεση, η καταγγελτική αποκάλυψη, η ντετερμινιστική εκδοχή, να μην «ενθαρρύνονται» να βγουν στο φως ως αντιστρατευόμενες τα «εθνικά συμφέροντα», τα οποία εντούτοις –και εν πολλοίς– ταυτίζονται με τα «συμφέροντα» της κυβέρνησης Μπους. Στην προκειμένη περίπτωση, η ταινία του Ιρλανδού Πολ Γκρίνγκρας «Πτήση 93», προτείνει κάποια άποψη. Αφήνει χώρο για την αναπαράσταση. Αναφέρεται στο χρονικό της πτήσης του τέταρτου Μπόινγκ 757 της United Airlines και της αεροπειρατείας του. Και η μεν αεροπειρατεία είχε για τους αεροπειρατές και το εγχείρημά τους ένδοξο τέλος, αφού το αεροσκάφος συνετρίβη σε ακατοίκητη περιοχή της Πενσυλβάνιας, όχι όμως και για τους άτυχους επιβάτες και το πλήρωμα, απ' τους οποίους δεν διασώθηκε κανείς.

Η ταινία χωρίζεται σε δύο μεγάλα αφηγηματικά επίπεδα. Το ένα αφορά σε ό,τι συνέβη μέσα στο αεροπλάνο μέχρι το τραγικό τέλος του και το άλλο σε ό,τι συ-

νέβη στο έδαφος, δηλαδή στον πύργο ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας του αεροδρομίου της Βοστώνης, στην Κεντρική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και σε μια Μονάδα Επιχειρήσεων της Αεράμυνας των ΗΠΑ.

Με εναλλακτική αφήγηση από το ένα επίπεδο στο άλλο και παράλληλη πορεία προς την κορύφωση, ο Πολ Γκρίνγκρας, σπουδαίος εκπρόσωπος του αγγλικού ντοκιμαντερίστικου κινηματογράφου, στήριξε αυτή του την επιλογή τόσο στο άφθονο τηλεοπτικό υλικό που είναι διαθέσιμο και στο, επίσης άφθονο, υλικό έντυπης τεκμηρίωσης, όσον αφορά τα όσα συνέβησαν στο έδαφος. Για ό,τι συνέβη μέσα στο αεροσκάφος η αναπαράσταση στηρίχτηκε στις μαρτυρίες των συγγενών των θυμάτων και μάλιστα εκείνων που είχαν σχεδόν συνεχή επικοινωνία μαζί τους μέσω των κινητών τηλεφώνων. Εντούτοις, το ενδιαφέρον της ταινίας εστιάζεται στις τρεις πηγές του εδάφους. Απίστευτη καταντάει η αποκάλυψη της έκτασης του αιφνιδιασμού, της σύγχισης, του αποσυντονισμού, με αποκορύφωση την απουσία της πολιτικής κορυφής της εξουσίας και το δισταγμό λήψης καίριων αποφάσεων. Η ταινία δεν κάνει πολιτική, δεν παίρνει το μέρος κανενός. Καταγράφει, ακόμα και όταν αναπαριστά, συνεισφορά σε μια προσπάθεια σύνθετης τεκμηρίωσης. Ο θεατής, λίγο-πολύ, στα 5 χρόνια που έχουν περάσει, έχει διαμορφώσει μian άποψη. Ο Γκρίνγκρας προτείνει μια δική του επανάγνωση με συναρπαστικό κινηματογραφικό τρόπο. Μαζί με όλα τα άλλα, μας υπενθυμίζει πόσο δύσκολο πράγμα είναι να κάνεις σήμερα άρτιο κινηματογράφο και μάλιστα όταν πρόκειται για τέτοια θέματα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΕΙ
ΚΑ
ΣΤΙ
ΚΑΙ

Μα είναι αυτό Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης;

Κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα βιβλίο με τίτλο *Μα είναι αυτό τέχνη;*. Παρά τις 150 σελίδες του, η συγγραφέας Cynthia Freeland δεν καταφέρνει να απαντήσει στο ερώτημα που προβοκατόρικα θέτει. Την ίδια στιγμή, βέβαια, αφήνει να διαφαίνεται η θετική της στάση απέναντι σε όσα η ίδια καταγγέλλει.

Πώς λύεται το δράμα αυτής της τρικυμίας εν κρανίω, ώστε να μπορεί να εισπράττει χωρίς ενοχές το μισθό της; Το γράφει η ίδια στην τελευταία σελίδα του βιβλίου: «*Η θεωρία της τέχνης δεν μοιάζει με τις επιστημονικές θεωρίες [...]* Αντιθέτως, δεν φαίνεται να υπάρχουν κάποιοι νόμοι της τέχνης που να προβλέπουν τη συμπεριφορά των καλλιτεχνών ή να εξηγούν την εξέλιξη της ιστορίας της τέχνης, περιγράφοντας λεπτομερώς ποια είναι η κληρονομιά ενός ωραίου σημαίνοντος έργου. [...] [*Η θεωρία τέχνης*] εμπεριέχει την απόπειρα να οργανώσει μια εκπληκτική ποικιλία φαινομένων, για να κατορθώσει να πει ποιο είναι το κοινό τους σημείο που τα καθιστά ξεχωριστά.»

Πολύ ξεκάθαρη δήλωση: η Τέχνη δεν έχει νόμους, ούτε και η καλλιτεχνική δημιουργία, δεν έχει εξέλιξη και έτσι δεν έχει και ιστορία-κληρονομιά.

Η θεωρία Τέχνης, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να κάνει τίποτε άλλο από το να τακτοποιεί το υλικό της (τα έργα Τέχνης) με κατηγοριοποιήσεις επινοημένες, εφόσον και αυτές δεν μπορούν να εκπορεύονται από νόμους ή την ιστορία. Στο κάτω κάτω, και το έργο Τέχνης, για την κυρία Freeland, είναι και αυτό μια επινοήση. Άρα, η ιστορία-θεωρίας της Τέχνης δεν είναι επιστήμη. Τότε, τι είναι; Και από πού αντλεί το κύρος της;

Οι θεωρίες πρόσληψης, με τις πιο πάνω προϋποθέσεις, δεν μπορούν να ξεφύγουν και αυτές από το επίπεδο της απλής καταγραφής του πώς υποκειμενικά, ακόμα και κοινωνικά σύνο-λα, αντιλαμβάνονται κατά περιόδους το ωραίο.

Η πιο πάνω άποψη είναι μια από τις κυρίαρχες, όχι μόνο στο χώρο της Τέχνης. Εκτείνεται σε όλες τις λεγόμενες ανθρωπιστικές επιστήμες, με κύριο θύμα την κοινωνική ιστορία, που παρουσιάζεται και διδάσκεται ως διαδοχικά γεγονότα τακτοποιημένα, κατηγοριοποιημένα και αξιοποιημένα με υποκειμενικά κριτήρια –βλέπε σκοπιμότητες.

Αυτή η τόσο κοινότυπη πρακτική «συγκλονίζει» σφόδρα τον Α. Ζενάκο, όταν την βλέπει εκτεθειμένη να παριστάνει το έργο τέχνης στην έκθεση «Ο Μεγάλος Περίπατος» του ΕΜΣΤ.

Τι κι αν το μόνο που βλέπει ο θεατής είναι ένα κοινό σπιτικό περιβάλλον εποχής, όπως σ' ένα οποιοδήποτε λαογραφικό μουσείο για ιστορικές προσωπικότητες –μόνο που εδώ πρόκειται για μη υπαρκτό πρόσωπο. Η πρόθεση του δημιουργού μετράει. Κατά τον Ζενάκο η πρόθεση αυτή είναι να «διδασκεί στις διαπλεκόμενες κατηγορίες της ιστορίας, της μνήμης, της μαρτυρίας, του μύθου και της αφήγησης» (Το Βήμα, 11/9/2006).

Κάτι δηλαδή σαν τη Ζήνα, το τηλεοπτικό κατασκευάσμα, που στο επίπεδο της διαπλοκής με τις «κατηγορίες» της «ιστορίας, της μνήμης, του μύθου και της αφήγησης», έχει παραγκωνίσει τον Ηρακλή. Αυτή η κοινότυπη πρακτική «συγκλονίζει».

Έχοντας κανείς την άποψη ότι η Τέχνη δεν έχει νόμους και ιστορία, αισθάνεται και την άνεση να ισχυρίζεται

το οτιδήποτε, αρκεί βέβαια να έχει το κύρος μιας μόνιμης στήλης σε μια εφημερίδα. Έτσι, ο Α. Ζενάκος, στο ίδιο άρθρο, ισχυρίζεται ότι ο «Άγγελος που πέφτει» είναι ένα έργο που παρέχει «ανακούφιση» επειδή είναι έργο με «διάχυση στο κοινωνικό πεδίο».

Η κατασκευή αποτελείται από έναν ξύλινο φράχτη αστικής κατοικίας που περιφράσσει έναν μεγάλο παραλληλόγραμμο χώρο. Στην απέναντι άκρη, από την πλευρά απ' όπου επιτρέπεται στον θεατή να το δει, υπάρχει κάτι που παραπέμπει σε πεσμένο σώμα με κάτι που παραπέμπει σε φτερά, χωρίς αισθητική αντίληψη –είτε γλυπτική είτε ζωγραφική. Είναι, μ' άλλα λόγια, μια καθαρά σημειολογική κατασκευή. Και ποια δηλαδή είναι η ιδέα που διαχέεται από την πιο πάνω κατασκευή στο κοινωνικό πεδίο; Γράφει ο Α. Ζενάκος: «Και ο θεατής νιώθει ξαφνικά μάλλον ένοχος, συμμετέχων με την ηδονοβλεπτική του περιέργεια σ' αυτό το κοσμικό ατύχημα ή έγκλημα που εκτυλίχτηκε απ' όλα τα μέρη του κόσμου στο Θησείο και που κάποιος πρόλαβε να περιφράξει για να μην παρέμβει κανείς στην πρωτογενή μορφή του, όσο αναμένεται Αγγελική Σήμανση, για να το μελετήσει ψυχρά και διεξοδικά».

Το πιο πάνω κατά Ζενάκο ιδεολόγημα ονομάζεται από τον ίδιο «σκληρή ποίηση» με κοινωνικό νόημα!

Πρέπει να ομολογήσουμε ότι τα δύο σημειολογικά στοιχεία της κατασκευής προσφέρονται στην τρέχουσα προπαγάνδα. Το αστικό περιβάλλον (φράχτης) και το θρησκευτικό του σύμβολο νεκρό (άγγελος) συνειρμικά θα ωθούν ενδεχομένως κάποιον να θέσει το ερώτημα: «Μήπως τον σκότωσαν ισλαμιστές;»

Άλλωστε και στην περίτεχνη ερμηνεία του Α. Ζενάκου ξεχωρίζουν κάποιες λέξεις όπως: θεατής (άτομο), ένοχος-συμμέτοχος, κοσμικό έγκλημα, Σήμανση, οι οποίες, εάν θεωρηθούν λέξεις-κλειδιά, μπορούν να παραπέμψουν στο ζόφο που βιώνουν ως απειλή τον τελευταίο καιρό εκατομμύρια άνθρωποι του αστικού περιβάλλοντος της Δύσης, μέχρι να αποδείξουν ότι είναι αθώοι.

Υποθέσεις όμως κάνουμε, μήπως και βγει κάποιο νόημα με «κοινωνική διάχυση».

Μια ίδιας ποιότητας ρητορική χαρακτηρίζει και το εισαγωγικό σημείωμα της Α. Καφέτση (επιμελήτρια και διευθύντρια του ΕΜΣΤ) στον κατάλογο της έκθεσης, καθώς και την παρουσίαση των εκθεμάτων.

Η ρητορική που ερμηνεύει το έκθεμα χωρίς καμία αντιστοιχία μ' αυτό που βλέπει ο θεατής πρωτοεμφανίστηκε στοιχειοθετημένη ως άποψη, στην Ελλάδα, στα μέσα του '80. Στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι η ερμηνεία του έργου δεν είναι διερμηνεία, και ως εκ τούτου είναι αυτονομημένη, και η ίδια είναι έργο Τέχνης ανεξάρτητο και ισότιμο. Μερικοί (επιμελητές) το τραβούν πιο μακριά σήμερα, ισχυρίζονται ότι η αισθητική πρόταση-σύλληψη γίνεται από τους επιμελητές και όχι από τους καλλιτέχνες. Οι καλλιτέχνες παράγουν την ποικιλία των φαινομένων απ' όπου οι επιμελητές ξεχωρίζουν αυτά που τους χρειάζονται, προκειμένου να τεκμηριώσουν τις αισθητικές προτάσεις τους.

Ο κατάλογος βρίθει τέτοιων ανόητων αυτοσχέδιων ιδεολογημάτων. Παραδείγματος χάρη: Το κιόσκι φυσικής ιστορίας με κάποια εκθέματα από μεσογειακά δέντρα κλπ., με τίτλο «Νέο Παλαιστινιακό Μουσείο», βαφτίζεται διάλογος με το νέο, υπό ανέγερση μουσείο της Ακρόπολης (η καμπύλη που συνδέει δύο μουσεία που μοιάζουν). Άλλο παράδειγμα: Οι δύο ανεπεξέργαστοι τάκοι από αυστριακό γρανίτη με τίτλο «Οι τάφοι του βασιλιά» παραλληλίζονται «με το προσωρινό καταφύγιο της θεάς Αθηνάς». Και πολλά άλλα.

Ποια είναι τα επιστημονικά εργαλεία-κριτήρια για τη Σύγχρονη Τέχνη που χρησιμοποιεί το ΕΜΣΤ;

Μα είναι αυτό Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης; Αυτό είναι ένα ερώτημα προς πολλές κατευθύνσεις.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

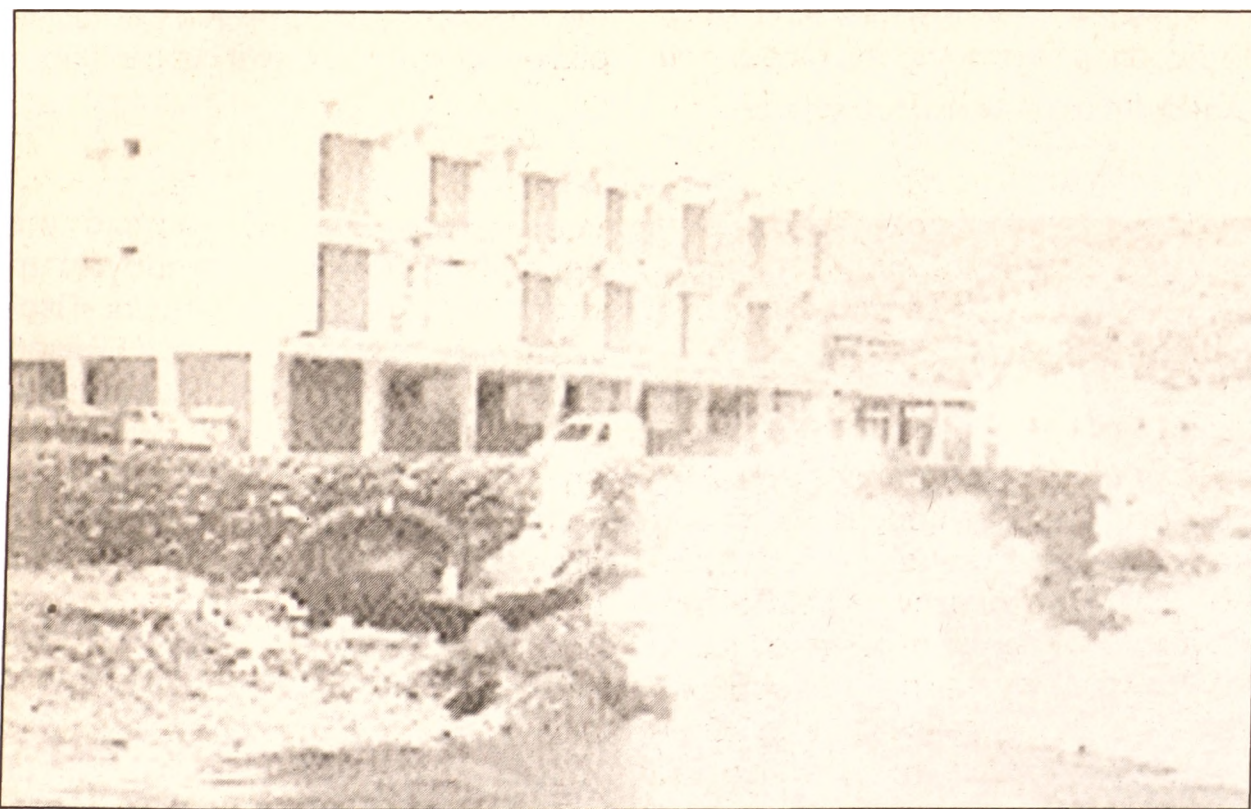
* Ο Μιχάλης Παπαδάκης είναι γλύπτης και εκπρόσωπος του ΕΕΤΕ στο ΔΣ του ΕΜΣΤ.

αρχι
ΤΕΚΤΟ
ΝΙΚΗ

Νύχτα στο φαλακρό ξενοδοχείο

Λίγο μετά τα μέσα του Ιουλίου, τότε που το μελτέμι δεν άφηνε τίποτα όρδιο στο νησί, έγινε μια βιντεοσκόπηση στη Χώρα Άνδρου για λογαριασμό της φετινής συμμετοχής της Ελλάδας στη Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής στη Βενετία. Είχαν μαζευτεί εκεί για αυτό το σκοπό καμιά δεκαπενταριά άτομα, τα οποία θα αντάλλασσαν απόψεις γύρω από το κεντρικό θέμα της Μπιενάλε (οι αναγνώστες του *Αντί* είχαν από καιρό διαβάσει τα «διαρρεύσαντα» πρακτικά της επιτροπής επιλογής της ελληνικής εκπροσώπησης στο περιοδικό, συνοδευμένα από ανώνυμο σχόλιο, άρα ξέρουν περί τίνος πρόκειται). Μέσα στην παρέα κι εγώ.

Με πρωτοβουλία των οργανωτών, αποφασίστηκε η συνάντηση να γίνει μέσα στο ερειπωμένο πια σήμερα ξενοδοχείο «Τρίτων» του Κωνσταντινίδη, στην Πλακούρα της Χώρας. Για τις ανάγκες του γυρίσματος είχαν κουβαληθεί τραπέζια και καρέκλες, είχαν μπει όλα στη σειρά ώστε να δημιουργηθούν δύο αντικριστοί στοίχοι ομιλητών, είχαν τοποθετηθεί μπαλαντζές και προβολείς για τις βραδινές λήψεις,

και είχαν επιλεγεί οι θέσεις των μηχανών λήψης ώστε να καλύπτουν κάθε φορά τον ομιλητή. Η κουβέντα ξεκίνησε, οι μεγάλες κι οι μικρές μηχανές κατέγραφαν και ο ήλιος σιγά σιγά πήγαινε για να δύσει. Είχαμε όμως μπροστά μας αρκετή δουλειά ακόμα.

Στο μεταξύ ο αέρας φυσούσε δαιμονισμένα. Ήμασταν εντελώς εκτεθειμένοι, στο έλεος των μποφόρ, γιατί στον άλλοτε χώρο του εστιατορίου, όπου είχαμε μαζευτεί, δεν υπήρχε τζάμι για

τζάμι πουθενά, όπως άλλωστε και σε κανένα άλλο μέρος του ξενοδοχείου. Ο αέρας εισορμούσε από παντού, έκανε στροβίλους, έκανε τα ρούχα να πλαταγίζουν, δεν άφηνε χαρτί για χαρτί χωρίς να το ξετινάξει. Από κάτω, σε ελάχιστα μέτρα, έσκαγαν τα κύματα το ένα μετά το άλλο στην αποβάθρα, κι έβλεπα σε κάποια απόσταση τους αφρούς από τη θάλασσα να χώνονται σαν μικρά σύννεφα ανάμεσα στα σπίτια. Μόλις που άκουγες τι έλεγε κάποιος φωνάζοντας δυο τρεις θέσεις πλάι σου. Ούτε σε κατάστρωμα με φουρτούνα να βρισκόμασταν. Η μόνη διαφορά ήταν πως δεν κουνιόταν το πάτωμα, τουλάχιστον έτσι νόμιζα.

Είμαι απόλυτα προσγειωμένος άνθρωπος, εκπαιδευμένος επιστήμονας. Έχω μάθει να εξετάζω προσεκτικά τα φαινόμενα και να βγάζω ψύχραιμα συμπεράσματα. Δεν παρασύρομαι. Όμως εκείνο που είδα, έτσι αναπάντεχα, να περνά μπροστά από τα μάτια μου στην αρχή δεν το πίστεψα. Μέσα στο σκοτάδι που είχε αρχίσει να πέφτει, είχα δει μια αδιόρατη σκιά να περνά στο βάθος, στην εσωτερική αυλή του ξενοδοχείου, εκεί που πριν είχαν κατέβει κάτι Αλβανοί και μας χάζευαν.

Τότε μου μπήκε η ιδέα πως εκείνο που είδα δεν ήταν τυχαίο παιχνίδι της φαντασίας. Λες και κάποιος ζητούσε να πλησιάσει αυτή τη χαλαρή σύναξη γύρω από τα τραπέζια, που συζητούσε αμέριμνα τα συν και πλην του Αιγαίου ως μεταφορική έννοια, να τους αγγίξει. Από πριν είχα αρχίσει να κρυώνω για τα καλά, τώρα αισθάνθηκα να ανατριχιάζω ολόκληρος κι άρχισα να μην μπορώ να ελέγξω τα δόντια μου που χτυπούσαν. Ποιος μπορεί να ήταν;

Γύρισα να εξετάσω τους διπλανούς

μου: υπήρχε άραγε κάποιος που να είχε δει ό,τι είδα; Κανένας δεν έδειχνε κάποιο φανερό σημάδι. Τίποτα δεν μου έλεγε πως ακόμα κι αν το έλεγα θα έβρισκα ανταπόκριση και δεν θα γελάγανε, όπως γελούσαν με τόσες άλλες αφορμές αυτό το βράδυ.

Όμως τον είχα δει. Και λέω «τον», γιατί γρήγορα είχα μαντέψει ποιος ήταν. Ποιος, άλλωστε, θα μπορούσε να έχει στοιχειώσει το φρικτό αυτό κουφάρι κτιρίου, το άλλοτε καμάρι των «Ξενία» του ΕΟΤ, το πρώτο που χτίστηκε σε όλη την Ελλάδα, πρότυπο και υπόδειγμα για την ανάπτυξη του τόπου; Ποιος θα δεχόταν σήμερα ακόμα να ασχολείται με αυτό το τρισάθλιο ερείπιο, απογυμνωμένο από τα πάντα, απόλυτα απαξιωμένο και περιφρονημένο; Εδώ, ακόμα κι όταν πρωτοχτίστηκε, και έλαμψε, αλίμονο, τόσο πρόσκαιρα, με τα φωτεινά του χρώματα, και ήρθε η Φρειδερίκη να το εγκαινιάσει, κι άκουσε όλους τους ντόπιους μαζί να το βρίζουν και να το καταριούνται, τον είχε διατάξει να το βάψει, πάραυτα, όλο άσπρο κάτασπρο, μήπως και ηρεμήσουν τα πνεύματα. Τι εξευτελισμός! Και βάφτηκε άσπρο κάτασπρο, αλλά οι ντόπιοι δεν έπαψαν να το μισούν. Κι όσο περνούσε ο καιρός, τόσο περισσότερο δεν το ήθελαν και γύρευαν να απαλλαγούν από αυτό, να το διώξουν έτσι κολλημένο που ήταν στο πλάι της πόλης, να το πάρει ο διάολος και να μείνει σκέτο οικόπεδο, χίλιες φορές καλύτερα οικόπεδο και ας μην είχε ούτε ένα ξενοδοχείο της προκοπής η Χώρα.

Και ο αέρας ακουγόταν τώρα σαν λυγμός, σαν ένα μακρόσυρτο μοιρολόγι. Όλο πίκρα ενάντια σε εκείνους που πολεμούν, έτσι λυσσασμένα, κάθε καινούριο και διαφορετικό που τολμά να ορθώνεται πεισματικά ενάντια στις συνήθειες της «μικρής κοινωνίας» εδώ ή της «μεγάλης» εκεί έξω. Κι όχι μόνο στην αρχιτεκτονική.

Σημ: Στο προηγούμενο δημοσίευσμά μου με τίτλο «Αντανακλάσεις» έγραψα από αφηρημάδα το όνομα του αρχιτέκτονα Γιώργου Τριανταφύλλου ως Κώστα Τριανταφύλλου. Ελπίζω ο φίλος Γιώργος να με συγχωρήσει.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Επίδαυρος για τους πολλούς

«ΠΕΡΣΕΣ» ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ – ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Ποιος θα μπορούσε να αρνηθεί από την παράσταση του Εθνικού την αρχική πρόθεση της μαγικής, της πλατιάς εμπειρίας, όπου ο καθένας νιώθει την κοινή αντίληψη να βαθαίνει μέσα στο ποτάμι της συλλογικής συνείδησης; Οι «Ικέτιδες» του ελληνοολλανδικού διάσου, –γράφαμε σε κάποιο προηγούμενο σχόλιό μας– ήταν μια πολύ καλή παράσταση, φτιαγμένη για το κλειστό θέατρο του Βορρά όπου και πρωτοπαρουσιάστηκε. Οι «Πέρσες» του Εθνικού, αντίθετα, ήταν φτιαγμένοι ακριβώς για το θέατρο της Αργολίδας. Ήταν μια παράσταση λαϊκού μεγέθους και ύφους, όπου το στοιχείο του «λαϊκού» θεάτρου φιλοδόξησε να εννοηθεί στην πιο πλατιά, την πιο ευγενική του έννοια.

κό κριτήριο της επιστημονικότητάς της, οι «Πέρσες» του Εθνικού επιτρέπουν την κρίση τους, επειδή επιτρέπουν καταρχήν τη σύγκρισή τους: μπορεί κάποιος να δει την παράσταση του Εθνικού σε συμφωνία ή σε αντίστιξη με άλλες παραστάσεις, σε σχέση με

Εκανε αυτό την παράσταση της Λυδίας Κονιόρδου να είναι μια σημαντική ή έστω ενδιαφέρουσα προσέγγιση του Αισχύλου; Μάλλον όχι. Και ωστόσο είναι ακριβώς αυτή η διαπίστωση της μετριότητας των «Περσών» που δείχνει περισσότερο από καθετί άλλο τη συμμετοχή τους στο στίβο του αρχαίου δράματος. Με τον ίδιο τρόπο που η «διαψευσιμότητα» μιας θεωρίας αποτελεί το βασι-

παλιότερες προσπάθειες, επιτυχίες ή αποτυχίες. Ή μπορεί να την τοποθετήσει στον χώρο και τον χρόνο και μπορεί να την εντάξει σε ένα πλαίσιο θεατρικής πράξης. Μπορεί με δυο λόγια να την αξιολογήσει και να βγάλει τα όποια συμπεράσματά του. Άσχετα με την τελική της επιτυχία ή αποτυχία, αποτέλεσε μια ανοικτή και τίμια προσέγγιση του υλικού της.

Λίγοι γνωρίζουν τις πέτρες της Επι-

δαύρου καλύτερα από την Λυδία Κονιόρδου. Και πράγματι οι «Πέρσες» της φανέρωναν τη σοφία του τεχνίτη που γνωρίζει μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια τα βήματα στην ορχήστρα του θεάτρου και την ηχώ τους στα διαζώματα. Η παράσταση ωστόσο απέτυχε, αρχικά σε ένα βασικό σημείο και στη συνέχεια σε πολλά επιμέρους: Υπήρξε καταρχάς μια παράσταση που έμοιαζε να ξεκινά από έναν ασαφή καλλιτεχνικό στόχο. Γιατί άραγε οι «Πέρσες» του Αισχύλου σήμερα; Η δήλωση της σκηνοθέτιδας στις συνεντεύξεις της πως οδηγήθηκε από την εσωτερική ανάγκη της να ανεβάσει το αισχυλικό αριστούργημα, όσο «νομική» και αν είναι, δεν αποτελεί ικανό λόγο για μια σοβαρή καλλιτεχνική προσπάθεια. Και από την άλλη, η άποψη ότι τα αριστουργήματα της λογοτεχνίας δεν χρειάζονται αφορμή για να παίζονται, οδηγεί πάντα σε μια σοβαρή παρεξήγηση: Το ότι, πράγματι, υπάρχουν πάντα. μερικοί κα-

λοί λόγοι για να ανεβάσει κάποιος ένα αριστούργημα, δεν σημαίνει ότι μπορεί να ανεβάσει ένα αριστούργημα χωρίς κανέναν απολύτως λόγο. Όμοια, όπως ο Αισχύλος πάτησε στην ιστορία για να απογειώσει το υλικό του, έτσι και οι «Πέρσες» δεν μπορούν να παραμείνουν ανιστόρητοι, ιδιαίτερα στους τόσο ιστορικούς μας χρόνους. Και όμως, αυτή η παράσταση του Εθνικού έμοιαζε αμέτοχη της ιστορίας, εγκλωβισμένη στην αυτοπεποίθηση και την αυταξία του αισχυλικού έργου. Αυτός είναι και ο λόγος που η θερμοκρασία της παράστασης έφτασε να έχει στη σκηνή τη θερμοκρασία του μαρμάρου και η όψη της την όψη του μαυσωλείου.

Όλα ξεκινούσαν –ήταν φανερό– από τις καλύτερες των προθέσεων, ακόμη και αν τίποτα δεν πήγε καλά στην πράξη. Τα σκηνικά ζητούσαν να αντικαθρεφτίσουν το αρχαίο κοίλο, η παρουσία τους όμως μεγάλωνε περισσότερο την φυσική και ψυχική απόσταση των θεα-

τών από τα δρώμενα. Τα κοστούμια, τα τόσο τέλεια, τόσο καθαρά και πλούσια για στρατιώτες που επιστρέφουν από μια συμφορά, επέτειναν την ακαδημαϊκή ακαμψία. Και ο Χορός προβλημάτιζε με τις ξαφνικές σπασμωδικές του κινήσεις –ομολογώ πως δυσκολεύομαι να παρακολουθήσω την άποψη της σκηνοθέτιδας για τη σημασία του break-dance που ακολούθησε στη χορογραφία του. Ακόμα και η ίδια η Κονιόρδου στο ρόλο της Άτοσσας έμοιαζε να επαναλαμβάνει, χωρίς έμπνευση, τις προηγούμενες κατακτήσεις της στο χώρο του αρχαίου δράματος, στα όρια μάλιστα εκείνου που οι περισσότεροι πικρόχολοι θα ονόμαζαν μανιέρα. Ο Χρήστος Λούλης φάνηκε στην αρχή να είναι αρκετά μικρότερος από το κοστούμι του Ξέρξη που υποδύονταν. Πάλεψε ωστόσο φιλότιμα μέσα στο ρόλο και υπήρξε μια από τις πιο θετικές παρουσίες της παράστασης.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

Το βιβλίο που συγκεντρώνει το υλικό πρωτογενούς έρευνας για μια κρίσιμη περίοδο της νεότερης ιστορίας. Άγνωστα στοιχεία που καταγράφουν την οργανωτική δομή της Νεολαίας Λαμπράκη, τις αδυναμίες αλλά και το νεό πνεύμα που έφερε αυτό το κίνημα.

Εκδόσεις Πολύτυπο

Κεντρική διάθεση: τηλ.: 210-72.32.819

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη: της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.), της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (EFPF) και της Εθνικής Έταιρσίας Ψυχοθεραπείας Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχόδραμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφες

Αθήνα: Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Ιωάννινα: Γεωργία Μαιραπούλου 26510 75487, Τζένη Τόλη 26510 21782, Μάνθος Μυριούνης 26510 27886
Θεσσαλονίκη: Φραντζέσκα Μπισσάλα 2310 455 331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ., Ασπασία Παπαδοπούλου 2310 435 919, Δευτέρα & Τετάρτη 6.00-8.00 μ.μ., Νατάσα Τριγώνη 2310 254 133, Εύτυχια Νίκου 2310 854 885, 6936 654 517
Κατερίνη: Λάμπης Σιδηρόπουλος 23510 38 465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα: Στέλλα Ή. Λαμπρούλη 2410 253108, Νικολέττα Γραμματοπούλου 2410 286 838
Βόλος: Μαρία Αποστολίδου 24210 50349

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 210-6447.533 / 210 6435.980
FAX 210/6445.140 e-mail: igaa-opa@otenet.gr - www.opc.gr

Τέσσερα γράμματα (1962-1963)

του Τάσου Βουρνά στους Δημήτρη (Χατζή), Μέμο και Ζιζή (Μακρή) και ένα «υστερόγραφο» για το μυθιστόρημα *Φωτιά* από έναν «ευγνώμονα αναγνώστη»

του Νίκου Γουλανδρή

Ο Τάσος Βουρνάς (1914-1990), σε δημοσιογραφική αποστολή για την εφημερίδα *Η Αυγή*, ταξίδεψε και στην Ουγγαρία, άνοιξη ή αρχές καλοκαιριού του 1963. «Η ζωή και τα έργα» των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων στις χώρες, τις Λαϊκές Δημοκρατίες που τους φιλοξενούν, η ανθρώπινη προσδοκία και το πολιτικό ζήτημα του επαναπατρισμού τους είναι από τα πικρά θέματα της εποχής για την αριστερά στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτής της αποστολής έγινε και μια συνέντευξη με τον Δημήτρη Χατζή. Αντιγράφω την εισαγωγή από το σχετικό δημοσίευμα: «Η Κυριακή εφτά του Ιούλη ήταν μια ζεστή καλοκαιρινή μέρα, που θύμιζε Ελλάδα. Το Έστεργκομ είναι μια παλιά μαγυάρικη πόλη πενήντα κάπου χιλιόμετρα έξω από τη Βουδαπέστη στη στροφή του Δούναβη, κοντά στα τσέχικα σύνορα. Ο Χατζής είναι ξαπλωμένος κατάχαμα στο παχύ χορτάρι της όχθης του Δούναβη, εγώ δίπλα του και μου διαβάζει μεγαλόφωνα την '25η ραψωδία της Οδύσσειας' του Λειβαδίτη. Εκρηκτικός, ενθουσιώδης, εγκάρδιος, Ρωμιός πριν απ' όλα, κάθε τόσο φιλάει με πάθος εραστή τις σελίδες του βιβλίου. Κι εγώ τον ακούω. Καθώς οι σίχοι βουίζουν σαν μελίσσι γύρω μας, σκέφτομαι ότι είναι καιρός πιά να συμμαζέψω τις δημοσιογραφικές μου σημειώσεις, να τις συμπληρώσω και να στριμώξω επιτέλους τούτο το ...δολιχοκέφαλο Ηπειρώτη με την πελώρια και παιδική καρδιά, που με το σπαθί του έχει κερδίσει εδώ και κάμποσα χρόνια τον τίτλο κορυφαίου πεζογράφου της σύγχρονης Ελλάδας και να μου μιλήσει για τη δουλειά του. [...]» (Τάσου Βουρνά, «Μια Κυριακή στην όχθη του Δούναβη, Κουβεντιάζοντας με τον έξοχο πεζογράφο Δημ. Χατζή για τέχνη και πατρίδα», *Η Αυγή*, Καθημερινή δημοκρατική εφημερίδα του λαού, Τρίτη 6 Αυγούστου 1963, 2).

Τα 4 γράμματα του Τάσου Βουρνά στον Δημήτρη Χατζή, που δημοσιεύονται εδώ (προερχόμενα από τη συλλογή Χατζή της Εθνικής βιβλιοθήκης της Ουγγαρίας), μεταφέρουν μικρά στιγμιότυπα του «ιδιωτικού βίου» στο διάστημα αυτής της δημοσιογραφικής αποστολής. Το χρονικά υστερότερο γράμμα του Γιώργου Κατηφόρη στον Δημήτρη Χατζή είναι ένα όχι χωρίς ενδιαφέρον δείγμα ανάγνωσης, στις αρχές της δεκαετίας 1970, του μυθιστορήματος *Φωτιά* (1946).

ΝΓ

•
Βουκουρέστι 18.8.63

Ακαθάρματα (κατά το "ακάθαρμα Βάρναλη" που έγραψε προ 50ετίας στον ποιητή ένας Μεγαρίτης απατημένος σύζυγος), γεννήματα της ανομίας (κατά Χατζήν), ιδού η κατάντια μου! Κάθομαι ώρα μεσάνυχτα, απομονωμένος στο διαμέρισμά μου του κομματικού ξενοδοχείου της λεωφόρου Κίσελερ, όπου φιλοξενούμαι δίκην μεγιστάνος και σας γράφω... ερωτικές επιστολές! Σε τέτοια κατάσταση με φέρατε. Μου λείπετε και οι τρεις Τάκης-Μέμος-Ζιζή, κατά τρόπο ανυπόφορο. Τίποτε δεν γεμίζει την άδεια βουκουρεστιάνικη ζωή μου, ούτε ο ηγεμονικός βίος στο ξενοδοχείο, ούτε η έξοχη ρουμάνικη κουζίνα (για να είμαι δίκαιος αυτή ...παραγεμίζει την κοιλιά μου...), ούτε ο πανάθλιος Μενέλαος [=Λουντέμης] με τη θορυβώδη αγάπη του και το αυτοκίνητό του, που βρίσκεται διαρκώς εν κινήσει με μένα στο πλευρό του. Απόψε μάλιστα του την έσκασα και έμεινα μέσα. Θα πνέει μένεα εναντίον μου που τον άφησα μόνο!

Συλλογίζομαι με νοσταλγία τις Βουδαπεστιανές βραδυές. Τα ξενύχτια

Τάσος Βουρνάς

μας, τα έξοχα κεντράκια, τα τσιγγάνικα βιολιά (ας με συχωρέσει ο Τάκης!), την... υιοθεσία μου από το Μέμο, τη Ζιζή! Τι εξαίσιες στιγμές, άθλια όντα! Τί θα γίνω εγώ τώρα μέσα στο τέλμα της νοσταλγίας;

Μέμό, χτίσε το σπίτι γρήγορα νάρθω του χρόνου! Δεν γλυτώνετε, δράκου ρίζα νάχετε. Αλλιώς θα σας φέρω στην Ελλάδα, δεν έχει. Διαλέγετε και παίρνετε! Έχω άλλωστε, σας τόγραψα ήδη με τον καθηγητή, υψηλήν επιταγήν επί του ζητήματος!

Σας φιλώ ο δυστυχέστατος
Servus! [=Γειά σας] Tsocolom! [=Σας φιλώ]
Τάσος

•
Δημήτρη μου, Μέμο, Ζιζή!

Σας φιλώ! Ελπίζω γρήγορα να ιδω-
θούμε εδώ! Ο λαός απελευθερώθηκε
από τον Καραμανλισμό! Αναπνέουμε
δημοκρατία! Αύριο αρχίζει η απόλυση
των πολιτικών κρατουμένων –όσοι
έχουν κάνει 10 χρόνια στις φυλακές!
Αγωνιζόμαστε να σας φέρουμε!

Μέμο, το ΑΓΑΛΜΑ!² Ο Παπαδημή-
τρης να στείλει ρεπορτάζ προετοιμα-
σιών της αποστολής του!

Σας σκέφτομαι, σας αγαπώ, σας φι-
λώ!

Φιλιά στη Βουδαπέστη! Χαιρετισμούς
στο Χάμβας. Το φίλο μου τον καλό! Φι-
λιά στον Ταχτσιόδη, Οικονόμου, Στέρ-
γιο Μπαμπανάση, στο Λευτέρη!! Σε
όλους πέρα-πέρα.

Ο αδελφός σας

Τάσος

14/11/63

Δ. Χατζή

Μέμο-Ζιζή

4. XII-63

Δημήτρη μου, αδελφέ μου!

Σήμερα έλαβα το γράμμα σου και η
χαρά μου δεν λέγεται. Με τον Τάκη
[=Αδάμο;] σας έστειλα χαιρετιστήρια
απανταχούσα *ubi et orbi*, ελπίζω να τη
λάβετε. Δεν χρειάζεται να σου πω πό-
σο σας νοσταλγώ και πόσο έχουν ενι-
σχυθεί οι ελπίδες μου (“συν Αθηνά και
χείραν κινούμεν!”) να σας δω πιά στο
πάτριον! Ανήκετε στις “μεμονωμένες”
που συζητούνται!

Αυτός ο παλιο-Μέμος μ’ έχει μεταβά-
λει σε μόνιμο στόχο επιθέσεων του Δη-
μάρχου για το άγαλμα! Έχω βραχνιά-
σει να του το υπενθυμίζω στο τηλέφω-
νο μέσω του Παπαδημήτρη. Ας μη το
αμελεί. Είναι πρώτα-πρώτα δικό του
συμφέρον, του εκατομμυριούχου! Πού
θα μου πάει, όμως; Δεν θάρθει καμμιά
φορά εδώ; Του υπενθυμίζω το σχετικό
χωρίο από την “Απολογία του Σωκρά-
τη” του Βάρναλη: Όταν θα του λείψουν
εδώ τα εκατομμύρια, θ’ ανοίξει στην
οδό Αναπαύσεως ...μαρμαράδικο να
φτιάχνει σταυρούς για τα μνήματα,
όπως ο Σωκράτης! Ο χρυσούς αιών
της γλυπτικής έχει περάσει ανεπιστρε-
πτί για την Ελλάδα από την εποχή του
σκανδάλου του Παρθενώνος και του
Περικλέους!

Τί κάνει το Ζιζάκι; Το ταλαιπωρείτε
και οι δυο με την παρουσία σας; Του-

λάχιστον της ανοίγετε τα κασόνια με
τις ψηφίδες ή την αφήνετε να παιδεύε-
ται μόνη της σε όλα; Πολύ την πόνεσα.
Να μου τη φιλήσεις, καθώς και το Μέ-
μο μου!

Φιλιά σε όλους και ιδιαίτερα στη με-
γαλομάρτυρα Ουγγαρέζα σου, την
αγαπητή μου Έρζη, που σε ανέχεται,
κάθαρμα!

Σε φιλώ με όλη μου την αγάπη
ο Τάσος

27-2-64

Δημήτρη μου, σε φιλώ!

Από το Γιώργο Κατηφόρη (είναι
σπουδαίο παιδί, θα τον ευχαριστηθείς)
θα μάθεις τα ρωμείκά μας. Εγώ δεν
έχω παρά να σου στείλω την αγάπη
μου, τη αθεράπευτη νοσταλγία μου για
τις έξοχες Βουδαπεστιανές μέρες που
περάσαμε μαζί καθώς και να σου με-
ταδώσω την πεποίθησή μου ότι δεν γί-
νεται πιά, δεν τραβάει άλλο, ήρθε ο
καιρός να μπούμε σε προοπτική μιας
τελικής μας συνάντησης στα άγια χώ-
ματα.

Τα καθυστερούμενα της Ε.Τ. [=Επι-
θεώρηση Τέχνης] θα τα έλαβες. Καιρό
έχω να λάβω συνεργασία σου. Γιατί;

Φίλησέ μου τα παιδιά στο ράδιο³ και
ιδιαίτερα τον καλό μου Ανδρέα Χάμ-
βας! Βέβαια και το Θωμά [=Δρίτσος].

Σε φιλώ
ο Τάσος

Γ. Κατηφόρης

Βελιγράδι

19 του Σεπτέμβρη, 1972

Αγαπητέ Χατζή,

Ήμουν 17 χρόνων όταν κηδέψαμε
το Σικελιανό. Ο άνθρωπος αυτός είναι
μια από τις ωραιότερες παιδικές μου
αναμνήσεις. Η πρώτη φορά που τον εί-
δα ήταν σε μια συγκέντρωση⁴ του ΕΑΜ
λογοτεχνών (ή Λευκαδίων –δε θυμά-
μαι) στο Ωδείο του Ηρώδου. Εκεί έδω-
σε μια διάλεξη για το Βαλαωρίτη και
κατέληξε απαγγέλλοντας Αστραπό-
γιαννο. Ποτέ στη ζωή μου δε θα ξεχά-
σω το σβύσιμο της φωνής αυτού του
ανθρώπου στις τελευταίες στροφές,
όταν πέφτει το χιόνι και σαβανώνει το
Λαμπέτη που κρατάει το κεφάλι. Μολο-
νότι ήμουν ένα άθλιο μειράκιο 6-7 χρο-
νών, κατόρθωσε ακόμη και σε μένα να
υποβάλει την εκόνα του χιονιού που

Το έργο Ειρήνη, 1964. Αθήνα. Δήμος
Δάφνης (καταστράφηκε).

πέφτει νύχτα δίχως αέρα, απαλό και
σχεδόν άυλο. Ύστερα πήγα με τον πα-
τέρα μου στο σπίτι του στην Κηφισιά,
μερικές φορές. Την πρώτη φορά ο πα-
τέρας μου μ’ έσπρωξε προς το μέρος
του και μου ‘πε να τον χαιρετίσω. Αλλά
έμένα δεν το χωρούσε το μυαλό μου
ότι θα άπλωνα το χέρι μου σε χειραψία
μ’ ένα τόσο μεγάλο άνθρωπο, σαν να
είμαστε ίσοι. Γι’ αυτό έσκυψα, από κά-
ποια παρόρμηση, και του φίλησα το χέ-
ρι. Μονομιάς ο Σικελιανός, που ως
εκείνη την ώρα μας κοίταζε μάλλον σο-
βαρός και κάπως συνοφρυωμένος,
έτσι μου φαινόταν εμένα τουλάχιστον,
μεταμορφώθηκε. Το πρόσωπο του γέ-
μισε ξάφνιασμα και γέλιο παιδικό, μ’
άρπαξε στην αγκαλιά του και με φίλη-
σε στο πρόσωπο, φωνάζοντας «εδώ
θέλω να με φιλάς». Από τότε, τις λίγες
φορές που τον ξανάειδα, επαναλήφθη-
κε το ίδιο παιχνίδι. Εγώ του φιλούσα το
χέρι, όχι τόσο από δέος πιά όσο από
παιδική πονηριά, για να ξαναγίνει το
παιχνίδι. Και κείνος ποτέ δε με απογοή-
τευσε. Και να φανταστείς ότι μέχρι το
θάνατό του δεν είχα διαβάσει ούτε ένα
στίχο του. Αφού τέλειωσε η κηδεία και
τραγουδήσαμε γύρω στον τάφο του
τον Εθνικό Ύμνο, (κάποια κυρία τυχαί-
ως διερχομένη από τον τόπο της τα-
φής ρώτησε: «αξιωματικός ήτανε»; -

όχι, ποιητής, της είπαν. Δεν κατάλαβε. Είπε «α» κι έφυγε), σκέφτηκα ξαφνικά. «Μα εγώ δεν έχω διαβάσει τίποτα δικό του». Και ρίχτηκα στο διάβασμα. Ήταν, βέβαια, μια αποκάλυψη. Πέρασα τέσσερα χρόνια (και τί χρόνια, 17-21) όλο έρωτα και ποίηση. Ας είναι.

Μια αποκάλυψη ήταν κι όταν προχτές διάβασα τη «Φωτιά» σου. Γιατί έχω γίνει τόσο άμουσος –νομικά, οικονομικά, ηλίθια πολιτική, ηλιθιώτερη δημοσιογραφία, μου φάγαν τον καιρό μου, ώστε κατάφερα να 'χω φτάσει 37 χρόνων και να μην έχω διαβάσει Χατζή. Όσο για το «Καληνύχτα Μαργαρίτα»⁵ δεν το είδα γιατί όταν παίχτηκε εγώ ήμουν πιά φευγάτος στο Λονδίνο. Δεν είχα, λοιπόν, διαβάσει Χατζή. Εδώ στο Βελιγράδι ένα βράδυ –έχω έρθει εδώ για λίγο, για μίαν οικονομική έρευνα– ένα βράδυ τράβηξα τη «Φωτιά» από τη βιβλιοθήκη του Λευτέρη του Μαυροειδή. Διάβασα την πρώτη σελίδα και μαγεύτηκα. Τα ζωντανά που τον κοιτάζανε με τα μάτια τους σαν να του μιλούσαν και χαμήλωναν τ' αυτιά ν' ακούσουν τη φωνή του. Κάθησα δυό ώρες και το ρούφηξα ολόκληρο. Είναι αληθινό ποίημα. Έχει τόσο αγάπη για τους ανθρώπους του και για τη γλώσσα. Την ωραία, αβίαστη γλώσσα που κυλάει σα ρυάκι που κελαρύζει, –θυμάμαι με πόσον κόπο έγραφε κι έσβενε και ξανάγραφε ο πατέρας μου και καταλαβαίνω πολύ καλά πόσο μόχθο έχει πίσω του αυτό το αέρινο ύφος. Και να σκέφτεται κανείς πως όλα αυτά τα χρόνια η «Φωτιά» καθόταν στο ράφι και γω δεν την είχα διαβάσει. Και διάβαζα ιστορίες για την Αντίσταση, Απομνημονεύματα στρατηγών, κομματικές εισηγήσεις και μέσα σ' όλην αυτή τη βιβλιογραφία ξεχνούσα σιγά σιγά εκείνο που στ' αλήθεια ήταν η αντίσταση, χωρίς στ' αλήθεια να ήταν ποτέ έτσι. Αλλά αυτός είναι ο ποιητής. Ο Σαίξπηρ, νομίζω, γράφει –«φέρνει μέσα στον κόσμο ένα δικό του κόσμο». Αλλά μέσα από το δικό του κόσμο βλέπουμε, ελέγχουμε κι επιβεβαιώνουμε καθέναν τη ζωή μας.

Αγάπησα την Αυγερινή σου. Άλλωστε την ήξαιρα από καιρό. Ήταν μάνα μου, αδερφή μου, φιλενάδα μου, γυναίκα μου. Βέβαια δε φορούσε τσουράπια, αλλά κάλτσες νάυλον, και δεν κρεμού-

σε φουσεκλίκια αλλά τσαντάκι. Κι όμως το πρόβλημά της δεν άλλαξε. Ήθελε πάντα να μάθει να σκέφτεται μονάχη της. Εγώ βέβαια ήμουν άστατος, άπιστος και σκληρός μαζί της. Μόνο σ' ένα δεν την πρόδωσα ποτέ. Στο να την μαθαίνω να σκέφτεται μονάχη της. Ίσως γι' αυτό να υπέφερα τόσο μαζί της.

Αλλά έμαθε τάχα; Μήπως δεν την πήραν ξανά στο βουνό, να φυλάξει το Βίτσι και το Γράμμο, κι από κει να πάει πολιτική πρόσφυγας στις σοσιαλιστικές χώρες. Και να της πουν πως ο καπετάνιος που τον τραγούδησε στα νειάτα της την πουλούσε στην Ιντελλιτζενς Σέρβις και μετά να της πούνε πως ο μεγάλος αρχηγός ήταν ένας κοινός απατεώνας κι εγκληματίας; Σκεφτόταν τότε μονάχη της; Πότε θόλωσε το τρικυμισμένο της μυαλό; Και την άκουσα, αγαπητέ μου Χατζή, σε μια επίσκεψη που έκανα σε μια απ' αυτές τις χώρες, όταν μου 'στρωσε το τραπέζι της να με φιλέψει, να μου λέει ανήσυχη και ζηλιάρα. «Τί μπορώ εγώ να σου δώσω. Εσείς στη Δύση τα 'χετε όλα». Τί πίκρα! Για μένα και για κείνη και για όλους μας.

Κι ύστερα; Έμαθε τάχα σήμερα να σκέφτεται μονάχη της η Αυγερινή μας; Κι οι Γιακουμήδες μας; Το βέβαιο είναι πως πια δεν μας ακούνε. Αυτό μπορεί και να δείχνει ότι σκέφτονται μονάχοι τους. Μπορεί και να δείχνει πως δε σκέφτονται τίποτα. Πως το μόνο που μάθανε είναι πως πρέπει να φυλάγονται απ' όλους κι από όλα, και πρώτα απ' όλα, από τον μεγάλο πειρασμό της σκέψης. Χρειάζονταν τόσα αίματα και τόσες θυσίες για να μάθουμε αυτό που θα μας το 'χαν διδάξει κι οι Τούρκοι χωρίς εικοσιένα;

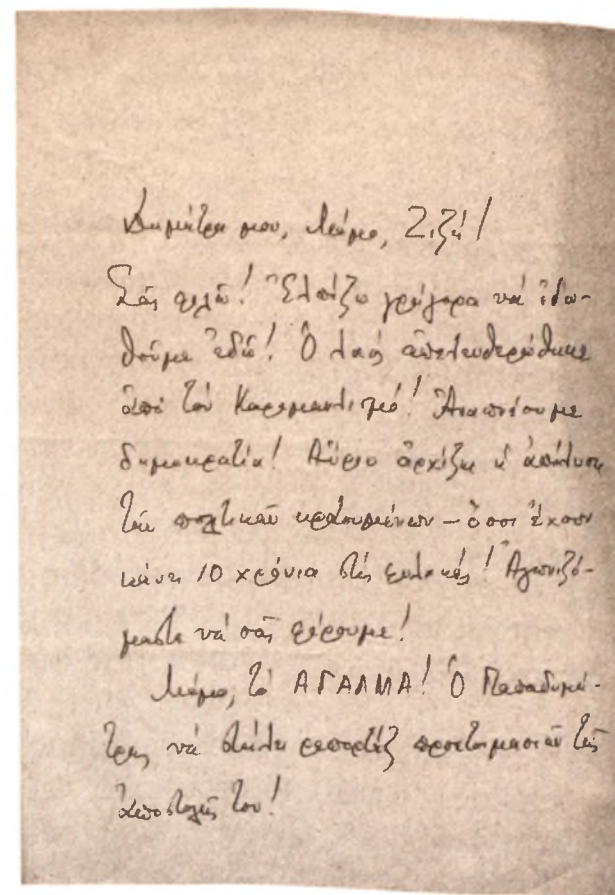
Ποιός Χατζής θα ψάλλει τη σημερινή μας μοίρα; Και ποιός θα διαβάσει την εφτασφράγιστη βούλα του αύριο και της σιωπής του λαού;

Σε φιλώ σαν ευγνώμων αναγνώστης,
Γιώργος Κατηφόρης

Αν θέλεις να μου γράψεις η διεύθυνσή μου είναι:

Mr. George Catephores
[...], Aberdare Gardens
London, N.W. 6
England

[Με το χέρι του ΔΧ] Να γράψω στο Σπράο?⁶

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βουλευτικές εκλογές 3.11.1963
2. Ο Μέμος Μακρής (1913-1993) είχε προσφέρει ένα γλυπτό του, με θέμα την ειρήνη, στον δήμο Δάφνης, για να αναρτηθεί σε δημόσιο χώρο. Το έργο καταστράφηκε δολίως πριν από το πραξικόπημα του 1967. Η υπόθεση αυτή χρησιμοποιήθηκε σαν πρόσχημα για την απόφαση να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια από τον γλύπτη.
3. Πρόκειται για τους συνεργάτες της ελληνικής εκπομπής της Ουγγρικής ραδιοφωνίας. Ο Ανδρέας Χάμβας είναι ο διευθυντής αυτής της εκπομπής.
4. Η συγκέντρωση, για την οποία γίνεται λόγος εδώ, έγινε την Κυριακή 17 Οκτωβρίου 1943, ώρα 15 μ.μ., υπό την προστασία του τότε αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού και προς όφελος των αναξιοπαθούντων Λευκαδίων Αθηνών και Πειραιώς. Τις πληροφορίες αυτές οφείλω (μαζί με το ευχαριστώ μου) στην κυρία Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια. Οι ενδιαφερόμενοι αναγνώστες θα βρουν τις αναγκαίες πληροφορίες στο δημοσίευσμά: Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια, *Ο Βαλαωρίτης του Σικελιανού, Ένα ποίημα και μια πράξη αντίστασης*, Αντί, 837, Παρασκευή 25 Φεβρουαρίου 2005, 40-43.
5. Θεατρικό έργο του Γεράσιμου Σταύρου, βασισμένο στο διήγημα «Μαργαρίτα Περδικάρη» από τη συλλογή *Το τέλος της μικρής μας πόλης*.
6. Σε τηλεφωνική επικοινωνία (2006), ο κύριος Γιάννης Σπράος είχε την καλοσύνη να μου πει πως δεν έχει υπάρξει αλληλογραφία του από ή προς τον Δημήτρη Χατζή.

Η απήχηση του μνημόνιου Λίντμπλαντ στην ποίησή μας

Δεν επικρίνουμε, δεν επικροτούμε, απλώς παραθέτουμε δίχως σχόλια το ακόλουθο δισέλιδο (σ. 72 και 73) από το έργο του Σ. Γιαννόπουλου: **αλλοτρίωση ή η εξαχρείωση ενός Ιδεολάτρη**, με υπότιτλο: **ποίηση αποποιούμενη την προσποίηση της ποίησης**.

Θα προσθέσουμε όμως τούτο: Σε τηλεφωνική συνδιάλεξη με τον συγγραφέα μάς είπε:

«Ξεχνάτε κάτι! Δεν είμαι ο πρώτος που γδύνει τις με ανθρωπιστικό ένδυμα κανιβαλικές και αθεόφοβες προθέσεις του σουηδού ευρωβουλευτή. Έχουν προηγηθεί, και τις συγχαίρω, οι κυρίες Ειρήνη Λαγάνη και Τζίνα Πολίτη με άρθρα τους στο περιοδικό σας, τεύχος 862 (10/2/2006), και πρώτος ο κ. Κώστας Λαλιώτης με άρθρο του στον Ριζοσπάστη (20/1/2006)».

Η σύνταξη

Η ΦΡΙΚΗ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ*

GÖRAN LINDBLAD: Ο ΕΠΙΔΟΞΟΣ ΣΤΑΥΡΩΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΕΙΣΤΗ

Αφηγητής

νη' Οι Λύκοι θά 'ρθουν·
έρχονται ωρυόμενοι
ήρθανε κι αλαλάζουν!
Την Νέα Τάξη φέροντες
προ των πυλών ουρλιάζουν:
η Φρίκη θα δεσπόσει!
Κι έχει φορά και φόρα,
βηματισμό πατούχα:
θα μας καταπλακώσει!
Κι έχει μυαλό διάστροφο,
του Σατανά τη γνώση:
θα μας ανακυκλώσει!
Με των αμνών τα σπλάχνα,
τα σκώτια των αμνών,
εκτρέφει τρωκτικά,
αρπακτικά και όρνια...
Από την ανακύκλωση,
τη Φρίκη ως θηρίωση
και 'δύναμη υπερδύναμη',
Κύριε των Δυνάμεων
–παντού παρόντα
κι απανταχού απόντα!–
ποιός τους λαούς θα σώσει;

Αφηγητής

νη' Προπάτορα του Σπάρτακου,
του Ιησού Πατέρα
και υιοκτόνε Πλάστη του χαφιέ,
του σταυρωτή και του δυνάστη,
άκου, στοχάσου, αποκρίσου:

Από τη φιλοπαίγμονη ροπή Σου
να τάξεις το Καλό
και το Κακό να κάνεις,
ο κατ' εικόνα και ομοίωσή Σου
φασκέλωσε τη φάτσα του,
μούντζωσε τη μορφή Σου...
Κι ώσπου να πεις Ουαί,
το γύρισε στον Μαμμωνά,
τον Μαμμωνά προσκύνησε!
Το πλάσμα Σου, Θεέ,
το άθυρμα και σφάλμα Σου,
επαληθεύοντας στη φύση Σου
τη δισχιδή και δίθυμή του φύση,
ξανάγινε απάνθρωπος Προάνθρωπος.
Και το παράδοξο για τους ψευδευλαβείς,
ο μόνος υπενάντιος στη θέωση του Πίθηκου
συμβαίνει νά 'ναι άπιστος
και αμετάπειστα Άνθρωπος!
Αυτόν, λοιπόν,
ως Ιησού ή Σπάρτακο του νυν,
έτσι κι ο Ευρωβόρειος,
ο δίκην λυκανθρώπου ωρυόμενος,
τον καθηλώσει στον σταυρό
και το κακό τριτώσει,
η σταύρωσή του,
το πάλοι Τρισυπόστατε,
τί εσαεί θ' ανιστορεί;
Την απ' το πρόσωπο της γης αφάνισή του;
Ή μήπως, πώς η Φρίκη σταύρωσε και την τρίτη,
την μόνη πια υπόστασή Σου;

Θεέ, αν δεν πεθαίνεις, μην κωφεύεις, αποκρίσου.

«Θέλω ν' ανοίξω την καρδιά, σε κάποιον να μιλήσω, / όντε σε καίει μια φωτιά, πώς σβήνει να ρωτήσω»: **Μαρία Καλογεράκη**, «...Αναστορώντας τα παλιά γεννιέται η μαντινάδα...». *Μαντινάδες* (εκδ. Ερωφίλη, Χανιά 2005).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το βιβλίο του **Robert Gellately** *Νυρεμβέργη. Το ψυχογράφημα των ανθρώπων που αιματοκύλησαν τον κόσμο* (μετάφραση: **Αθανάσιος Ζάβαλος**, εκδ. Κέδρος, 2006), το οποίο φέρνει στο φως της δημοσιότητας για πρώτη φορά τα αδημοσίευτα αρχεία του αμερικανού ψυχιάτρου **Leon Goldensohn**. Ο συγκεκριμένος ψυχίατρος από τη θέση του στρατιωτικού ψυχιάτρου στη Νυρεμβέργη, την έδρα του πρώτου μεταπολεμικού δικαστηρίου που συστήθηκε για να δικάσει τους πιο σημαντικούς Ναζί εγκληματίες πολέμου, συνομίλησε μαζί τους και κατέγραψε τις απόψεις του για ζητήματα που αφορούσαν την ψυχοδομή τους. Μέσα από την ανάγνωση των συνεντεύξεών τους αναδεικνύονται οι ειδικές δομές που συστήνουν τους συγκεκριμένους εγκληματίες πολέμου.

Κάθε προσπάθεια να δει κάποιος από την άλλη πλευρά σε καιρό πολέμου συνιστά μια πράξη αδιανόητη. Ωστόσο, το βιβλίο του **Guy Sajer**, *Ο ξεχασμένος στρατιώτης. Αναμνήσεις από τον πόλεμο στο Ανατολικό Μέτωπο 1942-1945* (μετάφραση: **Διονύσης Κάρδαρης**, μετάφραση: **Δημήτριος Β. Σταυρόπουλος**, εκδ. Ιωλκός, 2006) συνιστά μια εξαιρετική περίπτωση, καθώς ο συγγραφέας, με τη στολή της Βέρμαχτ, έζησε τις εφιαλτικές μέρες του χειμώνα του 1942 στις ρωσικές στέπες και τις μάχες του Ανατολικού

Η Θεσσαλονίκη στη Λογοτεχνία

Θεσσαλονίκη. Μια πόλη στη λογοτεχνία, επιλογή κειμένων Σάκης Σερέφας, Αθήνα, Μεταίχμιο, '2002, '2006 (εμπλουτισμένη έκδοση)

Ανθολογία που εντάσσεται στο εκδοτικό πρόγραμμα του *Μεταίχμιου* με τίτλο *Μια πόλη στη λογοτεχνία*. Περιλαμβάνει αποσπάσματα ή ολόκληρα μικρά κείμενα νεοελληνικού (και μεταφρασμένου) πεζού και ποιητικού λόγου (κείμενα κυρίως λογοτεχνικά αλλά και μη λογοτεχνικά). Ανθολογούνται κείμενα των Χόρχε Λουίς Μπόρχες, Μισέλ Μπυτόρ, Κλεμάν Λεπίδη, Αλμπέρτο Σαβίνιο, Μπερνάρ Λεντερίκ, Έντμουντ Κίλι, Φράνσις Κινγκ, Έντουαρντ Τόμας, Πέτερ Μπίξελ, Εβλιά Τσελεμπί, Μ. Καραγάτση, Νίκου Εγγονόπουλου, Νίκου Καββαδία, Στρατή Τσίρκα, Νίκου Τσιφόρου, Νίκου-Γαβριήλ Πεντζίκη, Ζωής Καρέλλη, Γιάννη Μπεράτη, Μανόλη Αναγνωστάκη, Νίκου Μπακόλα, Γιώργου Ιωάννου, Κώστα Ταχτσή, Βασίλη Βασιλικού, Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου, Ντίνου Χριστιανόπουλου, Τόλη Καζαντζή, Βασίλη Στεριάδη, Γιώργου Κάτου, Διονύση Σαββόπουλου, Δ. Ν. Μαρωνίτη, Γιώργου Σκαμπαρδώνη, Δημήτρη Καλοκύρη, Νίκου Θέμελη, κ.ά.

Η διάρθρωση της ανθολογίας έχει ως εξής: 1. Σημείωμα του υπευθύνου της σειράς Κ. Ακρίβου, 2. Προλογικό σημείωμα του Σερέφα για τη δεύτερη έκδοση, 3. Τέσσερις μικροσκέψεις για τη λογοτεχνημένη Θεσσαλονίκη του Σερέφα, 4. Όταν η πόλη υποδέχεται, 5. Στην ενδοχώρα του Άστεως, 6. Πλάνητας Βίος. Περαιστικές ψυχές, 7. Θάνατος θεριό στην πόλη σεργιανάει, 8. Αδέσποτες εικόνες. Αγοραίες περιπλανώμενες, 9. Οι δίνες της ζωής υπήρξαν η αιτία, 10. Μνημοστάσιο Θεσσαλονίκης, 11. Σαλή πολιτεία φανέρωσε, 12. Στοιχειώδη βιογραφικά δεδομένα.

Η συμβολή του Σάκη Σερέφα έγκειται στην επιλογή κειμένων, την συγκέντρωση του υλικού από έντυπες εκδόσεις, τις εισαγωγικές διευκρινίσεις και τη σύνταξη βιογραφικών σημειωμάτων. Πρόκειται για μια χρήσιμη ανθολογία που συμπαραθέτει «συγγενή», από άποψη θεματική, κείμενα διαφό-

ρων συγγραφέων, ελλήνων και ξένων. Σημειώνουμε, πάντως, ότι σε καμιά από τις δύο εκδόσεις δεν απαντάται κείμενο του Περικλή Σφυρίδη, ενός σύγχρονου καταξιωμένου πεζογράφου, του οποίου οι λογοτεχνικές αρετές έχουν επισημανθεί από τους σημαντικότερους κριτικούς μας. Είναι γνωστό ότι δεν υπάρχει σελίδα στο εκτενές και ώριμο έργο του Σφυρίδη που να μην αναφέρεται στην πόλη της Θεσσαλονίκης, όπου ζει και εργάζεται ο συγγραφέας. Θα μπορούσαν να προστεθούν και άλλες, ειδικότερες παρατηρήσεις. Π.χ. δεν ξέρουμε γιατί αντί της νεότερης έγκυρης μετάφρασης του βυζαντινού *Τιμαρίωνα* από τον Πέτρο Βλαχάκο (2001) περιλήφθηκε η παλαιότερη του Γ. Τσάρου (1985) κ.ά.

Σωτηρία Σταυρακοπούλου

Οδυνηρά απολαυστικό

Πάυλος Μάτεσις, Έκθεσις Ιδεών, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2006

Κατά κανόνα, το γραπτό οφείλει την καταγωγή του στην επικαιρότητα ή τουλάχιστον δεν πραγματοποιείται ερήμην της. Αυτό γίνεται περισσότερο φανερό όταν πρόκειται για επιφυλλίδες, και μάλιστα ενός σημαντικού χρονικού διανύσματος. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για τη συνάντηση του αναγνώστη με το γραπτό. Από την ώρα που το διάσπαρτο υλικό βιβλιοπωλείται, κόβεται ο ομφάλιος λώρος με κάθε εκδοχή του εφήμερου. Αποδεσμευμένο, ζει πλέον με τις καθαυτές δικές του αξίες, εκείνες της γραφής. Αυτήν την ολόφρεσκη αύρα του ταξιδιάρικου κειμένου, που, σίγουρο για τον εαυτό του, ξανοίγεται στην άλλη, τη διαχρονική επικαιρότητα, μού έδωσε η *Έκθεσις Ιδεών* του Παύλου Μάτεσι. Το βιβλίο περιέχει συγκεντρωμένα 28 σύντομα κείμενα, 3-4 σελίδων το καθένα (εκτός

από το τελευταίο) τα οποία, όπως μας πληροφορεί ο συγγραφέας τους, πρωτοπαρουσιάστηκαν στις εφημερίδες το *Βήμα* και τα *Νέα*, καθώς και στα περιοδικά η *Λέξη* και *Εντευκτήριο* στο χρονικό διάστημα 1985–2005. Εύστοχα ο ίδιος ο Μάτεσις τα χαρακτηρίζει «βραχέων κυματισμών και ελαφρών λογοτεχνικών ηθών πονήματα, όπου εκτίθενται ιδέες αλλά και πρόσωπα, καθώς και ο συγγραφέας». Αν τώρα έχει συμβεί να μην είσαι τακτικός αναγνώστης των συγκεκριμένων εντύπων, στα οποία κατά διαστήματα είδαν το φως της δημοσιότητας, τα εν λόγω «πονήματα», πρέπει, τώρα που τα έχεις συγκεντρωμένα μπροστά σου, να λογαριαστείς ως πολλαπλώς τυχερός. Πρώτον, γιατί γλιτώνεις τον χρόνο της αδημονίας μέχρι να δημοσιευτεί το επόμενο. Και βέβαια, δεν ρισκάρεις να μη σου κάτσουν οι συγκυρίες και να μην τα πετύχεις στη διασπορά και το ασύγχρονο των εντύπων στα οποία δημοσιεύονταν. Δεύτερον, γιατί η ανάγνωση των εφημερίδων επιβάλλει από τη φύση της την επί τροχάδην ανάγνωση, ανεξάρτητα από την ποιότητα του κειμένου και την υπογραφή που φέρει. Τρίτον, ως αναγνώστης του βιβλίου απολαμβάνεις το «επίπονο και ευάρεστο lifting» το οποίο δηλώνει ο Μάτεσις ότι έκανε σε αυτά τα «πονήματα».

Η θεματική ποικιλία των κειμένων δίνει στον συγγραφέα την άνεση του χειρισμού της γλώσσας, η οποία, στην περίπτωση του Μάτεσι, είναι ένα οξύ και αιχμηρό όργανο, απόλυτα λειτουργικό, από τα πιο σφιχτοδουλεμένα που διαθέτει η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία. Εκείνο το «είδος μεικτόν αλλά νόμιμον» στη γραφή του Μάτεσι έχει κάνει την εντυπωσιακή υπέρβαση, καταργώντας το «μικτόν» και μετατρέποντας το «νόμιμον» σε «προσωπικό ιδίωμα» (για προσωπική χρήση). Το σαρκαστικό, δήθεν λόγιο ύφος, το οποίο αναστατώνει, θαρρείς με φυσική άνεση, αυτό που σήμερα αποκαλούμε αστική ελληνική γλώσσα, όχι μόνο δεν έχει καμία σχέση με λογιότατισμό, αλλά, αντίθετα, στρέφεται εναντίον του σαν μια ακόμα περίπτωση εθνικής υποκρισίας.

Άριστα δασκαλεμένος από τον Ροΐδη, τον Λασκαράτο, τη «φαρμακόγλωσση» ιδιοφυΐα του Όσκαρ Ουάιλντ, αλλά και με αριστοφάνεια ελευθεριότητα, γίνεται ο ίδιος ένας ανελέητος – συχνά στα όρια του σαρκασμού – είρωνας αποσκελετωμένων θεσμών, «σεσηπώτων» (που θα έγραφε και αυτός) ιερών και οσίων, και γενικώς όλων των μικρών–μεσαίων–μεγάλων αστικών ιδεολογημάτων εγχώριων και αλλοδαπών, που μυρίζουν υποκρισία. Φιλοπαίγμονας, σαν τη γάτα με το ποντίκι, μας χαρίζει απολαυστικά κείμενα, όπως π.χ. τα «Αγαπητέ συνάδελφε Γουλλιέλμε», «Λογοκρισία και Αγνωσία», «Επάγγελμα δήμιος», «Οφειλές της Κριτικής», «Ο παράδεισος των ζώων», «Ηρώων της Αγνώστου Θεατρίνας», «Η βόμβα

με τα δώρα» και βέβαια η «Έκθεσις ιδεών», που έδωσε και τον τίτλο στο βιβλίο, μια βροχή από «σφαλιάρες» μαύρου χιούμορ που πέφτουν στο ασυνάρτητο πάτογουορκ της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Άλλοτε, πάλι, ανασύρει πρακτικές, ήθη, συμπεριφορές του παρελθόντος. Ο αιφνιδιασμός του αναγνώστη είναι άμεσος, καθώς διαπιστώνει ότι το παρωχημένο, το καταργημένο, ασυναισθητως σε παραπέμπει στα αναλόγως ισχύοντα, όπως π.χ. στα «Πρωτοκολλισμοί», «Ένας υπόπτως συγγενής μας 14ος αιώνας», «Φτιάξε μου ένα πραξικόπημα, καλέ!», «Συνταγή καλλονής», «Δυστυχώς παρηγορία», «Μαγειρίες». Κάποτε, συναντιέσαι με τη λυρική απογείωση, τον πυρήνα του ανθρωπισμού και του αισθηματος, όπως π.χ. στα έξοχα στιγμιότυπα: «Εφήμερα», «Encantadas», ή «Ο παράδεισος των ζώων». Ακόμα και αν δεν συμφωνείς με κάποια τοποθέτησή του, όπως π.χ. «Ο αθλητισμός ως παρασιτισμός» (για τη μονομέρειά του), το διαβάσεις γιατί φωτογραφίζει μιαν άποψη, όχι κενή ενδιαφέροντος.

Και όταν τελειώνεις την ανάγνωση του βιβλίου έχεις τη βεβαιότητα ότι απλώς δεν ψυχαγωγήθηκες. Σου μένουν πολλοί νυγμοί συνείδησης. Ο Μάτεσις δεν γράφει αστεϊάκια.

Δημήτρης Χαρίτος

Μυστικά και αποκαλύψεις

Έρη Ρίτσου, *Μυστικά και Αποκαλύψεις*, Κέδρος, 2006.

Το νέο βιβλίο της Έρης Ρίτσου θα χαρακτηριζόταν απ' όσους αγαπούν να βάζουν «ταμπέλες» στα βιβλία ως ένα μυθιστορηματικού χαρακτήρα χρονικό της Σάμου, από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι την Μεταπολίτευση. Όμως πρόκειται για ένα βιβλίο-έκπληξη. Μπορεί να εμπεριέχει πλήθος ιστορικών και λαογραφικών πληροφοριών για την προπολεμική Σάμο, για την οικονομική και κοινωνική ζωή της. Τότε, που αποτελούσε κέντρο ανάπτυξης και παράδειγμα οικονομικής ευημερίας απέναντι σχεδόν από το άλλο μεγάλο όνειρο του ελληνισμού, τη Σμύρνη.

Είναι έκπληξη, όχι τόσο για την ιστορία που αφηγείται, όσο για τον τρόπο που η συγγραφέας επέλεξε να την αφηγηθεί, για το είδος των χαρακτήρων που σκιαγραφεί, για την πλοκή που πλάθει, για την ιδιαίτερα ιδιόρρυθμη δομή και αφηγηματική τεχνική. Αιτίες, που σε συνδυασμό με μια γλώσσα λιτή αλλά γλαφυρή, ακριβόλογη και αντίστοιχη με τα πρόσωπα, που «παίζει» με μαεστρία ανάμε-

Μετώπου την περίοδο που ο γερμανικός στρατός υποχωρούσε.

Λίγο δύσκολο ν' αντισταθεί κανείς στη φωνή του Όμηρου Πέλλα διαβάζοντας και ξαναδιαβάζοντας το βιβλίο *Στάλαγκ IV C. Ημερολόγιο της ομηρίας*, μια παρουσίαση από τον Ηλία Χ.

Παπαδημητρακόπουλο, (εκδ. Γαβριηλίδης, 2005). Μια φωνή που έρχεται από τη σκληρή περίοδο του πολέμου και της ομηρίας, που ωστόσο διατηρεί το δικαίωμα στη μαρτυρία και τη λογοτεχνία με ισοδύναμο τρόπο. Ένα βιβλίο που παραμένει δραστικό και αναζητά πάντα αναγνώστες από τη νεότερη γενιά.

Με το βιβλίο του Walter Benjamin, *Τα παιδικά χρόνια στο Βερολίνο το χίλια εννιακόσια* (επίμετρο: Rolf Tiedemann και Theodor Adorno, μετάφραση: Ιωάννα Αβραμίδου, εκδ. Άγρα, 2005) οδηγούμαστε στη μνήμη της γενέθλιας πόλης του, στο χώρο αλλά και το χρόνο όπου η αθωότητα συναντά την υποψία. Η ατμόσφαιρα ακουμπά την πραγματικότητα με τους όρους του παραμυθιού, που μετατρέπει αναπάντεχα το περιβάλλον σε επικίνδυνο και θανάσιμο. Οι εικόνες που ανασύρει από το παρελθόν σκιάζονται από το χιτλερικό Ράιχ, καθώς ο Μπένγιαμιν συμπύκνωσε σε γραπτό κείμενο τις παιδικές του αναμνήσεις στις αρχές της δεκαετίας του '30.

Νοηματοδότηση στην *Ιστορία του ελληνικού κράτους 1830-1920* επιχειρεί ο ιστορικός Γ.Β. Δερτιλής στο δίτομο έργο του (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004), με το οποίο προσπαθεί να ερμηνεύσει και όχι απλώς να αφηγηθεί την ιστορία της περιόδου από την ίδρυση του ελληνικού κράτους ως το 1920. Το βιβλίο αυτό έχει το προσόν ότι δεν απευθύνεται αποκλειστικά στον ειδικό αναγνώστη αλλά κυρίως αποβλέπει στον γενικό

αναγνώστη και επιχειρεί την προσέγγισή του με τη μέγιστη δυνατή σαφήνεια και απλότητα.

Ξεφυλλίζοντας *Το βιβλίο του Ιούδα* του **Nicolas Grimaldi** (μετάφραση: **Ντίνα Σιδέρη, Μαρία Μαλαφέκα, Μάκης Μαλαφέκας**, εκδ. Κέδρος, 2006) διαπιστώνεις την πρόθεση ψυχογράφησης του Ιούδα ως δραματικού ήρωα, αλλά και την προσπάθεια γενίκευσης που επιχειρεί ο συγγραφέας, καθώς αφορμάται από τον Ιούδα με σκοπό να μιλήσει για τις ρίζες της ανθρωπίνης κακίας. Προδοσία ή προδιαγεγραμμένη ιστορία είναι το ερώτημα που καλείται να απαντήσει ο αναγνώστης μέσα από την ενδιαφέρουσα αφήγηση, που δεν στοχεύει στην αποκατάσταση του Ιούδα, αλλά στη διερεύνηση των μηχανισμών που οδήγησαν στην προδοσία.

Ο **Πιερ Βιντάλ-Νακέ** αφηγείται τη συναρπαστική διαδρομή μέσα στους αιώνες της χαμένης ηπείρου. *Η Ατλαντίδα. Μικρή ιστορία ενός πλατωνικού μύθου* (μετάφραση: **Χρήστος Δ. Μεράντζας**, εκδ. Ολκός, 2006), αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης αναζήτησης των πλατωνικών πηγών αλλά και της διάδοσής του μύθου. Το ειδικό ενδιαφέρον του βιβλίου εντοπίζεται στον τρόπο που ο μελετητής προσεγγίζει τον μύθο μέσα από την ιδεολογική του χρήση σε κάθε εποχή.

Προβληματισμό για τον θάνατο από τη σκοπιά της θρησκειολογίας επιχειρεί ο **John Bowker** στο βιβλίο του *Ο θάνατος και οι θρησκείες* (μετάφραση: **Μαρία Ν. Κονομή, Αμαλία Α. Λογιάκη**, εκδ. Παπαδημα, 2006). Μέσα από τη συζήτηση για το κορυφαίο γεγονός του θανάτου ο μελετητής, προσεγγίζει τον ιουδαϊσμό, τον χριστιανισμό, τον ισλαμισμό, τον ινδουισμό και τον βουδισμό. **ο χαρτοκόπτης**

σα στην αφήγηση και τις μαρτυρίες χωρίς να χάνει σε ουσία, εσωτερική πληθωρικότητα και μια γεύση λεπτής γοητείας που αιφνιδιάζει ευχάριστα, συγκαταλέγουν τούτο το βιβλίο στην γνήσια μυθιστοριογραφία, που μάλιστα κατορθώνει να πρωτοτυπεί.

Επίκεντρο του μύθου η οικογένεια Αγησιλάου, μεγαλοβυρσοδέψες της Σάμου –παραδοσιακή σαμιώτικη επιχείρηση η επεξεργασία δερμάτων, έθρεψε οικονομικά το νησί για δεκαετίες. Κοντά τους πρόσωπα της ντόπιας πλουτοκρατίας και πολιτικής, αλλά και απλοί άνθρωποι του μόχθου. Η τύχη τους κοινή. Τα μυστικά, αυτονόητα σχεδόν, έχουν ως φορείς τους όλα εκείνα τα πρόσωπα που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο σχημάτισαν τον μικρόκοσμο της ιστορίας μας. Πρόσωπα και μυστικά, ήρωες και πράξεις που επηρεάζονται και επηρεάζουν τα ιστορικοπολιτικά δρώμενα του νησιού. Το αντικειμενικό στοιχείο –οι οικονομικοκοινωνικές εξελίξεις– συνυφαίνεται με τρόπο απόλυτα φυσικό με το υποκειμενικό, το ορίζει και ορίζεται απ' αυτό, προωθεί την πλοκή αλλά και αποκαλύπτεται απ' αυτήν εξίσου φυσικά.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο χρονικές περιόδους. Από τα τέλη του 19ου αιώνα, αρχές 20ού μέχρι τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, κι έπειτα από το 1963 μέχρι την Μεταπολίτευση. Κι όμως, με μια εξαιρετική αφηγηματική τεχνική, με ανάδρομες αφηγήσεις, με την επινόηση της ανταλλαγής επιστολών ανάμεσα στα πρόσωπα, με μυστικά ημερολόγια, όλα τα αφηγηματικά κενά καλύπτονται πλήρως. Ένα κουβάρι κλωστή ξετυλίγεται αργά, κάποτε αιφνιδιάζοντας, χωρίς να γνωρίζει ο αναγνώστης πότε και πώς τα νήματα θα ενωθούν σ' έναν στέρεο ιστό. Ακριβώς αυτό είναι και η πρωτοτυπία του βιβλίου. Κι όμως ενώνονται στο τέλος ομαλά μέσα από πρόσωπα-κλειδιά, που προσημαίνονται ως τέτοια, το εννοεί όμως κανείς όταν το τέλος του βιβλίου πλησιάζει μέσα από μία κυκλικότητα στα δρώμενα. Η Μαριγούλα πρόσωπο-κλειδί; Η έφηβη Νάντα; Οι δύο ξαδέρφες; Ναι.

Το βιβλίο ξεκινά από την Σμύρνη για να εκτυλιχθεί στη Σάμο αλλά και σε άλλους τόπους, έξω από την Ελλάδα. Ξεκινά από μια τολμηρή ιστορία, γραμμένη και με τολμηρό λόγο, την ερωτική συνεύρεση της έφηβης Νάντας με τον σχεδόν μεσήλικα κεντρικό ήρωα Νικόλα Αγησιλάου. Ιστορία που εγκαταλείπεται φαινομενικά –το πρώτο καίριο μυστικό. Μεταφερόμαστε στη Σάμο και στην ιστορία της οικογένειας Αγησιλάου και των κοντινών τους προσώπων. Οι περιπέτειες, οι επιτυχίες και οι αποτυχίες, οι έρωτες, οι γάμοι, οι θάνατοι, τα πάθη, οι εξαρτήσεις, οι φιλοδοξίες όλων αυτών των προσώπων συμπορεύονται με την ιστορία του νησιού, ζουν και ανασαί-

νουν μαζί του· ηγεμονία, ένωση, εξαστισμός, κοινωνική διαστρωμάτωση, οικονομική ακμή και παρακμή, ξένος παράγοντας, Α' παγκόσμιος πόλεμος, φυγή, μετανάστευση, μαρasmus των φτωχών και απελπισία. Αναδύονται όλα δοσμένα από δύο οπτικές, αυτή των αστών της οικογένειας και αυτή των κοινωνικά εξαρτημένων και φαινομενικά ασήμαντων (άλλο ένα στοιχείο-έκπληξη του βιβλίου τούτη η επιλογή της συγγραφέως). Αναδύονται, όμως, και μέσα από την επιστολογραφία που ευφυώς την κατάλληλη στιγμή δίνει έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα.

Δεύτερο μέρος του βιβλίου. Δύο νεαρές κοπέλες, άγνωστες μεταξύ τους, προερχόμενες από διαφορετικούς τόπους του εξωτερικού, φτάνουν το 1963 στην Αθήνα με προορισμό την Σάμο. Φτάνουν σε μια ταραγμένη πολιτικά Αθήνα αλλά τα γεγονότα δεν τις αγγίζουν. Βιάζονται να φτάσουν στη Σάμο, όπου γνωρίζουν ότι βρίσκονται οι ρίζες τους. Εκεί, όμως, βρίσκονται και τα καλοκρυμμένα μυστικά. Και οι αποκαλύψεις είναι αναπόφευκτες. Ιστορικά κενά όμως δεν υπάρχουν. Το νήμα συνεχίζει να ξετυλίγεται ανεξέλεγκτα. Ημερολόγια, επιστολές, επίσημα και μη έγγραφα αναλαμβάνουν να γίνουν το όχημα για να μάθει ο αναγνώστης την τύχη και την πορεία όλων των μελών της οικογένειας Αγησιλάου. Αλλά μαζί με τον αναγνώστη και οι δύο ηρωίδες βρίσκονται μπροστά σε «Μυστικά και Αποκαλύψεις». Μυστικά για τους θεούς, παράνομοι δεσμοί με κορύφωση την υιοθεσία της μιας κοπέλας, κόρης της κόρης Αγησιλάου. Οι παράλληλες ζωές των δύο κοριτσιών ενώνονται. Το δεύτερο καίριο μυστικό αποκαλύπτεται, συγκλονίζει αλλά και ισορροπεί. Τα νήματα τα ενώνει η Μαριγούλα. Μ' αυτήν ξεκίνησε το κύριο μέρος του βιβλίου, μ' αυτήν και σχεδόν κλείνει. Η Μαριγούλα, που τα έζησε όλα και τα ζει και τώρα, Δικτατορία, διχοτόμηση της Κύπρου. Και το τελευταίο νήμα ολοκληρώνει τον ιστό. Η πρώτη ιστορία, η ερωτική, νοηματοποιείται. Έχει και αυτή τον ρόλο της στην κατάληξη της ιστορίας των μελών της οικογένειας Αγησιλάου. Διασώζει (ας μην «αποκαλύψουμε» άλλα στοιχεία).

Βιβλίο-ποταμός με ξεχωριστό ενδιαφέρον. Μόνη, ίσως, ένταση ότι κάποια από τα «πολιτικά» δρώμενα του β' μέρους δεν ενσωματώνονται το ίδιο δημιουργικά με αυτά του α' μέρους. Ενώ η ιστορία των προσώπων πορεύεται με εκπλήξεις και ανατροπές, δεν είναι τόσο αυτονόητη η αντιστοίχιση με την πολιτική ζωή της Ελλάδας τις δεκαετίες '60 και '70.

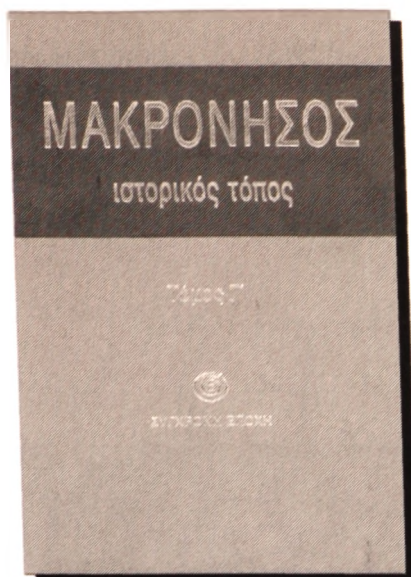
Πάντως είναι ένα καλοδουλεμένο βιβλίο, με πολλές αρετές και κυρίως αποστασιοποιείται πλήρως από τις γνωστές φόρμες και τα εμπορικά κλισέ.

Σταύρος Λαγκαδιανός
Συγγραφέας

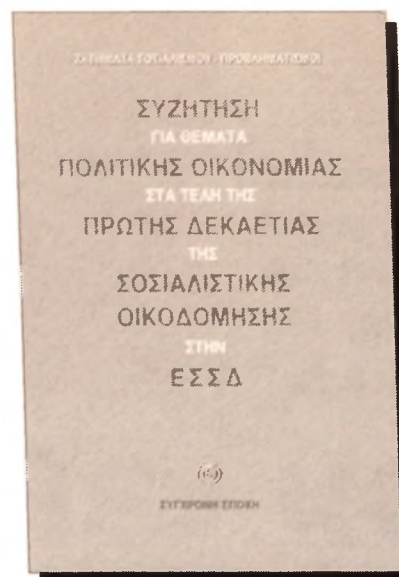
Β. Κ. Λάζαρη
Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΧΑΪΑ

ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
τόμος Γ'

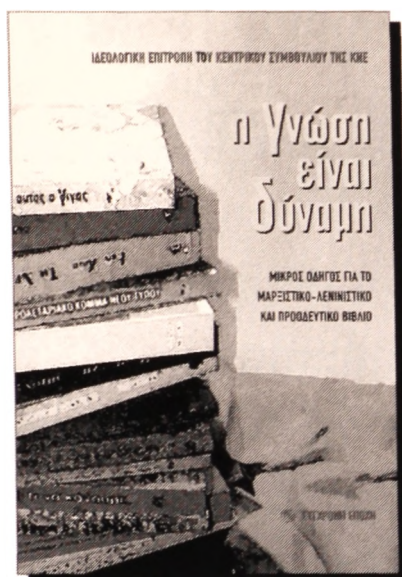
ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ
ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

ΙΕ της ΚΕ του ΚΚΕ
Ο ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ
χθες και σήμερα

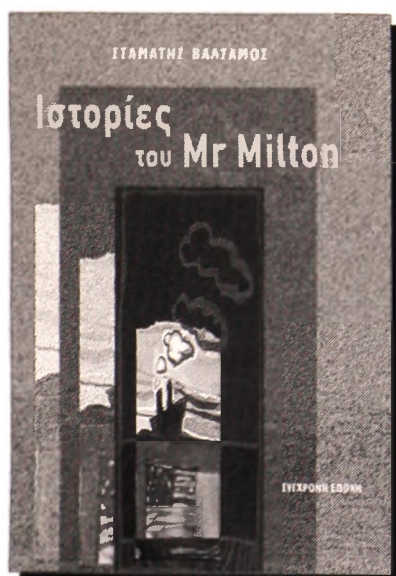
ΙΕ του ΚΣ της ΚΝΕ
Η ΓΝΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ
Μικρός οδηγός για το μαρξιστικο-λενινιστικό
και προοδευτικό βιβλίο

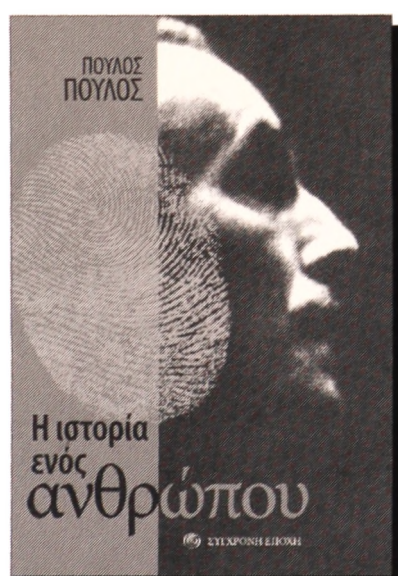
Μ. Ιλίν - Ε. Σεγκάλ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ. ΑΥΤΟΣ Ο ΓΙΓΑΣ

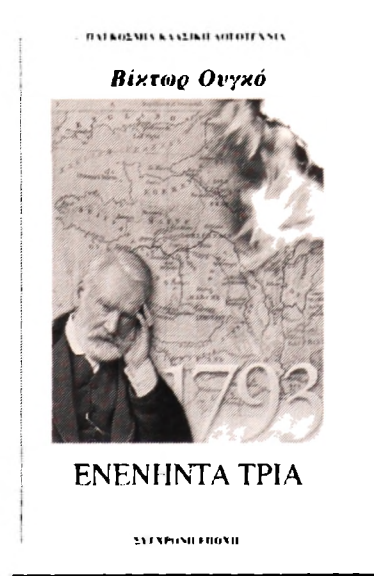
Ν. Γεωργιάδης
Ο ΜΑΡΚΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΓΝΩΡΙΖΑ
Ο Βαμβακάρης από το Α ως το Ω

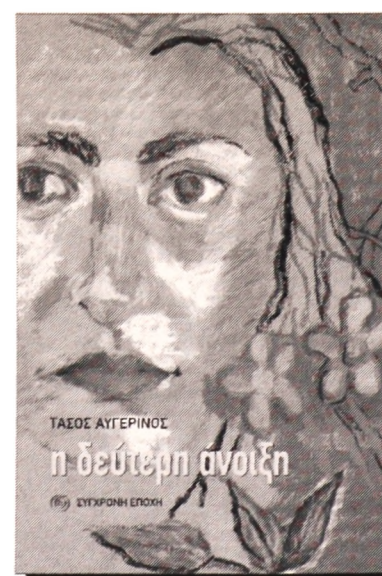
Σ. Βαλσάμος
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ Mr MILTON

Π. Πούλος
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Β. Ουγκό
ΕΝΕΝΗΝΤΑ ΤΡΙΑ

Τ. Αυγερινός
Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΟΙΞΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103320800, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.

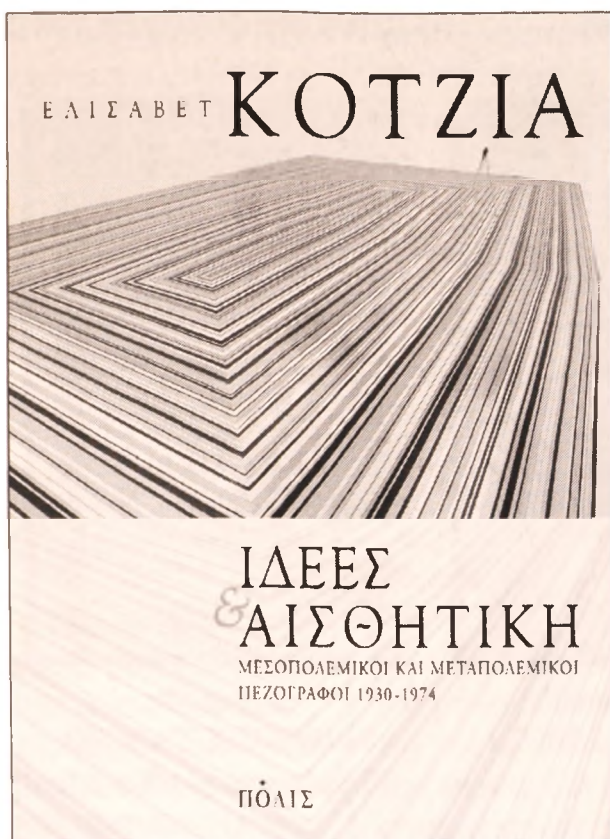
3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090. 4. Κύπρος, Γαβριήλ Παππάς, Λάρνακα, Τηλ.: 24423617.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

ΙΔΕΕΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟΙ
ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ 1930-1974

Το 1963 ξέσπασε μια εντονότατη διαμάχη ανάμεσα στους μεσοπολεμικούς συγγραφείς Ηλία Βενέζη και Γιώργο Θεοτοκά, και τους μεταπολεμικούς Σπύρο Πλασκοβίτη και Αλέξ. Αργυρίου. «Αυτοί είναι τώρα καλά τοποθετημένοι στις θέσεις τους, στα γραφεία τους, στη ζωή. Έδωσαν ό,τι είχαν να δώσουν», είπε ο ακαδημαϊκός Ηλίας Βενέζης, σβήνοντας τους νεότερους από τον γραμματολογικό χάρτη πριν καν προφτάσουν να ωριμάσουν. «Οι έφηβοι της κατοχής μοχθούν και βιοπαλαίουν» και το

80% των βιβλίων είναι δικά τους, ανταπάντησε με οξύτητα ο Σπύρος Πλασκοβίτης.

Οι λογοτεχνικές διαμάχες ανάμεσα στους μεσοπολεμικούς και τους μεταπολεμικούς ήταν στις μετεμφυλιακές δεκαετίες του '50 και του '60 συχνές. Όχι μόνο στο χώρο των φιλελευθέρων, αλλά και στην Αριστερά – με κορυφαία τη σύγκρουση για τις Ακυβέρνητες Πολιτείες του Στρατή Τσίρκα. Τι είδους ήταν οι διαμάχες αυτές; Κάποιες από τις αναπόφευκτες αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους πρεσβύτερους και τους νεότερους, καθώς οι πρώτοι αγωνίζονταν να μην απολέσουν τη ρυθμιστική τους εξουσία και οι δεύτεροι να διασφαλίσουν έδαφος για να κυριαρχήσουν; Ή προϊόν θεμελιωδέστερων κοσμοθεωρητικών διαφορών, ανεξαρτήτων μάλιστα από τον πολιτικοϊδεολογικό διχασμό της εποχής;

Η μελέτη πραγματεύεται τις ιδεολογικές και αισθητικές παραμέτρους των σχέσεων ανάμεσα στους μεσοπολεμικούς και μεταπολεμικούς πεζογράφους της περιόδου 1930-1974.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ